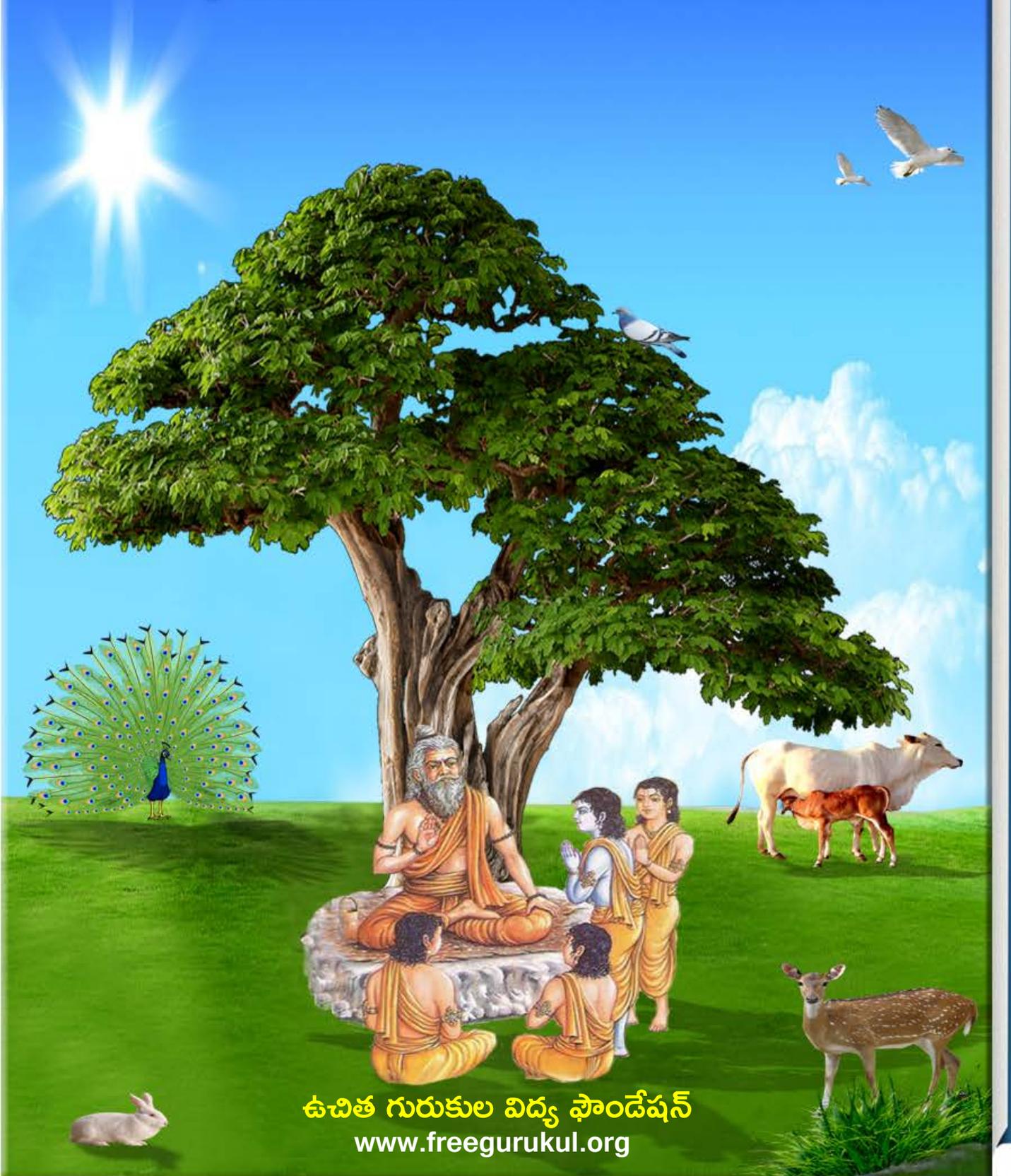

గురువులు

ఆచార్యుల చరిత్ర

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్
www.freegurukul.org

సదాశివ సమారంభం

గురు దక్షిణామూర్తి

గురు వేదవ్యాస మహర్షి

గురు శుక మహర్షి

గురు నారద మహర్షి

గురు వాల్మీకి మహర్షి

గురు శ్రీకృష్ణ

శంకరాచార్య మధ్యమాం

గురు దత్తాత్రేయ

గురు బాలాబాజ

గురు గౌతమీ బుద్ధ

గురు ఆదిశంకరాచార్య

గురు రామానుజాచార్యులు

గురు జ్ఞానేశ్వర్

గురు రవిదాస్

గురు కబీర్ దాస్

గురు చైతన్య మహా ప్రభువు

గురు నానక్

గురు రాఘవేంద్ర స్వామి

గురు విరభ్రహ్మేంద్ర స్వామి

యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతాం

గురు వైలింగ్ స్వామి

గురు లాహిరి మహాశయ

గురు రామకృష్ణ పరమహంస అమ్మ శారదా దేవి

గురు వివేకానంద

గురు సాయిబాబా

గురు అరబింద్

గురు రమణ మహర్షి

గురు యోగానంద

గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద

గురు మహయాశ స్వామి

గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి

గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య

వందే గురుపరంపరాం..

Free Gurukul

“ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్” ద్వారా విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందించే సేవా కార్యక్రమంలో భాగంగా ఈ పుస్తకాన్ని భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా) నుంచి సేకరించి అందిస్తున్నాము. ఇందుకు మేము వారికి కృతజ్ఞత తెలియచేసుకుంటున్నాము.

సాయి రామ్ వారి సేవల విస్తరణలో భాగంగా ఈ ఫౌండేషన్ స్థాపించబడినది. ఈ స్వచ్ఛంద సంస్థ ద్వారానే అన్ని సేవలు అందించబడును. ఇటువంటి పుస్తకాలు మీరు వ్రాసినట్లయితే (లేక) సేకరిస్తే మాకు తెలియచేయండి. మేము ప్రతి విద్యార్థికి ఉచితంగా అందేలా చేస్తాము, తద్వారా ఉన్నత విలువలు, నైపుణ్యాలు కలిగిన విద్యార్థులను మన దేశానికి అందించవచ్చు. మాతో కలిసి నవ భారత నిర్మాణ కార్యక్రమంలో పనిచేయుటకు, భాగస్వామ్యం అగుటకు ఆసక్తి ఉంటే సంప్రదించగలరు.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in>
- 2) ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ వెబ్ సైట్ : www.freegurukul.org
- 3) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్ : <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) మొబైల్ ఆప్: Free Gurukul

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన,ధర్మ ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు డిజిటల్ లైబ్రరీ సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఇది లాభార్జన దృష్టిలేని ఉచిత సేవ. ఈ సేవలో అంతర్జాలంలోని(ఇంటర్నెట్) లైసెన్సు / కాపీరైటు అభ్యంతరాలు లేనివి అనుకొన్న పుస్తకాలను గ్రహించటం జరిగినది. అనుకోకుండా ఏవైనా అభ్యంతరకరమైనవి ఉన్నచో మాకు తెలుప మనవి, వాటిని తొలగించగలము అని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Website: www.freegurukul.org

Mobile App: Free Gurukul

email: support@freegurukul.org

Facebook: www.facebook.com/freegurukul

Help Line / WhatsApp: 904 202 0123

“ మన లక్ష్యం: విలువలు, నైపుణ్యాలతో కూడిన విద్య అనేది ఉచితంగా + సులభంగా + ఆకర్షణీయంగా + నాణ్యతతో కూడి అందరికీ అందించబడాలి “

ఉచిత గురుకుల విద్య ఫౌండేషన్ – Free Gurukul Education Foundation

సర్వం పరమాత్మ పాద సమర్పణమస్తు

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

The screenshot shows the Digital Library of India website interface. The browser address bar displays www.new.dli.ernet.in. The main header features the title "Digital Library of India" and its hosting information: "Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres." A navigation menu includes links for Home, Vision, Mission, Goals, Benefits, Content Selection, Current Status, People, Funding, Copyright Policy, FAQ, and RFP.

On the left side, there is a search filter panel for "Books". The "Title" field contains "Ramayanam", and the "Language" dropdown is set to "Telugu". Other filters include "Author", "Year", "Subject" (set to "Any Subject"), and "Scanning Centre" (set to "Any Centre"). "Clear" and "Search" buttons are present at the bottom of the filter panel.

Below the filter panel, there are links for "Presentations and Report", "Statistics Report", "Status Report", "Feedback | Suggestions | Problems | Missing links or Books", and a note: "Click here for PDF collection DLI MIRROR at ICAA Data Center PUNE".

The main content area features a large graphic of the letters "DLI" in a stylized, glowing font. Below this, a text block states: "For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind." A link is provided: "Click Here to know More about DLI ^{New!}".

Below the text, there are four columns of resource lists:

- Books:** [Rashtrapati Bhavan](#), [CMU-Books](#), [Sanskrit](#), [TTD Tirupathi](#), [Kerala Sahitya Akademi](#)
- Journals:** [INSA](#)
- Newspapers:** [Times of India](#), [Indian Express](#), [The Hindu](#), [Deccan Herald](#), [Eenadu](#), [Vaartha](#)
- Manuscripts:** [Tamil Heritage Foundation](#), [AnnaUniversity ^{New!}](#)

Below these lists, there are several navigation menus:

- Title Beginning with:** A-Z
- Author's Last Name:** A-Z
- Year:** 1850-1900, 1901-1910, 1911-1920, 1921-1930, 1931-1940, 1941-1950, 1951-
- Subject:** Astrophysics, Biology, Chemistry, Education, Law, Mathematics, Mythology, Religion, [For more subjects...](#)
- Language:** Sanskrit, English, Bengali, Hindi, Kannada, Marathi, Tamil, Telugu, Urdu

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసించజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పౌరమార్గిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవనంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవర్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. ఆనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

చెప్పిరని మరియొక విధము. తిరువరంగప్పెరుమాళరయర్ మొదలగువారును తిరుక్కోట్యారునంబి, యింకను అనేకులు సన్యాస విధి ననుసరించి ఆశవందారుల అర్చాదేహమును వేంచేపుచేసికొని కావేరితీరమునకు దెచ్చి భూస్థాపితముజేయ నుద్ముక్తులై యుండిరి. ఆసమయమున పెరియనంబి, రామానుజులు పోయి చేరిరి. ఈగుంపు లేమని పెరియనంబి విచారించి సంగతిదెలిసి మూర్ఛ నొందెను. కొంతతడవునకు తెప్పరిల్లి లేచి నిన్ను పిలుచుకొని రమ్మనిరి, వచ్చులోపల వెడలిపోయిరి అనిపెరియనంబి పలుకగా విని రామానుజులు మూర్ఛనొంది మరల లేచి భగవత్సంకల్పమని యొంచిరి. తిరువరంగప్పెరుమాళరయర్ మొదలగువారు వచ్చి ఇంకను అపరక్రియ కాలేదు. రండి; వచ్చి ఆదివ్యసుంగళవిగ్రహమును సేవింపుడని పిలుచుకొనిపోయిరి. రామానుజులు ఆశవందారులను పొదాదికేశపర్యంత మవలోకించి “ఓ వైష్ణవులారా: వీరి మూడుచేతివ్రేళ్లు ముడుచుకొనిపోయిన వేమి? వీరు పుట్టిననాటి నుండి అవి యట్లైయుండెనా? ఇపుడే యిటు లాయెనా? చెప్పుడు. మీరు వారితోనుండినవారు గనుక మిమ్మడిగితి” ననిరి. “ఇవి పూర్వము సరిగా నుండెను. ఇపుడిట్లాయె”నని వారనిరి. ఎందుకని రామానుజు లడుగగా “మహాత్మా: మీరే చెప్పవలయు”నని వారనిరి.

మీకేమైనను వారు చెప్పియుండిరా యని రామానుజు లడుగగా మారేమియు తెలియదని వారిశిష్యు లనిరి. కాలక్షేపము చేయునపుడు ప్రసక్తానుప్రకృతముగ నేమైన మాటలువచ్చెనాయని రామానుజు లడుగగా శిష్యులు యామునులయొక్క మూడభిప్రాయములను తెలిపిరని యొకవిధము. రామానుజులు మహానుభావుడు, సర్వజ్ఞుడు, అవతారపురుషుడుగాన ధ్యానముచేసి యామునుల మూడభిప్రాయములను తెలిసికొనెనని మరియొక విధము.

(1) బ్రహ్మసూత్రములకు విశిష్టాద్వైతపద్ధతిలో భాష్యమువ్రాయువలెననియు (2) వైష్ణవసిద్ధాంతమున కాధారముగనుండు విష్ణుపురాణమునుజేసిన పరాశరునిపేరు (3) వేదమునకు ద్రావిడభాషలో నిర్మించిన నమ్మాళ్వార్లపేరును ఎవరికైనను పెట్టి కొన్ని శాస్త్రములుచేసి వారి ఋణము తీర్చుకొనవలయుననియు, ఈకార్యములు జరుగలేదనియు, భగవంతుడు నెరవేర్చలేదనియు యామునుల కొదువ అని యొకవిధము. 1. నాకుపిమ్మట వైష్ణవమతమును ఇంతదీక్షతో నడపువా డెవడైన నుండునా యనియు 2. భాష్యమువ్రాయవలెననియు 3. పరాశరుల పేరుంచవలయుననియు యామునుల యభిప్రాయములని మరియొకవిధము. ఒకవిధముననుసరించి రామానుజులు శిష్యుల మాటలువిని అనేకశాస్త్రార్థములు ఆశవందారులవద్ద తెలిసికొనుటకు లేకపోయెగదా యని చింతించి వేనవేలుగ శ్రీవైష్ణవులును, తిరువరంగప్పెరుమాళ్ళరయర్, పెరియనంబి మొదలగువారు నిలిచి చూచుచుండగా ఆశవందారుల చరము విగ్రహమును సమీపించి ఇట్లు చెప్పిరి. మరియొకగ్రంథముననుసరించి తనజ్ఞానదృష్టితో తెలిసికొని ఇట్లు చెప్పిరి. “నేను గోవిందభట్టరువలె మతాంతరమున కలియును. దుష్టసహవాసము విడిచితిని. వైష్ణవసిద్ధాంతమును స్థాపించెదను. పంచసంస్కార మాపశ్యకమనియు, వైష్ణవసంబంధము గలవారు వేదాధ్యయనమువలె దివ్యప్రబంధములను (అనగా ద్రావిడప్రబంధములను) అధ్యయనము చేయవలయుననియు, కర్మజ్ఞానభక్తులు చాలునని యుండువారికి శరణాగతిలో రుచి కలిగించెద ననియు ఇట్లు లోకోద్ధరణము చేసెదనని గట్టిగ ప్రతిని సల్పగా ఒకవేళి సరిగా నయ్యెను. బ్రహ్మసూత్రములకు భాష్యము రచించి ఆచంద్రార్కముగ నిలిపెదనని చెప్పగా రెండవవేళి వెంటనే లేచెను. పురాణరత్నమని చెప్పబడు విష్ణుపురాణముచేసిన పరాశరుల పేరును సకలవేదములను ద్రావిడ

భాషలో నిర్మించిన నమ్మాళ్వార్ల పేరునుపెట్టి వారి పేరుండునట్లు చేసెద నని చెప్పగా మూడవవేళలు సరిగా వచ్చెను. పైరెండువిధముల ననుసరించి నాలుగభిప్రాయములు తెలుపబడెను. నాల్గింటిలో మొదటిది తోసివేసిన మూడగును. కడపటిది తోసినను మూడగును. రామానుజు లిట్లే మూడుకార్యములను సత్యముగ చేసెదను అనగానే మూడువేళ్లును సరిగా వచ్చుటజూచి ఆచ్చటివారు ఇతడు విశిష్టాద్వైత సుతచక్రవర్తి అనితలంచి మీరే ఆశవందారుల కొరత తీర్చువారు. విశిష్టాద్వైత సిద్ధాంతమును స్థాపించుటకు తగినవారు మీరే. ఇక మాకు మీరే గతి యని వారితోజెప్పి రంగనాథునిసేవింపరమ్మని పిలిచిరి. మీరంగనాథునికీసి, నాకును సరిపడదని రామానుజు లనిరి. రంగనాథుడు సర్వలోకేశుడు గాడా అని వారడుగగా సర్వలోకేశుడైనను నాకు అతనితో పనిలేదని రామానుజు లనిరి. మీకు స్వామి గాడా అని వారడుగగా కాడని రామానుజు లనిరి. ఎందుచేతనని వారుప్రశ్నింపగా “ఆశవందారులు నన్ను చూడదలచి ఎనిమిది దినములు జీవింపఁ గోరిరి. వారికొదవ తీర్చలేదు. నేను వచ్చులోపల వేళ్లు ముడుచుకొనునట్లు చేసెను. వారు నాతో నేమి మాట్లాడవలయునని యుండెరో! వారు ప్రాణముతో నుండిన నాకెన్నిశాస్త్రవిషయములు తెలిపియుందురో! ఏమో వచ్చితిని. కొదవ తీర్చెదననగానే వేళ్లు సరిగా విడిచిరి. ఈస్వామికి ‘కర్తు మకర్తు మన్యథా కర్తుం’ శక్తి యున్నదనుచున్నారే. వారినిక నాల్గుదినము లిక్కడ ఉంచని కారణమేమి? అందుకు యోగ్యత లేదా? లేకున్న చూడనేల? శక్తి యున్నదా? ఉండిన కాపాడరాదా? నాకు తత్త్వార్థగ్రహణ మహోత్సవము లేకపోయెను” అని రామానుజు లనిరి. వారికి భగవద్దేవుడమా? ఎంతమాత్రముగాదు. యామునాచార్యులను తాను, తన్ను యామునాచార్యులు చూచుటకు సహాయము చేయలేదనియు, వారికి కొంత పెట్టెననియు

కోపము. అందుచేత రామానుజులు స్వామిని సేవింపకయే కాంచీ పురికి మరలి పోయిరి.

యామునుల చరమకార్యము లాయెను. రామానుజులు తిరుక్కచ్చినంబితో జరిగినసంగతి చెప్పి యామునాచార్యులుండైన నెన్ని విషయములు తెలిపియుందురో యని దుఃఖించిరి. రంగ నాథు డేమిచేయును ? నీవు స్వామిని సేవించి వచ్చి యుండవల యును. యామునాచార్యులను బ్రదికి యుండగా చూడనై తిగదా యని స్వామిపై సలిగి వచ్చితివి. అదియును న్యాయమే. పోనిమ్ము. కొదువచేత ముడుచుకొనిపోయినవేళ్లను సరిగా వచ్చునట్లు చేసి తివి. ఎప్పటివలె తిరుమంజన కైంకర్యము చేయుచుండు మని తిరుక్కచ్చినంబి చెప్పగా రామానుజు లట్లే చేయుచుండిరి. ఎల్ల రును పుస్తకముజూచి విషయము గ్రహింతురు. తిరుక్కచ్చినంబికి స్వామియే సందేహములు తీర్చుచున్నాడు. కావున వీరి నాశ్రయింప వచ్చును. ఈయన అవంశ్యు డైనను జ్ఞానము ముఖ్యముగదాః ఋష్యాదులు గ్రంథములను జూచి పరబ్రహ్మ మందురు. ఈయన అపరబ్రహ్మతో ప్రత్యక్షముగ మాట్లాడుచున్నాడు. ఇట్టివారి కుల శీలాదులు చూడరాదు. కులమున తక్కువయైనను భగవత్సంబంధ ముండబట్టి యాయన గురువే. కావున నమస్కారాదులచేత నీతని వద్ద విషయములను తెలిసికొనెద నని యనుకొనిరి. అట్లుతలచి తిరుక్కచ్చినంబి యొద్దకేగి నేను మీశిష్యుడను. శాస్త్రములనేర్చి యితరులను వాడముచేత ఖండింప సమర్థుడనై యున్నాను. ఐనను నామదిలో కొన్నిసందేహము లున్నవి. వాని నెవ్వరు తీర్తురు ? యామునులు పోయిరి. నాకు మీరే గతి. నా కుప దేశింపవలయును. అని సేవింప బోయిరి. తిరుక్కచ్చినంబి వారి చేయిపట్టి సేవించుట నాపి “రామానుజాః నీవు చెప్పినట్లు వరదుడు నాతో మాట్లాడును. సత్కాలక్షేపము చేయువారితోను మాట్లాడడు.

నేను కాంచీపూర్ణుడనుగదా: పూర్ణుడనే. నాకు అంతశక్తి యున్నది. ఐనను నీవు బ్రాహ్మణుడవు. నేనట్లు పుట్టలేదు. శాస్త్రములు చూచినచో కులశీలములు పాటింపనక్కరలేదని యేర్పడును.

అపిచే త్సుదురాచారో భజతే మా మనన్యభాకే ।

సాధురేవ స మన్తవ్యః సమ్యక్ వ్యవసితో హి సః ॥

అను భగవద్గీత శిష్యా 30 శ్లోకమునుబట్టి ఎట్టి హీనజాతి వాడైనను, ఎట్టిదురాచారుడైనను నన్ను భజించువాడు మహర్షియే. వాడే సాధువు అని స్వామిచెప్పెను. వరదుడేగదా గీతాచార్యుడు. నీవాతని యనుగ్రహమునకు పాత్రుడవు. మహాజ్ఞానివి. కాన శాస్త్ర ప్రకారము పోవుచున్నావు. నీకు భేదములేదు. ఎల్లవారును నీస్థితికి రాలేదు.

యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠః తత్తదేవేతరో జనః ।

స యత్ప్రమాణం కురుతే లోక స్తదనువర్తతే ॥

అను భగవద్గీత శిష్యా 24 శ్లోకము ప్రకారము ఇతరులు నీమార్గ మనుసరించరు. సాధారణమైన బ్రాహ్మణుడొక సాధారణమైన శూద్రుని నాశ్రయించును. అందుచే వర్ణాశ్రమధర్మములు నశించును. కాన గురువని తలంపకు మనిరి. తిరుక్కచ్చినంబి తన్ను సేవింపబోయిన రామానుజుల చేయిపట్టి త్రోసివేసిరి. నను స్కారమును గైకొనుటకు యోగ్యత లేనివారు ఇతరులు తమ్ము సేవించిన సంతోషింతురు. లోకమం దిట్లువాడుక. ఆదిశేషుని అవతారమైనవాడు శిష్యు డనిరాగా తిరుక్కచ్చినంబి వలసినిరి. ఇందుకు గ్రంథకారు లాశ్చర్యపడిరి. అసాధులు, అసూయగలవారు, వాస్తవముగ గౌరవములేనివారు తమ్మితరులు గౌరవింపవలయునని కోరుదురు. తెలిసినవారు నాకేమియోగ్యతగలదని అందురు. కాన తిరుక్కచ్చినంబి యిష్టపడలేదు. కులం తరుం (అనగా కులమునిచ్చును) అనియుండలేదా? మిమ్మాశ్రయించుట కేమి ఆటంకమని

రామానుజు లడుగగా “సరి. అటులైన కులము నిచ్చినను మాటను నమ్మి సంబంధములు చేయుదురా ? ఈకులము, మర్యాదకు సంబంధముచేయు కులము వేరే. ‘సవర్ణాం’ అని ఉండలేదా ? ఆ జన్మమువేరు; ఈ జన్మమువేరు, మన్యే = తలంచెదను అనిరి. దాని నిజతాత్పర్యము వేఱు. నీసేవలు పొందుటకు ఈజన్మము చాలదు. మనసా తలంపుము; చాలును” అని తిరుక్కచ్చినంబి యనిరి. రామానుజుల మనోరథ మీడేరలేదు. మీవలన కొన్ని సంగతులు తెలిసికొనగోరితిని. చెప్పననుచున్నారే యని రామానుజులనగా నీకు కావలసినదిచెప్పెద నని కాంచీపూర్ణు లనిరి. గురువనక, శిష్యుడనక నమస్కరింపక పోయినను నాకు వలసిన సంగతులు మీయొద్దతెలిసికొనిన గురువని యర్థముగాదా ? అని రామానుజులడుగగా ‘నేను స్వయముగ చెప్పను; వరదునిచేత చెప్పించెదను. ఆయనశిష్యుడవు కమ్ము’ అని తిరుక్కచ్చినంబి చెప్పిరి. ఎటులైన నేమి మీరు నాకు గురువని మనసున దలచితిని. వరదుడును, మీరును ఇరువురు గురువు లయ్యెదరు. నే నడుగుసంగతులను వరదునికిచెప్పి ఆయనచెప్పుఉత్తరములను నాకు తెలుపుడు అని పలికి తిరుక్కచ్చినంబిని గురువని తలచినందున రామానుజుల వారి మృష్టాస్పృశును భుజింపగోరిరి. ఈయన శేషాంశము. సర్వలోక గురువు కాబోవుచున్నాడు. వరదరంగరాజులకు ప్రీతిపాత్రుడు. నాగురువు యాముసులకు మరింత ప్రీతిపాత్రుడు. ఈయన యింట భుజింపవలయును అని తలచి తిరుక్కచ్చినంబి రామానుజుల నడిగిరి. రామానుజుల కుండుభక్తియును, తిరుక్కచ్చినంబికి గల వైరాగ్యమును ఏమనవచ్చును ? లోకమున నెల్లవారికిని అట్లుండదు. వేదాంతదేశికులు స్వామి సన్నిధికిబోయి స్వామి: ‘సమలోష్ఠాశ్మకాంచనః’ అన్నట్లు మట్టిగడ్డ, రాయి, బంగారములను సమముగ జూచు నేనేమి మిమ్ముల నడుగగలను? నేను రామానుజు

సిద్ధాంతమున జేరినవాడను. కావున అది శాశ్వతముగ నుండవలయు నని అడుగవలయును. కాని అట్లుండగను. ఏలయున ఆసిద్ధాంతమును కదలించుట కెవ్వరికిని సాధ్యముగాదు. ఆచంద్ర తారార్కముగ నుండునట్లు చేసిరి. రామానుజసిద్ధాంతులకు మాత్రము పరస్పరము అనూయ యున్నది. ఆసంప్రదాయము ప్రకారము నేను అనుటకు 'అజియేస్' అందురు. మీరనుటకు దేవరీర్ అందురు (దేవరవారు) మాయిల్లు అనుటకు మాగుడిసె అందురు. మీయిల్లు అనుటకు మీతిరుమాళిగె యందురు. మార్గములోనే క్రింద పడి సేవించుకొందురు. వారిమాటలోనే నైచ్యానుసంధానము. ఇదంతయు వీరికి నోటనున్నదిగాని మనసులో లేదు. కాన ఆ అనూయపోయిన బాగుగనుండును. మనవారిని పిలిచి ఆ అనూయను వదలుడనిన వదలరు. అనూయనే పిల్చి "ఓ అనూయా: నీవు మా వారిని విడిచిపొమ్ము అని ఆజ్ఞాపించుము" అనిరి. లోకమున సంగతి యిట్లుండగా తిరుక్కచ్చినంబి రామానుజులయింట భుజింప గోరిరి. రామానుజుల భార్యయగు రక్షకాంబ లేక తంజమాంబను తళియ చేయుమని తిరుక్కచ్చినంబిని ముందుభుజింపజేసి పిమ్మట భుజింపవలయునను తలంపుతో వారిని పిల్చుకొని వచ్చుటకై వెడలి పోయిరి.

రామానుజులు తిరుక్కచ్చినంబిని పిలుచుటకై వెడలిపోగానే వారు మరియొక మార్గమునవచ్చి రామానుజులు లేనిసంగతి తెలుసు కొని "అమ్మా: నేను ఆలస్యముచేసితినేని స్వామికైంకర్యమునకు ఆటంకమగును. కాన నాకు ముందుగ సాపాటు పెట్టుము" అని యడిగెను. సాధారణముగ నూరురూపాయల ఉద్యోగస్థుడు పైయధి కారులక్రింద తా నొకచిన్నయుద్యోగి నని తలచి యుండును. అతనిభార్యమాత్రము అట్లు తలంపక మనభర్త గొప్పవాడుగదా యని యహంకరించును. ఇట్లే రామానుజులభార్య గర్వింపినది.

తిరుక్కచ్చి నంబికిముంగిట భోజనముపెట్టి యొంగిలినెత్తి శుద్ధిచేయు మనెను. ఆయన యట్లే విస్తరినెత్తి స్థలశుద్ధి యొనర్చి వెళ్లెను. తంజమాంబ అతడు భుజించినచోట గోమయజలము చల్లి స్నానము చేసి మరల తళిగచేయుచుండెను. అపుడు రామానుజులు రాగా ఆభార్యాభర్తల కిట్లు సంభాషణ జరిగెను.

రామా : ముంగిట పేడనీళ్ళు చల్లియున్నవేమి ?

తంజ : తిరుక్కచ్చి నంబి భుజించినచోట గుట్టచేత,

రామా : శుద్ధి నెవరుచేసిరి ?

తంజ : అతడు బ్రాహ్మణుడు కాడుగదా; తాకగూడదు గాన అతనినే చేయుమంటిని.

రామా : వారు భుజించగా శేషించిన యన్న మెచ్చట ?

తంజ : శూద్రశేష ముపయోగించరాదు గనుక దానిని పనికత్తెకు వేసితిని.

రామా : అయ్యో! పృసాదములేకుండ చేసితివా ? ఆపొయ్యిమీదనే తళిగ వేయుము.

తంజ : పొయ్యి నలికితిని.

రామా : ఆవస్త్రముతోడనే అన్నము వండుము.

తంజ : శుచినై స్నాన మాచరించి తళియచేయుచున్నాను.

ఇట్లు భార్య చెప్పగా రామానుజులు “అయ్యో! వరదుని పిలిచినట్లు పిలిచితినే. ఇదియిట్లవకారము చేసెనే” యని వగచి ఇక ముందిట్లు చేసిన నిన్ను వదలుదునని యామెతో జెప్పి కాంచీపూర్ణుల యొద్దకేగి మిమ్ము పిలువకుండనను బాగుండెడిది. అపచారము తటస్థించినదే యని విన్నవించితి. శ్రోత్రియునింఁటభోజనము నాకు లభించెను. ఆమెయే ఆకునెత్తియుండిన నేను చెడియుండును. నన్ను వరదుడు కాపాడెను అని తిరుక్కచ్చి నంబి యనిరి.

పిమ్మట రామానుజులు తిరుక్కచ్చి నంబిని జూచి నేను వేదము చదివితిని. యామునులయొద్దను, యాదవప్రకాశుల

యొద్దను మహదద్ధములు తెలిసికొంటిని. అయినను నాకు కొన్ని సందేహము లున్నవి. యాముసు లుండినచో వానిని ప్రత్యక్షముగ నడిగి తెలిసికొనియుండును. (1) పరతత్త్వ మెవరు? (2) జీవాత్మ, పరమాత్మలకు భేదమున్నదా? ఒకటేనా? (3) దానధర్మముల కంటె, జ్ఞానభక్త్యాదులకంటె ఔద్ధయుపాయ మెద్ది? (4) అంతిమ స్మరణ కలుగవలయుననుచున్నారే, అది కల్గితీరవలెనా? (5) మోక్షమునునది అనేకజన్మములకు పిమ్ముటనా? ఈజన్మముననే కలుగునా? (6) మిమ్మాశ్రయించెద ననిన వలదంటిరే. ఇక నెవరి నాశ్రయింపవలెను? ఈయారుసంగతులను పరదు నడిగి సెలవీయవలయునని యడిగిరి. ప్రతిదినమును తిరుక్కచ్చినంబి పరదునకు వింజామరవేయుచు స్వామి నిదురించగనే నిలుపుట వాచుకగ నుండెను. తిరుక్కచ్చినంబి రామానుజు లడిగిన విషయములు మనసున నుంచుకొని పరదునికి కైంకర్యము చేయుచుండగా, స్వామి యెప్పటియుట్లు నిదురింపక సంగతి “యేమిరా? మనసున నేమో యుంచుకొనియున్న టున్నది” అని యడిగెను. “ఔను స్వామీ! మనరామానుజునకు సందేహము లున్నవి. అనగా పరతత్త్వమెవరు? జీవాత్మ, పరమాత్మలకు భేదమా? ఆభేదమా? పరమోపాయమెద్ది? మోక్ష మనేకజన్మములకా? ఈజన్మముండేనా? అంతిమస్మృతి ఆవశ్యకమా? ఏగురువు నాశ్రయింపవలెను? అనువిషయములు తెలియబలుకు” మని తిరుక్కచ్చినంబి యడిగెను. శ్లో॥ అహమేవ (అయమేవ) పరం తత్త్వం దర్శనం భేద ఏవహి ఉపాయేషు ప్రపత్తిస్సాస్యత్ అంతిమస్మృతి వర్జనమ్. దేహావసానే మోక్షం చ మహాపూర్ణం సమాశ్రయ ॥

“పరబ్రహ్మము, పరతత్త్వము, జగత్కారణ కారణము అందురేఅది నేనే. జీవాత్మ, పరమాత్మలు ఒక్కటియగుటసరిగాదు. పరమాత్మ జ్ఞానానందస్వరూపుడు, వేదవేద్యుడు, పరమపురుషుడు, నిత్య

సూరి సేవ్యుడు. అట్టివానితో నిన్నటివరకు కుంభిపాకాది నరకముల ననుభవించుచుండిన జీవాత్మ సమాన మగునా? రామానుజుడును, మీరును బుద్ధిమంతులే. మీకు తెలియలేదా. నాఅభిప్రాయ మది కాదు. 'విద్యా వినయసంపన్నే' అన్నంతమాత్రమున అర్థమును చూడక విద్యనేర్చినవానిని, బ్రాహ్మణుని, ఆవును, ఏనుగును, కుక్కను, కుక్కమాంసము తినువానిని సమానముగ జూతురా? అన్నియు ఒక్కటగునా? అది అపార్థమే. భేదమనియే నాఅభిప్రాయము. ప్రపత్తియే గొప్పఉపాయము. నేను జ్ఞానిని, భక్తుడను, విరక్తుడను అనువానికే అంతిమస్మృతి కావలెను. స్వామి: నాకేమియు తెలియదు అని భరన్యాసమును శరణాగతిచేసిన వానికి అంతిమస్మరణ మక్కర లేదు.

యం యం వాపి స్మరన్ భావం త్యజ త్యస్తే కశేబరమ్ ।

తం తమేవై తి కౌన్తే య సదా తద్బ్రాహ్మణానితః ॥

అనుభవవర్జిత శిష్యా శివ శ్లోకమువలె అంతిమస్మృతి కావలెనని దేశికుల అభిప్రాయము. స్వామి అంతిమస్మృతి వలదనగా వారెల ఇట్లభిప్రాయపడి రన్నచో ప్రపన్నుడు స్మరింపనక్కరలేదనియు, వానికి అయత్నసిద్ధముగ అంతిమస్మృతికలుగుననియు, జ్ఞానభక్త్యాదిహర్షమున పోవువారికి యత్నసిద్ధ మనియు, వాడు బుద్ధిమంతుడుగాన జాగ్రత్త గనుండి స్మరింపవలసియుండునని వారి అభిప్రాయము. శరణాగతునికి ప్రార్థకర్మముగూడ పోవును. ప్రార్థకర్మ మనుభవించుటకే శరీరము కావలసియుండును. అది లేనపుడు శరీర మక్కరలేదు. కాన ఈదేహము పోగానే మోక్షము లభించును. యామునుల శిష్యులలో నొకడైన మహాపూర్ణుని లేక పెరియసంబిని ఆశ్రయింపవలెను" అని వరద రాజు కాంచీపూర్ణులకు తెలుపగా వారు రామానుజుల కెరింగించిరి. రామానుజుల కానంద ముప్పొంగి హర్షభాష్యములు రాలగా,

రోహం చము కలుగగా నిస్సంశయములై వలడని తోయుచున్నాను, సాష్టాంగముగపడి తిరుక్కచ్చినంబిని సేవించిరి.

పెరియనంబిని శ్రీరంగమున నున్నారని కాంచీపూర్ణులవలన తెలిసికొని వారి నాశ్రయించుటకై రామానుజులు తహతహపడుచుండిరి. “రామానుజుడు నన్ను చూడకయే వెడలెనా? ఆయనవచ్చి పుంగళాశాసనము చేసినగదా నాకు గౌరవము? ఆయనను శీఘ్రముగరప్పించి దర్శన మీయవలెను అని శ్రీరంగనాథుడు యోచించి తిరుక్కోట్యూరునంబి, పెరియనంబి మొదలగువారితో రామానుజునికి శ్రీవైష్ణవసిద్ధాంతమును చెప్పి పంచసంస్కారములుచేసి పిలుచుకొనిరండి” అని ఆజ్ఞాపించెను. భగవదాజ్ఞానుసారముగ రామానుజులను పిలుచుకొనిపోవుటకై పెరియనంబి బయలుదేరి వచ్చుచుండగా మధురాంతకమున రామానుజులు వారి కెదురుపడిరి. “ఏరికాత్తరామన్” సన్నిధిలో వారు కలుసుకొనిరి. ఇదివరలో “స్వాభావికానవధికాతిశయే శిత్యత్వం” అను శ్లోకమును చెప్పి రామానుజులను శ్రీరంగమునకు పిలుచుకొనిపోయి ఆశవదారుల చరమవిగ్రహమును సేవింపజేసినవారగుటచేత పెరియనంబిని రామానుజులు గుర్తెఱుంగుదురు. కాన వారిని చూచి, “ఇదేమి? ఎచ్చటి వారును శ్రీరంగమునకు పోవుచుండగా మీరు దానినివిడిచి వెళ్లుచున్నారు” అని యడిగిరి. ఆశ్రీరంగమునకు గౌరవము గల్గించుటకై మిమ్ము పిలుచుకొనిపోవ నేను వచ్చితి నని పెరియనంబి పత్కిరి. తన్ను శిష్యునిగా జేసికొనుటకై వచ్చిన పెరియనంబిని “ఏరికాత్తరామన్” సన్నిధిలో చూచి రామానుజులు మిక్కిలి ఆనందపడిరి. వారిని చూచి సంతోషించుట కేమికారణము? వారి పలన నేమైన ధనలాభమా యనిన అట్లు గాదు. ఎవరెవరి కేది యిష్టమో అది లభించిన ఆనంద మగును. రామానుజులు మహాపూర్ణులను వెదుకబోగా వారే ఎదురుపడిరి. కావున సంతోషించిరి.

వారిని సేవించి వరదరాజస్వామి యుత్తరువును తెలిపి తమ చరణారవిందము లాశ్రయింప వచ్చితి నని రామానుజులనిరి. వారికిట్లు సంభాషణ జరిగెను.

పెరి : అట్లే కానిమ్ము. ఇది మాయూరును, మీయూరును కాదు. కాన కాంచీపురికి బోయి అచ్చట యుపదేశించెదను.

రామా : మీకు బదులాడరాదు. మన మిరువురమును వాత్రి వరకు బ్రతికియుండుట నిజమా?

పెరి : అట్లగునా ?

రామా : ఆశవందారులు నన్నును, నేను వారిని చూడగోరితిమి. కాని అట్లు తటస్థించెనా ? కాన తమదర్శనమైన ఇచ్చోటు దివ్యదేశము. ఇదియే పుణ్యకోటి విమానము.

పెరి : రేపటివరకు తాళము.

రామా : మరల అట్లే అనుచున్నారే. నేను చిన్నవాడను. తమరు పెద్దలు. కాలు, కన్ను పోయిన నెట్లు ? వరాహపురాణమున “స్థితే మనసి సుస్వస్థే” అన్నట్లు శరీరమున పొటవ మున్నపుడే చెప్పిన బాగుగనుండును.

పెరి : కాంచీపురికి పోవులోపలనే శరీరపొటవము తగ్గనా ? ఆర్భాటముగ చెప్పుచున్నావు.

రామా : అది సరియే. శరీరము మారుటకు ఆలస్యమగును. కాని మనోవృత్తి సరిగ నుండదే.

చంచలం హి మనః కృష్ణ ప్రమాథి బలవద్బృథమ్ ।

తస్యాహం నిగ్రహం మన్యే వాయోరివ సుదుష్కరమ్ ॥

అసంశయం మహాబాహో మనోదుష్కగ్రహం చలమ్ ।

అభ్యాసేన తు కౌంతేయ వై రాగ్యేణ చ గృహ్యతే ॥

అను భగవద్గీత రీతిధ్య. 34, 25 శ్లోకము లందువలె మనసు చంచలమైనది. ఇరువురికిని మనసు సరిగా నుండవలదా ? ఒక క్షణ

మొకవిధముగ నుండని మనస్సు మారినచో నెట్లు ?

పెరి : ఏమిరా: నన్ను గురువుగ చేసికొనుటకు నీవు వచ్చితివి. నిన్ను శిష్యునిగ చేసుకొన నేను వచ్చితిని. ఇంతలోపల మనసు మారునా ?

రామా : ప్రాణము పోయిన నెట్లు ?

పెరి : ఇంతలోనే పోవునా ?

రామా : అది మెరుపువంటిది; పోవును.

పెరి : పోవునో, పోదో ఎవరికి తెలియును ? వరదరాజు సన్నిధియందైన దాగుగ నుండును.

రామా : అంతకంటెను ఈస్వామి తక్కువైనవాడా ?

పెరి : అచ్చట పుణ్యకోటివినూన యున్నది.

రామా : ఇచ్చటనుండు పొగడచెట్టు దానికంటెను తక్కువా? నరదరాజులను హెచ్చని చెప్పుచున్నారే. అతనికంటెను ఈతడే హెచ్చు.

“రామో ద్విర్నా భిభాషతే”. రాముడు రెండుమాటలాడువాడు కాడు - అనినవాడుకదా: ఈస్వామిది ఒకే మాట; ఒకే బాణము; ఒకే పత్తి.

యదాదిత్యగతం తేజో జగద్భాసయతేఽఖిలమ్ ।

యచ్చంద్రమసి యచ్చాగ్నౌ తత్తేజో విద్ధి మామకమ్ ॥

అను భగవద్గీత 15 అధ్యాయము. 12 శ్లోకములు లోకమంతటిని ప్రకాశింపజేయు సూర్యునియందుండు తేజస్సును, చంద్రునియందును, అగ్నియందును ఉండుతేజస్సును నాతేజస్సుని వెలియుము అని చెప్పిన స్వామికదా ఈతడు ? కాన తత్త్వోపదేశము లేక నామనను మూయబడియున్నది. రాత్రివేళ ముకుళించిన తాను రను తెల్లవారి సూర్యుడు వికసింపజేయునట్లు అజ్ఞానావృతమైన నామనశబద్ధమును తత్త్వోపదేశము కిరణములచేత వికసించ

జేయుడు అని రామానుజులు ప్రార్థించగా మహాపూర్ణులు తమ గురువగు యామనాచార్యుల పాదపద్మములను తలచుకొని ఉప దేశింప సంసిద్ధులైరి. రామానుజులును ఉపదేశము స్వీకరింప సిద్ధముగ నుండిరి. ఇదియె నైమిశారణ్యము, ఇదియే పుణ్యకోటి విఘానము, ఇదే శ్రీరంగము అని తలంచి నిమిత్తమాత్రముగ శిష్యులై యుండిరి. లక్ష్మీనాథుడు ఆదిగా గల గురుపరంపరను, పిమ్మట ద్వయమంత్రమును మహాపూర్ణులు రామానుజుల కుప దేశించిరి. ద్వయమంత్రమునకు మంత్రరత్నమని పేరు. ప్రళయకాలమున బ్రహ్మను తన నాభికమలమందు కూర్చుండ బెట్టుకొని వేదములను చెప్పటచేతనే అవి నిలిచియున్నవి. అట్టి ఉపకారకుడును, నరనారాయణుడై తిరుమంత్రము నుపదేశించిన వాడును, సకలవేదశాస్త్రపురాణ సారమైన గీతను అర్జునునకు బోధించినవాడును అగుటచేతనే స్వామి ఆదిగురు వగుచున్నాడు. రామానుజులు గురుపరంపరాద్వయమంత్రములను ఉపదేశము పొంది మేఘావరణము తొలగగా ప్రకాశించు శరత్కాల చంద్రుని వలె ప్రకాశించిరి. ముఖ్యకార్య నూయెను. ఇక సీ శరీరము ఉండి నను, పోయినను చింతలేదు. కాంచీపురికి రండు; నాగుడిసె యున్నది అని మహాపూర్ణులను పిలిచిరి. మహాపూర్ణులు రామా నుజులకు పంచసంస్కారములు చేసిరి. అనగా బాహవులందు తప్త శంఖచక్రముద్రలు వేసిరి. పుండ్రము, దాసనామము ఉంచి మంత్రము నుపదేశించిరి. అర్చామూర్తియైన దేవరాజు నొసగిరి. పిమ్మట ద్వయమంత్రప్రతిపాద్యమూర్తియైన స్వామిని ప్రత్యక్ష ముగ చూపెదనని కాంచీపురికి పోయి చూపిరి. నాలాయిరమునకు అర్థము తెలిసికొనవలసియుండుటచే కొంతకాలము కాంచీపురము నందే ఉండవలయునని రామానుజులు కోరగా పెరియనంబి అంగీకరించిరి. గురుపత్నికి, తనభార్యకు పొత్తు కుదరదని తలంచి

రామానుజులు గురువును వేరొక గృహమున నుంచిరి. వారచ్చట ఆరుమాసము లుండిరి. మహాపూర్ణులకు వరదుని సేవయే పరమా నందము. వారు భార్యతోడ స్వామిని సేవించుచు సంతోషముతో నుండునపుడు తమ గురువైన యామునులు తమకు చెప్పినట్లు సకలార్థములను పెరియనంబి రామానుజులకు ఉపదేశించిరి.

ఒకనాడు రామానుజులకు తలంటు వైష్ణవుడు ఆకలితో పచ్చెను. వారదిచూచి సంగతి యేమని అడిగిరి. ఆకలిగ నున్నదని ఆతడు చెప్పెను. అపుడు రామానుజులు “ఇతనికి అన్నముపెట్టు” మని భార్యతో చెప్పగా ఆమె ఒక మెతుకైనను లేదనెను. రామానుజులు వంటపాత్రలలో చూడగా పదుగురు భుజించునంత ప్రసాదముండెను.

రామానుజు లొకప్పుడు శ్రీపెరుంబుదూరునకు పోయిరి. ఆసమయమున మహాపూర్ణుల పత్నియు, రామానుజుల భార్యయు ముంచినీటికై జావికి పోయి తమబిందెలను జావిలోనికి విడిచి ఏక కాలమున పైకెత్తగా మహాపూర్ణులభార్య బిందెలోని నీరు చింది రామానుజులభార్య బిందెమీద పడెను. అందులకు తంజమాంబ “ఏమే: మీరు మాయింట భుజించువారు. నన్ను మైలపజచ వచ్చునా? సిభర్త నాభర్తకు పాఠముచెప్పుచున్నాడని అహంకరించి యిట్లు చేయవచ్చునా? ఇక మీరు, మీపాఠము నూకక్కరలేదు” అని కోపించెను. వెంటనే మహాపూర్ణుల సతి జరిగినసంగతి భర్తకు చెప్పి నేడు శ్రీరంగమునకు వెళ్లవలసినదే. అటుపిమ్మటనే భోజనము అని చెప్పెను. ఎంతటిజ్ఞానియైనను భార్యమాట పథ్యమగుటచే మహాపూర్ణులు వెంటనే బయలుదేరిరి. రామానుజులువచ్చిన తన్ను పంపరని ఆతడు శ్రీరంగమునకు బయలుదేరెను. తిరుక్కచ్చి సంది నగౌరవపరచుట, తలంటువానికి అన్నముండియు లేదని చెప్పుట, పెరియనంబి భార్య నవమానించుట అను మూడుతప్పు

లను రామానుజులభార్య చేసెనని అన్ని గ్రంథములందు నున్నది. ప్రపన్నామ్మ తమన మరియొక తప్పిదము కూడ చెప్పబడెను.

రామానుజు లొకనాడు సన్నిధియందుండగా నొకవైష్ణవా గ్రేసరుడు ఆకలియని వచ్చెను. మీరు మాయింటికిపోయి నేను చెప్పితివని నాభార్యతో చెప్పి భుజింపుడని రామానుజు లనిరి. అత డట్లేపోయి రామానుజులభార్యతో సంగతి చెప్పగా ఆమె నాభర్తకును, మీకును పని, పాటు లేదు. అంత అవసరమైన వారినే వచ్చి పెట్టుమనుడు అనెను. ఆవైష్ణవుడు పోయి ఆమెవలెనైన పలుకు లన్నియు రామానుజులకు చెప్పగా వారొక వివాహవత్రిక వ్రాసి దానిని పండ్లు, పూలతో తబుకులోనుంచి మరల పంపిని ఇంటికి పంపిరి. తంజమాంబ శుభలేఖచూచి తనతమ్మునికి వివా హము జరుగబోవుచున్నదని సంతోషించి వచ్చిన బ్రాహ్మణునకు ఊడశోపచారములు చేసి భర్త రాగానే నాసోదరునకు వివాహముట అనిచెప్పెను. రామానుజు లీనాల్గవతప్పును గూడ సహింపజాలక వివాహమహోత్సవమునకు పంపునట్లు మంచిమాటలతో నామెను తండ్రియింటికి పంపివేసి నిరక్తులై సన్నిధికిపోయి తిరుక్కచ్చి సరిబిని ముందుంచుకొని విధివ్రకారము సన్నాసము స్వీకరించిరి. కొందరు విధియుక్తముగను, మంత్రపూర్వకముగను భార్య పుత్రాదులను వదలి మరల గ్రహింతురు. గ్రహింపకున్నను మనసా వారినే స్మరించుచుందురు. వారే వాంతాశులు అనగా వాంతియైనదానిని మరల తిన్నవా రనబడుదురు. యతిరాజు లట్టిసన్న్యాసము స్వీకరించలేదు. గృహస్థాశ్రమము దుండిన రాగము కలుగును. కామము తీరకున్న కోర్కెము జనించును.

యతతోహ్యపి కౌంతేయ పురుషస్య వివశ్చితః ।

ఇందియాణి ప్రమాధీని హరన్తి ప్రసభం మనః ॥

అనుభగవద్గీత 2అధ్యాయము. 61. శ్లోకములు పండితులె సను మనస్సు బలాత్కారముగ నీడును. కావున అట్లు పోనీయక

వరబ్రహ్మ మందు నిలువవలెనని వారు సన్న్యాసమును స్వీకరించిరి. వారుగైకొన్నది త్రివండ సన్న్యాసము. వరదరాజస్వామి వారికి సన్న్యాస మొసగి యతిరాజనుపేరు పెట్టిరి. యతిరాజనగా సన్న్యాసులకు రాజు. రామానుజులిట్లు యతిసార్వభౌములై మంత్రమును జపించుచు శిఖాయజ్ఞోపవీతములతో త్రివండ కాషాయాంబర యుక్తులై సూర్యునివలె ప్రకాశించుచుండిరి. సాధారణముగ లోకమున తమకు కొంత గౌరవము కలుగవలెనని, వీడు నాకు బంధువు, వాడు నాకు బంధువు అని గొప్పవారితో సంబంధము కల్పించుకొందురు. జన్మవిషయమై తండ్రి-కొడుకుల సంబంధము గొప్పది. విద్యావిషయమున గురుశిష్యసంబంధము గొప్పది. యతిరాజులకును, భగవంతునకును ఎట్టిసంబంధ మనగా వరదరాజు రామానుజులకు గురువు. శ్రీనివాసుడు శిష్యుడు. రంగనాథుడు తండ్రి, బెల్వపిళ్ల కొడుకు. భగవంతునితో నిట్టిసంబంధముగల యతిరాజులమహిమ నేనున పచ్చును? ఇంతకంటె హెచ్చేమి చెప్పవలెను? భగవంతుడిట్లు సకలవిధబంధుత్వమును ఒకనియెడ చూపెను. ఇంకొకనిపట్ల ఇత డిట్లు చూపలేదు.

రామానుజులు కూరత్తాళ్వాన్, మొదలియాండాన్ అనువారికి పంచసంస్కారముచేసి అనేకమంతార్థములు చెప్పిరి. మొదలియాండాన్ అనువారు రామానుజుల మేనల్లుడు. కూరమునుగ్రామమున నుండువారు కూరత్తాళ్వాన్. కొన్నిగ్రంథములలో మూడవ శిష్యు డొక డున్నట్లున్నది. సన్న్యాసము నంగీకరించినవారు సకలబంధువులను వదలవలెనుగదా: రామానుజు లట్లుచేసిరా? అనిన మేనల్లునిమాత్రము వదలలేదు. రామానుజులు యతిసార్వభౌములని యెల్లవారిచేత ప్రశంసింపబడుచుండునపుడు గోవింద భట్టరు ఆయనజ్ఞప్తికి వచ్చెను. “అతడు అన్యాయముగ చెడెను. మీరు పోయిననే తోవకువచ్చును” అని నేనుచెప్పినట్లు చెప్పడని

కొందరు వైష్ణవులను తిరుమలనంబియొద్దకు పంపిరి. యతిరాజులచేత పంపబడిన కొందరు శ్రీవైష్ణవులు తిరుమలకు పోయి నంబిని జూచి గోవిండు భట్టరును చక్కబరచుడని ప్రార్థించిరి. యతిరాజులతేజము హెచ్చుచుండగా యాదవప్రకాశులది క్షీణించుచుండెను. అందరు రామానుజులను స్తుతించుచుండిరి.

ఒకనాడు యాదవప్రకాశుల తల్లి కోవెల మెట్లు ఎక్కుచుండగా ఊరంతయు 'రామానుజులు, రామానుజులు' అని కలవరించుచున్నారు. నాకుమారుడు సర్వలోకగురుడగు యతిరాజుతో విరోధము పెట్టుకొననేల? ఎచ్చట గుణమున్నదో దానిని గ్రహింపవలదా? అహంకరించుచున్నాడు. శిష్యవాత్సల్యముతో నుండరాదా? అకారణముగ ద్వేషించుచున్నాడే. ఆయనను ఆశ్రయింపరాదా? అని అనుకొనగా "రామానుజుల నాశ్రయించిన ఏకొంతయుండదు" అని అచ్చటివారు మాట్లాడుకొనుచుండిరి. అదియే ఉపశ్రుతి అందురు. ఆమె దానిని విని ఆశ్చర్య మొంది తమయింటికిబోయి కుమారునికి సంగతిచెప్పి "నాయనా : అట్లు చేయరా:" అనెను. "అమ్మా! మాకు వైరముగదా: ఎట్లు పోవుదు?" నని కుమారు డనగా "విరోధమువిడిచి భక్తితో నరిగి అతని నాశ్రయింపుము. నీవు మూర్ఖుడవు గావు, బుద్ధిశాలివిగదా:" అని తల్లి అనెను. ఇతరులుచెప్పిన వారు రామానుజులతో చేరినవారు గనుక నేను వారి కెదురై నిలుచుట సరిపడక అట్లు చెప్పించుచున్నారనుకొనవచ్చును. తల్లి గావున హితమే చెప్పుచున్నదని తలచి యాదవప్రకాశులు "అమ్మా! రామానుజులు జ్ఞానియనియు, వరదరాజు, పెరుండేవితాయారులచేత కాపాడబడినవాడనియు, ఊరివారికిని, నాకును శక్యముగాని బ్రహ్మరక్షస్సును తోలినవాడనియు నేనెఱుగుదును. ఇట్టి రామానుజుల నాశ్రయింపుమని చెప్పితివి. నీవు చెప్పినట్లు చేసెదనుగాని నేను తప్ప చేసితిని. అందుకు ప్రాయ

శ్చిత్తముగ భూప్రదక్షిణము చేయవలెను. నాకందుకు శక్తిలేదు. ఐనను యోచించెద” నని నుడివెను. “కుమారా: యోచించవలెనా ? రామానుజులను కూర్చుండబెట్టి అతనిచుట్టు తిరుగుము. అదియే ప్రాయశ్చిత్తము. రాళ్లు, మన్ను మొదలగువానిని చుట్టిన నేమి ప్రయోజనము ? పదునాల్గులోకములు, దివ్యదేశములు, పుణ్య శిర్ధములు, సర్వదేవతలు- సకలము వారియందేయున్న” వని తల్లి చెప్పెను. యాదవప్రకాశు లామాటలు విని రామానుజుడు చిన్నవాడుగదా యని యోచించి ఆవిషయమున తల్లిమాటల యందు నమ్మకముగలుగక ఈముదుసలికి పిచ్చిపట్టెనా యని తలంచి మఠమున కేగి రామానుజుల నుద్దేశించి “అబ్బాయి: ఇంతకుమున్ను నీవు శిష్యుడవుగ, నేను గురువుగ నుంటిమి. నాకు కొన్ని సంశయము లున్నవి. నీవు వానిని పరిహరించినయెడల నేను సమతమున జేరెదను అనెను. మునుపుశిష్యుడనై యుండినందున నేను చెప్పను. నాశిష్యుడగు కూరత్తాళ్వార్ వలన మీ ఫండియ ములు బాపుకొనుడని రామానుజు లనిరి. విష్ణువు పరతత్త్వమనుటను యాదవప్రకాశులు ఖండించగా విష్ణువే పరతత్త్వమని కూరత్తాళ్వారు స్థాపించిరి. పరమాత్మకు గుణములు లేవు, రూపములేదు, అని యాదవప్రకాశులు వాదించగా పరబ్రహ్మము సగుణుడు, సరూపుడని కూరత్తాళ్వారు స్థాపించిరి. సమాశ్రయణ మావశ్యకమని, అది లేకున్న వైదికకార్యములకు ప్రయోజనములేదని అనేక ప్రమాణములను జూపిరి. ఉపనిషత్తులను, వేదములను, పురాణములను చెప్పి సంశయపరిహారము చేసి యాదవప్రకాశునకు మీద తోచలేదని రామానుజులతో విజ్ఞాపనము చేసిరి. “ఏమయ్యా: సమాధాన మాయెనా ? మామతమున జేరెదరా ?” అని యతిరాజుడు గగా “చేర్చుకొందురా” యని యాదవప్రకాశు డనెను. ఎట్లు రావలయునో అట్లువచ్చిన చేర్చుకొందుమని యతిరాజు అనిరి.

యాదవప్రకాశునకు భూప్రదక్షిణము గావించు శక్తి లేకుండెను. తల్లిమాటలయందు సమ్మకము లేకుండెను. సర్వవిధముల యతి రాజునుతమే ఉత్తమమని తోచియుండెను. ఈభావములతో అతని కేమియు తోచక నిదురించగా వరదరాజు స్వప్నములో కన్పించి “నీకును, నాకును సంబంధములేదు. మారామానుజునకు పూర్వపక్ష గ్రంథములు చెప్పిన ఆచార్యుడవుగాన చెప్పుచున్నాను. రామానుజు నాశ్రయింపుము- నీతల్లిమాటలు నమ్ము” మని చెప్పిరి. కలవర ముండువారికి కలలు వచ్చును. వానిని నమ్మరాదని యెంచి యాదవప్రకాశుడు తిరుక్కచ్చినంటి నడిగెను. ఆయన స్వామి నడిగెను. “స్వప్నమునఁ జెప్పుట యొకటియు, ఇప్పుడు చెప్పుట యొకటియా? తల్లి చెప్పినట్లు చేయు” మనుము అని వరద రాజు అనెను. తిరుక్కచ్చినంటి యిట్లు చెప్పగా యాదవప్రకాశులు రామానుజులకు ప్రదక్షిణము సల్పిరి. యతిరాజులు వారికి సమాశ్రయణముచేసి తమవిధిప్రకారము సన్నాహము మొసగి గోవింద జియ్యరని పేరుంచి మరల మనసు తిరుగకుండుటకై యతి భర్మ సముచ్చయమును గ్రంథమును సన్నాహములవిషయముగ వ్రాయు మనిరి. అత డట్లే వ్రాసెను. యాదవప్రకాశులు పుట్టినది మొదలు అద్వైతి. యతిరాజు అతని నెట్లు చేర్చుకొనెను? అనగా మునుపు స్వామిసన్నిధిలో ప్రదక్షిణము చేయుచుండగా యామునా వారుల కటాక్షము అతనిమీద ప్రసరించెను. కాన చేర్చుకొన వచ్చునని తలంచిరి. గోవిందజియ్యరునకు రహస్యార్థములు తెల్పి శిష్యులతో నచ్చటనే యుండిరి. గోవిందజియ్యరు విష్ణువేద ప్ర తత్త్వమని యతిపతివలన గ్రహించినవారై మహావైష్ణవులై ప్రపచ నము చేయుచుండగా కాలము వచ్చెను. అతడు మోక్షమునకు పోయెను.

రామానుజులు శ్రీరంగమున నుండనికారణముచేత పెరియ పెరుమాళ్లు అనగా శ్రీరంగనాథుడు చిన్నపెరుమాళ్లాయెను.

జగదాచార్యుడైన రామానుజుడు వచ్చియు నన్ను చూడకపోయెనని స్వామి చెప్పగా ఆశవందారులను ఎనిమిదిదినములు జీవముతో పెట్టి పెట్టరాదా ? తప్పుమీదే. కాన వారిని మన్నింప వేడుడని భక్తులనిరి. రంగనాథు డపుడు “సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు అని యుండవలదా ? మీరే ఆపస్తువు ననుభవింపవలెనా ? కావున రామానుజుని పంపు” డని వరదరాజునకు జాబు వ్రాయగా “అత్యుత్తమ వస్తువైన యెడల ఎన్నిదినము లనుభవించినను చాలుననిపించదు. అన్నముపై విసుగుజనించినవాని జీవనము దినములపర్యంతమేగదా: కావున రామానుజునివలననేగదా నాకు గౌరవము ? కనుక పంపుటకు వీలుగాదు” అని ఆయన బదులు వ్రాసెను. యామునాచార్యుల కుమారుడైన తిరువరంగ ప్పెరుమాళరయర్ అనువారు రంగనాథుని యభిమతానుసారముగ కాంచీపురికిపోయి వరదరాజును సేవించి పూదత్తాళ్వారు పాడిన 31. 2 తిరు 95, 96 పాశురములను అర్ధానుసంధానముతో దేవగానమున పాడిరి. గానప్రియుడగు వరదరాజస్వామి అరయరు నుద్దేశించి అయ్యా: మీకేమి కావలయునో కోరుకొను డనెను. “స్వామీ: గానమును విని యానందించువారు అట్లేయందురు. పిమ్మట దేని నైన నడుగగా మూతి త్రిప్పుకొందురని అరయ రనెను. నేనట్లు చేయు ప్రభుడను కానని స్వామి చెప్పగా విశ్వామిత్రుడు శ్రీరాము నడిగినట్లు అరయరు రామానుజు నడిగెను. వరదరా జందులకు సమ్మతించి “రామానుజా: వారిగానమువిని మోసపోయితిని. నిన్ను వారికి సమ్మానముగా నొసంగితిని పొమ్ము” అని ఉత్తరు వీయగా రామానుజు లట్లే చేసెద ననిరి. అరయ రిట్లు రామానుజులను పూర్ణపాత్రముగ అనగా సమ్మానముగ చేసికొని బయలుదేరిరి. రామానుజులు శ్రీరంగమునుండి కాంచీపురికి వచ్చినపుడు తండ్రి యింటికి కూతురు పోవునట్లుగ పరుగెత్తుచు వచ్చిరి. ఇపుడు ఇచ్చటి

నుండి అచ్చటికి పోవునపుడు నిర్బంధముమీద అత్తగారింటికి పోవునట్లు తోచెను. కాన వారు దుఃఖించుచు అశ్రునయనములతో వరదరాజును స్మరించుచు తిరిగి తిరిగి చూచుచు పోవలసివచ్చెనే యని శ్రీరంగమునకు బోయిరి.

వారట్లు చింతాశోకసమన్వితులై అరయరు ముందు పోవు చుండగా వెనుక తిన్నగ పోయిరి. రంగనాథుడు వీరిరాక నెరిగి పెరియనంబి ప్రభృతులను పిలిచి కోవెలనుండి వైభవోపేతముగ వెడలి సకలమర్యాదలతో రామానుజులను పిలుచుకొని రండి, ముందు పొండి అని సెలవీయగా పెరియనంబి అట్లే వారి కెదురుగ పోయెను. వీరు వెళ్లిన చాలదని తలంచి రంగనాథుడు తానే రామానుజుల కెదురు పోయెను. అదేమి ? రంగనాథుడు రామానుజుల కెదురుపోవలెనా యనిన అతడు భక్తవత్సలుడుగదా: ఈతడు వచ్చిన తనకు గౌరవమని అట్లు చేసెను. రామానుజులు రాకుండిన వీరికి గౌరవములేదా యనిన అట్లుగాదు. భక్తుని పెద్ద చేయుతలంపుతో స్వామి అట్లు చేసెను. “రామానుజా: వచ్చితివా: నేటినుండి నాకు గౌరవము” అని స్వామి వలకగా వారికి భయము గలిగి పెరియనంబిని చూపి అంతయు పెద్దలదయ అనిరి. “అబ్బాయీ: నేనుగాదు పెద్ద. నీవే పెద్ద. ఏలన పొలిక పొలిక యనుపాశురమునకు అర్థముచూచినపుడు నుంచికాలము రాబోవు చున్నదని చెప్పబడినదే: మీరు పుట్టణోవుచున్నారోయని ఆశవందా రులు యోచించిరి. అట్టివారు మీరే యని మేమనగా కాదనిరి. ఆమహాపురుషుడవు నీవే” అని పెరియనంబి రంగనాథునిముందు రామానుజులను పొగడి నీవికమీద. రంగనాథుని మనస్సునకు కొదువ లేకుండ నడచుకొనుము, ఇచ్చటనే యుండుము అని చెప్పిరి. పెరియనంబి యిట్లు చెప్పగా రామానుజులు శ్రీరంగముననే యుండునట్లు నిశ్చయించుకొనిరి. శ్రీకి

ప్రొద్ధవయస్సురాకమునుపు అమ్మగారింటికి పోవలయునని యుండెను. ప్రొద్దయై సంతాసము కలుగగనే అత్తగారింటనే యుండగోరును. రామానుజుల స్థితియును అట్టిదే. రంగనాథుడు “రామానుజా! సన్నిధికార్యము లన్నియు చెడియున్నవి. నీ విచ్చటనేయుండి మంచియేర్పాట్లు చేయవలెను. నీసకలయోగ క్షేమములను ఒప్పగించితిని. కోవెలకు సంబంధించినవారిని నీక్రిందనుంచుకొని నీవు పైనుండి యోగక్షేమములు చూడవల యును. మహామతీ! నీబుద్ధికి ఈకోవెల ఒకజేయననేల? పదునాల్గు లోకముల నిచ్చినను చక్కగ పరిపాలించ గలవు. నా కార్యములు చేసెదవా అని స్వామి యనిరి.

“అకలంకనాట్టాళ్వారు” అనురాజు శ్రీరంగము నేలుచుం డెను. స్వామి కాతనిపదిపాలన మిష్టములేకపోగా రామానుజు లారాజును బిఠిచి మంచిమాటలుచెప్పి శిష్యునిగ చేసికొనెను. ఇట్లు స్వామియుత్తరువుమీద ప్రధానపురుషుని శిష్యునిగాచేసికొని సన్నిధిపదిపాలనలో ప్రవేశించి కోవెలయం దుండిన అయోగ్యు లను దండించిరి. చెడిన ఒక్కొక్క కార్యము నిట్లు రామానుజు లానందముతో చక్కబెట్టిరి. వైదికమైనను, తౌకికమైనను రామా నుజుల యిష్టప్రకారము జరుగవలసియుండెను. స్వామి కూర్చుండవలెనన్నను, లేవవలెనన్నను ఈయన చెప్పవలసినదే. నేటికిని రామానుజుల ఆజ్ఞాచక్రము శ్రీరంగనాథుని సన్నిధిలో నడచుచున్నది. రామానుజు లిట్లు శ్రీరంగనాథ సకలకార్యధురం ధరులై యుండునపుడు వరదరాజస్వామికి జ్ఞప్తికి వచ్చుచుండెను. రంగనాథుడును, గురువును ఉండుమని చెప్పినందున ఉండవలసి వచ్చెను. కాన వారికి సంకెళ్లు వేసిన ట్లయెను. వారు రంగనాథుని ఆజ్ఞచేత కూరత్తాళ్వారు మొదలగు వారితో కాలక్షేపముచేయు చుండిరి. కంచివరదుని విడిచివచ్చినందున వారిముఖ మే మైన వాడి

యుండెనా యనిన అట్లు వాడలేదు. రంగనాథుని ఆదరణయు, గురువుతో స్వామితో సల్లాపములును, ఊరివారు ఉండుడని చూపు ప్రీతియు తనకు లభించుటచేత రామానుజులు కఠివరదుని మరచి సుఖముగ శ్రీరంగమున నుండిరి.

ఈరీతిగ మరమున నుండునపుడు తిరుమలనంబి యొద్దకు మునుపుపంపఁబడిన శ్రీవైష్ణవులువచ్చి యతిరాజులతో నిట్లు చెప్ప నారంభించిరి “మేమిచ్చటినుండి వెళ్లి తిరుమలనంబిని (శ్రీశైల పూర్ణులు, రామానుజుల మేనమామ) దర్శించితిమి. నేనొక మేనల్లుడను; గోవిందభట్ట రొక మేనల్లుడు. అతనిని సరియైన మార్గము నకు త్రిప్పవలెను” అని మీరుచెప్పినమాటలు వారికి చెప్పితిమి. “నేను మాత్రమే వెళ్లిన కార్యము కొనసాగదు. మీరును నావెంట రండు” అని వారు మమ్మును శ్రీకాళహస్తికి పిలుచుకొనివెళ్లిరి.

సువర్ణముఖికి పోయి తీర్థము తెచ్చుమార్గమున మేమంద రము కూర్చుండియుంటిమి. ఇంతలో పరమశైవుడై యుండిన గోవిందభట్టరు రుద్రాభిషేకముకొఱకై నీరుతెచ్చుటకు బంగరు బిందె నెత్తుకొని ఆమార్గమున వచ్చెను. “అబ్బాయీ! ఇటురమ్ము అని తిరుమలనంబి పిలువగా ఏమని అత డనెను. అనేకశాస్త్రములు తెలిసి ఏది పరతత్త్వమో దాని నెఱింగి జ్ఞానయోగమున నుండ రాదా? ఇట్లు బిందె నెత్తుకొని సేవకునిపగిది నుండనేల?” అని తిరుమలనంబి యనిరి. నన్ను ఎటులేని పిలుచుకొనిపోవుటకై యీయన వచ్చినాడని తలంచి గోవిందభట్టరు నవ్వి అటనుండి వెడలిపోయెనని శ్రీవైష్ణవులు చెప్పగా మామ వెళ్లికూడ కార్యము సఫలము కాలేదా అని రామానుజు లడిగిరి. “వినుడు, అతడు మాట్లాడినగదా చక్కదిద్దవచ్చును? కావున మరొక్కసారి వచ్చి యత్నింత మని తిరుమలనంబి తిరుమలకు వెళ్లిరి. మరల కొన్ని దినములకు మేముకాళహస్తికిపోయి పూర్వపుతావుననే కూర్చుంటిమి.

తిరుమలనంబి శిష్యులను ముందుంచుకొని కాలక్షేపము చేయు చుండగా గోవిందభట్టరు మునుపటివలె చేతిబిందెతో పచ్చెను. అతడు దేహమంతయు విభూతి పూసికొని త్రిపుండ్రములు, రుద్రాక్షమాల ధరించి పంచాక్షరీ మంత్రజపము- “ఓం నమ శ్శివాయ” మంత్రమును జపించుచు హెచ్చిన శివదీక్షతో చూపట్టెను. తిరుమలనంబి అతనినిజూచి “ఓరీ : గోవిందా :” అని పిలిచిరి. అతడు మాట్లాడలేదు. కొండనువలె అతనిని కదలింప వీలుకాలేదు. శివభక్తులలో ప్రముఖుడు బాణాసురుడు. ఇతడు అతనికంటె గొప్పగ నుండెను. అణువులో నణువై, మహత్తుకు మహత్తైయుండు వాడు పరమశివుడు. అతనికి మీద వస్తువులేదు. శివుడుతప్ప వేరులేదు. అతడొకడే సత్యము. అతడే నేనని (శివోహమ్) తలంచెయుండు గోవిందభట్టరును తిరుమలనంబి జూచి “యితనిని త్రిప్పట కష్టము; మాట్లాడడు” అనుకొని ఆశవందారు స్తోత్రములోని-

“స్వాభావికానవధికాతిశయేశితృత్వం” అనుశ్లోకమును 1ఆ తిరుచ్చందవిరుత్తము 117 పాశురమును, 1ఆ 4నూ నాన్ముగం తిరువందాది శిపాశురమును ఒకతాళపత్రమున వ్రాసి అతడువచ్చు దారిలో పడవైచిరి. అందలి ముఖ్యతాత్పర్య మేమనగా “వ్యాధి, మహావ్యాధి, చింత, జననమరణములు- వీని ననుభవించు ప్రాణులకు దివ్యమైన, అప్రాకృతమైన పదవి నిచ్చువాడు నారాయణుడు. ఇంకొకని కట్టి శక్తిలేదు. వారుగూడ దేవతలే యైనను-

అబ్రిహ్మ భువనా ల్లోకాః పునరావర్తినోఽర్జున ।

మాముపేత్య తు కౌస్తేయ పునర్జన్మ న విద్యతే ॥

అను భగవద్గీత 8అధ్యాయ 16వశ్లోకము నట్లు ప్రాకృతశరీరమును మార్చి అప్రాకృతుని జేసి మోక్షమునకు పీలుచుకొనిపోవు ప్రభువు నారాయణుడే. వేదమును నమ్మువారు ఈసంగతిని

నమ్ముదురు. అతిశయోక్తి గాదు. నారాయణునికెని, బ్రహ్మాది దేవతలకను గల గౌరవమును జూడగా అతనినుఃహిమ సముద్రముగ నున్నది. వీరినుఃహిమ జలబిందువుగ నున్నది. అతడు ఆశ్రితులను విడువనివాడు, అనంతకీర్తి, అద్యంతరహితుడు, ఆదిశేషునిపై పవళించినవాడు, లోకనాథుడు, నారాయణానువాక ప్రతిపాద్యుడు. కొందరు త్రిమూర్తులలో నొకడు గొప్పయందురు. కొందరు మువ్వరను సము లందురు. మరికొందరు త్రిమూర్తులలో శివుడు గొప్ప అందురు. బ్రహ్మ గొప్ప అనువారు కొందరు. పలుమాట లాడుటకు అవకాశము లేదు. ఒకడు కాలుసాచగా మరి యొకడు దానిని కడిగెను. ఇంకొక డాజలమును శిరమున ధరించెను. బ్రహ్మ తన కమండలుజలము నెత్తి పురుషసూక్తముచేత త్రివిక్రముని అందమైన దివ్యచరణారవిందమును కడిగెను. ఆజలము నీలకంఠుని (శివుని) శిరమున పడునట్లు కడిగెను. వీరిలో శ్రేష్ఠు డెవడో యోచించుకొమ్ము” అని శీఘ్రముగ బోధపడుటకై వ్రాసిరి.

అశవందారు స్తోత్రమందలి ‘స్వాభావిక’ అనుశ్లోకమును నుడివియే మహాపూర్ణులు రామానుజులమనసు నాకర్షించిరి. ఇతని మనస్సునుకూడ ఈశ్లోకముత్రిప్పునని తలంచి తిరుమలనంబి దీనిని వ్రాసిరి. ఈసంగతి సంతయును తిరుమలనుండి వచ్చిన శ్రీవైష్ణవులు రామానుజుల కెఱిగించిరి. యతిశేఖరాః ఇట్లు ప్రధాన శ్లోకపాశురములను వ్రాసి వేయగా అది గోవిందభట్టరు కాలికి తగిలెను. అతడు దానినెత్తి అందేమి యున్నదో యని చదివి ‘ఓఉత్తరమాః నీతో నా కక్కర లేదు’ అని దానిని పారవేసెను. మరల విచారించి చూతమని తలంచి దానినెత్తి బాగుగ చదివిచూచి గుంపుగ గూర్చుండిన తిరుమలనంబి మున్నగువారిని కనుగొని “ఈతాటియాకుపై శ్లోకమును, పాశురములను వ్రాసినది మీరేనా?”

అని యడిగెను. ఔనని వారనిరి. ఏల వ్రాసితి రని యాత డడు గగా మీరు చూచుటకని వారనిరి. “మీరేల వచ్చితి”రని ఆత డడు గగా పాలుపిండుగోవును కొనిపోవవచ్చితి మని వారనిరి. ఓహో! నన్ను త్రిపుటకై వచ్చితిరా ? అందులకై వ్రాసితిరా ? ఈమాట లకు నేను బేలుపోయి తిరుగుదునా ? నాకన్నిశ్లోకములు రావు. అన్నియుచూచియేగదా ఇట్లయితిని. ఆస్థానమున శివునుంచితిని. మీచనుత్కారములు నాయెడ ఫలంపవు. పోయి ఊరుచేరుడు అని గోవిందభట్ట రని పోయెను. “యతిరాజా: రెండవపర్యాయము గోవిందభట్ట రిట్లు మాట్లాడి వెళ్లెను. ఇంకను పక్వము గావలెనని తలంచి నంబి తిరుమల కరిగిరి. మరల మూడవసారి శ్రీకాళహస్తికి వెళ్లితిమి. పూర్వమువలెనే కాలక్షేపము చెప్పుచుండిరి. తిరువాయి మొళి 2వ. 2తి. 1, 2, 3 పాశురములు జరిగెను. గోవిందభట్టరు బిల్వపత్రములకై వచ్చి చెట్టెక్కుచు మూడవపాశురము ముగియు వరకు పంచాక్షర మంతోచ్చార్ణము సల్పుచు మారేడుండళములు గిల్లుచు, వినుచు మాట్లాడక నిలిచియుండెను. తిరుమలనంబి వైష్ణవ దీక్షకు తగునట్లు యుక్తులతో నింపుగ ప్రవచనముచేయుచుండగా తక్కినవారు ఆలకించుచు కూర్చుండియుండిరి. నాల్గవపాశురము వచ్చెను. “ఏల యింకొకనికై పత్రపుష్పములు గిల్లవలెను ? సకల దేవతలను, సకలచరాచరప్రపంచమును సృష్టించుటకై బ్రహ్మను నాభికమలమున సృజించిన దేవాధిదేవుడైన ఆస్వామికిమాత్రమే పుష్ప మర్పించవలెను. ఇతరునకు పుష్పపూజ తగునా” అని చెప్పగనే గోవిందభట్టరు చెట్టునుండి క్రిందికి దుమికి పూలబుట్టను క్రిందపడవేసి పడుగెత్తవచ్చి తిరుమలనంబి పాదములబడి నన్ను అంగీకరింపుడు. మీతో పిలుచుకొనిపొం డనెను. నాపాద స్పర్శచే పరిశుద్ధుడవైతివి, రమ్ము అని తిరుమలనంబి యనిరి. శ్రీకాళహస్తిప్రజల కీసంగతి దెలిసి “ఓహో! యీగట్టున గూర్చుండి

మోసముచేసి మాగోవిందభట్టరును పిలుచుకొని పోవవచ్చితిరా ?” యని వారితో కలహముచేసిరి. మేము వీనిని పిలువలేదు. పిడే వచ్చెద ననుచున్నాడు, మీరీతని నిటనే యుండుమని చెప్పి ఉన్నచో నుంచుకొనుడని తిరుమలనంచి యనెను. ఇన్నిదినము లుగ నిచ్చటనుండి యిన్నిధర్మములు విడిచి పోయెదవా ? అత డేమైన పొడి చల్లెనా ? అని పురజనులు చేయి పట్టుకొనగా “కాళహస్తి జనులారా: ఇక మీరు నన్ను తాకకుడు. మీకును, నాకును సంబంధము వీడిపోయినది. నేనును, మీరును శైవులమై యుండి నందున భేదము లేకుండెను. ఇపుడు మీకు పరమశివుని సంబంధము, నాకు విష్ణుసంబంధము కల్గియున్నది. కావున మీరు మీరే; మేము మేమే— అని గోవిందభట్టరు వారిని తోగ్రసివేసెను. మీరు చెప్పినది బలేవితగ నున్నది. మనసంబంధ మెక్కడ పోయినది అని వారు గోవిందభట్టరు నీడ్చుచుండిరి. నేనేమియు చేయలేదు. నన్నంటకుడు అని గోవిందభట్ట రునెను. అట్లు జరుగుచుండగా కాళహస్తి శుడు ఒకనియం దావేశించి “జనులారా: నేనితనిచి అట్టి బుద్ధి నిచ్చితిని. పంపుడు; అడ్డగింపకు” డని చెప్పెను. అటులైన నితని నెందుకు పిలిచితి రని వా రడిగిరి. “ఈయన కాశీక్షేత్రము నకు వెళ్లినపుడు అచ్చటనే యుండవలెనని యతని కాశ గలిగెను. ఆయూరువదలి రావలెనని నాకు తోచెను. వీరికి భక్తి గలుగుటలై శివలింగమును జూపితిని. విష్ణువైననేమి, శివుడైననేమి మనసు తిరి గిన చాలునని అపుడట్లు చేసితిని. ఇతడు విష్ణుమతమున పుట్టి నాడు, వీనిని వదలుడు” అనెను. అంతటతిరుమలనంచి గోవిందభట్ట రును పిలుచుకొని “మంచికాలము; కాళహస్తి శ్వరుడు చెప్పెనని సంతోషించి, అతనిదీక్షను విసర్జింపజేసి పంచసంస్కారములు చేసిరి. ఇపు డితడు వైష్ణవాగ్రీసరు డయ్యెను. మీకంటెను హెచ్చుగ నున్నాడు” అని శ్రీవైష్ణవులు చెప్పగా రామానుజుల కానందమై

యీసంగతి దెలిపిన శ్రీవైష్ణవులకు సాలువలు గప్పిరి. ఈసంగతి ననేకులు చెప్పిరి. గాన వారివారి యోగ్యతకు దగినట్లు మర్యాదలు చేసి పంపిరి.

ఇట్లు శ్రీరంగమున నుండునపు డొకనాడు పెరియనంబి యొద్దకేగి సేవించి “మీరు సుధురాంతక కాంచీపురములందు ఉపదేశించితిరి. ఆమాతృము చాలునా? వేదాంతరహస్యముల నుపదేశింపుడు. రంగనాథుని యోగక్షేమములకు నే నేర్పడినది తమవల్లనేగదా: తమపాదదాస్యముచేతనే ఆపదవి లభించెను” అని రామానుజులు విన్నవించగా పెరియనంబి యామునాచార్యులు తమకు చెప్పియుండిన ద్వయమంత్రార్థ ముపదేశించి నేను నాకుపారునకు రహస్యార్థములు చెప్పలేదు. నాగురునినద్ద సంపాదించిన సొత్తును నీ కొప్పగించితిని. నీవు నాపుత్రినికె చెప్పము అనిపల్కి తన తనయుడైన పుండరీకాక్షుని రామానుజులకు శిష్యుని గావించిరి. అట్లుచేసి “యతిరాజా: యేమియో చదివితివి. తెలిసి తివి. ఐనను అంతమాతృము చాలదు. గోష్ఠీపూర్ణులు లేక తిరుక్కోట్యారునంబి యని మరొకపెద్ద లున్నారు. వారియొద్ద తిరుమంత్ర పరమశ్లోకములను తెలిసికొనుము. ఆభాగమున నాయన బహు సమర్థుడు. ఆయర్థములను నీవు గ్రహించవలయును. చాల చక్కగ చెప్పుదురు; నీవు వినవలయు” నని పల్కిరి. “నేనే మహా పూర్ణుడను; నేనే అన్నియు తెలిసినవాడను; నాకే రామానుజులు శిష్యుడుగ నుండవలెను. ఆపేరు నాకే రావలయు” నని మహా పూర్ణు లనుకొనలేదు. రామానుజుడంతయు గ్రహించి లోకోద్ధరణ గావించవలె నని ఆతడెంచి గోష్ఠీపూర్ణులను సందర్శింపు మనెను. ఎచ్చటెచ్చట ఏయే విశేషము లున్నవో వానినెల్ల సంగ్రహించుటకు పంపుట గురుధర్మము. మహాపూర్ణు లది నెరవేర్చెను. ఆసుతస్థుడు, ఈమతస్థుడు అని చూడక భ్రమరము మకరందము

గ్రహించునట్లు వివ్యలు గ్రహించుట శిష్యధర్మము- అది రామానుజులనుష్ఠించి చూపిరి.

యతిరాజులు మహాపూర్ణుల ఆజ్ఞగొని తిరుక్కోటూరుసంచి యొద్దకేగి నమస్కరించగా ఎందుకు వచ్చితి వని వారడిగిరి? తిరుమంత్రచరమశ్లోకములను చెప్పవలయునని రామానుజులడు గగా 'నీపే' రేమని వారడిగిరి? నాపేరు యతిరాజని రామానుజులు చెప్పగా నీ వాతిరుమంత్రచరమశ్లోకముల నెఱుగదగవని వారనిరి. అప్పటికిని యతిరాజులు పోక నిలువగా "ఇంకను నిలిచెదవేల హొమ్ము" అని వారజచిరి. రామానుజులు మరల పోయి మహాపూర్ణులతో సంగతి జెప్పగా "వారిని పొర్ణించి అడుగరాదా?" యనిరి. "పొర్ణించి యడిగినను పోహొమ్ముని" రని రామానుజులు చెప్పిరి. "పోనిమ్ము; వారు పెద్దలు. నాల్గదిసములు ఆగి మరలహొమ్ము. ఆమంత్రమునకుండు గౌరవ మట్టిది అని చూపుటకు వారట్లనిరి" అని పెరియనంబి పలికెను.

వారు హొమ్మునిరి. నాగతియెట్లని రామానుజులు నిద్రాహారములు మాని కృశించి పోయిరి. నాయోగక్షేమములు విచారించు వానికి దుఃఖముగలిగెనే యని శ్రీరంగనాథుడు సంకటపడెను. ఇట్లుండగా స్వామి యుత్సవము వచ్చెను. గోష్ఠీపూర్ణులును వచ్చి యుండగా శ్రీరంగనాథు డపుడు "గోష్ఠీపూర్ణాః నీవు మహాపాండ్ల డవు. మనవానికి రహస్యార్థములు చెప్పరాదా? నాతో చేరినవాడతడు; బుద్ధిమంతుడు" అనిరి. ఇతడు రంగనాథుని యను గ్రహణము కల్గియున్నాడని గోష్ఠీపూర్ణులు మనస్సున సంతోషించి "స్వామి! విషయము దొడ్డది. సమయముచూచి చెప్పెద" నని రామానుజుల నుద్దేశించి 'రమ్ము చెప్పెద' ననిరి. రంగనాథుడు చెప్పినందున గోష్ఠీపూర్ణులు మంత్రముల నుపదేశింతు రనుసంతోషముతో రామానుజులు మరల వెళ్లి సేవించిరి. "ఉండనిమ్ము.

స్వామిచెప్పిరి. ఐనను ఉపదేశము స్వామికా ? నీకా ? నీకు యోగ్యతలేనందున చెప్పటకు గాదు.” అని తిరుక్కోట్యారునంబి యసగా యతిరాజులు తిరిగి వెళ్లిపోయిరి. రామానుజు లిట్లు పదు నేడుపర్యాయములు తిరుక్కోట్యారునంబి యొద్ద కేగియును ఉపదేశమును బడయజాలక “నాకు యోగ్యత లేకున్నదే. యోగ్యుడనివారెపుడు చెప్పదురు ?” అని మిగుల చింతించుచు ఆహారాదులు లేక తపించుచుండిరి.

తిరుక్కోట్యారునుండి యొకస్వామి శ్రీరంగమునకు వచ్చి చూడగా యతిరాజులు ప్రవచనముసల్పక తడీయారాధన మను చూటలేక చింతతో తపించుచు పరుండియుండిరి. వచ్చినవారు వారిక్షేమ మడుగగా “నేనేమి యతిరాజును ? ఇన్ని పర్యాయ ములు తిరిగితిని. యోగ్యుడను కానే. ఇట్లు కాలము గడపు చున్నాను. నేనుండియేమి ? లేకున్న నేమి ? ప్రాయోపవేశము చేసితి” ననిరి. వచ్చినలైష్ణవస్వామి తిరుక్కోట్యారునంబియొద్ద కరిగి “అయ్యో! యతిరాజు మహానుభావుడు. సంకటపడు చున్నాడు. ఇదేమి అన్యాయము ? తిరుమంత్రచరమశ్లోకముల నుపదేశించరాదా ? ఉపస్సుచేసినను మీకట్టి శిష్యుడు లభించునా?” యని రామానుజుల మనోవ్యధను తెలిపెను. “ఓహో! యింత శ్రద్ధతో నున్నాడా ? శాంతశబ్దమాదులు గలవాడు, వరదరాజు నొద్ద సన్న్యాసము గైకొన్నవాడు, పెరియనంబిశిష్యుడు, అది శిష్యుడు. రంగనాథుడుచెప్పినను నేనతని కుపదేశించలేదు. పదు నేడుపర్యాయములు తిప్పితిని. అప్పటికిని కోపమురాక తనకు యోగ్యతలేడనియే తలచి యున్నాడు అని యెంచి తిరు క్కోట్యారునంబి శిష్యుని బిలిచి యతిరాజును తోడ్కొనిరమ్ము” అనెను.

అ శిష్యు డరిగి “యతిరాజా! నన్ను తిరుక్కోట్యారునంబి పంపిరి. తిరుమంత్రచరమశ్లోకములు చెప్పటకై నిన్ను పిలుచు

కొనిరమ్మనిరి. ఇది గొప్పసంగతిగాన నీశిష్యవర్గముతోడ రావలదు. నీ వాక్కడవే దండపవిత్రములతో రమ్ము” అని చెప్పెను. “అట్లే చేసెదను. నాభాగ్యము. నాకు చెప్పవలయునని వారికి తోచెనే: రంగనాథుని కటాక్షము” అని వచ్చినవానిని పంపి రంగనాథునిసన్నిధికి బోయి “స్వామి: మీరు తిరుక్కోట్యారునంబికి నన్ను గూర్చి చెప్పియుండిరి. అది ఫలించె” నని విన్నవించిరి. “పరీక్షించియే చెప్పవలెనని శాస్త్రముండుటనుబట్టి నేను చెప్పినను అతడట్లు పరీక్షించెను. ఇప్పుడు పొమ్ము” అని రంగనాథు డనగా రామానుజులు మొదలియాండాన్, కూరత్తాళ్వారులతోడ తిరుక్కోట్యారుకు పోయి నంబిని సేవించిరి. వారికిట్లు సంభాషణ జరిగెను.

తిరు : నాశిష్యు నంపితినే, వచ్చినాడా ?

యతి : ఆయనచెప్పుటవలననే వచ్చితిని.

తిరు : పదునెనిమిదివర్యాయములు నిన్ను త్రొప్పితనే.

యతి : ఐన నేమి ? కడపట చెప్పెదనంటిరిగదా: (ఎమియు తెలియని శిష్యుడొకడు భగవంతుని పూజించుచుండెను. వానిభక్తికి సంతోషించి స్వామి సాక్షాత్తుగవచ్చి ఆరగించిపోవుచుండెను. పెట్టినదిమాయ మగుటను జూచి సంగతియేమని అడుగగా స్వామి ఆరగించెనని వాడనెను. ఎల్లవారును నవ్విరి. తుద కీసంగతి గురువుతో చెప్పిరి. గురు వీ శిష్యునిపిలిచి “నాకు స్వామిదర్శనము చేయింపుము” అని అడుగగా “స్వామి నడిగి చెప్పెద” నని వాడనెను. మరునాడు స్వామిరాగా పాదములు పట్టుకొని సంగతి చెప్పగా “రేపు చెప్పెద” నని స్వామి యనెను. “గురువు తపించుచున్నాడు. చెప్పవలయు” నని మరునా డడుగగా స్వామి వానినొక మైలుదూరము దక్షిణముగా పిలుచుకొని పోయి పెద్దచింతచెట్టును జూపి: “దీనిలో నెన్ని యాకులున్నవో

అన్ని వేల జన్మములకు పిమ్మట నీగురువునకు నా దర్శనమిచ్చెద” నని చెప్పెను. అదివిని శిష్యు డేడ్చుచుండగా “నాయనా: స్వామి యేమనె” నని గురు చడిగెను. “స్వామీ: నాతో రండి” యని గురువును పిలుచుకొనిపోయి ఆగొప్ప చింతచెట్టునుజూపి యేడ్చుచు సంగతిచెప్పగా గురువు సంతోషముతో అడుటకు ఆరంభించెను. “స్వామీ! నేను దుఃఖించుచుండగా మీరేల సంతోషించుచున్నారు?” అని శిష్యు డడిగెను.

బహూనాం జన్మనా మంతే జ్ఞానవాన్ మాం పశ్యపద్యతే ।

వాసుదేవ స్సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః ॥

అనేకజన్మములు గడచినవిదప సర్వము వాసుదేవుడని తెలివి కలిగి నన్ను ఆశ్రయించుచున్నాడు. అట్టిపుణ్యాత్ముడు అరుదు అని భగవద్గీతయం దుండలేదా? ఆప్రకారము నాకు సద్గతికలదుగదా అని సంతోషించుచున్నానని గురువు శిష్యునితో జెప్పెను. అట్టి పదునెనిమిదిపర్యాయములు తిరిగినను కడపట ఉపదేశించెద ననిరి గదా యని యతిరాజులును సంతోషించిరి.

తిరు : యతిరాజా: నేను చెప్పినదేమి ? నీవు చేసినదేమి ? నేనుచెప్పిన దొకటి, నీవు చేసినది మరియొకటి.

యతి : మీరు ఉత్తరువు చేసినట్లే వచ్చితిని.

తిరు : అట్లు రాలేదు. నిన్నొక్కనినే రమ్మంటిని.

యతి : మీశిష్యు నడుగుడు; తోపించకుడు.

తిరు : దండపవిత్రములతో రమ్మంటి ననుచున్నాడు. అట్లు చెప్పినాడా ?

యతి : చెప్పెను.

తిరు : మఱి యిట్లేల వచ్చితివి ?

యతి : ఆదండపవిత్రములు అనువయుక్తములు, మాట్లాడవు. నాకు వీరిలో నొకడు పవిత్రము; మరియొకడు దండము.

కాన దండపవిత్రములతోడ మీయాజ్ఞానుసారము నేను వచ్చితిని.
(అనగా సన్యాసి దండపవిత్రముల నెట్లువదలడో అట్లు వీరిని
వదలనని యర్థము.)

తిరు : అట్లులైన వీరిలో దండ మెవరు ? పవిత్ర మెవరు ?

యతి : కూరత్తాళ్వారు సాధువు. విరక్తుడు. మిక్కిలి
అణకువగలవాడు. అతడు పవిత్రము. మొదలియాండాన్ గడుసు
వాడు, చిన్నవాడు. అతడు విద్యామదము వదలలేదు. వాదము
చేయును. వచ్చినవారితో వాదించి, అణచి పంపుటకు నిలిపి
యున్నాను. అతడు దండము అని యిట్లు తెలుపగా గోష్ఠి
పూర్ణులు సంతోషించి మంచిననుయమున నుపదేశించెద. సనిచెప్పి-

ప్రజవాచ్యం నమో మధ్యం నారాయణపదాంతిమమ్ ।

మంత్ర మష్టాక్షరం విద్యా త్వర్వసిద్ధికరం సదా ॥

ముముక్షూణాం సదాజప్యం భుక్తి ముక్తిఫలప్రదమ్ ।

వైష్ణవానాం సదా జప్యం భక్తిజ్ఞానప్రవర్ధనమ్ ॥

అనునట్లు ఎనిమిదిఅక్షరములు, ఆదిమధ్యాంతములందు
మామ వదములును గలిపి సదా జపించువానికి సకలఫలముల
నిచ్చు తిరుమంత్రము నుపదేశించిరి. అట్లుపదేశించి “యతిరాజాః
దీనిని వెల్లడిచేయకుము” అని యాజ్ఞాపించిరి. యతిరాజులు
తిరుక్కోట్యాయనంబి కుమారుడగు సౌమ్యనారాయణులు ప్రేత
తెర్కాళ్వార్స్ అనువారింట దిగియుండిరి. తిరుమంత్రప్రదేశము
పొంది సౌమ్యనారాయణుల యింటికి పోయిరి. నేను శేషుడను.
సకలవిద్యాప్రవీణుడను. వరదరాజునొద్ద వినినాడను. ఇట్టి నాకే
యీమంత్రము లభించుట కష్టము కాగా, ఎల్లవారిగతి యేమి ?
అని తలచి యతిరాజు లామరునాడు “ఓ భక్తిగల శ్రీవైష్ణవులారా,
రండి, రండి” అని తిరుమంత్రమును వెదజల్లిరి. సౌమ్యనారా
యణుల ఇంటచెప్పిరనియు, ఆయూరి సృనింహస్వామి సన్నిధిలో

చెప్పిరనియు, గోపురమునెక్కి చెప్పిరనియు వేరు వేరు గ్రంథములు; చరమశ్లోకము చెప్పిరని కొన్ని గ్రంథములు. గోష్ఠీపూర్ణులు తిరుమంత్రము అందరికి చెప్పితివి గాన చరమశ్లోకమును చెప్పననగా, ఇకమీద చెప్పనని ప్రమాణముచేసి, దానిని గ్రహించిరని కొన్ని గ్రంథములు.

యతిరాజులకు తిరుక్కోట్యారునంబికి జరిగిన సంభాషణమిది.

తిరు : యతిరాజా: మంత్రమును వెల్లడిపరచితివా ?

యతి : ఔను.

తిరు : నేను వలదని చెప్పలేదా ?

యతి : అంటిరి.

తిరు : గుర్వాజ్ఞ మీరినవాని కేమి ఫలము ?

యతి : నరకము.

తిరు : అట్లులైన నీకు నరకము గలుగదా ?

యతి : కలుగును.

తిరు : అందుకు తెగించి చెప్పనేల ?

యతి : గుర్వాజ్ఞ మీరినందుకు నేనొక్కడనే నరకమున బడుదును. ఎందరో చరమపదమునకు పొందరు కదా. కాన నేనొక్కడను నరక మనుభవించిన నేమని అట్లు చెప్పితిని.

తి : ఆహా: ఎంత చదివితిని ? ఎన్ని మంత్రార్థములు చూచితిని ? ఎంతవయసాయెను ? ఈమంత్రమును వెలిబుచ్చరాదు. ఎల్లవారును నరకమున బడనిమ్మని యంటినే. మన్నాథా: లేక ఎంబెరుమాన్ లేక నా స్వామి: పరసమ్పర్థిలో నీకెంత అభినవేశము: నేనే ఇట్లు పదునెన్నిది పర్యాయములు తిరిగి శ్రమపడితిని. ఈమంత్రము ఎల్లవారికి లభించునా ? నే చెడిననేమి ? యని తలచి అందఱకు చెప్పితివే. నేనా నీకు గురుడను ? నీవే నాకు గురుడవు.

యతి : చరమశ్లోకము నుపదేశింపుడు.

తిరు : ఇక చాలు. నీకు చెప్పను.

య : నాకుమాత్రము చెప్పెదరా ?

తి : నేనే “సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణంవ్రజ”
అన్నట్లు “రంగనాథుని సేవించి ఏకాంతమున చరమశ్లోకమును
అనుసంధించితిని. స్వామి సంతోషించి ఈమంత్రమును తగు
వానికి చెప్పు మనెను. శీఘ్రముగ అట్టివానిని పంపెద ననిరి.
అట్టివాడవు నీవే, ఉపదేశించెదను. రమ్ము. కాని తిరుమంత్రము
గొప్పది. ఇది గుహ్యతమమైన మంత్రము. నీవు దీనిని బెల్ల
డింతువు. ఎవ్వరికి చెప్పనని నాపాదములు స్పృశించి శపథము
చేయుము. నీదండవతిత్రములనుకూడ ఆవలకు పంపివేయుము.”
అని ఇట్లు తిరుక్కోట్యారునంబి చెప్పి ఎంబెరుమానార్లవద్ద ప్రమా
ణము చేయించి, రథమున గూర్చుండి అర్జునునికి ప్రీయమైన
గీతాచార్యుడు ప్రీతితో చరమశ్లోకము నుపదేశించినట్లు, తిరు
క్కోట్యారునంబి యతిరాజులకు చెప్పిరి. ఎంబెరుమానార్లు తాము
సంపాదించిన రెండుమంత్రములలో తిరుమంత్రమును భూరిగ
మహాజనులకు ఇచ్చిరి. చరమశ్లోకమును మాత్రము రహస్యముగ
నుంచుకొనిరి.

పెరియనంబి రహస్యార్థములను తనపుత్తుడగు పుండరీకాక్షు
లకు ఉపదేశింపు మనినట్లు తిరుక్కోట్యారునంబి యతిరాజులకు
తిరుమంత్రచరమశ్లోకముల నుపదేశించి యీసొత్తును తనపుత్తున
కిమ్మనిచెప్పి పరమానందభరితులై యుండిరి. యతిరాజు శ్రీరంగ
మునకు రాగా తన కారహస్యముల నుపదేశింపవలయునని
కూరత్రాళ్వా రడిగిరి. ఉపదేశమును గోరువాడు.

తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా ।

ఉపదేశ్యన్తి తే జ్ఞానం జ్ఞానిన స్తత్త్వదర్శినః ॥

అనుభవగవద్దీత 4అధ్యాయము. 24శ్లోకములు ఆచార్యశుశ్రీష చేయవలెను. ఒకసంవత్సరము అట్లుచేసెదవా యని యతిరాజు అడుగగా ఒక సంవత్సరము గాదు, పదిసంవత్సరము తై నను చేసెదను. కాని శరీర మస్థిరము. కావున త్వరలో నుపదేశింపుడని కూరత్తాళ్వారునిరి. నీవు చెప్పినది నిజము. ఒకసంవత్సరము శుశ్రీషచేయవలెను. లేక ఒకనెల ఉపవాస ముండవలయును. ఆహారములేదని పడుండరాదు. ఎప్పటియుట్లు సకలోపచారములు చేయుచుండవలెను. అట్లుచేసెదవా అని యతిరాజు అడుగగా కూరత్తాళ్వారు అట్లే ఊసోపవాసముచేసిరి. యతిరాజు అట్లు పరీక్షించి సంతోషించి తనకు తిరుక్కోట్యారునంటి చెప్పినట్లుపదేశించిరి. మొదలియాండానును ఆవలకు పొమ్మనిరి. కూరత్తాళ్వారునకే ఉపదేశింపవలెనని నాబుద్ధికి తోచినది అని యతిరాజు అనిరి. నాకెట్లు అభ్యుచుగునని మొదలియాండా నడుగగా నీవు తిరుక్కోట్యారునంటి యొద్దకేగి నే నుపదేశించలేదని చెప్పము అని యతిరాజు అనిరి. మొదలియాండాను యతిరాజుల ఆజ్ఞానుసారము తిరుక్కోట్యారునకు పోయిరి. యతిరాజుల దండమగు “నీవేల వచ్చితి?” వని గోష్ఠిపూర్ణు అడుగగా వారు నా కుపదేశింపలేదని మొదలియాండాన్ చెప్పెను.

“ఓరీ : నీకు విద్యాధన కులమదము లున్నవి. విద్యనభ్యసించుటచే మదము గలుగును. నేను అసక, మేము అనునట్లు చేయును. విద్యనేర్చుటకు ఫలము తల్లి, దండ్రీ, గురువు, పెద్దల యొద్ద ఎట్లు మెలగవలెనో అట్లు మెలగువిధము తెలియుట. ఇందులకు పూరుగా మాతృభక్తి, పితృభక్తి, గురుభక్తి తగ్గును. అహంకారముపుట్టును. మనలను రక్షించిన తల్లియే విషమిచ్చిన నెట్లు? అట్లుసద్గుణములు గలిగించవలసిన విద్య దుర్గుణములను గలిగించిన తప్పగును. అదియే విద్యామదము. ధనముండుటచేత కలుగు

దానికి ధనమద మనిపేరు. నేను గొప్పకులమున పుట్టితి నని అహంకరించుటే కులమదము. అయోగ్యులకు ఈ మూడును మదము గలిగించును. యోగ్యులకు ఈమూడును దమము గలిగించును. ఓరీ : నీకు ఈమూడుమదములు పోవువరకు యతిరాజుపదేశింపడుగాన ఈమూడుమదములను విడిచి ఆతనిపాదముల బడుము. నాయొద్ద ఉపదేశము పొందుట కాత డొక్కడే తగిన వాడు. ఎవ్వరికిని రహస్యములు తెలుపవలదని నే నతనికి జెప్పగా కూరత్తాళ్వారు మొదలియాండానులకు చెప్పెద ననెను. సమ్మతించి తిని. నీవు తగవని చెప్పలేదు. పాదముల బడుము. సమయము చూచి చెప్పను అని తిరుక్కోట్యూరునంచి చెప్పిరి. ఈసంగతి తెలియుటకే ఆరుమాసము లాయెను. మొదలియాండాన్ శ్రీరంగమునకు వచ్చి యతిరాజులతో సంగతి చెప్పగా ఈమదములను విడిచితివా యని వా రడిగిరి. విడిచితివని మొదలియాండాన్ అనగా లేదని తోచుచున్నదని యతిరాజు లనిరి. పరీక్షించి చెప్పు డని మొదలియాండా ననగా అట్లే కానిమ్మని యతిరాజు లనిరి.

ఇట్లుండగా పెరియనంబి కూతురు “అత్తుళాయి” అను నామెకు అత్తగారింట పోరు కలిగెను. అందు కామె సహింపలేక తండ్రియొద్దకు వచ్చి “నాయనా: అత్తగారు నన్ను బాధించు చున్నది. అర్ధరాత్రిలో జలము తెమ్మనుచున్నది. భయ మనిన ఓసీ : నీకు తోడుగ వచ్చుటకు నేను పనికత్తెనా ? యని తిట్టు చున్నది” అని యేడ్చుచు చెప్పుకొనెను. అమ్మా: నేనేమి చేయుదును ? శిష్యునితో జెప్పుము. అత డేర్పాటు చేయునని వారనిరి. అత్తుళాయమ్మ యతిరాజులతో సంగతిచెప్పి “నాకు తోడుగ వచ్చుటకు ఎవరైన వచ్చిన చాలును. వారు జలము తేనక్కర లేదు” అనెను. “ఓరీ! మూడుమదములను విడిచితివా ? ఈమె గురువుత్రి. సూర్యోదయము మొదలు పునస్సూర్యోదయపర్యంతము ఒక్కపని

యైనను ఈమె చేయగూడదు. ఈమెతో వెళ్లి యిట్లు గురు శుశ్రూష చేసెదవా? ఆహా! ఇట్టి భాగ్యము లభించినదని సంతోషముతో చేయవలెను. చేసెదవా?" అని మొదలియాండా నును యతిరాజు లడుగగా వారందుకు సమ్మతించి ఆమెతో వెళ్లి సకలకార్యములు చేయుచుండిరి.

మహాపూర్ణుల వియ్యాలవారు సామాన్యులుగ నుందురా? రాస పదుగురువైష్ణవులు చేరి ప్రసంగించుచుండిరి. వారిలో నొక వైష్ణవుడు అపార్థము చెప్పగా పాత్రలు తోముచుండిన మొదలి యాండాను సహించక యిట్లు చెప్పిన భాగుగనుండు ననెను. "ఓయీ! వంటవాడా! నీవు పనివాడవు. మేము పదుగురము మాట్లాడుచున్నాము. నీవు నీవంటపని చూచుకొమ్ము" అని వారనిరి. అట్లే చేసెదనుగాని మీరుచెప్పిన అర్థము సరిగలేదు అని మొదలియాండాన్ పలికెను. పిమ్మట వారు ముందువెనుకల అర్థములను చూడగా వంటవాడుచెప్పినదే సరియైన యర్థమని వారికి తోచెను. అప్పుడు పెరియనలభి వియ్యంకుడు, అల్లుడు, అత్తుళ్ళ యమ్మ మొదలగువారు లేచిపోయి మీరు పెద్దలు, ఇక వంటచేయ కుడు అనిరి. నేను ఊరకుండను. గురునాజ్ఞ వలదనుటకు మీ రెవ్వరు? అని ఆయన చెప్పెను. పిమ్మట వారిచేత వంటచేయించు టకు, నీళ్లు తెప్పించుటకు వారికి మనసువచ్చునా? అపచార మపచార మనిరి. ఏయతిరాజు నాజ్ఞచేత వచ్చితి నో ఆ యతిరాజు చెప్పిననే పోయెదనని మొదలియాండా ననెను. వారెల్లరు పోయి "ఎట్టిపనివానిని పంపితి" రని యడుగగా అత నిని పంపివేయుడని యతిరాజు అనిరి. మీరు చెప్పినను మొదలి యాండాన్ వెళ్లలేదు. యతిరాజు లొకశిష్యునిబంపి "ఇంక చాలును, చరమశ్లోకము నుపదేశించెదను, రఘుని చెప్పిపంపగా వచ్చిరి. "ఏమిరాః మూడుమడములను విడిచితివా?" యని

యతిరాజులకుగగా విడిచితిసని, తలంచెదనని మొదలియాండా ననెను. “పరీక్షించితిని, విడిచితి” వని తెలిసెను అని యతిరాజులనగా భాగ్యముని మొదలియాండాన్ పల్కెను. పిమ్మట యతిరాజులు పదేశించిరి.

యతిరాజులు నుహాపూర్ణులయొద్ద స్వయమంత్రమును, గోష్ఠీపూర్ణులవద్ద తిరుమంత్రనరముశ్లోకములను గ్రహించి కృతార్థులై సురల నుహాపూర్ణులయొద్ద కేగి నమస్కరించి తమయాజ్ఞానుసారముగ విషయముల గ్రహించితి నని విన్నవించిరి. “ఇంతలోనే గ్రహించితి నని తలంపకుము. వరరంగాచార్యులు లేక తిరువరంగప్పెరుమాళరయర్ వద్ద కరిగి ద్రావిడవేదమును రాగముతోడను, తాళముతోడను నేర్చుకొనిరమ్ము” అని వారనిరి. గానముచేత వరచరాజును స్వాధీనపరచుకొనిన వారియొద్ద యతిరాజులు ద్రావిడాహ్మాయమును లోవలిరహస్యములతోడ గ్రహించి ఆచార్యునితో జెప్పిరి. ఆపాశురములకు అర్థవిచారము చేయవలయును. తగువారిని తెలిపెదను. పోయెదవా యని పెరియనఁబియకుగగా అట్లే చేసెదనని యతిరాజులనిరి. “తిరుమాలెయాండాన్” లేక మాలాధరులయొద్ద కరిగి అర్థవిచారమునల్పముని నుహాపూర్ణు లాజ్ఞాపింపగా యతిరాజులు వారియొద్దకేగి ఏమి తెలియని శిష్యుడు గురునొద్దనుండునట్లు నోరు చేతితో మూసికొని నిలిచిరి. ఆయనచెప్పవిషయ మట్టిదో లేక చెప్పు పాండిత్యమో, భక్తివిశేషమో యతిరాజుల నట్లోనర్చినది. వారు శతాఠిసూక్తియగు నాల్గవఅయిరమును, తిరుమంగై యాశ్వా రానతిచ్చిన 21 అ పెరియతిరుమొళిని చెప్పుచుండిరి. మొదట పెరియనఁబియొద్ద, పిమ్మట తిరుక్కోట్యారునఁబియొద్ద, మూడవవారు తిరువరంగప్పెరుమాళరయరువద్ద, నాల్గవవారు తిరుమాలెయాండాన్ వద్ద తెలిసెదని కొన్ని గ్రంథములు, మూడవవారు తిరుమాలెయాండాన్ కడకు

పోయిరని మరికొన్ని గ్రంథములు, మూల గ్రంథము ప్రపన్నా మృతమున రెండును సరి యనిరి. ఎటులన వారు తిరువరంగ ప్పెరుమాళరయరువద్దకు రెండుమారులు పోయిరి. తిరుమాలె యాండాన్ చెప్పగా యామునులు రహస్యముగ జెప్పియుండిన పంచమోపాయనిష్ఠను తెలియుటకై రెండవపర్యాయము పోయి యుండిరి. అప్పుడు తిరుమాలెయాండాన్ వద్దకు ముందే పోయి నట్లు అగుచున్నదిగదా! ఒకనాడు తిరుమాలెయాండాన్ అర్థము చెప్పుచుండగా ఈపాశురమున కిట్లర్థము చెప్పవచ్చునని యతిరాజు లనిరి. వారికి తోపము వచ్చెను. నేను యామునులవద్ద సాక్షాత్తుగ విన్నవాడను. నీవిట్లు వేరుగ అర్థముచెప్పెదవా? ఇది విశ్వామిత్ర సృష్టిగ నున్నది. నేను పెద్దలుచెప్పినట్లు చెప్పుచున్నాను. కాదన రాదు. నీవు సర్వజ్ఞుడవు. నీకు చెప్పుటకు గాదు; పొమ్ము అని తిరుమాలెయాండాన్ పల్కిరి. యతిరాజులు మఠమున కలిగిరి. పెరియనంబి తిరుమాలెయాండాన్ కడకేగి “మనలక్ష్యములకు ఉప దేశించుచున్నారా?” యని యడుగగా కాలక్షేపము నిలిచెనని వా రనిరి “ఎందుచేత?” నని పెరియనంబి ప్రశ్నింపగా నేనొకటి చెప్పగా వాడొకటి చెప్పుచున్నాడు. పెద్దలుచెప్పినయర్థము కావను చున్నాడు. అందుచేత యపరాధము రాదా యనిపల్కిరి. పిమ్మట వారిరువురును తిరుక్కోట్యారునంబియొద్దకేగి “మనము ముప్పు రము యామునులవద్ద వినియుండలేదా” యనిరి. “యతిరాజు చెప్పిన యర్థమే సరి” యని వా రనిరి. పిమ్మట ఆముప్పురును గలిసి మఠమునకు వచ్చిరి. “యతిరాజా! నే నాయర్థమును మఠచితిని. ఇక మీరు కాలక్షేపము వినవలయు” నని తిరుమాలెయాండాన్ చెప్పిరి. తిరుక్కోట్యారునంబియు, పెరియనంబియు, తిరుమాలె యాండానును రహస్యముగ బిలిచి వాడేమైన చెప్పినను కాదన వలదు. ఆయనకు తెలియక వినుచున్నా డనుకొనవలదు. సాందీపుని

యొద్ద గీతాచార్యుడు తెలిసికొనునట్లు నిమిత్తమాత్రముగ గురువుండవలెనని యున్నాడని చెప్పి వెళ్లిరి. యతిరాజులు మునుపటివలె కాలక్షేపము వినుచుండిరి.

యతిరాజులు తిరుమాలెయాండానువద్ద కాలక్షేపము వినుచుండగా మరలనొక గొప్పసంగతి వచ్చెను. ముందువా రర్థము చెప్పినపుడు ఆయర్థము బాగుగనున్నది. ఇట్లుకూడ నొకయర్థము చెప్పరాదా యని యతిరాజు లడిగియుండిరి. ఇపుడట్లుగాక ఒక్కనాడును యామునులు ఇట్లు చెప్పియుండ రనిరి. ఏమిరా: యామునులు అర్థముచెప్పగా నీవు వింటివా? వారిదర్శనమే నీకు లేదు. నేను సాక్షాత్తుగ విన్నవాడను అని తిరుమాలెయాండానులనగా నేను వారిని చూడ నవసరములేదు. నాకాయర్థము తెలియును. దోచాచార్యుల ధనుర్విద్యారహస్యములు ఏకలవ్యునకు తెలియలేదా? నాకు యామునులయందు గల భక్తిచేతనే తెలిసెను. ఏకలవ్యుడు దోచాచార్యుల కెట్లు శిష్యు డాయెనో అట్లే నేనును యామునులకు శిష్యుడ నైతి ననుకొనుడు. దుర్యోధనాదులు సమీపమున నుండియు గ్రహించిరా యని యతిరాజులనిరి. తిరుమాలెయాండానుకు తోపము వచ్చెను. కృష్ణుడు సొందీపునియొద్ద నామమాత్రముగ విద్య నభ్యసించినట్లు యతిరాజునీయొద్ద అభ్యసించుచున్నాడని తెలియు మని తిరుక్కోట్యారు సంచి, పెరియనంబి చెప్పియుండుట చేత ఆయన నిజబుద్ధితో యోచించి యతిరాజులు చెప్పినయర్థమే సంగతము. యామునులు నేను చెప్పినట్లు చెప్పియుండరు అని తలంచి తోడనే లేచి “యతిరాజా: యామునులు చెప్పిన యర్థములను జెప్పుచున్నావు. నీ కెట్లు తెలియుచున్నదిరా? ఇకమీద నీకు అర్థముచెప్పుట నావల్ల గాదు. నేను శిష్యుడను, నీవు గురుడవు” అని యతిరాజులు నివారింపుచున్నను ఆగక ప్రిదక్షిణముచేసి నమస్కరించిరి.

పుత్తుడైనను, శిష్యుడైనను, శత్రువైనను అగుగాక: వారి వద్ద విషయము గ్రహింపవలసినదే. తిరుమాలెయాండాన్ యతి రాజుల నిట్లు ప్రశంసించి తనపుత్తుడైన సుందరబాహువు లేక సుందరత్తోళుడయాన్ అనునాతని యతిరాజులకు శిష్యునిగజేసి “యతిరాజా: నేనొక కార్యమును చెప్పెదను. చేసెదవా? యామునుల కుమారునియొద్ద విశేషము లుండును. నీ వచటికి పోయి విశేషముగ శుశ్రూషచేయుచుంటివేని నీకుపదేశింతురు పొమ్ము” అని చెప్పిరి. రామానుజులు యామునపుత్తులైన తిరు పరంగప్పెరుమాళరయరు కడ కేగి విశేషములు చెప్పుడని తోరిరి. అన్నియు చెప్పి ఆయినే యనిరి. యతిరాజులు అచ్చటనే యుండి పాలు కాచి కలకండవేసి వెచ్చవెచ్చగ వారి కిచ్చుచు అనేకమాసములు గడపిరి. “యతిరాజా: బాగుగ నున్నదని వారనుచుండిరి. ఇట్లుండుగా ధనుర్మాసమువచ్చెను. అరయరు పన్నిదిలో నాడి పచ్చి పరుండుదురు; వారికి శ్రమగ నుండునని తలచి యతిరాజులు వేడినీళ్లుపెట్టి ఒడలువట్టి స్నానము చేయించుచుందురు. భక్తితో వారిట్లు ఆరునెలలు గడుపగా “యతి రాజా: నీకు మంత్రోపదేశ మాయెను. సకలశాస్త్రములును నేర్చి యొనది. ఇందరుపెద్దలయొద్ద యిన్నివిద్యలు గ్రహించితివే. “ఎపరు పెద్ద లని గ్రహించితి” వని అరయ రడుగగా సాక్షాత్ వైకుంఠనాథుడు అని యతిరాజు లనిరి. “కాదు. నీకుపంచ మోసాయమును జెప్పెదను. అది శరణాగతికి మీదిది. కర్మజ్ఞాన భక్తిప్రపత్తులకు పైది. అదేమన-

గురు రేవ పరంబ్రహ్మ గురు రేవ పరం ధనమ్ ।

గురు రేవ పరః కామో గురు రేవ నారాయణః ॥

గురు రేవ పరా విద్యా గురు రేవ పరాగతిః ।

అస్మా త్తదుపదేశ్ఞాం సా తస్మా ద్గురుతరో గురుః ॥

అని యీశ్లోకములు సర్వమును గురువే యని భావించ వలెను. భగవంతు నాశ్రయించితిమి. కాపాడునని తలంచి గురువును మఱువ రాదు. భగవంతునికి ఆగ్రహము గలిగినను 'వీకు నాశిష్యుడ' అని గురువు చీటినిచ్చును. గురువునకు తోపము వచ్చిన ఎవడును కాపాడలేడు. కాపాయోపేయములు గురువే. వారి యొద్దకు చేరినచో వారే భగవంతుని యొద్దకు చేర్చుదురు" అని యిట్లు తలచియుండుట అను పంచమోపాయము నుపదేశించగా యతిరాజులు వినిరి. పెరియనంబి, తిరుక్కోట్యూరునంబి, తిరుమాళె యాండాను తమపుత్రులను యతిరాజులకు శిష్యుల గావించిరి. నాకు కుమారుడు లేడు. యోగ్యుడగు తమ్ముని కుమారునిగ దలపవలయును. ఇదిశాస్త్రము గాన నాకుమారునితో సమానముగ తలచియుండు తమ్ముడగు "శొట్టెనంబి"ని శిష్యునిగా జేసెద నని తలంచి వారట్లే చేసిరి. ఒకరాజు రాజ్యపరిపాలనము చేయు చుండి తాను పోవునపుడు తనకుమారుని క్షేమమునకై అనేక సన్మంతులయొద్ద తనసర్వస్వము నిచ్చినట్లు యామునులు రామా నుజులకై అయిదుగురు శిష్యులయొద్ద రహస్యముల నుంచిరి.

రామానుజులు ఈశిష్యుల నందరిని చెంతనుంచుకొని కాల క్షేపము చెప్పుచుండగా అర్చకులు వీరికి విరుద్ధముగ సడచు చుండిరి. ఆయనకు సరిపడలేదు. యతిరాజు మిక్కిలి యాచార పరుడు. వీరిని తొలగింపవలయును అని అర్చకులు సంకల్పించిరి. ప్రధానార్చకుడు ఒకశ్రీవైష్ణవుని పిలిచి ధనమిచ్చి యతిరాజు మాధుకరమునకు (శుమ్మెద అందందు తేనెను సంపాదించును. అదియే మధుకరవృత్తి. అటులే శరీరధారణార్థము అందందు ప్రసాదము స్వీకరించుటయు మధుకర మనబడును.) వచ్చు నపుడు విషాన్నమును పెట్టునట్లు మీభార్యకు చెప్పుము అనెను. అవైష్ణవుడు తనభార్యకు చెప్పగా ఆమె సంకోచపడెను. అత

డామెను నిర్బంధించెను. యతిరాజు వారింటివాకిట పోవుచుండగా వీరికి విషాన్ను మిడిన తప్పుపని యగును. ఇడకున్న పతివాక్యో ల్లంఘనము చేసిన క్లగును అని యాపతివ్రత యోచించి విషాన్నుముదెచ్చి యతిరాజుల కిచ్చి ప్రదక్షిణము చేసి నమస్కరించి లోపతికరుగక కాలివేలిని నేలవ్రాయుచు అధోముఖయై ముఖమున కళలేక నిలబడెను. యతిరాజు లామెవాలకమును కనుగొని జ్ఞాన దృష్టిచేత సంగతి గ్రహించి ఆయన్నమును ఒకకుక్కకు వేయగా అది తని ఛచ్చెను. ఈమె పతివ్రత యని తలంచి యతిరాజామెను ఆశీర్వదించి వెడలి హత్యాదోషపఠహారముగ మూడు దినములు ఉపవాసము చేసిరి. ఆకుక్కకు మోక్షము లభించువేళ వచ్చెను. అది యతిరాజుల పరీక్షకు పాత్ర మాయెను. పెరియనంబి తిరుక్కోట్యారునంబియొద్దకు పోయి యుండిరి. వారీసంగతి విని యతిరాజులను చూచుటకై వచ్చిరి. ఇవట సుధ్యనోక కథ యున్నది. అదికొన్ని గ్రంథములందు లేదు. “కిడాంబియాచ్చాన్” అనువాడు తిరుమలనంబికి బావమరదికొడుతు. ఆయన తనమేసత్త భర్తను అనగా తిరుమలనంబిని చూడబోయిరి. ఈయన ఉండు నపుడే తిరుమలనంబికి పుత్తుడు గలిగెను. ఆబిడ్డ ప్రహ్లాదుని యట్లు బాలలీలలో భగవద్భక్తి గల్గియుండెను. శ్రీరంగమునుండి కొందరు వైష్ణవులురాగా విశేషము లేమని తిరుమలనంబి యడిగిరి. “కోవెలయంతయు మీమేనల్లుడగు యతిరాజులదే” అని వారు చెప్పిరి. ఈమాట వినినతోడనే కిడాంబియాచ్చానుకు, తిరుమలనంబి పుత్తునకు శ్రీరంగమున కరిగి యతిరాజులను జూడవలెనను తోరిక గలిగెను. కిడాంబియాచ్చాను బయలుదేరగా బిడ్డయును నేను వచ్చెద ననెను. వీనినిగూడ పిలుచుకొని పొండని. తిరుమలనంబి చెప్పగా వారు పిలుచుకొనిపోయి యతిరాజుల కాబాలుని జూపిరి. “ఈబాలు డెవ”డని యతిరాజు లడుగగా “తిరుమలనంబి

కుమారుడని, ఇతనికి భగవద్భక్తియు, తమచరణారవిందములందు భక్తియు గలదు. తమ్ము సేవింపవలయునని అశపడెను” అని కిడాంబియా చ్చాన్ చెప్పిరి. యతిరాజు లాబిడ్డనుజూచి “ఓహో! ఈతడు తిరువేంగడముడయాను అనుగ్రహముచేత పుట్టినవా”డని తెలిసికొని అబిడ్డ ననుగ్రహించి కిడాంబియా చ్చానున కుపదేశించిరి. దగ్గరబంధువును, గురువును అగుటచేత యతిరాజులు సకలార్థములు వారికి చెప్పిరి. యతిరాజు రంగనాథానుగ్రహపాత్రులు గాన సూర్యోదయము మొదలు సకలకైంకర్యములును కిడాంబియా చ్చాన్ స్వయముగ నల్పునట్లు ఏర్పాటు చేసికొనిరి. ఈదివ్యమంగళవిగ్రహమును కాపాడవలయునని భక్తిచే నట్టేర్పడిరి.

పెరియనంబి, తిరుక్కోట్యారునంబి యతిరాజులను జూచుటకై కావేరిప్రక్కగ నెండలో వచ్చుచుండిరి. ఇరువురు నచ్చిరని యొకగ్రంథము. ఈసంగతి విని గోష్ఠీపూర్ణులు మాత్రము వచ్చిరని యొకగ్రంథము. యతిరాజులు భక్త్యతిశయముతో వారి కెదురుగబోయి సాష్టాంగపడిరి. వారు లెమ్ము అనలేదు. వీరు లేవలేదు. ఇంతయుచూచుచుండిన కిడాంబియా చ్చానుకు ఇది సహింపరాని దయ్యెను. అయ్యా! కావేరికి అప్రక్క నిలువరాదా? గురుశిష్యమర్యాదయన్న నిదేనా? మాగురువును చంపుటకు వచ్చితిరా? లెమ్మనరాదా? చోళియా (ముందుజుట్టువాడా) అని వారిని తిట్టి యతిరాజులనెత్తి దేహమండలి మన్ను తుడిచి భుజముమీద వేసికొనెను. గోష్ఠీపూర్ణులు యతిరాజుచేయి పట్టుకొని “యతిరాజా: ఇతడు నీదేహము కష్టపడగా సహింపలేకపోయెను. సీశరీరముమీద పరమాభిమానము గలవాడు. వీనియొద్దదప్పు నితరులయొద్ద భుజింపకుము” అనిరి. ఒకగ్రంథములో మరొక సంగతి యున్నది. యతిరాజులకు మునుపు విషము పెట్టించుటకు యత్నించిన అర్చకుడు తనయత్నము ఫలించక పోగా అసూయతో

నురల ప్రయత్నించెను. ఒకనాడు యతిరాజు లొక్కరే రంగ నాథుని సేవింపబోయిరి. వారు ఒంటరిగ వచ్చుటనుజూచి అర్చకుడు తీర్థమున విషముగలిపి యిచ్చెను. అయోగ్యుడు ఘాతుకుడు అట్లు చేసెను. యతిరాజు లాసంగతి తెలిసియు భగవత్పాదతీర్థముగుటచేత తీసికొనిరి. అది పనిచేయలేదు. ఎందుచేత ననగా యతిరాజులు ఆదిశేషుడుగదా! ఈయన విషములో ఆవిషముకొట్ట్యంశ ముండునా? అంతేగాక యీయన హరిభక్తుడు. హరి షాదోదకమున విషముచేరెను. కాన హాని కలుగలేదు.

సేతువుమొదలు శీతాచలమువరకు యతిరాజులను బోలిన వారు మరియొకరు లేరు. అతడు అనంతకీర్తి. దేవేంద్రుడు, దేవతలచేత సేవింపబడుచు రాజ్యమేలునట్లు యతిరాజులు ఎల్లవారిచేతను సేవింపబడుచుండిరి. వారు సేతువునుండి హిమగిరివరకు శాత్రువులను ఖండించి అప్రతిహతముగ శిష్యులతో ప్రకాశించుచుండగా యజ్ఞమూర్తియగు నొక పెద్దపండితుడు మహాద్వైతివచ్చెను. “ఈరామానుజాచార్యులు కన్యాకుమారినుండి కాశ్మీరమువరకు తన్నుమించినవాడు లేడని యున్నాడు. వీనిని జయించవలయును” అని అసూయాపీఠితుడై జయభేరి వేయుచు వచ్చెను. అతని వెనుక బండ్లకొలది తాటియాకుపుస్తకములు తెచ్చుకొనెను. అట్లు విద్యాగర్వముతో వచ్చి యతిరాజులను గాంచి “యతిరాజు, యతిరాజు అందురే. ఆ యతిరాజులు నీవేనా? నాతో వాదము సల్పవలయు” నని అడిగెను. వాదించుటకు సందేహము లేదు. మీరొకటి చెప్ప నేనొకటిచెప్పి ప్రయోజనము లేదు. పందెము పెట్టవలయును. ఏమి పందెము పెట్టద రని యతిరాజులడుగగా “నేను ఓడిపోయినయెడల నీపాదరక్ష శిరమున నుంచుకొని నీపేరు పెట్టుకొని నీమతమున ప్రవేశించెదను.” యతిరాజు! నీవు ఓడిన నేమి చేసెదవు అని యజ్ఞమూర్తి యనెను. “నేను జపించు మంత్రమును

జపించను. శాలక్షేపము చెప్పను. గ్రంథసన్యాసము (అనగా పుస్తకములను వదలుట) చేసెదను" అని యతిరాజు అనిరి. వీరిరువురును ఉజ్జ్వలనరసింహస్వామి సన్నిధిలో చేతులెత్తి ప్రమాణము చేసిరి. వాద మారంభమాయెను. యజ్ఞమూర్తి లేక కారుణ్య కరుడు అని యతనిపేరు. అతడు శాస్త్రపంక్తిని వల్లించువాడు. లోవలినంగతి తెలిసికొనలేదు. యతిరాజు తెలిసినవారు. పెద్దగోష్ఠి ననుకూడెను. యతిరాజెట్లు జయించు ననుకొనిరి. అతడెట్లు వాదించుచుండెను. పదునారుదినములు వాదము సమముగనుండె పదునేడవదినమున యతిరాజులవాదము ఈషత్తు తగ్గినట్లు తోచెను. అతడే మీద మీద పోవుచుండెను. యతిరాజులకు సాధ్యపడలేదు. యోచించుచుండిరి. పదునేడవదినమున వాదమునుండి లేచునరికి అతని కక్షయే అధికముగ నుండుటజేత యతిరాజులు రేపు చెప్పెద నని అతనితో పల్కి చింతాశోకసమన్వితులై తీర్థస్నానములేక పరుండిరి. "యతిరాజా: అతడు నిన్ను జయింపవచ్చినా డను కొంటివా? గొప్పవాడు. నిన్ను సంకటపెట్టుటకై అతనిని తెచ్చితి ననుకొంటివా? ఒక్కొక్కడు వచ్చివచ్చి నీతో వాదములు సల్ప రాదనియు, అందరికి పైవాడు, సింహమువంటివాడు నీకు శిష్యుడు కావలయునని కోరిపిలుచుకొని వచ్చితిని. నీవుచెప్పదానిని బుద్ధిమంతులు గ్రహింతురు. నీవును యోచించునట్టివానిని నీకు శిష్యునిగ చేసినయెడల వచ్చినవారిని వాడు చూచుకొనును. కను కనే అట్టివానిని శ్రమపడి తెచ్చితిని. రేపు వాడు ఓడిపోయి నీకు శిష్యుడగును" అని వరదరాజస్వామి చెప్పెను. "శిష్యుడైనప్పటికి చూతము. రేపు వాడుగుదానికి సమాధానము చెప్పవలయునే" అని యతిరాజు అనిరి. యామునాదారులు సూయావాద ఖండన మను ఒక గ్రంథమును వ్రాసియుండిరి. ప్రసిద్ధుల గోలాహలమున యతిరాజు లాచిన్నపుస్తకమును గమనింపలేదు.

అప్పుడది కావలసియుండెను. వరదరాజు లాపుస్త కమును చేతికిచ్చి దీనిలోనుండు యుక్తులను చెప్పుము. సరిపోవును అనిరి. యతి రాజు కన్ను తెరచి చదివి “అహా! యామునులు ఈచిన్న గ్రంథ మున నెన్నివ్రాసెరి. ఇతర గ్రంథములం దేమి యున్నది?” అని సంకోషించి, వాదమునకు పోయిరి.

ముందునాడు యజ్ఞమూర్తి యతిరాజులను చూచి “యతి రాజా! రేపు చెప్పవలయును, లేకున్న జయభేరి వేయుంతును” అని యనగా యతిరాజులు ముఖము చిన్నబుచ్చుకొని వెళ్లియుండిరి. పదునెనిమిదవనాడు యతిరాజులు వాదమునకు రాగా యజ్ఞమూర్తి వారిముఖమును జూచి “ఓహో! యితడు నిన్న ముఖము చిన్న బుచ్చుకొనిపోయెను. నేడు దీప్తితో నున్నాడు. కారణమేమి? ఈయన కేదో గ్రంథము దొరకియుండవలయును” అని తలచి “యతిరాజా! నీకు భగవంతుడు ప్రసన్నుడై యేదో సరకు నిచ్చినట్లున్నది. నీవు చెప్పి, నేనోడి నలుగురియందు నగుబాట్ల పాలు కానేల? నేను నీకు శిష్యుడనైతి” ననెను. ఈయన మనుష్య మాత్ముడు గాడు. సాక్షాత్ పరమేశ్వరాంశము అని భావించి ప్రవక్షిణసమస్కారములుచేసి యతిరాజు పాదములు శిరమున నిడుకొని శిష్యు డాయెను. శిష్యుడైనమాత్రమున చాలదు. వాదముచేయవలెనని యతిరాజు లనగా మీకు భగవంతుడేదో చెప్పిపోయెను. నా కాసంగతి తెలిసెను. శిష్యుడ నైతినని యజ్ఞ మూర్తి పలికెను. సూర్యుడు రాత్రివేళ అగ్నిలో ప్రవేశించు చున్నాడు. రెండుతేజస్సులు చేరుటచేతనే అగ్నికి రాత్రిల యందు ప్రకాశము హెచ్చుగా నుండును. “రాత్రి నీతేజస్సును గ్రహించితిని. నీవిపుడు నాతేజస్సును తీసికొనుము” అని అగ్ని దేవుడు తనతేజస్సును పగటివేళ సూర్యున కిచ్చుటచేత. పొగను జూచియే అగ్నిని తెలిసికొనవలసిన ట్లున్నదని వేదవాక్యము.

దీపమునకు పగటిపూట ప్రకాశములేదు. రాత్రికాగా ప్రకాశించును. పగటిపూట ప్రకాశించనందున అగ్నిలేదని యర్థమా? కాదు. మధ్యాహ్నము తేజోహీనమైన అగ్నియేకదా అట్లు ప్రకాశించును. సూర్యుడస్తమించునపుడు ప్రకాశించకుండునట్టి అగ్నిని పిలిచి 'నీకు నాతేజస్సునిచ్చెదను. నీవు దానినుంచుకొని ప్రకాశింపుము' అని చెప్పిపోవును. అగ్నితేజస్సు, సూర్యతేజస్సు-రెండును చేరగా ప్రకాశముగలిగెను. అట్లే రఘుమహారాజు రాజ్యము లభించుటకు ముందు పగటియగ్నివలె ప్రకాశింపకుండి రాజ్యమురాగా సూర్య కాంతిగొన్న యగ్నియట్లు ప్రకాశించెనని రఘువంశమున చెప్పబడెను. ఆరీతిగనే యజ్ఞమూర్తి మీదమీదపోగా యతిరాజుల ముఖ చ్చాయ తగ్గిపోయెను. భగవత్కృపను తీసికొని ప్రకాశించెను. ఇట్టి యతిరాజులను యజ్ఞమూర్తిచూచి 'నేనోడితిని. మీశిష్యుడ నైతిని. మీమతమున గలసితిని. మీపాదరక్షల నొనగుడు' అని చెప్పి బలాత్కారముగ వానిని గైకొనెను. అటులైన మామతమున నుండవలసిన విధమునగదా ఉండవలెను అని యతిరాజులనగా యజ్ఞమూర్తి తన ఏకదండమును పారవైచి త్రిదండసన్యాసి యాయెను. ప్రాయశ్చిత్తముగ మరల ఉపనయనము చేసికొనెను. ఈయన పరమతస్థుడుకాగా తోడవచ్చినశిష్యులగతి యేమి? పరమతస్థుడైన యీయన నాశ్రయింపవలయునా? వారివారి యూళ్లకు పోవలయునా? అట్లగుటచేత ఈయన తానుమారుగనే ఒక్కొక్కశిష్యుని మార్చెను. సన్యాసిగనుండినయెడల త్రిదండము నిచ్చెను. ఓడిపోయినవారు గెల్చినవారిపేరు పెట్టుకొనవలయును గదా! యతిరాజు స్వయముగ జయించలేదు. స్వామివలన జయముగలిగెను. స్వామియు సాక్షాత్తుగ జయించలేదు. ఇరువురి వలన జరిగినకార్యముగనుక ఇరువురిపేర్లను ఈయన పెట్టుకొన వలసియుండెను. దేవరాట్ దేవమన్నాథన్ లేక పేరరుళ్ళాళప్పెరుమాళ్

ఎంబెరుమానార్ అని రెండు పేరులు పెట్టిరి. ఇది మిక్కిలి పొడవైన పేరగుటచేత దేవరాజన్ అని వ్యవహారనామము చుంచిరి. యతి రాజులు శిష్యులను బిలిచి “ఈయన ఓడిపోయినాడు గనుక మీతో సమానుడని అనుకొనవద్దు. నాస్థానమున నుండువాడని తలంపుడు. మీకు నాయందెట్లు భక్తి కలదో, ఎట్లు నాకు శుశ్రూష చేయుదురో అట్లు వీరికిని చేయుడు” అని చెప్పిరి.

యతిసార్వభౌము లిట్లు యాదవప్రకాశులను సరిపరచి గోవిందజియ్యరుగ చేసి అతనికంటెను హెచ్చైనవానిని ఎట్టి వాడి వచ్చినను ఖండించువానిని వరదరాజుల పరమానుగ్రహమున జయించి, సూర్యుడు ప్రకాశించునట్లు అద్వితీయుడై ప్రకాశించుచు, సూర్యుడు అంధకారమును పోగొట్టునట్లు అంధకార స్థానమున నుండువారిని ఖండించుచు నుండిరి. అపుడు అసంతా శ్వాస్ మొదలగు గొప్పపండితులు రామానుజుల నాశ్రయింపరాగా, నాకు పెద్దశిష్యు డున్నాడు. ఆయనయొద్దకు పొండు అని చెప్పిరి వారెల్లరును పేరరుకాళప్పెరుమాళెంబెరుమానారు దగ్గరకు పోగా వారు “రామానుజులు ఉండగా నేనేమి కాలక్షేపము చెప్పుదును. (కురివిన్ కళత్తిలే పనంకాయై కట్టినాప్పొలై) అనగా చిన్నపిట్ట గొంతుకు తాటికాయను కట్టినట్లు రామానుజులు చేసిరి. నేను అజ్ఞుడను, ఆయన సర్వజ్ఞుడు, మహానుభావుడు, ఆయన చరణముల నాశ్రయింపుడు” అని చెప్పెను. ఆచార్యుల కుండవలసిన వాత్సల్యమును యతిరాజుచూపగా శిష్యులకుండవలసిన భక్తి నైచ్యానుసంధానమును దేవరాజు చూపిరి. వారందరును మరల వచ్చి ఇచ్చటనే ఆశ్రయించునట్లు చెప్పిరి. పిమ్మట తిరువాయ్ మొళి కాలక్షేపము జరుగుచుండగా తిరుమలవిషయము వచ్చెను. “ఆహా! ఏమి వేంకటేశ్వరుడు; నాకు వాడముతోనే సరిపోవుచున్నది. తిరుమలకు పోయి పుష్పకైంకర్యము చేసిన జాగుగ నుండును.

అట్టి సుకృతప్రాప్తి గలవా డెవడో యని యతిరాజు లనగా, “నాకు ఆజ్ఞ నిచ్చిన నేను చేసెద” నని అనంతాశ్వాన్ అనెను. “నేను పోయిన నేమి ? నాశిష్యుడు పోయిన నేమి ? ఒకకార్యమును తండ్రిచేసిననేమి ? కొడుకుచేసిన నేమి ?” అని తలచి యతిరాజులు అనుజ్ఞ నీయగా ఆయన తిరుమలకు పోయి సందన వనము ప్రతిష్ఠించి పుష్పములను, తులసిదళములను మాలలుగట్టి భగవత్కైంకర్యము చేయుచు సుఖముగ నుండిరి. యతిరాజు అనంతాశ్వానును పంపి వారు సుఖముగ కైంకర్యము చేయుచున్నారని విని తాము కూడ తిరుమలకు పోయి స్వామిని సేవింపవలయునని తలచి స్వామిసన్నిధికి పోయి “రంగనాథా! వేంకటేశ్వరుని సేవింపవలయునని యున్నది. నిన్ను విడిచి పోవుటకు ఇష్టము లేకున్నది. అయినను ఆజ్ఞ ఆయెనేని పోయివచ్చెదను.” అని యడుగగా “ఆహా! అటులే పొమ్ము. పోయి తిరిగి సుఖముగ రమ్ము” అని రంగనాథు డనెను. యతిరాజులు శ్రీరంగనాథుని అనుమతిపొంది అనేకశిష్యులతోడ తిరువేంగడముడయానును సేవింప బయలుదేరి కాంచీపురి మార్గమున తిరుపతి చేరిరి. వడుగునలచి లేక ఆంధ్రపూర్ణులు అనువారు రచించిన యతిరాజువైభవము అను గ్రంథమున యతిరాజులు కాంచీపురి మార్గమున తిరుపతి చేరిరని తెల్పుబడియున్నది. ప్రసన్నామృతమున మధ్య నొక సంగతి చెప్పబడెను.

యతిరాజులు తిరుమలకు పోవునపుడు అష్టసహస్రమును గ్రామము చేరిరి. వారి కా గ్రామమున ఉత్తమ బ్రాహ్మణులును, మహాప్రాజ్ఞులును అగు వరదాచార్యులు, యజ్ఞేశ్వరుడు అను ఇరువురు శిష్యులుండిరి. వారిని చూచి అనుగ్రహించి పోవలయునని రామానుజులకు తాత్పర్యముండెను. వారిలో నొకరగు వరదాచార్యులు మిగుల దరిదు్రితు. కాని మిగులభక్తిపరుడు. మరియొక

డైన యజ్ఞేశ్వరుడు మిక్కిలి శ్రీమంతుడు. అతనికి భక్తి తక్కువ. భక్తి యేకదా ముఖ్యము. ధనవంతులవలన నేమి కావలయును ? అట్లు ద్రవ్యవంతుడని ఆశ్రయించినను యేదో స్వల్పద్రవ్య మిచ్చి పొమ్మనును. ఇందులకై యొకరిని స్తుతింప వచ్చునా ? మనయెడ భక్తి కలవా డెవడో అతడే మనకు ప్రభువు అని లోకు లకు తెలుపుటకై యతిరాజులు వరదాచార్యుల ఇంటికి పోయిరి. అపుడు వరదాచార్యులు ఇంటలేడు. ఉంఛవృత్తికి పోయి యుండెను. అమ్మా : ఇంటిలో నెవరు ?, వరదాచార్యు లెక్కడ ? అని యతిరాజు లడిగిరి. అపుడు లక్ష్మీయను పేరుగల వరదా చార్యులభార్య మూడుమూరలగుడ్డ కట్టుకొని యుండెను. ఆమె ఇంట నుండునపుడు ఆతుండుగుడ్డను కట్టుకొని, బయటకరుగు నపుడు ఒకచీర కట్టుకొనును. ఆమె రామానుజుల రాక నెరిగి సేవింపవలయునను కోరికతో నుండెను. కాని ఆవస్త్రముతో వచ్చుటకు లేనందున సంజార్ఘమై చేతులు కొట్టెను. రామానుజు లాశ్చర్యమును విని సర్వజ్ఞుడుగాన విషయమును గ్రహించి తమతలకు చుట్టి యుండిన కాషాయమును లోనికి విసరివేసిరి. ఆమె యతిరాజు వేసిన వస్త్రమును గట్టుకొనివచ్చి వారిని సేవించెను. “ఆహా : మేము శుష్క దరిదురిలము. ఈయన మహానుగ్రహముతో వచ్చిరి. భర్త ఉంఛవృత్తిసల్పి సంపాదించుకొని వచ్చుదానితో నేమగును ? గురుదేవు లిందరు శిష్యులతోడ దయచేసిరి. మరల నిట్టి కైంక ర్యము లభించునా ? కాన చెడుపని చేసియైసను వీరి నారాధింప వలయును. అట్లు చేయవచ్చునా ? యనిన తిరుమంగై యాళ్వారు ఋజుపూర్ణమున సంపాదించిరా ? దొంగిలించియేకదా తడీయారాధ నము సల్పిరి. మహానుభావుడు, మహాజ్ఞాతయగు ఆయనయే అట్లు చేసియుండగా నాకేల యోచన. వైష్ణవారాధనమే గొప్పసంగతి. భర్త వచ్చినను ఈకార్య మెట్లు నిర్వహించగలరు ? అని యామె

యోచించి చెడుకార్యము చేసియొకను వీరి నారాధింపవలయునని నిశ్చయించుకొనెను. ఆయూరిలో నొక పెద్దయంగడివాడు లక్ష్యము రూపలావణ్యములను చూచి మోహించి బీదరాలుగ నున్నది. ఒకనాడు నాయొద్దకు వచ్చిన యెడల పాదాదిశేష పర్యంతమును అమూల్యాభరణముల చేత నలకరింపనా అని తలచి ఆమెకు సంగతి చెప్పి పంపుచుండెను. పతివ్రత యగుట చేత నామె అందులకు సమ్మతింపకుండెను. ఇపుడు ఆమె కా సంగతి జ్ఞప్తికి వచ్చెను. భర్త వచ్చువరకు నిదానించెద మనిన పరులు దూషింపుదు రని మరల నామనను మారునేమో లేక భర్తవచ్చి ఈయకార్యము చేతనే వీరికి భోజనము పెట్టవలయునా ? తదీయా రాధనము ధనికులు చేయవలయును— అనునేమో ? కావున శీఘ్రముగ పోవలయును అని తలచెను. ఈమలమూత్రశరీరము నిచ్చి తదీయారాధనకు కావలసిన ద్రవ్యమును తీసికొని ఉడయవరుల నారాధింపవలయునని యెంచి ఆమె ఆవైశ్యుడుండు స్థలమునకు పోయెను. ఎందులకు వచ్చితివని వాడడుగగా సంగతి చెప్పెను. “అహో ! ఎన్నిదినములుగ ప్రయత్నించు చుంటిని; అట్టిది స్వయముగనే వచ్చెను. నాభాగ్యము; నే డెవరిముఖము చూచి తినో యని వాడు సంతోషించి నాసకలభాగ్యములు వలయు నన్నను ఇత్తునే” యనెను. బియ్యము, గోధుమనూక, చక్కెర, నెయ్యి మొదలగు పదార్థములను యథేష్టముగ పంపెను.

లక్ష్యము యతిరాజులను సేవించి శిష్యులతోడ నారగింప వలయునని విన్నవించగా నీవు సాధ్యవి; శిష్యుని భార్యవు; నీకు ఉపదేశమై యుండును. తళియ చేయుము అని రామానుజు లనిరి. ఆహో! ఇందరికి భగవంతుడు ఇచ్చెనే అని యామె ఆనందముతో వంటచేసెను. ఆమెచేత భక్తితో అర్చింపబడినదానిని పరమ పవిత్రముని తలచి రామానుజులు భుజించిరి. మనసే ముఖ్యము;

శరీరము కాదు. “అహా: ఈమె యెంతసమర్థురాలు. యుక్తి చేసి ఇందరికి కావలసినది తెచ్చినది,” అని వారు సంతోషించిరి. వారికి వ్యభిచారము సమ్మతమా యనిన కాదు. ఆమె పాతి వ్రత్యము చెడిపోడని వా రెరుగుదురు. భోజనానంతరము వారు సకల శిష్యులతోడ గూర్చుండి “శిష్యులారా: వరదాచార్యులు లేరు. ఆమె యెట్లు పాకము చేసెను? ఎంతలో చేసెను?” అని చెప్పుచు ఆనందించుచుండిరి. యతిరాజ చంద్రులు వరదాచార్యుల యింట భుజించి సుఖముగను, ఆనందముగను గూర్చుండి ఉభయవేదాంతములను నిర్లక్షముగ ప్రవచనము చేయుచుండగా వరదాచార్యులు వచ్చి “నేనింటలేను. నాభార్య యేమి చేసెనో” అనగా “భయపడకుడు; భక్ష్యములతోడ విందు గుడిపించెను. మీరు లేనిదే కొదవ” యని యతిరాజు లనిరి. ఈయనకు సందేహము గలిగి లోపలికిపోయి చూడగా సందేహము నివృత్తి యాయెను. భార్యను పిలచి “సంగతియేమి? నిజము చెప్పుము” అని యడిగిరి. “మీరు గ్రామాంతర మురిగితిరి. జగద్గురువు వచ్చిరి. ప్రార్థించినను రానివారు మీరువచ్చువరకును వారి నట్లే యుంచ రాదు గదా: అట్లుచినను మీరువచ్చి యేమిచేయగలరు? వాస్తవము విన్నవించెదను. మీపాదసాక్షిగా, నన్ను నేక దినముల నుండి కోరియున్న అంగడివానికి నాసమ్మతిని తెలిపితిని. అటు పిమ్మట ఈసకలవస్తువులను వాడు పంపెను. వంట చేసితిని. వారు భుజించి గ్రంథవ్యాఖ్యానము చేయుచున్నారు” అని యామె పల్కెను. వరదాచార్యులు మహాజ్ఞాతగాన ఆసంగతి విని సంతోషించెను. “నీవు నాకు భార్యవుగావు, గురువగుచున్నావు. వచ్చిన వారికి పస్తు లేకుండునట్లు చేసితివి. జన్మాంతరమున నేజేసిన పుణ్య కళమున నాకు భార్యవైతివి. తిరుమంగై యాళ్వారును ప్రమాణముగ చేసికొంటివి. పెద్దల నారాధించితివి. అట్లు కాకున్న అప

చారపడి మనమిరువురమును నశింపవలసియుండునుకదా!” యనిరి. “రాజకుమారిని బ్రహ్మరక్షస్సు పట్టగా అనేక మంత్ర హితులు మంత్రములచేత తోలుటకు యత్నించిరి. యాదవ ప్రకాశులును ప్రయత్నించిరి. వారిచేత కాలేదు. అట్టిబ్రహ్మ రక్షస్సును పాపస్పర్శచేత తఱమివేసిరి” అని వరదాచార్యులు యతిరాజులను స్తోత్రము చేసిరి. భార్యపుత్రాదులు, ధనధాన్యాదులు ముఖ్యముకాదు. అజ్ఞానాంధకారమును పోగొట్టు గురువు ముఖ్యము. అట్టిగురువు నారాధింపగలెనని వరదాచార్యులు సంతోషించిరి. పురుషుడు లేనిసమయమున ఇంటికివచ్చిన పెద్దలతో మాట్లాడినను, వారి నారాధించినను తప్పగ నెన్నబడుచుండగా వరదాచార్యులట్లు తప్పగ నెంచక భార్యను స్తోత్రము చేసిరి. ఆనందముచేత నాడిరి. బండి యెద్దులు జతగా నుండవు. ఆలు మగలు నొకేరీతిగ నుండరు. ఈభార్యభర్తలకు అట్లుగాక ఒకే మనసుగ నున్నవని యతిరాజులు సంతోషించిరి. నీకంటెను నీభార్య మహాభక్తురాలు. ఆమెచేసినకార్యమునకు నీ వానందించు చున్నావు. నీ వెంతధన్యుడవురా: మీయిరువుర మనస్సేమిరా? యని రామానుజులు సంతోషించిరి. వరదాచార్యులభార్య భోజన పదార్థములను దెచ్చినవిధము తప్పేకదా యనిన, తనతో చేరిన వారు పాపముచేసిన ఆపాపమును ధ్వంసముచేయువారు. రామానుజులు. జనులపాప మనుకట్టెలకు అగ్నివంటివారు. అట్టివారు సంతోషించి కొనియాడిరి.

భాగవతులకు భోజనపదార్థములను వంపిన యంగడివాని సంగతేమి యనిన, కబీరుదాసు తనభార్యను భుజమమీద గూర్చుండబెట్టుకొని పోయి, “ఓసీ: ఇతడు భాగవతులకు సహాయ మొనర్చినవాడు. అతడు కోరునట్లు నీశరీరము నతనికి ఉపయోగ పడనిము.” అని చెప్పి విడిచిపోయినట్లు, వరదాచార్యులు

భార్యను గాంచి “నీవు వాగ్దానము చేసితివిగదా: రమ్ము. నీకు తోడుగ వచ్చెదను” అని పిలుచుకొనిపోయి అంగడివానికి ఒప్పు చెప్పి, చీకటియగుటచేత నేనును వచ్చితిని, నాకు నీపై కోపములేదు. సంతోషమే. నీమనోరథ మీడేర్చుకొనుము అనిచెప్పి వెళ్లి నట్లు చెప్పుదురు. లక్షమ్మ ఉపకారస్మృతిచేత రామానుజుల శ్రీపాద తీర్థమును, ప్రసాదమును తబుకులో బెట్టుకొని అచంచల మనస్సుతో నరిగెను. అనగా అయ్యో: వీరు వచ్చినందున కదా నాపాతి వ్రత్యము చెడును అని అనుకొనలేదు. ఈప్రభువు వలన గదా తదీయారాధన జరిగెనని ఉపకారస్మృతితో పోయెను. వర్తకు డామెను అంతఃపురమునకు పిలుచుకొనిపోయెను. ఆమె అచ్చటికి పోయి వానికి తీర్థప్రసాదములు ఇచ్చెను. ఆతీర్థము లోపలికి పోగానే రజోగుణ, తమోగుణములు పోయెను. ప్రసాదము స్వీకరించగనే వివేకము గలిగెను. ఆయంగడివాడు తనదౌష్ట్యమును తలచి కన్నీరుకారగా తత్క్షణమే లేచి అంగవస్త్రమును నడుమునకు కట్టుకొని నమస్కరించి “అమ్మా: నీవు నాకు తల్లివి. నీభర్త నాకు తండ్రి. నేను చుహాపాపిని. నీవిషయమున చెడుతలంపు కలిగి యుంటిని. ఇదిపరలో చెడుతలంపు గలిగి యుంటివి కదా యని యుడిగెదవా, మోసపోయితిని. బుద్ధిచెడి మన్మథవికారమునకు లోబడి అట్లు తలచితిని. నీచేతితో తీర్థమీయగనే నాసకలపాపములు వీడెను. మన్నింపుము” అని ప్రార్థించెను. గురువు ఆరాధనమును, మాటతప్పకుండుటయు, అంగడివాడు కడతేరుటయు చూచి ఆమెకు మిగుల సంతోష మాయెను. “ఓయీ: నీకు నేనేమి ప్రత్యుపకారమును చేయుదు”నని ఆమె యడుగగా ఏపెద్దల పాద తీర్థముచేత నాకు జ్ఞానము కలిగెనో ఆపెద్దలకు నన్ను శిష్యునిగ చేయునుని ఆతడనెను. కాన వానిని పిలుచుకొని పోయి యతిరాజులను చూపి, “ఓయీ: నీవు ఇచ్చినది తెచ్చి వీరి వారాధించితిని.

సేవింపుము” అనగా అతడు సేవించి వైష్ణవశిఖామణి యయ్యెను. తుదకిట్లు అగునని తెలియగా వైష్ణవారాధనము జరుగవలయుననియు, దంపతులు కృతార్థులగుదురనియు, ధనికుడు మేలొందుననియు ఊరకుంటి నని యతిరాజు లనిరి. ఇట్లు జరుగుచున్నదని యజ్ఞేశ్వరుడను ధనికుడు విని మార్గమున దీపావళు లుంచి అలంకారములు చేసెను. నేను వారివలె అల్లాడవలయునా ? నాలుంట సకలభాగ్యములును సిద్ధముగ నున్నవి అని తలచి బంధువుల నందరిని పిలిపించెను. తామరపువ్వు సూర్యోదయము నెదురు చూచునట్లు యజ్ఞేశ్వరుడు రామానుజులరాక కెదురుచూచుచుండెను. మూడుదినములై నను వారు రాకుండుటను చూచి “పేదవారింట నున్నారు. ఇక్కడికి రాకుండిన నా గౌరవము తగ్గును” అని తలచి తానే పోయి “రాకున్నారే: సకలమును యజ్ఞేశ్వరుని గుంచుచున్నానే. రండి” అని పిలిచెను. “నీవు ధనికుడవే. వరదాచార్యులవలె భక్తుడవు గావు, వచ్చుటకు నా కిష్టములేదు” అని రామానుజు లనిరి. నేను యాగము చేయలేదా అని యజ్ఞేశ్వరు డడుగగా “నీవన్నియును చేయుచున్నావు. ధనము వ్యయ మగుచునే యున్నది. యోగ్యతలేదు. దంభార్థము, భ్యాతి, లాభము నకై చేసెదవు.

దాతవ్య మితి యద్దానం దీయతేఽనుపకారిణే ।

దేశే కాలే చ పాత్యే చ తద్దానం సాత్త్వికం స్మృతమ్ ॥

అను భగవద్గీత 17అధ్యాయము 20 శ్లోకములు సాత్త్వికదానము లేదు. నీవు శిష్యుడవే. జ్ఞాతవైనను రాను” అనిరి. అట్లు సెలవేయ రాదని అతడు పాదముల బడెను. రామానుజులు వినక వానిని ధిక్కరించి ప్రయాణమైరి. లోకశిక్షార్థము వారట్లు కఠినపుమాట చెప్పి పోయిరి.

యతిరాజులు యజ్ఞేశ్వరుని ధిక్కరించి ప్రయాణమై కృషి ముగ మధ్యనుండు దివ్యక్షేత్రములను దర్శించుచు వెళ్ళుచుండగా

తిరుమలకు సమీపముననుండు విత్తలదేవరాయడను రాజు వీరి ప్రభావమును విని వచ్చి శరణాగతి చేయగా నతనిని శిష్యునిగ చేసికొని, తిరుమలకుపోయి, కపిలతీర్థమున స్నాన మాచరించి కొండఅడుగున నిలచి “ఈపర్వతమును త్రొక్కికదా పోవలయును. ఇది భగవత్స్వరూపము గాన ఇచ్చటినుండియే స్వామిశిష్యునికొచ్చెద” ననిరి. అపుడు అనంతాశ్వురు వారియొద్దకువచ్చి “యథా గురు స్తథా శిష్యః” అన్నట్లు మీరు దీనిని త్రొక్కుకున్న మేముమాత్రము త్రొక్కువచ్చునా? తామే రామానిన మేము తిరుమల నెక్కుటను మానెదము. స్వామికి ఆరాధన నిలిచిపోవును అనిరి. రామానుజులు బాగుగ యోచించి ఒకధర్మమును కనుగొని ఒకవిధముగ నిర్ధారించిరి. “పరమభక్తులు, కైంకర్యపరులు అగు శ్రీవైష్ణవులు ప్రార్థించుచున్నారు. పీఠమాట వేదశాస్త్రముల కంటెను హెచ్చైనది” అని తలచి “మీరెల్లరు చెప్పుచుండుటచేత ఎక్కెడ” ననిరి. భాగవతుల ఉత్తరు వని తలచి వారిమాటకు గౌరవ మిచ్చి అందుచేత అవశ్యము వెళ్లవలసినదే యని కొండనెక్కిరి. మొదటి పెట్టున కాలుంచి స్వామిని ధ్యానించి శిష్యులతోడ పోయిరి. కొండపై కాలక్షేపముచేయుచుండు తిరుమలనంబి మర్యాదార్థమై ప్రసాదముతోడ రామానుజుల నెదుర్కొనిరి. నన్ను గౌరవింప మీరువచ్చుట సరికాదు. ప్రసాదము ఎవరిచేతనైనను పంప వచ్చును. ఇందుకై మీరు రావలయునా? ఇది యుక్తమైన కార్యముగ నుండలేదు. ఎవరైన బాలుడు దొరకలేదా? యని యతిరాజులు తిరుమలనంబి నడుగగా “నేను నెదుకగా నెవ్వడును దొరకలేదు. నాల్గువీధులలోను నాకంటెను తక్కువవాడు లేడు. నాకంటెను అధమవస్తువు లేదు” అని తిరుమలనంబి యుత్తర మిచ్చిరి. “అహా! వీరికెంత మనఃపరిపాకము! ఎంత నైచ్చాను సంధానము! నాకు పూజ్యులైన మామ ఇట్లనుచున్నారు. ఇట్లు

కదా ఉండవలయును” అని యతిరాజులు తలచి ప్రసాదమును స్వీకరించి అచ్చటి విశేషములను చూచి ఈకొండ శ్రీవైకుంఠముగ తోచుచున్నది. ఇచ్చటి వృక్షములు, తీగలు, పక్షులు, మృగములు నిత్యసూరలై కనపడుచున్నారని కొండదిగుటకు కోరిరి. “నాయనా: అట్లు దిగిపోరాదు. గొప్పదివ్యదేశమునకు పోయిన యెడల మూడుదినము లచ్చట నుండవలయును” అని శ్రీశైల పూర్ణులు చెప్పగా అట్లే చేసెదనని యతిరాజులు అచ్చట మూడు దినము లుండిరి. పిమ్మట శ్రీశైలపూర్ణులతోడ కొండదిగి వారింట భుజించుచు ఒక్కసంవత్సరము శ్రీమద్రామాయణ కాలక్షేపము వినిరి. సర్వజ్ఞశిరోమణియగు వారు సంవత్సరము వినుటచేత రామాయణము యొక్క మాహాత్మ్యము విశదమగుచున్నదికదా: వారట్లు సుఖముగ వినుచుండిరి.

గోవిందభట్టరు శ్రీశైలపూర్ణులకు సకలకైంకర్యములను చేయుచుండిరి. వారొకనాడు పడుక వేసి, వేసినపిమ్మట ఆపడుకపై పరుండిరి. పిమ్మట శ్రీశైలపూర్ణులు పరుండిరి. రామానుజు అది చూచి గురుతల్పమును స్పృశించి కనుల కద్దుకొనవలసియుండగా వీడు అందు పరుండెనే అని కోపమురాగా శ్రీశైలపూర్ణుల కెరిగించిరి. వారికి కోపము వచ్చి “గోవిందా: అట్లు చేసితివా?” యనిరి. ఔనని వారనిరి. “గురుతల్పశయనమున కేమిఫలము?” అని వారడుగగా నరకమని గోవిందభట్ట రనిరి. మరియేల అట్లు చేయుచున్నావని వారడుగగా, ఆపడుకలో మిట్ట పల్లము లుండును. దుమ్ము పడియుండును. నాకు నరకము వచ్చిన వచ్చుగాక, నరకముకంటెను మరేమి రాదుగదా: మీకు సుఖముగ నిదురవచ్చిన చాలును అని గోవిందభట్టరు బదులు చెప్పిరి. శ్రీశైల పూర్ణులకు సంతోషమాయెను. “ఆహా: వీనికుండు మనఃపరిపాకము నాకు లేదుగదా!” యని యతిరాజులు సంతోషించిరి. వీడు నాకు

తమ్ముడుగదా అని మిక్కిలి ఆనందించిరి. యతిరాజులును ప్రాణులయందలి దయచేత తామునరకమునకు బోవలసివచ్చుననియైన భావింపక గురువాకోర్కొల్లంఘనముచేసి తిరుమంత్రమును వెదజల్లఁగదా : “ఇతడు జ్ఞాని; గురుభక్తి కలవాడు” అని ఊరివారు పొగడవలయునని కొందరు గురుశుశ్రూష చేయునట్లు గాక ఇతడు నిజమైనభక్తితో చేయుచున్నాడు. వీని నింకను పరీక్షింపవలయునని రామానుజులు తలచిరి. గోవిందభట్టరు స్నానమునకు పోవుచుండగా మార్గమున నొక సర్పము పరుండియుండెను. అది కప్పలకై కంచెలో నాలుక చాచగా దానినాలుకకు ఒకముల్లు గుచ్చుకొనెను. నాలుకను లోపలికి ఈడ్చుకొనుటకు పీలుగాక అది శ్రమపడుచుండెను. గోవిందభట్టరు దీనినిచూచి పాము నాలుకలోని ముల్లుతీసి దక్షము తుడిచి విడిచిపెట్టిరి. రామానుజులు దీనినిచూచి ఇంటికి పోయి గోవిందభట్టరు రాగా “గోవిందా! ఇంత ఆలస్య” మేమని యడిగిరి. వారు సంగతి చెప్పిరి. పరపదుష్టజంతువు శ్రమపడుచుండగా దానిబాధ తీర్చెను. ఇతని మనస్సెంతమ్మదువో : ఇక సాధుజంతువుల విషయమున ఈతని చిత్తవృత్తి యెట్లుండునో చెప్పవలెనా? ఏమి యీతని మనఃపరిపాకము అని రామానుజులు అనుకొనిరి. శ్రీశైలపూర్ణుల యొద్ద రామానుజులు రామాయణమును వినిన పిమ్మట వారు “యతిరాజా! రామాయణమును వింటివి. స్వామిని సేవించితివి. మిగుల సంతోష మాయెను. నీకేమి కావలయునో అడుగుము, ఇచ్చెదను” అనిరి. రామానుజులు గోవిందభట్టరు యొక్క ఆచార్యభక్తిని చూచి మిగుల సంతోషించి తనతోడ పిలుచుకొనిపోవదలచి “నేనడిగినది ఈయవలయునను తలపు మీకుండేనేని ఈ గోవిందభట్టరును నాకొసగు” డని తిరుమలనంబినడిగిరి. గోవిందభట్టరు గుణముల నెఱింగి వానిని కృతార్థుని

గావించుటకు పిలచుచున్నారని యెంచి “అట్లే ఇచ్చెదను, కాని వీడిచ్చట బహుదినములుగ నుండుటచేత మరల నాయొద్దకే వచ్చును. కాన ఉదకధారాపూర్వకముగ నిచ్చెదను” అని చెప్పి శ్రీశైలపూర్ణులట్లే గోవిందభట్టరును దాన మొసగి, తమిరువురు పుత్తులనుకూడ పిలిచి “యతిరాజులు చుహాజ్ఞాత. మీరు వారివలన కడతేరుడు” అని చెప్పి పంపిరి. వారు రామానుజుల నాశ్రయించి సకలార్థములు గ్రహించిరి. రామానుజులు ప్రయాణమై పోవు నపుడు “యతిరాజా! నీవు ఒక్కని నడిగితివి. నేనొక్కని నిచ్చెదను” అని చెప్పి శ్రీశైలపూర్ణులు పిళ్ళాన్ అను తమకనిష్ఠపుత్తుని బహుమానముగ నిచ్చిరి. యతిరాజులు ఒకరి నడిగి తీసుకొని, మరియొకని శ్రీశైలపూర్ణు లీయగా నంగీకరించి ప్రయాణమై కాంచీపురికి వచ్చిరి. తిరుమలనంబి యతిరాజులకు గోవింద భట్టరును మాత్రము ఇచ్చిదని కొన్నిగ్రంథములలోను, పిళ్ళాన్ అను తన చిన్నకొడుకునకు ఖాల్వమునుండియు యతిరాజుల యందు దృష్టికాన వానిని కూడ ఇచ్చిరని కొన్నిగ్రంథములలో వ్రాయబడినది.

గోవిందభట్టరు శ్రీశైలపూర్ణుల విషయమున భక్తికలవాడు. కనుకనే నరకపాదనైన సహించి వారికి సుఖముగ నిద్రవచ్చు మార్గము నాలోచించిరి. గురుపాదసేవ లేనందున దుఃఖముతో నాతడు నానాటికి కృశించిపోవుచుండగా రామానుజులు గమనించి “ఓహో! ఇతడు దాక్షిణ్యముచేత వచ్చెనని తలంచి “గోవిందా! నీవు గురువును వదలినందున చింతచే చిక్కిపోవుచున్నావు. పోయి వారిని సేవించిరమ్ము” అని చెప్పిరి. గోవిందభట్టరు సంతోషముతో తిరుమల కరిగి తిరుమలనంబి వాకిట నిలిచెను. అచటివారు గోవిందభట్టరురాక తిరుమలనంబికి చెప్పగా “ఉదకధారాపూర్వకముగ యతిరాజులకు దానమీయగా మరల వీలవచ్చినాడు ?

వాడు పరమభ్రాంతుడు, హొమ్మనుడు” అని శ్రీశైలపూర్ణులని. వారిభార్యకు జాలి కలిగి భర్తయొద్దకేగి “అయ్యో! వానిని లోపలికి పిలిచి భుజింపుమని మంచిమాటలు చెప్పి నెమ్మదిగ వంపరాదా? వాకిటి నుండియే తరుమవలెనా” యని పలికెను. గోవు మనదై యుండినపుడు దానికి కసవు, తవుడు పెట్టి కాపాడుదుము. అమ్మినపిమ్ముట మరలవచ్చి కసవున నోరుంచెనేని రోకలియెత్తు కొందుము గాని కసవు వేయుదుమా? అట్లేవానికి మనసంబంధము తీరిపోయినది. యతిరాజు సొత్తయెను. ఇంటిలోపలికి రాగూడదు అని శ్రీశైలపూర్ణులు భార్యతోజెప్పి వానిని వెంటనే హొమ్మనుడని శిష్యులతో నుడివెను. యతిరాజే శరణమని అతనికి తోచవలయు నను తాత్పర్యముతో వారట్లనిరి. ఈసంగతి శిష్యులు గోవింద భట్టమనకు ఎరిగించగా “సరి. మామ వదలెను. ఇక యతిరాజే శరణ” మని తలంచి వారు గురుమందిరమునకు నమస్కరించి తిరు మల విడిచి కాంచీపురికి వచ్చిరి. “గోవిందా! చూచి వచ్చితివా?” అని యతిరాజు అడుగగా అమ్మినపశువునకు కసవువేయుదురా యని. మీరే శరణము అనిచెప్పి గోవిందభట్టరు వారిపాదమాల బడెను. రామానుజులకు సంతోష మయ్యెను. అచ్చటినుండి శ్రీరంగనాథుని ధ్యానించుచు బయలుదేరి పోయిరి.

యతిరాజులు తన్నుతోసిపుచ్చి వెళ్లినపిమ్ముట ఆష్టసహస్ర గ్రామములో యజ్ఞేశ్వరుడు మిగుల చింతతో నుండెను. వీనిని విడువరాదని తలంచి మార్గమధ్యమగుటచేత యతిరాజులు వారి యింట దిగిరి. వారిచే సత్కరింపబడి శ్రీరంగముచేరి రంగనాథుని సేవించిరి. తల్లిదండ్రులు పుత్రుని ప్రీతితో అడుగునట్లు రంగ నాథుడు రంగనాయకి, యతిరాజులను జూచి “నాతండ్రి: యతీంద్రా: మన్నాథా: వెళ్లి తిరువంగడముడయానును సేవించి తివా? నీతోడ వచ్చినవారితోడ వచ్చితివా” అని అడుగగా తమ

అనుగ్రహమున నచ్చితి నని చెప్పి యతిరాజులు మరముచేరి శిష్యులకు కాలక్షేపము చెప్పుచుండిరి. యతిరాజులు గోవిందభట్టరును పిలుచుకొనివచ్చి ప్రవచనము సేయుచుండగా ఆచ్చటనుండిన కొందరు గోవిందభట్టరుయొక్క జ్ఞానభక్త్యాదులను గూర్చి “అహా: మీకున్న గురుభక్తి యెట్టిది? మీరెట్లు గురుశుశ్రూషగావించుచున్నారు. ఇట్లెవరికిని కలుగదు. మీప్రవచనశక్తి, మీగ్రహణశక్తి ఎంతగొప్పవి” అని స్తుతించిరి. మీరు మెచ్చినంత యోగ్యత నాకేమియున్నది? అంతయు భగవత్కృపాక్షము. మంచివారు గాన స్తుతించెదరు అని అనవలసియుండగా గోవిందభట్టరు “అవును. మీరనుచున్నది వాస్తవము. ఈస్తోత్రమునాకు మిక్కిలి తగును. మీరు నన్ను ఇంతకన్న అధికముగనే స్తుతింపవచ్చును. నేను పొందవచ్చును” అని పల్కిరి. రామానుజు లీసంగతి తెలిసి గోవిందభట్టరును ఏకాంతమున బిలిచి “ఏమిరా: పదుగురు మెచ్చగా నాకేమియు తెలియదని చెప్పవలదా: ఆత్మప్రశంస చేసికొనవచ్చునా?” అనిరి. అది నాస్తోత్రముగాదు; మీస్తోత్రము. కొంచెము గమనింపుడు. నేనట్టివాడను, ఇట్టివాడ నని స్తుతించుకొన్నను, వారు స్తుతించినను ఆయోగ్యత మీవలననేగదా లభించినది. కనులనయనభట్టరు పుత్తుడని వారు స్తుతించలేదుగదా: ప్రశంసించుటకు కారణము ఆచార్యుడేగదా: నాకు యోగ్యత లేదనిన తమకటాక్షము లేదనికదా అర్థమగును. వారు నిజమును స్తుతించిరి. నేనును స్తుతించుకొంటిని. యతిరాజులకృపకు పాత్తుడనంటిని. మరలమరల చెప్పెదను. అట్టితమకృప దేవతలతెనిలభించునా? నాకు లభించినది- అని గోవిందభట్టరునిరి. యతిరాజు మీద నేమియుతోచక మిన్నకుండిరి. మఱియొకదినము గోవిందభట్టరు స్నానముచేయుటకు ముందు దానియింటివారికి తిరుగుచుండిరి. అట్లు పొద్దెక్కువరకు తిరుగుచుండి పిన్నుట

స్నానము చేసివచ్చిరి. ఎల్లవారును స్నానమాచరించి వెళ్లగా గోవిందభట్ట రెచ్చట యని యతిరాజు లడిగిరి. ఆయన దాని యింటివాకిట తిరుగుచున్నాడని వారనిరి. గోవిందభట్టరు రాగా “గోవిందా: స్నానమునకు పోక దాసియింటివాకిట నిలిచితివా” యని యతిరాజు అడుగగా జెనని వారనిరి. ఒకడు దాసియింట బడి అల్లాడుచుండగా ఓరీ: నీవు నిర్దనుడవు. ధనికులైన వారిసేవారు కడగంటచూతురు. నీవేల అల్లాడెదవని మరియొక డడిగెను. నాకు అనుభవము లభించునని పోలేదు. ధనికులు, రసికులు కాలక్రమమున వారికటాక్షమునకు పొత్తు లగుదురు. నేనందుకు ఉండలేదు. కొందరు బండిలో పోవునపుడు దాసి యింటిగోడను జూచి ఆనందింతురు. నేనును అట్లే చూచినచాలునని యున్నాను అని వా డనెను. శంకరాచార్యులుచేసిన అమరుక శృంగారరస శ్లోకార్థ మిది. గోవిందభట్టరు మీద నుడివినట్లు దాసియింట నిలచిన చాలునని తలంచి నిలిచిరా? ఎంతమాత్రముగాదు. ఎందుకు నిలచితి వని యతిరాజు అడుగగా మీవిషయమై కొందరుకవులు శ్లోకములను, పాటలను రచించియున్నారు. రాత్రి దాసియింట నరుండిన పాఠకులు మీకల్యాణగుణములను సుఖముగను, సుస్వరముగను, తాళబద్ధముగను పాడుచుండిరి. వానిని విడిచి పోవ మనసొప్పక నిలిచితిని అని గోవిందభట్ట రనిరి. యతిరాజుల యెడ గోవిందభట్టరున కున్న భక్తి యట్టిది.

ఇట్లుండగా గోవిందభట్టరుభార్య రజస్వల యాయెను. నిషేకముచేసికొమ్మని వారితల్లివచ్చి పిలువ యతిరాజులను విడిచి క్షణముండలేనని యతడు చెప్పెను. ఊరివారికి యతిరాజులుగాని, ఆమె కేమిభయము? కాన పుత్తునిబంపుమని యడిగెను. విషయ సుఖానుభవము చీకటియందే జరుగవలెనని వేదముచెప్పుచున్నది. దేవతలసన్నిధాన ముండుటంబట్టి వెలుతురులో ననుభవించరాదు.

“గోవిందా! చీకటినిజూచి సుఖ మనుభవించుము” అని యతిరాజులు చెప్పి బంపిరి. ముహూర్తమై రెండునెల లాయెను. గోవిందభట్టరు భార్యను స్పృశించలేదు. వారాసంగతి యతిరాజుల కెఱిగించగా “ఏమిరా? గోవిందా!” యని వారడిగిరి. చీకటినిజూచి యనుభవించు మని యంటిగదా: చీకటి నా కగుపడలేదు అని గోవిందభట్ట రనెను. దీపమునార్పరాదా యని యతిరాజు లడుగగా అది సరియే. తాము నాకుపదేశించినవిధముగా భగవంతుని ధ్యానించు చున్నాను. ఆయన ముప్పదిమూడుకోట్లదేవతలతో తోటిసూర్యు లుడయించినట్లుగా వెలుగుచున్నాడు. ఇక చీకటి యెక్కడిది? అని గోవిందభట్ట రనెను. ఇక నంతర్యామి నెట్లు తీసివేయనగు ననుకొని ఈయనను త్రిప్పుటకు శక్యముగాదు అని యతిరాజులు చెప్పిరి. “యతిరాజా! నాకు చీకటిలేదు. గృహస్థాశ్రమిగ నున్నాను. ఇది తగదు. కాన సన్న్యాస మనుగ్రహింపుడని గోవిందభట్టరు పలుమా రడుగ నారంభించగా యతిరాజు లట్లె యిచ్చిరి. సన్న్యాసము పునర్జన్మముతో సమాన మగుటచేత యతి రాజులు తమపేరును అనగా ‘మన్నాభ’ లేక “ఎంబెరుమానారు” అని పెట్టిరి. తిరుక్కోట్యూరునంబినలెనే యతిరాజులు గోవింద భట్టరు విషయమున సంతోషించి “యెంబెరుమానా” రనిరి. “యతిరాజా! మీపేరును భరించజాలను. వేరు పేరుపెట్టుడు” అని గోవిందభట్ట రడుగగా పెట్టినది తీయుటకు కాదుగాని, ఆపేరు యొక్క మధ్యాక్షరము లెత్తివైచి ఆద్యంతాక్షరములగు ఎంబ్-ఆర్ అనువానినిజేర్చి ‘ఎంబార్’ అని పెట్టిరి. సాధారణముగ భోజనము లేకయో, భిక్ష మెత్తుటతో, ఎల్లవారును తనకు సమస్కరింప వలయు ననియో, భార్యతో జగడమాడియో సన్న్యాసము తీసికొందురు.

నకర్మణా మనారంభాత్ నైష్కర్మ్యం పురుషోఽశ్నుతే ।

న చ సన్న్యాసనాదేవ సిద్ధిం సమధిగచ్ఛతి ॥

అను 4అధ్యాయ 4శ్లోకమున అట్టిసన్న్యాసి ఉభయభ్రష్టుడగుననియు—

కర్మేన్ద్రియాణి సుయమ్యయ ఆస్తే మనసా స్మరన్ ।

ఇన్ద్రియార్థాన్ విమూఢాత్మా మిథ్యాచార స్స ఉచ్యతే ॥

అను 3అధ్యాయ 6వశ్లోకమున కర్మేన్ద్రియముల నణచి మనసులో విషయములను ధ్యానించువాడు మిథ్యాచారుడనియు చెప్పబడెను. గోవిందభట్ట రట్టి సన్న్యాసముగాక జ్ఞానభక్తి వైరాగ్యములను పూర్ణముగ పొంది తగిన అధికారియై సన్న్యాసము పొందెను. వీరికి సన్న్యాసము నిచ్చినవారు సామాన్యులు గారు. సాక్షాద్యతిసార్యభౌములు.

ఒకనాడు కొందరు శ్రీవైష్ణవులు శ్రీరంగమునకు వచ్చి ఎంబెరుమానారు మఠ మెచ్చటయని వీధిని పోవుచున్న వారినడుగగా వారు ఏ యెంబెరుమానారు మఠమని వ్రశ్చించిరి. ఎంబెరుమానారని ఇద్దరు, ముగ్గురున్నారా ? ఒక్కరినే మేము వింటిమి. ఏ యెంబెరుమానారనగా రామానుజాచార్యులవారని ప్రసిద్ధి చెందిన ఎంబెరుమానారు నడిగితిమి అని వారనిరి. అదిగో పొండి అని వీధివారు రామానుజుల మఠమును జూపిరి. పోయెదముగాని, ఏ యెంబెరుమానారని యంటిరే. ఆసంగతి యేమి ? అని వచ్చినవారనిరి. పేరరుళాళప్పెరుమాళ్ ఎంబెరుమానార్ అని యొక రున్నారని వీధివారనిరి. అటులా ? ఆయన కాదు అని వచ్చినవారు వెల్లెరి. అవిషయము ఆ పేరరుళాళప్పెరుమాళ్ ఎంబెరుమానారునకు తెలిసెను. “ఆహా! ఎంత అపచారము గలిగెను ? ఆత్మస్వరూపనాశనము జరుగునే. వచ్చినవారు సూటిగ ఎంబెరుమానారుల సన్నిధికి పోవుటకు లేకపోయెనే” అని చింతించి తమసుతమును తడగొట్టించి రామానుజుల మఠమునకు శీఘ్రముగ వచ్చి వేయించిరి. సంగతి యేమని యతిరాజు అడుగగా ఆయన

విషయము తెల్పి నరకయాతనల ననుభవించి ఎనుబదినాలుగులక్షల జాతులలో పుట్టి అందందు స్తన్యపానము చేసి జననమరణయాత ననునుపొంది తుదకు మనుష్యుడనై జన్మించితిని. జన్మము సార్థ కము కావలదా? సర్వేశ్వరుడు, నేను ఒక్కటే యనుమతము: న పుట్టితిని. వాచమున నోడితిని. నాభాగ్యము: కృతకృత్యుడనైతిని. అధమయోనులనుండి క్రమముగా మనుష్యజన్మ మెత్తి తమ కటాక్షముచేత కృతార్థుడను కాగా మరల నాశన మగుటయా? ఎంతటి గొప్ప యపరాధము జరిగినది. నేను తమప్రతినిధిగా నున్నాననికదా అర్థమగుచున్నది? కాన నాకు ప్రత్యేకముగ మతము వలదు. నే నిందరు శిష్యులకు క్రింద అధమాధమ శిష్యు డనై కైంకర్యము సల్పుచుండెదను అని చెప్పగా యతిరాజులు సమ్మతించిరి. వా రచ్చటనే యుండిరి. పూర్వము యజ్ఞమూర్తిగా నుండిన పేరరుళాళప్పెరుమాళ్ ఎంబెరుమానార్ అనువారు అనేక వృక్షములలో కల్పవృక్షము శ్రీష్టమైనట్లు శ్రీవైష్ణవకోటిలో శ్రీష్టులై కైంకర్యము చేయుచుండిరి.

యామునాచార్యుల మనోరథమును ఈడెచ్చినబాగుగనుండు నని కూరత్తాళ్వారు మొదలగువారు యతిరాజులతో చెప్పిరి. బ్రహ్మ సూత్రములకు భాష్యము వ్రాయుటకు బోధాయనవృత్తి అను గ్రంథసాహాయ్యము కావలయునని యతిరాజులు తలచిరి. వ్యాఖ్యానము నాకేల యని తలపరా దనియు, దానికై యేర్పడిన గ్రంథములను వెదకి విశేషములు గ్రహింప వలయుననియు రామానుజులు దారిచూపిరి. అది శారదాపీఠమున నున్నదని తెలిసి యతిరాజు లచ్చటికి పోయి అటనున్న సకలవిద్వాంసులను జయించిరి. సరస్వతీదేవి సంతోషించి స్వయముగవచ్చి పుస్తకము నిచ్చి బెల్లెను. వారా పుస్తకమును తీసికొని కూరత్తాళ్వారుతోడ శ్రీరంగమునకు బయలుదేరి పోగా అచటివిద్వాంసు లోర్వలేక

పోయిరి. అట్టి అపూర్వగ్రంథమును తీసికొని పోయెనని విద్వాంసులకు కినుక హెచ్చెను. ఒకడు వచ్చి అందరిని జయించి వెళ్లెను. అతనికి మనకు తెలియని విషయము లెన్నో తెలియును; భగవదనుగ్రహమని యొంచక వానిని చంపుద మనుకొనిరి. వా రా రాత్రియే నొంగతనముగ వచ్చి పుస్తకము నపహరించుకొని పోయిరి. యతిరాజులు ఆపుస్తకము తెరువనే లేదు. శ్రీరంగము నకు వెళ్లి చూడవలయునని తలంచెయుండిరి. ఇంతలో గ్రంథ చౌర్యము జరిగెను. ఏమిచేయ నగును? అసూయచేత వారు తీసికొనిపోయిరి. తీసికొనిపోయిన వారు మరల నిత్తురా? అది దొరకునా? దొరకుస్థలమున వారుంచుదురా? యని కూరత్తాళ్వారుతో యతిరాజు లనిరి. “స్వామీ: మీరు నాయొద్ద పుస్తకము నిచ్చితిరిగదా: దానియం దేమియున్నదో యని చూచితిని. జ్ఞాపక మున్నది. వల్లించెదను. కటాక్షించుడు” అని కూరత్తాళ్వారు రనిరి. ఇట్లనుట అపచార మగునని యెంచి మీకటాక్షముచేత నాకు విషయమంతయు జ్ఞప్తిలో నున్న దనిరి. యతిరాజులు పర మానంద మొంది చెప్పమనగా కూరత్తాళ్వారు ఆగ్రంథమంతయు కడవరకు ఒప్పజెప్పిరి. యతిరాజులు వినిరి. పిమ్మట గ్రంథము నారంభించిరి. యతిరాజులు చెప్పమండగా కూరత్తాళ్వారు వ్రాయుచుండిరి. నీవు వ్రాయునపుడు తప్పేమైన తోచినయెడల చెప్పము. అట్లే వ్రాయకుమని యతిరాజు లనిరి. ఒకచోట రామా నుజులు తప్పు చెప్పిరి. ఇచ్చట అర్థము పొసగలేదని కూరత్తాళ్వారు రనిరి. “ఏమిరా: కొన్ని సంగతులను గని నిన్ను మెచ్చుకొనగా గర్వపడెదవా? నేచెప్పనది చెప్పినట్లు వ్రాయుము” అని యతి రాజు లనగా నాకట్లు ఆజ్ఞలేదు. వ్రాయనని కూరత్తాళ్వారు పల్కిరి. అటులైన క్రిందపెట్టుము అని యతిరాజు లనగా కూరత్తాళ్వారు పొత్తము క్రిందపెట్టి వెళ్లిరి. అతడట్లు వెళ్లగనే రామానుజులు

పుస్తకము పరిశీలించగా తాను చెప్పినది తప్పుగనే యుండెను. పరబ్రహ్మమును తెలియు ననువాడు తెలియనివాడే. తెలియదనువాడే తెలిసినవాడు. ఇది వేదవాక్యము. పరబ్రహ్మ మెక్కడ? నే నెక్కడ? నారదాదులకును అందలేదే అని తలంచవలెను. ఒకపండితుడు రాజసన్మానమును పొందగోరి భాగవతము జెప్పెదనని వచ్చెను. వినుట కిపుడు తీరికలేదు. నిదానింపు మని చెప్పి రాజు పండితునకు భోజనపుఖర్చుల నిచ్చుచుండెను. వినుడు, వినుడని పండితు డప్పుడప్పుడు రాజు నడుగుచుండెను. రాజు వినలేదు. రాజేమి అడుగునో అని పండితుడు భాగవతమును లెస్సగ చదువుచుండెను. ఆపండితుడట్లు చదివి, చదివి దీనియర్థము గ్రహించుటకు శుకునకే చెల్లును అని రాజుతో చెప్పెను. పండితుడు భాగవతముసంగతి నపుడే తెలిసెనని రాజు తలంచెను. రామానుజులీసంగతిని దలచి కూరత్తాళ్వారును పిలిపించి ఆలింగనము చేసికొని మంచిమాటలాడి “ఇట్టి బుద్ధిమంతుని అధికవ్రసంగి యంటినే అపచారము” అని తలచి మరల వ్రాయుమనగా కూరత్తాళ్వారు వ్రాసిరి. వారట్లు ఒక్కనుతముచేతను కదలించుటకు శక్యముగాని భాష్యమును వ్రాసి ఆచంద్రార్కము చెడకుండునట్లు భూమండలమున నిలిపిరి. యామునుల మూ డభిప్రాయములలో ఒకటి నెరవేరెను అని వ్రాసియుంచు డనిరి.

ఇట్లు భాష్యమునువ్రాసి శ్రీరంగమున నుండునపుడు మరల సంచారముచేసి రావలయునని తోచి రామానుజులు రంగనాథుని యొద్దకేగి అనుమతి పొంది చోళపాండ్యదేశముల కరిగి దివ్యదేశములను సేవించి జయింపవలసినవారిని జయించి అన్యమతములను ధ్వంసముగావించుచు వెడలునపుడు తిరుక్కురుంగుడి కరిగి ప్రవచనము సేయుచుండిరి. అపుడొక శ్రీవైష్ణవుడువచ్చి నమస్కరించి అపదేశింపు డనెను. యతిరాజులు వారిని సమీపమునకు

పిరిచి స్వహస్తముతో పుండ్రధారణముచేసి యుపదేశించిరి. ఆయనవెడలిన పిమ్మట యతిరాజులు భగవత్సన్నిధి కేగగా యీయన పెట్టిన పుండ్రమే స్వామిముఖమున నుండెను. యతి రాజులు స్వామియే తమయొద్దకువచ్చి వెల్లిరని తెలిసి శరణాగతిగద్యమును చేసిరి. ఇది వడగలవారి మతము. యతిరాజులు స్వామి సన్నిధికి పోగా స్వామి దిగివచ్చి ఆసన మిచ్చిరి. ఈయన భయపడగా “వలదు; వలదు, నేను మత్స్యకూర్మాద్యవతారముల నెత్తుదును. దుష్టనిగ్రహ శిష్టపరిపాలనముల సేయుదును. నీవు వేదముల నెఱుత్తిప్పితివిరా? నేనెఱు చేయలేదుగదా” అనిరి. “స్వామీ! నీపేరు చెప్పి, అష్టాక్షరీమంత్రముచేత నేనెఱు చేసితినని యతిరాజులనగా “ఎల్లవారికిని మంత్రము నుపదేశించినట్లే అనగా శిష్యుడై వచ్చినవాని రెఱుపదేశింతువో అట్లే నాకును చెప్పము” అని స్వామి యడిగెను. స్వామి ఆసనమున గూర్చుండబెట్టగా యతిరాజులు యామునులను స్మరించి వారు కూర్చుండినట్లు తలంచి మంత్రము నుపదేశించిరి. వైష్ణవనంది అని స్వామికి పేరుపెట్టిరి. యతిరాజుల నపుడు బ్రహ్మరథమున గూర్చుండబెట్టి ఊరేగించిరి. ఇది తెంగలవారి మతము.

అటుపిమ్మట యతిరాజులనేక దివ్యదేశములకు పోయి అనేకకార్యములు సల్పుచు నరుగునపుడు మరల సరస్వతీపీఠమునకు పోయి శారదాలయమున ప్రవచనము చేయుచుండగా సరస్వతీదేవి విగ్రహమునుండి వెడలి సన్నిధి తలుపులు తెరచుకొని వచ్చి “యతిరాజా: కప్యాసం పుండరీక” మను వేదవాక్యమునకు అర్థము చెప్పువని అడిగెను. యతిరాజులు అద్భుతముగా సర్థము జెప్పిరి. సరస్వతీదేవి ఆయర్థము విని “నాయనా: ఒక వాక్యమున కిట్లు దివ్యముగ అర్థము జెప్పితివే. వేదమున కుతయు నిట్లే చెప్పిన బాగుగనుండును” అనెను. అట్లే చేసితినని

యతిరాజులనగా సరస్వతి దానిని తెమ్మనెను. యతిరాజులు తామువ్రాసిన భాష్యము నీయగా సరస్వతి దానిని శిరమున నుంచుకొని “ఇది శ్రీభాష్యము. నీవు శ్రీభాష్యకారుడవు అని శ్రీతోడచెప్పవలయును” అని అనుగ్రహించెను. ఒక హయగ్రీవ విగ్రహము నిచ్చి దాని నారాధింపు నునెను. వారధిమొదలు ఆవిగ్రహము నారాధించుచుండిరి. పిమ్మట వారాస్థలము విడిచి పోగానే అచ్చటి విద్వాంసులు యతిరాజులకు కనులు, కాళ్లు పోవలయుననియు, బుద్ధిచెడి పిచ్చిపట్టవలయుననియు ఆభిచారిక హోమము చేసిరి. కృత్తి అనునది చేష్టలుచేయుచు యతిరాజుల యొద్దకు రాగా వారాసంగతి తెలిసి మంత్రీరత్న, తిరుమంత్రము లను జపించిరి. శ్రీకృష్ణమూర్తి ద్వారకలో నుండగా కాశీరాజు అట్లే హోమము చేసి పంపెను. అపుడు కృష్ణమూర్తి సొగటా లాడుచుండి లేవకయే చక్రమునంపగా వచ్చినది పారిపోయి తన్నంపిన కాశీరాజునే పంపెను. యతిరాజులును ఇట్లే వచ్చినదానిని త్రొప్పి పంపిరి. కాని ప్రయోగించినవారిని చంపవల దనిరి. సరస్వతీపీఠ మందలి విద్వాంసుల కందరికి పిచ్చిపట్టెను. వారు తినరానిది తినుచు, వచింపరానిది వచించుచు, ధరించిన వస్త్రములను చింపి కొని వస్త్రహినులై తిరుగుచుండిరి. వీరెల్లరు రాజవిద్వాంసులగుటచేత రాజునకు చింత గలిగెను. పిమ్మట నారాజు యతి రాజుల పాదములపైబడి ప్రార్థించగా అసూయలేని వారగుటచేత ఆనుహోనుభావుడు— “రాజా: వారు ముందటివలె నుందురు” అని చెప్పిరి. విద్వాంసు లందరు పిచ్చి తొలగగా మంచివస్త్రములు ధరించి ఉల్లాసముతో రాజదర్శనము చేసిరి.

యతిరాజు లారాజుచేత పూజితుడై కాశీక్షేత్రమున కరిగి గంగాస్నాన మాచరించి అచటివారి ననుగ్రహించి జగన్నాథమునకు పోయిరి. ఆ పురుషోత్తమక్షేత్రములోనిపూజ పాంచ

రాత్రాగనువిధానమునకు తగినదిగా లేకుండుటను జూచి యతి రాజులు అచ్చటి యర్చకులను బిలిచి మీపూజావిధానము సరిగా లేదు. నేనుచెప్పినరీతిగా చేయుడు అని చెప్పిరి. పరంపరగ వచ్చుచున్న మార్గమునువీడి మరియొకవిధముగ జేయుట వారికి తెలియలేదు. శ్రీరంగమునుండి అర్చకులను బిలిపించెద మని యతిరాజు లనగా ఆ అర్చకులలో నొకడు జగన్నాథునిసన్నిధిలో ప్రియోపవేశము చేసి “స్వామి! మాగతి యెట్లుచేసెదవో, మేము చేయుచున్న పూజను నీవు సమ్మతించి యున్నావు. రామానుజులను ఇచటనుండి ముందు పంపెదవా? లేదా? లేకున్న మేమంద రము నాలుకలు పెట్టికొని చనిపోయెద” మని మొరపెట్టుకొనెను. నన్ను పూజించువారలు బ్రహ్మాదులు. నా కీ పూజయా కావలెను? అని స్వామి తలంచి రేపటినుండి స్వామిని సరిగా ఆరాధింపవలె నని నిశ్చయించియుండిన యతిరాజులకు స్వప్నమున ప్రత్యక్షమై “వారేమో అనాదిగ పూజించుచున్నారు. నీవు వారి వృత్తిని చెఱపకుము” అని చెప్పిరి. రామానుజులు స్వామి అభిప్రాయమును వినలేదు. ఈపూజావిధానమును నేను గమనించినట్లు మరొకరును గమనింతురు. కాబట్టి ఈవిధమును మార్చి తీవలయునని తలంచిరి. ఆయూరిరాజును, జనులను సరివరచి అందరిని అంగీకరింపజేసి శ్రీరంగమునకు లేఖ వ్రాసిరి. “స్వామియగు నేను చెప్పినను వినలేదు. వీని నీయూర నుంచరాదు” అని జగన్నాథుడు తలంచెను. పూజ సరిగానున్నను, లేకున్నను భక్తియున్నచో స్వామి ప్రీతుడగును. శ్రీరంగమునకు సమీపమున నరసింహ స్వామి సన్నిధి యున్నది. అచ్చటి యర్చకుడు అపండితుడు. “వాసుదేవోఽమరప్రభుః” అను చోట విభాగించి నామములుచెప్పి పూజించునపుడు ‘వాసుదేవాయ నమః, మరప్రభవే నమః’ అను చ్చుండెను. అది ‘మరప్రభు’ శబ్దముగాదు. ‘అమరప్రభు’ శబ్ద

మని అతనికి తెలియలేదు. దీనిని మరియొక ఆనూయాపరుడైన విద్వాంసుడు చూచి రాజునకు తెలుపగా రాజుతనిని తోగ్రసివేసెను. అతను కుటుంబి; భక్తిగలవాడు. బుద్ధిపూర్వకముగ చేయలేదు. స్వామిని వేడగా స్వామి ప్రాణన్ను డాయెను. చరాచరప్రపంచమునకు నేను ప్రభువగుచుండగా నురములకు (చెట్లకు) కానా? అట్లే చెప్పవలయును. అతడు భక్తిమంతుడు అని రాజునకు కలలో చెప్పెను. రాజు ముందు వానిని తోగ్రసి యితనినే యుంచెను. ఇది నిజముగ జరిగినసంగతి. కాన జగన్నాథుడు అర్చకుల పూజ సంగీకరించిరి. యతిరాజులను హొమ్మనిన పోడని తలచి పరుండి యుండగా తపయోగమాయచేత తెల్లవారునప్పటికి శిష్యులతో వానిని శ్రీకూర్మమునకు చేర్చిరి.

శ్రీకూర్మములో స్వామి కొండలో రాతిరూపమున నున్నారు. యతిరాజులు నన్నిధికి పోయిరి. ఆస్వామికి శివలింగమని పేరు. విష్ణువులేనిచోట భుజింపరాదని యతిరాజులు ఉపవాసము చేయుగా స్వామి స్వప్నమున వచ్చి “యతిరాజా! నిరాహారవైయుండ వలదు. ఈ యూరివారు న స్మివిధముగ శివలింగము చేసిరి. నేను శంఖచక్రగదాదులతో నున్నాను. గమనింపుము. తెలియ గలదు. నీవు స్నానముచేసి, నన్నును స్నానముచేయించి ఉర్ధ్వ పుండ్రములనుంచి వైష్ణవస్వామి నొనర్చుము” అని చెప్పిరి. యతి రాజులు భగవదాజ్ఞానుసారము అట్లుచేయగా అప్పటినుండియు ఆక్షేత్రము విష్ణుక్షేత్ర మాయెను. అన్ని గ్రంథములందు యతి రాజులు శ్రీకూర్మమున కరిగి సేవించి రనిమాత్ర ముండును. విశేషముగనుండు గ్రంథములందు మాత్రము పదిశ్లోకములు శ్రీకూర్మమున జరిగిన సంగతి విస్తారముగ వ్రాసినవి.

రామానుజు లట్లు దివ్యదేశములు సేవించుచు మరల జేరికటాచలమునకు వచ్చిరి. అచట స్వామి సుబ్రహ్మణ్యుడనియు,

విష్ణువనియు వివాదము జరుగుచుండెను. ఉండనిండు. శివస్థల నునుచుండుటచేత శివుని ఆయుధములును, విష్ణు వనుటచేత విష్ణు దేవుని ఆయుధములును రాత్రి తలుపులువేయునపుడు సన్నిధిలో నుంచవలయును. తెల్లవారినపిమ్మట తలుపులు తెఱవవలెను. ఏయా యుధములు చేతనుండిన ఆస్వామియని నిర్ధారించుదము అని యతిరాజులు వారిని సమాధానపరచిరి. ఇరుపక్షములవారును సమ్మతించి యతిరాజులు చెప్పినట్లు చేసి భటులను కావలిపెట్టిరి. వీరొకబీగము, వారొకబీగము వేసికొని తమచేత నుంచుకొనిరి.

“శివామీ: నీకేదియిష్టమున్న దానిని ధరింపుమని యతిరాజు లారాత్రి నిమ్మళముగ పరుండిరి. స్వామీ: చక్రమునుధరింపుమని ఇతరవైష్ణవులును, శూలము దాల్పుమని శైవులును స్తోత్రములు చేసిరి. “ఈశ్వరా: యతిరాజులుచెప్పిన యుక్తి బాగుగ నున్నది. ఈశ్వరు డేరూపము జూపిన నారూపువాడే యని తెలియవలయు ననిరి. కటాక్షింపుమని స్ఫ్రొద్దించుచుండిరి. తెల్లవారిన పిమ్మట సన్నిధి తలుపులు తెఱవగా స్వామి శంఖచక్రములు ధరించె యుండెను. పునశివ్యనహార మున్నదా? న్యాయాధిపతి తీర్పు చెప్పగా ప్రతివాదులు పోకుండ నిలుతురా? వారిని వేరుగ హిమ్మసవలయునా? శంఖచక్రములను జూచి శైవు లెల్లరు ఉండుచోటు తెలియక పోయిరి. స్వామి యతిరాజులకు ప్రియము చేయ శంఖచక్రములు దాల్చి దర్శన మిచ్చెననియు, తన్ను దాసు విష్ణువని స్థాపించుకొనె ననియు కొన్ని గ్రంథములు; వైష్ణవు లును, శైవులును అల్లాడుచున్నారు, స్వామి మంచివాడు, ఏమి చేయునో? అబ్బా: ఆయ్యా: ఆనిన మోసపోవును. లేక యేమి యును చేయకుండిన నెట్లు అని యతిరాజులు తలచి తననిజ స్వరూపమెత్తి అనగా ఆదిశేషుడై పర్వతగుహలో ప్రవేశించి శంఖచక్రము లెత్తి ధరింపజేసి పోయిరని కొన్ని గ్రంథములు.

యతిరాజులు స్వామికి శంఖచక్రము లిచ్చి “నీవు విష్ణు” వనగా “నీవు గురుడ”వని స్వామి యనెను. యతిరాజులు స్వామికి వక్షస్థలమున లక్ష్మి నుంచిరి. భార్య నిచ్చినందున వారు స్వామికి సూమగా రగుచున్నారు. తిరువేంగడముడయాను యతిరాజుల శిష్యు డాయెను. యతిరాజు లిట్లు తిరువేంగడముడయానును విష్ణుని గావించి భూప్రదక్షిణము చేసికొని శ్రీరంగముచేరి రంగనాథుని సేవించి తమమఠమున ప్రవేశించిరి.

కూరమనుగ్రామము కాంచీపురికి సమీపమున నున్నది. ఆచ్చటనుండువారు కూరత్తాళ్వారు. వారు తమయూరికిపోయి అన్నదానము చేయుచుండిరి. రాత్రి పండ్రెండు గంటలవరకు అన్నదానముచేసి అటుపిమ్మట మఠముతలుపులు మూసిరి. ఆశబ్దమును పెరుండేవితాయారు విని అదేమని వరదరాజస్వామి నడుగగా ఆయనసంగతిచెప్పెను. అట్టిఅన్నప్రదాతనుచూడగోరెదననితాయూ రడిగెను. స్వామి తిరుక్కచ్చినంబిని పిలిచి పెరుండేవి చూడగోరు చున్నదిగాన కూరత్తాళ్వారును పిలుచుకొనిర మ్మనెను. తిరుక్కచ్చి నంబి కూరత్తాళ్వారున కీసంగతి చెప్పి రమ్మని పిలువగా “నే సధ ముడను. నన్ను చూడగోరిరా? వారి కడకు వెళ్లి దూరమున నుండియే వారిని నే సేవించెదను. నే నెట్టిపదార్థమను? తాము పెద్దలు. వచ్చి పిలుచుచున్నారు. ఐనను రాను” అని వారనిరి. “మిక్కిలి భక్తిమంతుడు; వేచివేద్యుడైన స్వామిని చూచుటకు సిగ్గు పడుచున్నాడు” అని తిరుక్కచ్చినంబి తెలుపగా పెరుండేవి తాయారు సంతోషించెను. కూరత్తాళ్వారుకు వైరాగ్యము కలిగి తన సర్వస్వమును దాన మొసగి భార్యయగు ఆండాళమ్మను పిలుచు కొని శ్రీరంగమునకు బయలుదేఱెను. భర్త శరీరము గాపాడుట భార్య విధియగుటచే ఆండాళమ్మ ఒకనవరత్న ఖచితమైన స్వర్ణ పాత్రను తీసికొని ఇదిదాహము తీసికొనుటకు ఉపయోగించును

లేక ఆసత్పనుయమున విక్రయమున కుండును అని తలంచెను. ఆమె యట్లు తలచి పాత్రనెత్తుకొని పోవుచుండగా భయముగ నుండెను. మార్గమున దొంగలభయమా అని ఆమె పలుమారు భర్త నడుగ నాకేమియు తోచుటలేదు, నీదగ్గర నేదైన నున్నదా యని వారనిరి. పతివ్రత యగుటచేత ఆమె నిజము చెప్పెను. దాని నిటుతెమ్మని కూరత్తాళ్వారు డుగగా భర్త పాత్రను పదిల పరచుట కడుగుచున్నాడని భావించి ఆమె యిచ్చెను. కూరత్తాళ్వారు దానిని పారవేసి ఇక భయములేదని భార్యతో జెప్పి క్రీరంగము జేరిరి. ధనముండువరకు మద ముండును. అది పోగా మద మెక్కడిది ? ఆమెతెచ్చిన యాపాత్ర యుండినను దానిని విక్రయించి భుజించవచ్చును. అదియును పోయెను. కాన కూరత్తాళ్వారు ఉంభవృత్తిచేసికొని గురువగు యతిరాజులకు కైంకర్యము సల్పుచుండిరి. ఇట్లు జరుగుచుండగా నొకనాడు విశేషముగ వర్షము వచ్చెను. అందుచే కూరత్తాళ్వారు ఉంభవృత్తికి పోలేదు. పస్తుండిరి. రాత్రివేళ ఆకలిచే అటునిటు పొరలుచుండిరి. ఇంతటిసాధువగు వీరు నిరాహారులై యున్నారే యని కూరత్తాళ్వారు భార్య చింతించెను. ఆనాటిరాత్రి రంగనాథునకు ప్రసాద రాజ మనబడు అక్కారవడిసె (అనగా చక్కెరపొంగలి) ఆరగింపు అగుచుండెను. “రంగనాథా: నీభక్తుడు పస్తు పరుండియుండగా నీ వారగించుచున్నావా” అని ఆండాశమ్మ అనుకొనెను. మేళతాళ ములతోడ ప్రసాదమును తీసికొనిపోయి కూరత్తాళ్వారున కొసగుడని రంగనాథుడు ఉత్తమసంబి అను వారికి స్వప్నమున దర్శనమిచ్చి ఆజ్ఞాపించగా ఆ సంబి భగవదాజ్ఞానుసారము వెళ్లి కూరత్తాళ్వారునకు ప్రసాదమిచ్చిరి. వారు సంగతి యేమని యడుగగా భగవత్సంకల్ప మని సంబి యనిరి. స్వామి యుత్తరు వాయెనా ? రంగనాథుని అవ్యాజకృప! మీకు శ్రమ గల్గినది అని వారా

ప్రసాదమును గైకొని భుజించి భార్యకు నిచ్చిరి. వారికి సంతోషము అక్కారవడిసె లభించెనని గాదు.

అనన్య శ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే ।

తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహామ్యహమ్ ॥

అను భగవద్గీత 9 అధ్యాయము 22 శ్లోకములు భక్తుల యోగక్షేమము చింత వారిదిగదా: నేను నేడు పస్తుండిన నేమి? అందులకై అధికారినిలేపి ప్రసాదమును పంపిరే. నేసంతటి కృపకు పాత్రుడనా అని సంతోషించిరి. నీ వేమైన చెప్పి పంపితివా అని కూరతాళ్వారు భార్య నడుగగా లేదు, మీకు చెప్పకుండ అట్లు చేయుదునా? నామనసున నిట్లు తలంచితినని ఆమె చెప్పెను. “ఎందుకు స్వామికింత శ్రమ యిచ్చితివి? ఒకనాడు పవాసముండిన నేమి?” అని కూరతాళ్వారు భార్యను కోపించిరి. “స్వామీ: నేను పతివ్రతను గాన అట్లనుకొంటిని. నీ వింత చేయవలయునా” అని ఆమె తనలో తలంచెను. పిమ్మట వారు నిద్రించిరి. “మీరు ఆహారము లేకుండ ఉండి నాప్రసాదము స్వీకరింపవలయునని యెంచియే మీకు ఆటంకము గలిగించితిని. ఉపవాసముండి యీప్రసాదము స్వీకరించుటవలన లాభ మేమనగా పాయసమును స్వీకరించిన శరణుని భార్యలు నలుగురు పుత్రులను బడసినట్లు మీ రిరువురు పుత్రరత్నములను బడయగలరు” అని రంగనాథుడు స్వప్నమున చెప్పెను. కూరతాళ్వారు భార్యను లేపి “నిన్ను తోపించితిని గదా: ఇప్పుడు స్వామి చెప్పగా విషయము తెలిసెను. స్వామి సంక్షయమువల్లనే అట్లు జరిగెనట; అక్కారవడిసెయొక్క ప్రభావముచేత మన కిరువురు పుత్రరత్నములు కలుగుదురట” అని చెప్పిరి. భార్యభర్త లిరువురు సంతోషించిరి. ఆండాళమ్మ గర్భము దాల్చెను. కలియుగము 4163 సంవత్సరము గడచిన నాల్గవసంవత్సరములో శాకావహన శతాబ్దము 9083 పోగా 84వ

సంకల్పములో శుభకృత్ వైశాఖపూర్ణిమాతిథి అనూరాధయందు లవకుశులవలె పరాశరమహర్షి యంశమునను, వేదవ్యాసమహర్షి యంశమునను ఇరువురు పుత్రులు గల్గిరి. యతిరాజులకు వారి జననము తెలిసి పరమానందభరితులై అంతరంగశిష్యుడైన ఎంబారు తోడ వచ్చి బిడ్డలను తెమ్మని చెప్పగా ఎంబారు ద్వయమంత్రము పనుసంధించుచు బిడ్డలను తెచ్చి యిచ్చిరి. అదేమి ? ద్వయవాసన కొట్టుచున్నది ? ఏమిచేసితివని యతిరాజు లనగా బిడ్డలను దెచ్చుచు ద్వయమంత్రానుసంధానము చేసితివని వారనిరి. మీ తిరువాక్కుతో నామకరణము చేయుడని వారు కోరగా “శ్రీపరాశరుని పేరుగ పెద్దబిడ్డకు శ్రీపరాశరభట్టరనియు, వ్యాసుని పేరుగ వ్యాసభట్ట రనియు, శ్రీరామభట్టరు లేక శ్రీరామదేశికన్ అని చిన్న బిడ్డకును పేరు లుంచిరి. చూచినవారు ఏమియందమని పొగడునట్లుండఁటచేత రాముడని పేరుంచిరి. యామునుల రెండవ అభిప్రాయము నెరవేరెనని వ్రాసి యుండుమనిరి. గోవింద భట్టరగు ఎంబారుకు తమ్ముడు బాలగోవిందన్ లేక శిరియగోవింద ప్పెరుమాళ్ అనువారు. ఆయన కొక చువూరుడు గల్గెను. యతి రాజు లాబిడ్డకు పరాంకుశనంబియని నమ్మాళ్వారుల పేరుంచి యామునుల మూడవయభిప్రాయము నెరవేర్చిరి. ఇట్లు ప్రపన్నా వ్యతము తెంగలగురుపరంపరలో నున్నది.

యతిరాజులు శ్రీరంగములో పుత్రమున తిరువాయిమొలి యర్థమును ఆలోచించుచు ఏమి యానంద మనుకొనుచు తిరుగు చుండగా పుళ్ళాన్ వారినమీపమునకు వచ్చి ఈపాశురార్థము నిట్లు అనుసంధించుచున్నారా అని యడిగెను. పాశురమును, దానియర్థ మును జెప్పెను. యతిరాజులు యోచించుచుండినదియు పుళ్ళాన్ చెప్పినదియు ఒకటిగనే యుండినందున వారు “ఓరీ : తలుపు మూసికొనిరమ్ము, నీ రెట్లు తెలిసెరా ?” అనిరి. మీయనుగ్రహముని

పిక్లాన్ చెప్పెను. “కాదు; నాథమునిసంబంధముచేత కలిగెను. నాథమునిశిష్యులు ఉయ్యక్కొండార్లు. వారికి మణిక్కాల్ నంబి (శ్రీరామమిశ్రులు), వారికి తిరుమలనంబి శిష్యులు. నీవు తిరుమల సుబి పుత్రుడవు. విద్యావంశమున జీవినవాడవు. నీవు నాపుత్రుడవు. నన్నాసికి పుత్రుడుండునా అనిన జ్ఞానపుత్రుడవు. నమ్మాళ్వారి నాభికమలముక్కిందనుండు అర్థములు నీకు నాథముని అనుగ్రహముచేత తెలిసెను. నమ్మాళ్వారి తిరువాయ్మొళికి ఆరాయిరప్పడి వ్రాయుము. శ్రీభాష్యమున కెంత గౌరవమో దానికి అంత గౌరవముండును. శ్రీభాష్యమున కేది మంగళాచరణమో అదియే దీనికిని అగును” అని యతిరాజు లనిరి. వారు భాష్యమును వ్రాయగా చూచి ఆనందించి తిరుక్కురుగురైపిరాన్ అని నమ్మాళ్వారి పేరు పెట్టిరి. ఇది వడగలవారి మతము. అటు పిమ్మట యామునాచాట్యులవారి మూడవ యభిప్రాయము పూర్తి యాయె నని వ్రాసియుంచు మనిరి.

కూరత్తాళ్వారు కుమారులలో నొకరికి పరాశరభట్టరని పేరుం చిరికదా: ఆబిడ్డ వృద్ధికి వచ్చునని రంగనాథు డతనిని పుత్తునిగా స్వీకరించెను. శ్రీరంగనాథుని గర్భగృహములో నుండు స్తంభము లకు నవరత్న ఖచితమైన బంగారు ఉయ్యెల కట్టి అం దా బిడ్డ నుంచిరి. ఆబిడ్డకు పరమశైశవమున పాలుపోయుచుండిరి. పిమ్మట రంగనాథునికి ఆరగింపు కాగానే షడ్రసోపేతాన్నమును బెట్టుచుండిరి. బిడ్డకు నడువశక్తి రాగానే స్వామికి ఆరగింపు అగుటకు ముందే ప్రసాదమున చేయినుంచి యెత్తుకొని భుజించెను. అర్చకు లాప్రసాదమును స్వామికి ఆరగింపు చేయలేదు. ఇట్లు రెండుదినములు జరుగగా వారు ఆరగింపుసమయమున బిడ్డ నావలకు బంపిరి. అక్కరవడిసె యను నాప్రసాదమును స్వీక రించలేదని రంగనాథుడు రాజుస్వప్నమున చెప్పగా, రేపటినుండి

బిడ్డ ముందు భుజించవలయును. పిమ్మట స్వామికి నివేదనము కావలయును అని యారాజు ఏర్పాటు చేసెను. భట్టరు యొక్క మాహాత్మ్యములో నిది యొకటి. యతిరాజు లొకనాడు ఒక శ్లోకమును వ్రాసికొని సన్నిధికి వచ్చి బిడ్డచేతి కీయగా ఆబిడ్డ దానిని చదివెను. యతిరాజు ఎల్లవారిని పిలిచి ఆసంగతి తెలిపి ఇతడు పురోభివృద్ధికి రాజోవుచున్నాడని చెప్పిరి. ఒకనాడు కూరత్తాళ్వారు కాలక్షేపము చెప్పుచుండగా “అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్” అనగా స్వామి అణువుకు అణువై, మహత్తుకు మహత్తై యున్నాడను సంగతి వచ్చెను. ఇదేమి పరస్పరవిరుద్ధముగ నున్నదని బిడ్డ యడిగెను. కూరత్తాళ్వారు రంగనాథుని కృప యని తలంచి “బిడ్డా: నీకు ఉపనయనము కాలేదు. ఈ సంగతులను విసకుము; చెప్పకుము” అనెను. “చెప్పను గాని, అదెట్లు సంభవము?” అని భట్టరడిగెను. శిరియాచ్చాన్ పేరరుణాళప్పేరు మాళెంబెరుమానారు శరీరతః అణుత్వమును, జ్ఞానతః మహాత్వమును కలిగియుండగా స్వామికి అణుత్వమహాత్వము లుండవా? ఇక అడుగకు మని కూరత్తాళ్వారు రనిరి. ఒకనాడు సర్వజ్ఞభట్టరను విద్వాంసుడు జయభేరితో వచ్చెను. భట్టరు వీధిలో ఆడుకొనుచుండి “ఓయీ! నిలువుము” అని పల్లకిని నిలిపి పట్టుకొని “సర్వజ్ఞభట్టరను మన్నావే? నీకు అన్నియును తెలియునా?” అని అడిగెను. ఔసని అతడనెను. భట్టరు క్రిందనుండిన ఇసుకను పిడికె డెత్తుకొని ఇందెంత? అని యడుగగా అతడు యోచించుచుండెను. “ఓరీ! నీకు సర్వజ్ఞభట్టరను పే రెవరిచ్చిరి?” అని జాలుడడిగెను. “బిడ్డా: యెంతయున్నదో నీవే చెప్పు” మని సర్వజ్ఞభట్టరు అడుగగా “ఒకపిడికెడు ఉన్నదనరాదా? దీనికి యుక్తి తెలియలేదా?” అని భట్టరనెను. సర్వజ్ఞభట్టరు మిగుల ఆనందించి “సర్వజ్ఞభట్టరు నేనుకాను; నీవేను” అని మెచ్చుకొని ఈబిడ్డ బుద్ధిశాలి; యుక్తిశాలి

అని తలచి యెత్తుకొని ముద్దుపెట్టుకొని పల్లెలో కూర్చుండబెట్టుకొని వారింటికి పిలుచుకొనిపోయి విడచిపెట్టి “ఇతడు సర్వజ్ఞుడు. కనుకనే ఒకపిడికెడుమన్నుతో నన్ను ఓడించెను. ఈతని బైట విడువకుడు, దృష్టిదోషము తగులును” అని కూరత్తాళ్వారుతో చెప్పి ప్రశంసించి ఆశీర్వదించి బిడ్డయే ఇట్లు చేసెనే అని యాయూరు విడచి వెళ్లిపోయెను. భట్టరుడు ఒకనయనమైన పిదప వేదాధ్యయనమునకై గురునొద్దకు బంపిరి. ఆయన రెండవ దినము అధ్యయనము నకు పోయి వెంటనే మరల వచ్చెను. ఏమిరా, వచ్చితి వని కూరత్తాళ్వారు డుగగా నిన్నుడిదే చెప్పుచున్నా, రనెను. “నీకు నిన్ను చెప్పినది వచ్చినదా? ఆటులైన చెప్పుము” అని వారనగా భట్టరు చెప్పెను. కూరత్తాళ్వారు ఆశ్చర్యపడిరి. భట్టరిట్లు వేదశాస్త్రములు నేర్చిరి. ఆ జరాశరభట్టరు విశ్వాసపాత్రినామ భాష్యము చేసిరి. స్వామి సహస్రనామములపై బ్రహ్మోక్త నామమునకు అనేక అర్థములు చేసిరి. భట్టరు పెద్దివారైన పిమ్మట భక్తిచేత స్వామివిషయమున మర్యాదగా నుండిరి. ఒకనాడు తెరకుమరుగున నుండగా మమ్ము చూడ నేమిది తోచుచున్నదని స్వామి అడిగెను. మహాలక్ష్మీనారాయణులని తోచుచున్నదని భట్ట రనెను. అట్లనకుము. తల్లిదండ్రులనుము. లేకున్న అందరితో సమానుల మగుదుమే. మేము స్వీకరించిన దెందును? అని రంగ నాథు డనెను. ఇట్లని ఒకగ్రంథమున నున్నది. భట్టరుడు యౌవ నము రాగా పేదవాడగు కూరత్తాళ్వారు మహాపూర్ణులవలనజులను మూచిన్నవానికి మీకస్య నిచ్చెదరా యని యడిగెను. కూరత్తాళ్వారు స్వామియొక్కయు, రామానుజులయొక్కయు కటాక్షమునకు పాత్రికుడు, కాని దరిదుగ్రిడు అను రెండుకారణములను తలచి వారు ఎట్లు పోవుటకును లేక యిచ్చెదము, ఈయము అని తెగ చెప్పక యొచ్చించుచుండిరి. కూరత్తాళ్వారు చింతతో పరుండగా

తంగనాథుడు స్వప్నమున ప్రత్యక్షమై “నీబిడ్డకు నీవా కర్తవు ? నేనున్నాను. నీవా పెండ్లి చేయబోవుచున్నావు ? నీవు నుఖముగ పరుండుము” అని చెప్పెను. “స్వామి చెప్పెను సరి” యని కూరత్తాళ్వారు నిశ్చింతగా నిదురించెను. కూరత్తాళ్వారు కన్య నడుగగా యోచించినవారి స్వప్నమున స్వామి ప్రత్యక్షమై భట్టరు కూరత్తాళ్వారు బిడ్డకాదు; నాబిడ్డ. వానికి మీకన్య నిచ్చెదరా ? యని యడుగగా ‘యిచ్చెద మిచ్చెద’ మనిరి. మరునాడే వివాహము ఁరిగెను. పునఃప్రవచనము జరుగుచుండెను.

యతిరాజులు సన్యాసికదా: సన్యాసులు సకల బంధువులను విడువవలసియుండగా వారు తమ మేనల్లుడైన మొదలియాండానును మాత్రము వదలలేదు. ఈయనను తప్ప తక్కినవారిని విడిచితి ననిరి. అట్లు చేయవచ్చునా యని శిష్యు లడిగిరి. తిరుక్కోట్యారునంబి తిరుమంత్రోపదేశము సేయుటకై పిలచినపుడు దండపవిత్రములతోడ రమ్మనిరి. ఇతరు లుండరా దనిరి. నేను, కూరత్తాళ్వారు, మొదలియాండానులతోడ పోగా చూచి ‘యిదే’ మనిరి. మీరుచెప్పినట్లే వచ్చితిని. మీరు నాకు దండపవిత్రములు అని చెప్పితిని. అందు కాయస సమ్మతించెను. సన్యాసమును గైకొన్న తోడనే దండమును విడుతురా ? మొదలియాండాను నాకు దండస్థానియుడు. కాన వానిని వదలుటకు లేదని యతిరాజు బదులు చెప్పిరి. వారట్టిశిష్యుల నుంచుకొని శ్రీరంగమున డెబ్బది నాల్గు సింహాసనాధిపతులతోడ నుండిరి.

శ్రీరంగసమీపమున ఒరయూరు ఉన్నది. అచట చాణూరుని వలె నొక మల్లుడు ధనుర్దాసుడు లేక విల్లిదాసుడు అనువా డుండెను. హేమాంబ లేక హొన్నాచ్చి యను నొకస్త్రీ వానికి అభినాన పాత్రగా నుండెను. వాడు దానియందు మిగుల అనురాగము కలిగియుండెను. సర్వదా దాని ముఖావలోకవము సేయుచుండెను.

త్రిరంగమున ఉత్పవము రాగా హేమాంబ సేవింపవలయునని
 బయలుదేరెను. విల్లిదాసుడు రంగనాథుని సేవింపగోరకున్నను
 హేమాంబను చూచుచుండుటకై బయలుదేరెను. విల్లిదాసుడు
 హేమాంబకు అభిముఖముగ నిలిచి వెనుకకు నడచుచుండెను.
 కొందరు శ్రీవైష్ణవు లానంగతి యతిరాజులతో చెప్పిరి. అంత
 లయించి యున్నాడుకదా వానినిత్రిప్పెదను, చూచెదరా! యని
 యతిరాజు లనగా పిలుకాదని వైష్ణవు లనిరి. వానిని పిలువుడని
 రామానుజు లనగా వైష్ణవులు వానిని పిలచిరి. నేను అథముడను;
 నన్ను పిలిచిరి. రా ననరాదని విల్లిదాసుడు పోయెను. “ఓరీ : లోక
 మున నెందరో కామాతురు లుందురు. రహస్యముగ శుశ్రూష
 చేయుదురు గాని ఇట్టి మోహముండునా? యని యతిరాజు
 లనగా నేను కామాతురుడను గాను. బ్రహ్మసృష్టిలో దానికున్నట్టి
 యందమైన కన్నులుండవు. ఆయందమునే చూచుచున్నాను”
 అని విల్లిదాసు డనెను. అంతకంటెను అందముగల కనులను
 జూపినట్లులైన దానిని జూచుట మానెదవా? యని యతిరాజు
 లడుగగా అట్లే చేసెదనని వా డనెను. పిమ్మట యతిరాజులు వాని
 చేయిపట్టుకొనిపోయి రఘువంశభాగ్యమైన రంగనాథుని జూపి
 ఆకర్ణాంతవిశాలములై కృపారసముతో గూడిన స్వామి లోచనము
 లను చూపి వీనినే చూచుచుండుమని చెప్పి మనసును త్రిప్పగా,
 అత డా కనులను మరచెను. వేశ్యాలోచనలోలుడయిన విల్లిదాసు
 నికి కరుణాసముద్రిలైన యతిరాజులు రంగనాథుని కనులచూపి
 అందు మనసు తగులునట్లు చేసి వేశ్యకనులను మరచునట్లు
 చేయగా ఈనేత్రములతో సమానములైన నేత్రములు లేవని
 వా డనెను. “ఓరీ : ఈలోచనములను చూచుచుండి నీకు తృప్తియైన
 పుడు మఠమునకు రమ్ము” అని యతిరాజులు వానితో చెప్పి వాడు
 కడతేరెనని సంతోషముతో మఠమునకు పోయిరి. విల్లిదాసుడు

స్వామిని సేవించుచుండి ఇట్టి కనులను చూపినవారిని ఆశ్రయించవలయునని తలచి మఠమునకు వచ్చి నిత్యకైంకర్యనిరతుడాయెను. హేమాంబ గీలచి నిలచి విల్లిదాసుడు రాకుండుటను చూచి వానిసంగతిని విని ఆహా! అతడు మారునని స్వప్నమందైన తలపలేదుకదా! అట్టి యితని మనసును త్రిప్పిరి. ఏమిచేసిరో యని తలచి యతిరాజుల సన్నిధికి వచ్చి శరణాగతిచేసెను. “సరి మీ ఇరువురి మనసులు మారినవి. ఇద్దరును దంపతులై వాకిట కొచియుండుడు” అని రామానుజులు ఉత్తరువు చేయగా వారణ్ణేయుండిరి. వారు సర్వసంగపరిత్యాగము చేసి రామానుజుల పాదములను సేవించుచు నిత్యకైంకర్యము సల్పుచుండిరి. మఠము లోనివా రందరికి అసూయ పుట్టెను. ఏమిజాతి యని దూషించుటకు ఆరంభించిరి. యతిరాజులు ఊరకుండిరి.

ఇట్లుండగా తీర్థవారి వచ్చెను. యతిరాజులు స్నానమునకు పోవుచు దండస్థానీయుడైన మొదలియాండాను చేయి పట్టుకొని పోయిరి. వచ్చునపుడు విల్లిదాసుని చేయి పట్టుకొని మఠమునకు వచ్చి చేరిరి. అట్లే యారాధన, సాపాటు జరిపిరి. అయ్యో! వీనిని పట్టుకొనిరే. స్నానమునకు ముందైనను అట్లుచేసియుండరాదా? యని శిష్యు లనిరి. “విద్యాధనకులమదములు మన మొదలియాండానునకు గలవు. వీ డీమూడు మదములను త్రోసినవాడు కనుక ఆమూడు మదము లుండువానిని స్పృశించుటకు ఇష్టము లేదు” అని యతిరాజు లనిరి. విల్లిదాసునికేని, ఇతరశిష్యులకును ఉండు భేదమును రామానుజులు విశదపరచిరి. రాత్రిపూట రహస్యముగ ఒక్కొక్కరి అంగవస్త్రమునను ఒక కౌపీనమంత వస్త్రమును చింపునట్లు రామానుజులు అంతరంగ శిష్యులతో చెప్పి విర్పాటు చేసిరి. ఆకార్య మట్లే జరిగెను. ఒక్కొక్కరు తమ అంగవస్త్రమును చూచుకొని నీవు చింపితివి, నీవు చింపితివి అని ఒకరిపై

నొకరు దోషారోపణము చేసి, అవాచ్యములు పలుకుచు జగడములు వేసికొనిరి. వారియొగ్యత అట్లు బయటపడెను. శిష్యుట రామానుజులు వారిని సమాధానపరచిరి. మరియొకనాటి రాత్రి యతి రాజులు విల్లిదాసునితో ఏకాంతముగ మాటలాడుచుండి వీరిభార్య నగలను దొంగిలించి తీసికొనిరండని శిష్యుల కాజ్ఞాపించి, మీరు వచ్చువరకు వీనిని విడువ ననిరి. వారట్లే పోయి హేమాంబ నిదురించగా కుడిప్రక్క నగలను తీయుచుండిరి. కొన్నినగలు తీయగనే ఆమె కన్నుతెరచి చూచి వీరు వైష్ణవులు, ఎందుకొరతో నగలను తీసికొనుచున్నారు అని తలచి కనులను బాగుగ మూసికొనెను. ఆమె నిద్రపోవుచున్నదని వారు అన్నినగలను తీసిరి. ఎడమప్రక్క నగలను తీయవలయునే అని వారు యోచించుచుండగా ఆప్రక్కనున్న నగలుసైతము వారు తీసికొనవలయునను తలపుతో ఆమె అటుప్రక్కకు తిరిగెను. “ఓరీ : ఈమెకు మెలకువవచ్చినది. లేచినచో నె” ట్లని వారు వెళ్లిరి. పొద్దాయె నిక పొమ్మని చెప్పి యతిరాజులు విల్లిదాసుని పంపి తెచ్చిన నగలను యెంచి పెట్టిరి. విల్లిదాసుడు ఇంటికి పోయి చూడగా తలుపు తెరచియుండెను. ఏమే: ఒకప్రక్కనగలను మాత్రము వేసికొంటివని విల్లిదాసు డడుగగా రెండుప్రక్కలను వేసికొంటిని. శ్రీవైష్ణవులు వచ్చి యెందులకో ఒకప్రక్కనగలను తీసికొనిరి. ఈనగలను కూడ తీసికొందురని ఇట్లు తిరిగితిని, వారు వెళ్లిపోయిరి అని యామెచెప్పెను. ఎందుకట్లు తిరిగితివి. ఒకప్రక్కనగలు సార్థకములైనవి. మరియొకప్రక్కవానికి అట్టిఅదృష్టము కల్గితేదు. కడకు ఈపార్శ్వపునగల కిట్టి దౌర్భాగ్యము పట్టెను అని విల్లిదాసుడు భార్యను తిట్టెను. మీపాదసాక్షిగా, యతిరాజుల పాదసాక్షిగ చెప్పుచున్నాను. నేను మంచిమనసుతోనే పొరలితిని. గాఢనిద్ర పోవునట్లే తోపించితిని. వారు వెళ్లిపోయిరి అని యామె

బదులు చెప్పెను. యతిరాజుల ఆజ్ఞానుసారముగ విల్లిదాసు నింటి వాకిట నిలచి వినుచుండిన శిష్యులు యతిరాజులకు వారి సంభాషణ చెప్పిరి. “లోకమునం దెన్నడైనను దొంగతనము జరిగినదని వినిన తోడనే, ఓసీ : ఎందులకు అరవకుంటివి అని భార్యను తిట్టి శత్రుకభటులకడ కరిగి నగలు పోయెనని వ్రాయించి అవి లభించు విధము చూచుకొనును. మిగుల విలువగల నగలను శ్రీవైష్ణవులు తినుకొనలేదని అల్లాడుచున్నాడు. వీడా! మీరా! హెచ్చు ? గుణమే పెద్దగాని, జాతిగాదు. ఏ జాతియైన నేమి ? భగవత్సంబంధ ముండ పలెను. భగవన్నామము కులము నిచ్చును అని తిరుమంగై యాళ్వారు వాక్యము. బ్రాహ్మణుడు, కుక్కమాంసమును తిను చండాలుడు అను వీరిలో భక్తిలేని బ్రాహ్మణుని సేవింపను, భక్తి గల చండాలుని సేవించెద నని ప్రహ్లాదుని వాక్యము.” అని యతి రాజు లనిరి. విల్లిదాసుమీద అసూయపడువారికి బుద్ధివచ్చుటకై నాడు మాత్రమే కాక స్నానముచేసినపు డంతయును యతిరాజులు వానిచేయి పట్టుకొనుచుండిరి. ఏమో సంభ్రమమున వాని చేయి పట్టుకొనిరి; మేమందరమును వాదించగా నిలిపిరి అని వారెంచుదు రని ప్రతిదినమును అట్లుచేయుచు “వీడు కల్యాణగుణశాలి; వీని వలె మరొకడు లేడు” అని తార్కాణగా చూపి పరమానుగ్రహము నెఱపిరి. ఇక మొదలియాండాను ఏమి చేయును ? మొదలి యాండానుకు విద్యాధనకులనుదములు పోయినవా యని పరీక్షించుటకై వారిని పెరియనంబిగారి కూతురైన అత్తుళాయమ్మ ఇంటికి తళియ మొదలగు పరిచారములు చేయబంపి వారి మనో నిశ్చయ మెరిగి పిమ్మట చరమశ్లోకము నుపదేశించిరని ఇదివరలో వ్రాయబడెను. అట్లుకొన్ని గ్రంథములు. మూడు మదములు గల మొదలియాండాను కఠినము మూడు మదములు లేని విల్లి దాసుడు అధికుడని యతిరాజు చెప్పగా నన్నెట్లు పరీక్షింపగోరెడరో

అట్లు పరీక్షింపుడని అతడనెను. అప్పుడు పరీక్షించుటకై ఆత్మశా
యమ్ము ఇంటికి బంపిరని కొన్నిగ్రంథములు. యతిరాజులు విల్లి
దాసుని పిలిచి నీగుణ మరయుటకు తెమ్మంటిని, తీసుకొనునుని
సగల నిచ్చిరి.

మహాపూర్ణులు మారనేర్నంబికి బ్రహ్మమేధ సంస్కారము
చేయగా వర్ణాంతరునికి ఇట్లుచేయవచ్చునా యని వారి నెల్లవారును
వెలివేసిరి. కక్ష లేర్పడెను. యతిరాజు లీసంగతి తెలిసి ఆచార్యుల
నుద్దేశించి మిగుల పెద్దగనుండు మీరేల ఇట్లు చేసితి? రనిరి. నీవు
విషయము నెరుగుటకు అడుగుచున్నావా? ఊరివారనుచున్నారని
అడుగుచున్నావా? యని మహాపూర్ణులడుగగా-

యద్య దాచరతి శ్రేష్ఠః తత్తదేవేతరో జనః ।

స యత్ప్రమాణం కురుతే లోక స్తదనువర్తతే ॥

అను భగ. 3 అధ్యాయ. 21 శ్లోకములోవలె పెద్దలమార్గమునే
తదితరులు అనుసరింతు రని యతిరాజు లనిరి. భర్తయొక్క
బాధను భార్యయు, తండ్రియొక్క బాధను పుత్రుడు తీసికొనరు.
గురువగు యామునుల రాచవ్రణమును తన కీయలేదని అతడు
గురువుకంటెను అధికముగ బాధపడెను. తుద కా వ్రణమును
స్ఫోర్ధించి తీసికొని యామునుల అనుగ్రహపాత్రు డాయెను.
శూద్రుడని యెంచరాదు. యామునులే యాజ్ఞాపించిరి. చక్రవర్తి
తిరుమగన్ (శ్రీరాముడు) జటాయువునకు చరచుకైంకర్యము
చేయలేదా? ఇతడు జ్ఞాని. అంతకంటెను తక్కువైనవాడా?
ధర్మపుత్రుడు విదురునికి చేయలేదా? అత డే జాతివాడు?
ఈయన అంతకంటెను తగ్గెనా? కావున జ్ఞానభక్త్యాదులను చూడ
వలదా? ఇదంతయు ముఖ్యమా? కులం తరుంకులము నిచ్చును
అని చెప్పబడలేదా? శ్వపచు డైనను సరియని ప్రహ్లాదు డనలేదా?

హం హి పార్థ వ్యపాశ్చిత్వ యేఽపి స్యుః పాపయోనయః ।

శ్రీయో వైశ్య స్తథాశూద్రా స్తేఽపి యాన్తి పరాంగతిమ్ ॥

అను భగ. 9 అధ్యాయ. శిక్షిణీ కమఃనందవలె ఇతరప్రయోజనము తలపక నన్ను భజించువాడు ఆచారహీనుడై యుండినను వానిని సాధువనియే తలపవలయును. వాని మనోనిశ్చయము బాగుగ నున్నది కదా! యని చెప్పబడెను. ఇదంతయు నీవు చదివియుండలేదా? నీకును సందేహమా? యని మహాపూర్ణులు ఉదాహరణపూర్వకముగ చెప్పగా మీరు సెలవిచ్చినది నామనసు నకు బాగుగ పట్టినది. స్వామి అట్లు చేసి చూపెను. మీరు అనుష్ఠించితిరి అని చెప్పి యతిరాజులు ఉరివారిని సమాధాన పఠచిరి. నోరుండువారికి బోధింపవచ్చును. మూగకు చెప్పట కష్టమని కొంద రనిరి. ఒకమూగవాడు యతిరాజుల మఠమువద్ద నుండగా వారు వానిని మఠములోనికి పిలుచుకొనిపోయి తలుపు మూసికొనిరి. ఇదేమి తలుపుమూసికొనిరి, మూగవానితో సంజ్ఞ చేయుటకు వీరికి తెలియునా యని కూరత్తాళ్వారు మొదలగువారు అనుకొనిరి. నా శరీరమే గతి యని నమ్ముము అని యతిరాజులు సంజ్ఞ చేయగా మూగవాడు దివ్యమంగళమైన గురువిగ్రహమే రక్షకమని మనఃపూర్వకముగ నమ్మి స్మరించుచుండెను. అతడు తలుపు తెరచుకొని బయటకు వచ్చినపుడు మాట్లాడుచు వచ్చెను. అతనితో మాట్లాడుటకు ఇతరులవల్ల గాలేదు. యతిరాజులకే సందేహము. గురు శరీరమే రక్షకమని వాడు నమ్మెను. మహావాగ్ధోరణి కలవాడాయెను. గురుశరీర మంతముఖ్యమా? ఆనంగతి ఇదివరలో తిరువరంగప్పెరుమాళరయర్ చెప్పియుండిరి. తిరుక్కోట్యూరునంబిని సైతము అడిగి సంగతి తెలిసి శిష్యులకు చెప్పనగును. వారి నడుగక ఇపుడే చెప్పిన వారు నన్ను దలతురు. నా కపచారము కలుగును అని సంగతి నెరుగుటకై యతిరాజులు తిరుక్కోట్యూరునంబిని చూడగోరి యచ్చటికి పోయిరి. వారి దర్శనము కాలేదు. వారు ధ్యానమున నున్నారని తెలిపిరి. ధ్యానానంతరము

నంబిగారు దర్శన మీయగా “ధ్యానమనిరే! అదియేమి ? మేమును చేయవలదా ? తెలియపరచుడు” అని యతిరాజు లడిగిరి. తనకు భగవత్స్వరూపమును జూపిన ఆచార్యుని దలచుటే ధ్యానము. ఆచార్యునికథలే శ్రవణము. వారి నామమే జపము. పరమునకు అదియే ముఖ్యము అని తిరుక్కోట్యారునంది చెప్పగా యతిరాజు లాసంగతి గ్రహించి శ్రీరంగమునకు వచ్చి యెల్లవారికి ఉపదేశించిరి. యతిరాజుల దర్శనము, సద్గుణశ్రవణము, పాదసేవ, కైంకర్యచరణములచేత లోకములోని జను లెల్లరును వైకుంఠమునకు పోవుచుండిరి. యతీందులతో సంబంధము గలవారు నరకమున బడియుండు తమవారితోడ వైకుంఠమునకు బోయిరి. పితృదేవతలు నటనము చేసిరి. మనవాడు ఆశ్రయించెను, కాపాడును అని పితృపితామహులు సంతోషించిరి. మహానుభావుడును, వైష్ణవాగ్రేసరుడును అగు రుక్మాంగదునివల్ల జనులు వైకుంఠమునకు బోయినట్లు లక్ష్మణాచార్యుల సంబంధులు పోయిరి. కర్మజ్ఞానభక్తులచేత కడతేరవలయునని తలచియుండిన జనులు యతిరాజులచేత ప్రవృత్తి ముఖ్యమని తెలిసిరి. విరజానదిలో స్నానమాచరించి విరజకు ఉత్తరదిక్కునందుగల వైకుంఠము చేరిరి. ఈలోకమున కలికి శక్తి లేకపోయెను. ఆలోకమున యమునికి పనిలేకపోయెను. “పొలిక, పొలిక, పొలిక” అను పాశురార్థము జనుల కిపుడు నిశ్చయ మాయెను. మోక్షమునకు బోవువారు అర్చిరాది మార్గమున బోవుదురు. సాధారణముగ ఆమార్గమున జనసంచారమే యుండదు. ఏలన-

బహూనాం జన్మనామస్తే జ్ఞానవా న్మాం ప్రపద్యతే ।

వాసుదేవ స్సర్వమితి స మహాత్మా సుదుర్లభః ॥

భగ. 7అధ్య. 19శ్లోకములు అనేక జన్మపుణ్యపరిపాకమున గదా అట్లు పోవలయును. ఆమార్గము జనులతో నిండిపోయెను.

యమునికి పనిలేకపోయెను. భటులను తోసివేసెను. తాను గూడ ఉద్యోగమున నుండుట వ్యర్థమని తోచెను. కార్యస్థానమునే తీసివేయవలయునని తోచెను. రామానుజులవారు వైష్ణవసిద్ధాంతమును స్థాపన చేయుచు భూప్రదక్షిణము చేయుటే ఇందుకు కారణముగాన యముడు సత్యలోకమునకు పోయి “బ్రహ్మదేవా! భూలోకమున యతిరాజు లవతరించెను. మితిలేని శిష్యు లేర్పడిరి. కర్మజ్ఞానభక్తులతో కార్యము లేదని ప్రపత్తిలో దిగిరి. ఆసాధనములలో నయిన తప్పపట్టవచ్చును.

నేహాభిక్రమనాశోఽస్తి ప్రత్యవాయో న విద్యతే ।

స్వల్ప మప్యస్య ధర్మస్య త్రాయతే నుహతో భయాత్ ॥

భగ. 2అధ్యాయ. 40శ్లోకమువలె అకామ్యకర్మము చేయుచున్నారు. మంత్రలోప, తంత్రలోపము లుండినను యోచనలేదని స్వామిచెప్పెను. కామ్యకర్మము చేసిననేకదా బాగుగ చేయలేదని తప్పలెన్నవచ్చును? ఇతరసాధనములు సాధనములు గావు. నీవే గతి యనుచున్నారు. స్వామి వారిని చేర్చుకొనుచున్నాడు. ఇక నాపని వదలుకొందునా” యని బ్రహ్మతో చెప్పుకొనెను. అట్లుకాదు. ప్రకృతిగౌరవమేమి? లోకవ్యవహారముచెడునే యనిబ్రహ్మదేవుడు, యముడు, పరమశివుడు ఇంద్రాదిదేవతలతోడ శ్రీరంగనాథుని యొద్దకు పోయి “స్వామీ! విజ్ఞాపన మొకటి. మీ పరమానుగ్రహ పాత్రుడైన రామానుజు డను సన్మాసి మీరు అర్జునునికి ఉపదేశించిన చరమోపాయమును ఎల్లవారికి చెప్పుచున్నాడు. కర్మజ్ఞాన భక్తులు లేనివారు మోక్షమునకు పోవుచున్నారు. యతిరాజా : అందురు, శరణ మందురు, మోక్షమునకు పోవుదురు. ఇందులకు ఆయన నేమన నగును? మీవలననే తప్ప... ఇప్పు డీ యమునికి ఉద్యోగమునుకల్పించిన బాగుగనుండు”నని చెప్పిరి. “యతిరాజుల వలన అట్లయెనా? ఇట్లు కూడ ప్రపచన ముండునా? ఆశ్చర్యము:

నాకు లీలావిభూతి, నిత్యవిభూతి యని విభూతులు రెండు గలవు. నిత్యవిభూతిలో అందరు సుములే. అది సత్త్వగుణముతో చేరినది. లీలావిభూతిలో భక్తుడు, అభక్తుడు అను భేదము గలదు. ఇది త్రిగుణములతో చేరినది. సీతయని, రుక్మిణీయని, పెండ్లియని ఇచ్చట గలదు. నిత్యవిభూతిలో ఆడుటకు లేదు. ధర్మము తగ్గి అధర్మము హెచ్చిన అవతరింతు నంటిని. ఇక ఈవిభూతి యెక్కడిది ? రామానుజుడు తుదయెదలు చెరచెనే. లీలకు, భోగమునకు అని రెండు విభూతులు అనాదిగ నున్నవి. అది నిత్యము, ఇది అనిత్యము. యతిరాజు తన సామర్థ్యముచేత రెండును ఒకటి చేసెను. ఇక నన్నెవరు అడుగువారు ? బ్రహ్మాదులు, ఇంద్రాదులు, సనకాదులు సులభ మనక దుర్లభమను స్థానమును సులభము చేసెనే : స్మరింపనుకూడ వలనుపడని స్థానమును రామానుజ శిష్యులు పొందిరే! ఇక కొన్నిదినములు ఇట్లు నడచిన లీలావిభూతి పోవును. సాత్త్విక, రాజస, తామస జనులలో సాత్త్వికులు ఎప్పుడును చెడరు. రాజసతామసులు యమలోకమునకు వచ్చునట్లు చేసెదను. ఆకార్యస్థానమును ఎత్తవలదు” అని శ్రీరంగనాథుడనెను. ఈసంధిలో క్రిమికంఠుడను రాజును స్వామి యేర్పరచెను. సృష్టింపబడిన ఆరాజు యమునికి సఖుడు, మహాద్రోహి, భగవద్ద్రోషి. యమలోకమునకై సృష్టింపబడిన ఆరాజు ఏమి చేసెను ? ఎట్లు చెరచెను ? అనగా వాడు వేదాంతవిచారము సేయ నారంభించి శైవమతమున అధికాసక్తు డాయెను. అందరును శైవులుగ కావలయును; లేకున్న శిరశ్చేద మగునని ఆజ్ఞాపించెను. “శివాత్పరతరం నాస్తి” అని యెల్లవారితో చెప్పి చేవ్రాలుచేయు డనుచుండెను. చేయకున్న దెబ్బలు కొట్టించుచుండెను. మనకేమి విద్యయా ? శాస్త్రవిచారమా ? సద్భక్తిఫలమును చూడవలయునని కొందరును, భయముచేత కొందరును చేవ్రాలు చేసిరి.

“నాలూరాన్ లేక చతుర్ గ్రామాధిపతి యనునతడు అరాజుకు మంత్రిగా నుండెను. అతడు కూరత్తాళ్వారునకు శిష్యుడై యుండెను. వాడు చేవ్రాలు చేయవలసి రాగా, కూరత్తాళ్వారు ముందు చేసిన బాగుగ నుండును. నేను క్రింద చేయవచ్చును అని ప్రాచీనకర్మముచేత అనుకొని క్రిమికంఠు నుద్దేశించి మహా పూర్ణులు, యతిరాజులు ఉన్నారు, వారు చేవ్రాలు చేసినకదా ? అనామధేయులు చేసిననేమి ? చేయకున్న నేమి ? అని బోధించెను. ఆరాజు హరుతును, త్వరగలవారును అగు దూతలను బంపి కొట్టియో, భయపెట్టియో వారిరువురను తెండని పంపెను. “మన్నాథుల (ఎంబెరుమానారుల) మతమెచ్చట ? మన్నాథులెవరు ? ఎచ్చట నున్నారు ?” అని దూతలు వచ్చిరి. దూతల వేషమును, త్వరను చూచి రామానుజసిద్ధాంతము పోవు కాలము వచ్చెనని తలచి శిష్యులు లోపలకుపోయి చెప్పిరి. యతిరాజులు స్నానమునకు పోవుచుండిరి. ఇపు డీ దూతలు యనుదూతలను బోలియున్నారు. యతిరాజులను చూచిన హింసించురు. వారు చేవ్రాలు చేసిన కార్యము చెడును. చేయకున్న సంకటము కలుగును. వారిని సకలసంకటముల నుండి తొలగింపవలయును. అట్టి వాడేకదా: శిష్యు డగును అని తలచి కూరత్తాళ్వారు యతిరాజులతో చెప్పక వారిత్రవండకాషాయములు ధరించి “నేనే మన్నాథుడ” నని బయటికి వచ్చిరి. ‘రండి’ యని వారు పిలచుకొని పోవుచుండిరి. అంత గురుభక్తితో పోవుచున్నాడే యని పూర్ణాచార్యులును వారితోడ పోయిరి. ఉడయవరులు సంగతి విని “సరి; వాడు నాకాషాయమును ధరించెను” అని వారి తెల్లనివస్త్రమును ధరించిరి. రాజభయమునకై ఊరువిడువ దలచి స్వామితో చెప్పగా “నాయనా; నీదివ్యమంగళవిగ్రహమును కాపాడుకొ”మ్మని రంగనాథు డనెను. యతిరాజు శిష్యులతోడ శ్రీరంగమును విడచి పడమరగా పోయిరి.

రాజు ఇరువురిని పిలిపించెను. ఈయన యతిరాజు; కూరేశు
 మండవలదా? యని రాజదూతలు సందేహించి కొందరు వారిని
 పిలచుకొనిపోగా మరకొందరు సంగతి తెలిసి తరిమిరి. శిష్యులు
 రామానుజులతో చెప్పగా వారు క్రిందనుండిన మన్నునెత్తి
 ముంత్రించి శిష్యుల కిచ్చి చల్లుమనిరి. వారణ్ణే రాజభటులపై చల్లగా
 వజ్రాయుధమువలె బాధించెను. వారు పారిపోయిరి. యతిరాజులు
 శిష్యవర్గముతోడ పోవునపుడు మొదటిదినమే ఒకస్వామి వారినుండి
 తప్పిపోయెను. ఆయన అందందు పోవుచుండగా ఆయడవిప్రదేశ
 మున కొందరు వేటకాండుగిడిరి. ఆశ్రీవైష్ణవస్వామి అచ్చటికి
 రాగా మీరెవరని అవేటకాండుగిడిరి. నాది శ్రీరంగమని ఆస్వామి
 చెప్పగా అచ్చట యతిరాజులకు క్షేమమా యని వారడిగిరి. యతి
 రాజులు శ్రీరంగమున లేరు. చోళుని భయముచేత మారువేషముతో
 నెచ్చటికో పోయిరి. వారెచ్చట నున్నారో తెలియకున్నది. నేను
 వెచకుచు వచ్చితిని అని యాస్వామి చెప్పెను. వేటకాండుగిడి
 విని యతిరాజును కనుగొన్న తర్వాతనే భుజింపవలయునని
 వ్రతముపూని ఆరుదినములు పస్తుండిరి. యతిరాజులు శిష్యుల
 తోడ ఆరుదినములు నిరాహారులై, శాంతులై గాలివాసలో తల
 దాచుకొన తావులేక పోవుచుండి ఆరవనాటిరాత్రి వేటగాండుగిడినమీప
 మునకు వచ్చి చేరిరి. ఆయంధకారసమయమున కొండకింద
 నిప్పుమంట అణగి యణగి మండుచుండగా నచ్చట నెవరో
 మనుష్యులుండురనియు, మార్గమేదియో వారి నడుగుదమనియు
 తలచి యతిరాజు శిష్యులతో నచటికి వెళ్లిరి. “మీ రెవరు? ఎందుండి
 వచ్చితిరి? ఎందులకు వచ్చితిరి?” అని వారడుగగా “శ్రీరంగ
 మున నుండువారము. కష్టకాలము. భగవత్సంకల్పమున శ్రీరం
 గమువీడి వచ్చితిమి” అని శ్రీవైష్ణవు లనిరి. “శ్రీరంగములో
 రామానుజాచార్యులకు క్షేమమా” అని వేటకాండుగిడిరి. “వారిని

మీరడు గుటకు కారణమేమి ? మీరు అడవులలో నివసించు మనుజులు. బంధువు లట్లు వారికుశల మడుగుచున్నారే ? ఆయనతో మీకుగల సంబంధ మేమి ?” అని వైష్ణవు లడుగగా “తిరుమల నల్లాన్ అనువారు యతిరాజుల శిష్యుడు. వారు తనభృత్యులై నమాకు ఎంబెరుమానారు చరణారవిందములే మీకు రక్షక మని ఉపదేశించి యుండిరి. ఆకారణము చేతనే మేము యతిరాజులవట్ల భక్తిగలిగి యున్నాము” అనిరి. వారిని చూడవలయునా ? సంతోషించుదురా యని వైష్ణవు లడుగగా ఔనని వారనిరి. ఈయనయేయని చూపగా వారు “త్వమేవ శరణ” మ్మని యతిరాజుల పాదముల జడిరి. వారు వెల్లి కొత్త వస్త్రములు, కండమూలాదులు తెచ్చి యిచ్చిరి. నిప్పు రాజశెట్టిరి. ఇంతసేపు మేఘము వర్షించినది. ఇప్పుడు నల్లాన్ అనువారు అమృతవర్షమును కురియించుచున్నాడని ప్రశంసించిరి. శ్రీరంగమున నుండువారు యతిరాజులను గూర్చి చింతించుచుండురని వేటగాని నొకనిని బిలిచి వానితోడ నొకస్వామిని అంపి క్షేమసమాచారము తెలుపు మనిరి. కోసుదూరములో మాయజమాను డున్నాడు. తా మచ్చటికి దయచేయవలయునని చెప్పి వారిని తిరుమలనల్లా సింటికి పిలుచుకొనిపోయి గురువని చెప్పుచుండునే ఆ “మన్నాథన్” ఈయన అని వానిభార్య కెరిగించిరి. వేటకు పోయియున్నారు వత్తురు ఉండుడని అతని భార్య చెప్పెను. నల్లాన్ తనవారితోపచ్చి గురునిరాక నెరింగి సేవించి “నేను లేనని ఊరకున్నారా ? వారిభోజనమున కేర్పాట్లు గావించితిరా, లేదా? యని, యింటనుండువారి నడిగి మనయింటికి పచ్చి పస్తుండుటయా ? మహావైష్ణవులు. వారు ముందుగ భుజించి సనే మనము భుజింపనగును. సమీపగ్రామమున ‘కట్టశైవారి’ యను బ్రాహ్మణగృహ మున్నది. వారు బీడవారు. బియ్యము, పప్పు, నెయ్యి, చక్కెర మొదలగు ద్రవ్యముల నిచ్చి దివ్యభోజ

మను జేయింపు మనుమ" అని వారిని పంపిరి. నల్లాన్ భార్య మందిది. కాన యభేష్టముగ సామగ్రిని పంపెను. ఇక మే ముండరాదు. మీరు భుజింపుడని వేటకాండ్లు వెళ్లిరి. రాముడు లోకేశ్వరస్థానము మాతాపితృపరిపాలన మను వ్యాజము పెట్టుకొని అడవికి పోయినట్లే యతిరాజులు భయవ్యాజమున వెళ్లిరి. ఆదంప లుల భాగ్యముచేత ఏడవనాటిరాత్రికి అచ్చట జేరిరి. కట్టతైవారి అను భాగ్యమునిభార్య చేలాంచలాంబ లేక తలప్పమ్మతో అను నామె. ఆమెభర్త భుజించెను, ఆమె భుజింప లేదు. మీరెల్లరును భుజింపవలయును. నాభాగ్యము: నే డెవరిముఖము చూచితి నో మీకందరికి తళియ చేసిపెట్టుభాగ్యము లభించెను. శీఘ్రముగ చేసెదను అని యామె యతిరాజులతో, పచ్చిన స్వాములతో ననెను. పండు. మే మీరాత్రి భుజింప నెంచలేదు. ఆ దశకతో పలికిన ఆపలుకే చాలును.

దాతవ్య మితి యద్దానం దీయతే నుపకారిణి ।

దేశే కాలే చ పాత్రే చ తద్దానం సాత్త్వికం స్మృతమ్ ॥

గీత. 17అధ్యాయ. 20శ్లో

యత్తు ప్రత్యుపకారార్థం ఫలముద్దిశ్య వా పునః ।

దీయతే చ పరిక్లిష్టం తద్దానం రాజసం స్మృతమ్ ॥

గీత. 17అధ్యాయ. 21శ్లో

అదేశకాలే యద్దాన మపాత్రేభ్యశ్చ దీయతే ।

అసత్కృత మపజ్ఞాతం తత్తామస ముదాహృతమ్ ॥

గీత. 17అధ్యాయ. 22

అను ఈశ్లోకములందు సాత్త్విక, రాజస, తామసదానముల సంగతి వరుసగా చెప్పబడినది. అందు 22వ శ్లోకమున కాలుచామ కొని ఆడించును, వచ్చినభాగ్యముని చూడకయే, ఏదియైన నిచ్చి వెంటనే ఈపీడను వదలించుకొనవలెనని తలచి చేయుదానము

తామస మని చెప్పబడినది. ఎంతచేసినను ఆదరణలేకున్న విషము వలె తోచును. దానమును పరిగ్రహించినవారు దుఃఖించుచు పోవుదురు. వచ్చినవారిని కూర్చుండబెట్టి నమస్కరించి నావలన కావలసినదేమి అని అడిగి తెలిసికొని నాశక్తికొలది నిచ్చెదను. గైకొనుడని పదుగు రిచ్చిన మీకార్యము నెరవేరును అని ప్రీతితో నిచ్చిన దానము స్వల్పమైనను గైకొన్నవారు తృప్తు లగుదురు. “అమ్మా! నీవును అట్లే ప్రీయముతో బిలిచితివి. మేము తృప్తి చెందితిమి.” అని స్వాములు చెప్పిరి. మేముచేసిన పుణ్యమో, మా పెద్దలుచేసిన పుణ్యమో శ్రీవైష్ణవులు మీరిచ్చటికి వచ్చితిరి. భుజింప కున్నను ఇచ్చట శయనించుటయే విశేషము అని చేలాచలాంబ కొంగుపిరాట్టి చెప్పెను. యథేష్టముగ భోజనపదార్థములు వచ్చి యున్నవి. నేనును భుజింపలేదు. వీరెల్లరును నిరాహారులుగనే తోచుచున్నారు. పార్థింపించినను వలదనుచున్నారు. కారణము పూత్రము తెలియకున్నది. ఈమె కులమేమో; ఈమె యెవ తెయో అని వారు యోచించుచున్నట్లు తోచుచున్నది అని ఆమె భావించి స్వాముల నుద్దేశించి “మీరు సందేహింపబనిలేదు. నేను యతిరాజుల శిష్యురాలిని. అట్లుగాకున్న నీయడవిలో కుగ్రామ మున నున్న స్త్రీవగు నేను మీకొరకు పాకము చేయ తలపెట్టు దునా ?” అని చెప్పెను. ఇది గొప్పసంగతి. నీవు వేటగాండ్లున్న స్థలమున నున్నావు. నీకు యతిరాజులదర్శన మెట్లు లభించెను ? అని వారడుగగా యతిరాజులు వినుచుండిరి. మాయూరిలో పండ్రెండుసంవత్సరములు వర్షము లేకపోగా కరవు సంభవించి మేము శ్రీరంగమునకు వచ్చియుంటిమి. నేను మిద్దెమీదనుండగా యతిరాజులు భిక్షకు పోవుచుండిరి. మహానుభావుడని కిందికి దిగి వచ్చి భిక్షమిడి నమస్కరించి నిలిచితిని. ఎందుకు నిలచియున్నావని వారడిగిరి. మీకడ భయమేల; మిమ్ము నాతండ్రి యనియో,

మామగా రనియో భావింపవచ్చును. నామనసున నున్న సంశయము నెన్నిదినములు దాచెదను? మీరన్ననో భిక్షవెత్తుచున్నారు. రాజాధిరాజులు మీపాదముల బడుచున్నారు. రంగనాథుని సేవకై కాచియుండునట్లు తమసన్నిధిలో కాచియుందురు. ఇందులకు కారణ మెదుగ గోరుచున్నాను అని నేను వారి నడిగితిని. “సంశయాత్మా వినశ్యతి” అని గీతలో చెప్పియున్నది. నీవట్లు సందియము నుంచుకొనక ఆడిగితివి గాన చెప్పెదను వినుము. నాయొద్ద నొకమంత్రరత్న మున్నది. దానిని నేను వచ్చినవారి కొసగుదును. ఆగొప్పసొత్తునకై వారు కనిపెట్టుకొనియుందురు అని యతిరాజులు చెప్పిరి. నాకామంత్రము నుపదేశింపు డని నేను వారిని ప్రార్థించగా వారు నా కామంత్రము నుపదేశించిరి. ఈపె భక్తి గలది. ఘమర్థురాలు అని వారు సంతోషించి వెళ్లిరి. మరియొకనాడు వారు పోవుచుండగా మంత్రము మరచితిని. మరల నుపదేశింపుడని నేను కోరితిని. వారు ఉపదేశించిరి. గురుతుగ పాదుకలనిం డని నే నడుగగా రాముడు భరతున కిచ్చినట్లు తమపాదుకలు వారు నా కిచ్చిరి. పిమ్మట నేను నాభర్తతోడ మాయూరికి పోయితిని. వర్షములు కురిసినవి. మే మిచ్చట బ్రదుకుచున్నాము. మరల గురువులను దర్శింపనే లేదు అని చెప్పి యతిరాజుల అనుగ్రహమును స్మరించి దుఃఖించెను. “అమ్మా! నీవు యతిరాజుల శిష్యురాలవు. వారిపాదుకల నారాధించు మహావైష్ణవివి గాన తళియ చేయుము అని స్వాము లనిరి. ఈమాటలు వినుచుండిన యతిరాజులకు సంగతియంతయు స్మృతికి వచ్చెను. ఆమె ఆచారమును పరీక్షింపుడని యతిరాజు లాజ్ఞాపించగా శిష్యులు గమనించుచుండిరి. ఆమె స్నాన మొనర్చి మడివస్త్రము ధరించి పాదుకలను తిరువారాధన గృహమునందుంచి వ్యయమంత్రమును, గురుపరంపరను అనుసంధించి

దుకలను గడిగి ఆజలమును శిరముపై పోక్షించుకొని అర్ఘ్య
 ద్యాయులతో పూజించెను. అటుపిమ్మట తళియ చేసెను. శిష్యు
 గతి యతిరాజుల కెఱిగించిరి. ఆరగించుటకు రావచ్చునని
 పు ప్రితితో బిలువగా పాదుకలను జూడవలయునని వారు
 రి. అక్షతలతోడ ఆమె పాదుకలను తేగా యతిరాజులు
 చిరి. మంత్రము జ్ఞాపకమున్నదా? ఉండినచో చెప్పుమని
 తిరాజు లడుగగా రహస్యమే, ఎట్లు చెప్పుదు? నని ఆమె పలి
 డ. చెవిలో చెప్పుమని యతిరాజు లనిరి. ఇంత పరీక్షింపవల
 డనా? భుజించిన భుజింపుడు, లేకున్న పొండు అని ఆమె
 డనా? వా రెట్లులైనను ఆరగింపవలయునని తలంచి మంత్ర
 ను చెప్పెను. అట్లులైన వీరిలో యతిరాజులను చూపుమని వా
 డగగా ఆమె చేత నొకదీపము నుంచుకొని ఒక్కొక్కరి పాద
 ను, పాదుకలను చూచుచు మీరు కారు, మీరు కారు అనుచు
 చుచుండెను. హనుమంతుడు సీతాన్వేషణమునకై రావణుని
 త్కపురమున ప్రవేశించి స్త్రీలను పరీక్షించి చూచినట్లు ఈమె
 డను కార్యార్థమై చూచెను. మనసు చలించక దృఢవ్రతురాలై
 వపాదదర్శనము కార్యము అగునని చూచెను. అట్లు చూచుచు
 డనపుడు యతిరాజుల పాదమును, పాదుకను చూచి మీరే
 తిరాజులు. నేనంత గుర్తులేకున్నానా? అపుడు కాషాయము,
 డు ధవళాంబరము ధరించితిరి. దండము లేదు. అనగా
 మ్మా! నేనే పాదుకల నిచ్చినవాడను. మంత్రము చెప్పిన
 డను. శ్రీరంగమునుండి ఒకానొక కారణముచే వచ్చితిని.
 మహాభక్తి శాలినివి. నీవు శిష్యురాలవే. పరమానుగ్రహ పాత్రు
 వు” అని యతిరాజు లనిరి. ఎల్లరును భుజించిరి. ఈమెభర్త
 డుకు విరుద్ధము. స్త్రీకి గురుభక్తితో పతిభక్తి యుండవలెను.
 తి వీరల నాశ్రయించి కృతార్థుడు కాగూడదా యని తలంచి

చేలాంచలాంబ వైష్ణవులు భుజించిన శేషము నెత్తుకొని ఎంగిలి యని తెలియకుండచేసి పాదోదకముతో భర్తకడకు తీసికొనిపోయి ఆయన కొసగి క్రింద పరుండెను.

భర్త : భుజించితివా ?

భార్య : లేదు.

భర్త : ఎందుచేత ?

భార్య : గురువులు వచ్చిరి. వంట చేసితిని. అందరకు పెట్టితిని.

భర్త : నీవేల భుజించలేదు ?

భార్య : గురు వారగించలేదు.

భర్త : ఎందువలన ?

భార్య : నీవు శిష్యురాలవేగాని, నీభ్రాతృ శిష్యుడుగాను. కావున భుజింప నొల్లను అని వారనిరి.

భర్త : భుజింతువుగాని లెమ్ము.

భార్య : గురు వారగించకుండ నేనెట్లు భుజింతును ? మీరు వైష్ణవులైన ఆయన ఆరగించెదరు.

భర్త : అటులైన వైష్ణవుడ నయ్యెదను.

భార్య : వైష్ణవుడ నయ్యెద నని ప్రతిజ్ఞ చేయుడు అని యిట్లు భార్య చెప్పగా భ్రాహ్మణు డనేకశపథములు చేసెను.

ఆమరునా డాతడు యతిరాజుల నాశ్రయించగా వారితనికి పంచసంస్కారములు చేసిరి. గోవిందదాసుడని పేరుంచిరి. నే నిచ్చట నీ శ్వేతవస్త్రములతోనుండిన యోచనలేదు. ఇంకను అనేకకార్యములు చేయవలసియుండును. సన్యాసియని తెలిసిననే బాగుగ నుండును అని చెప్పి యతిరాజులు త్రిదండ కాషాయ కమండలువులను శిష్యులద్వారా తెప్పించుకొనిరి. వైవానిని భగవ త్సన్నిధిలో తీసికొనవలెను. మునుపు వరదుడిచ్చినవి పోయినవి.

అడవిలో మరల సొంతముగ గైకొనవచ్చునా యనిన యతిరాజులు తమ ఆరాధనలో నుండిన వరపరాజుసన్నిధిలో త్రిదండము, కాషాయములను ఉంచి గైకొనిరి. ఇట్టిభక్తిగలశిష్యురాలిని మరల చూచి అనుగ్రహించితినే, యిది యొకప్రయోజనము అని తలచి యతిరాజులు శ్రీరంగమును, శ్రీరంగనాథుని నెడబాసిన దుఃఖము మరచిరి. యతిరాజు లాదంపతులచేత పూజింపబడుచు నాలుగైదు దినము లచ్చటనుండి కాషాయత్రిదండకమండలువులను సంపాదించుకొని ఆబ్రాహ్మణుని శ్రీవైష్ణవునిగ చేసి పడమటిదిక్కుగా పయనమై పోయిరి.

యతిరాజులు వహ్నిపుష్కరిణి లేక నెరుపుకొళము అను గ్రామమునకు పోయి మాడుదినము లుండిరి. మిథిలకు పోయి కొన్ని దినములుండి శాలగ్రామమునకు వెళ్లిరి. ఆయూరివారు పరమాద్వైతులు. అచట విష్ణ్వాలయము కలదు; భుజింపవచ్చును గాని మాట్లాడువారు లేకుండిరి. గ్రామములోనివారు మాయా వాదులు. పరబ్రహ్మ మొకటియే సత్యము. మాయచేత తక్కినవి తోచును అందురు. వీరు ద్వైతులు. భగవంతుడు అవాప్త సమస్త కాముడు, ఆత్మ జననమరణములలోబడి అల్లాడు వాడు, వీడు వానితో సమాను డగునా? అందురు. అద్వైతులు వీరినిజూచి అసూయనొంది మాట్లాడకుండిరి. యతిరాజులు వారిని జూచి ఇచ్చట సనేకు లున్నారు. వీరు మనమతమును జెలుపుదురు. వీరిని శిష్యుల గావించుకొనవలయును. వాదించవలెనన్న వీరంత తెలిసినవారు గారు. యజ్ఞమూర్తివలె మిగుల తెలిసినవారిని సులభముగ దిద్దవచ్చును. మూగవాని వలె ఏమియు తెలియనివారికి శ్రమపడి తెలియజేయవచ్చును. ఏమియు తెలియక పండితులమని విర్రవిగువారికి తెలుపుటకు బ్రహ్మకుకూడ శక్యముగాదు. ఎటు లైనను వీరిమనసును శుద్ధపరచవలయును. శిష్యులుగా చేసికొన

వలయును అని తలచిరి. వారిని పిలచి మీబుద్ధి చెడియున్నదని చెప్పినచో వారు విందురా ? కావున యతిరాజులు ఆయూరివారు ఏతీర్థమున స్నానపానముల చేయుదురో దానిని తెలిసికొని, మొదలియాండానును మిగుల తగ్గించినందున ఇతరశిష్యులకు వారియందు కొంత గౌరవముతగ్గగా ఆయనను గౌరవపరచ వలయునని తలచి వారిని పిలిచి ఈ యూరివారు స్నానమొనర్చు నపుడు నీ వానీటియందు నీకాలును జారవిడచి గట్టున కూర్చుండఁజూము అని యాజ్ఞాపించిరి. మహాగురుభక్తి గలవా డగుటచేత ఏదోకారణముండునని తలచి కారణము నడుగకయే మొదలి యాండాను గుర్వాజ్ఞను నిర్వర్తించెను. కొట్టువచ్చుచుండినవారు రజోగుణతమోగుణములు పోగా యతిరాజుల విషయమున భక్తి కలవారైరి. స్త్రీలు, పురుషులు, బిడ్డలు స్నానము చేసిరి. వారు మొదలియాండానును పిచ్చివాడని తలచిరి. వారి పాదతీర్థప్రభావముచేత ఎల్లవారికిని స్వమతదీక్ష పోయి యతిరాజుల మతమున చేరవలయునని తోచెను. “త్వమేవశరణ మ్మమ” అని వారెల్లరును యతిరాజుల పాదముల బడిరి.

శ్రీయాన్ స్వధర్మో విగుణః పరధర్మాత్స్వనుష్ఠితాత్ ।

స్వధర్మే నిధనం శ్రీయః పరధర్మో భయావహః ॥

అను భగవద్గీత శిలభ్యా. శ్రీశ్లోకమునందు స్వమతమును విడువరావని చెప్పియున్నది. మీరు మీమతమును విడువవచ్చునాయని యతిరాజు లడుగగా ఆజ్ఞానముచేత కదా అది స్వధర్మమునుకొంటిమి. జీవాత్మ, పరమాత్మ భేదము లనుటయు, ఒకటి అనుటయు రెండు పక్షములైనచో స్వధర్మము, పరధర్మము అనుకొనవచ్చును. అద్వైత మనునది తెలియక తోచుచున్నదే గాని వాస్తవము గాదు. మేము భ్రాతులము. మాది స్వధర్మము గాదు. మమ్ము శిక్షించి మీదీక్షలో చేర్చుకొని పంచసంస్కారములు

చేసి చేర్చుకొనుచు అని వా రనిరి. అయోగ్యులు యోగ్యులైరి. కాన యతిరాజు లాయూరికి సాలగ్రామమని పే రుంచిరి. యతి రాజు లాయూరిలో నుండిన ఆంధ్రపూర్ణులు లేక వడుగనంబి అనువానిని విశేషముగ కటాక్షించిరి. శరణాగతిచేసిన వడుగ నంబిని తమఅంతరంగశిష్యులలో చేర్చికొని వారితోడ సింగర్ కోవెలకు పోయిరి. అచ్చట నరసింహస్వామి యుగ్రుడై యుండెను. క్రిమికంఠుడు రాజుగా నుండిననేమి ? శివుడే గొప్ప యని వ్రాయు మని నిర్బంధింపవచ్చునా ? శివునికి మీదవస్తు వున్నదా ? లేదా ? యని విచారించుటకు వాడా, మనమా ? అట్టివా డింకను బ్రతికియుండెనేని సంకటపెట్టును. అట్టివాడు పోవలసి నదే అని యతిరాజులకు తోచగా కోస మొదవి ఆక్రిమికంఠుని మరణమునకై నృకంఠీరవునిసన్నిధిలో, అగ్నిగుండములో ఆభి చారికహోమము చేసిరి. అచ్చటనుండి తొండనూర్ లేక భక్తగ్రామ మునకు పోయిరి. వీరి యనుగ్రహమును సంపాదించిన తొండ నూరునంబి అచ్చటనుండిరి. వారి ననుగ్రహింప నచ్చటికిపోయి వారిచేత ఉపచరింపబడు ముండిరి. ఆయా రాజగు విట్టలదేవరాజు కొమార్తెను పిశాచము వట్టెను. తొండనూరునంబికి ఉంఠవృత్తియే జీవనము. ఆయన రాజగృహమునకు బోయెను. రాణి యతనిని జూచి “స్వామీ! బిడ్డ పిశాచముచేత నల్లాడుచున్నది. దానిని విడి పించువారెవరైన నున్నారా ?” యని యడుగగా అమ్మా! సర్వ లోకగురుడు వచ్చియున్నారు. వారికి మంత్రితంత్రము లన్నియు తెలియును. మీయశృష్టముచేతనే వారీయూరికి విచ్చే సిరి. వారిచ్చటికివచ్చిన పిశాచము పోవునని నంబి చెప్పెను. రాజు బౌద్ధమతస్థు డగుటచేత సమయ మెఱిగి యతిరాజుల సంగతి చెప్పవలయునని రాణి చూచుచుండెను. ఒకనాడు వారియింట ఏదోవిశేషము కాగా రాజు స్వాచార్యులను భోజనమునకు పిలిచెను

అంగహినుడగు నీయింటికి రావని వారు చెప్పిపంపిరి. ఈరాజొక హరి ఢిల్లీశ్వరునితో యుద్ధముచేసి సంకటముతో విముక్తుడై వచ్చుచుండెను. కృష్ణమూర్తి బాసమజ్జియగు దుక్కితో యుద్ధముచేసి వానిని చంపుటకు మాటగ ఒకచెంప నొకటిగెను. వానిపై దయవలచి విడిచిపెట్టినయెడల నాచెల్లెలని జూచి యీకృష్ణుని విడిచితినిగాని, లేకున్న విడిచియుండునా? యని వాడు లేనిపోని డంబములు పలుకును. అందుకే స్వామి గుర్తుగ అకార్య మొనర్చెను. ఢిల్లీ శ్వరుడు సైతము గుర్తుగ నుండుటకై విట్టలదేవరాజువేల్చిని చేదించెను. 'అవయవతోప ముండినవానియింట భుజింపరాదని నాస్తమి' ఆకారణముచేత మునుపు భోజనమునకు వచ్చుచుండిమి. ఇపుడట్లు వచ్చుటకు గాదు. వేల్చిని స్మరించుకొనుము అని గురువులు చెప్పిపంపిరి. అంగహినుడగువానియింట భుజింపరాదని తలంచువారిని ఆచరింపనేల? విషవలయునని రాణి చెప్పగా "బాను, అందరికిని అన్నవత్త్రములిచ్చి కాపాడుచున్నాను. నా వలనగదా వారికి గౌరవము? ఇపుడే వారిని విడిచితిని. కాని మంచియో, చెడ్డయో దేనికై నను ఆచార్యు డుండవలదా?" అని రాజనెను. ఆచార్యుని తెలిపెనను. యతిరాజులు వచ్చియున్నారు. ఆయన నాశ్రయించిన కడతేరుదు రని రాణి పల్కెను. రాజం దుల కంగీకరింపగా రాణి తొండనూరునంబితో చెప్పెను. ఆయన యతిరాజులకు తెల్పుగా వారచ్చటికి రామనిరి. మీ రట్లనరాదు. ఆపద్ధర్మము. వాని కూతును పట్టియున్న దయ్యమును తోలినచో వాడు వశు డగును. అందువలన మంచిజరుగును. ఈరాజు క్రిమి కంటునికంటెను పెద్దరాజు. మనలను ఒకటి, రెండుదినము లుంచు తొని పొచ్చునున ట్టుండిన పోకుండవచ్చును. కాని అతడు తనగురువుల నందరిని పరిత్యజించెను. అతనియాపద తొలగించినయెడల చెప్పినట్లు వినును. విష్ణ్వాలయములను స్థాపించవచ్చును.

పునరుద్ధారములు చేయవచ్చును. ఎందరినో సరిపరచవచ్చును అని తొండవారునంది మొదలగువారు చెప్పిరి. అయిన నేమి చేయవలయునని యతిరాజు లనగా పిలిచినదే చాలునని రండి యని వారనిరి. మేమట్లు రామని యతిరాజు లనగా మాకై రండి యని వారనిరి. యతిరాజులు శ్రీవైష్ణవుల శాసన మని తలచి సమ్మతించి అచటికిపోయి రాజపుత్రికశిరమున తమపాదములుంచి శ్రీపాదత్థిర్థము నిచ్చిరి. బ్రహ్మరక్షస్సు పోయెను. దివ్యవిమానము వచ్చెను. రాజకుమారికి చిత్తభ్రమ పోయి చేష్టలు మానెను. ఆమె చీరకట్టుకొనగా కనకాభిషేకమైనట్లు తోచెను. దుష్టగ్రహబాధ తొలగిన రోహిణీనక్షత్రము ప్రకాశించినట్లు ప్రకాశించెను. ఇక నాగురువులను విడిచితిని; మీకు శిష్యుడ నైతిని. మీరేమి చేసినను చేయుడు అని రాజనగా యతిరాజులు అతనికి విష్ణువర్ధనుడు అని పేరుంచిరి. పంచసంస్కార మొనర్చిరి. ఎల్లవారును మాకు, మావంశస్థులకు, ఈయారికి మీరే గురువులని వచ్చి పాదముల బడిరి. అందరికిని పంచసంస్కారము లాయెను. యతిరాజులు సకలప్రాణులచేతను ఉపచరింపబడుచు కొంతకాల మచ్చట నుండిరి.

విట్టలదేవరాజు యొక్క పండ్రెండువేలమంది గురువులు “మాశిష్యుని లాగుకొంటివా? మాతో వాదము సల్పుము” అని యతిరాజుల మీదికి వచ్చిరి. మీరుబౌద్ధులు; నేను మిమ్ముచూడను, తెరవేయుడు అని చెప్పి యతిరాజులు ఒకముఖము చాలదని నిజరూపము వహించి వేయిముఖములతో వాదించి జయించిరి. వినపుగాలి సోకి వారు మృతినొందుదు రనియు, భయపడుదు రనియు వారట్లు తెరవేయించిరి. కొందరు యతిరాజుల పాదముల బడగా వారిని క్షమించి విడిచిపెట్టిరి. విట్టలదేవరాజు యతీంద్ర చరణారవిందములందు పరమభక్తి గలవా డయ్యెను. యతిరాజులు కొంతకాల మచ్చటనుండి సింగర్ కోవెలకు వచ్చిరి.

యతిరాజులకు తిరుమణి అయిపోగా శాస్త్రోత్తమ్యుత్తక కావలయునే అని చింతించిరి. యతిరాజు చింతించిన ప్రపంచమే చింతించినట్లుగునుగదా: ఆరాత్రి యాదవశైలమణి (తిరునారాయణస్వామి) స్వప్నమున ప్రత్యక్షమై “యతిరాజా: యదుగిరిలో మంచినీలమున యథేచ్ఛముగ మన్ను దొరకును. ఎత్తికొనుము. అవి శ్వేతద్వీపమందలి స్మృతిక. గరుడుడు దాని నిచ్చట వేసెను. నైకొనుము. నన్నును ప్రతిష్ఠించుము. నాకు తండ్రి వగుము” అని చెప్పెను. యతిరాజులు మరునాడే లేచిపోయి వెదుకగా భగవంతుడున్నచోటు తెలియలేదు. అయ్యో: స్వామి సత్యకాముడు, సత్యసంకల్పుడు. అబద్ధము చెప్పడు. మరి దొరకలేదే అని చింతాక్రాంతులై పరుండియుండగా స్వామి మరల ప్రత్యక్షమై “నాయనా: కల్యాణతీర్థముగట్టులో దక్షిణముప్రక్క కౌండ క్రిందుగా చంపకపృక్షము లధికముగ నున్నవి. అచట తులసీ వనమున్నది. అందు పెద్దచెట్టున్నది. ఆచెట్టుక్రింద పుట్టలో చున్నాను. సత్యము, సత్య” మని చెప్పెను. యతిరాజు లట్లే వెళ్లి చూడగా కోటి సూర్యు లుడయించినట్లు స్వామి ప్రకాశించుచుండెను. ‘ఈతావును పట్టణ మొనరింపుము’ అని స్వామి చెప్పెను. యతిరాజు లట్లేచేసి ప్రాకారమండపగోపురములతో సలక్షణమైన తోవెలగట్టి దానికి శ్రీమన్నారాయణపురము లేక తిరునారాయణపురమని పేరుంచిరి. దానినే మేలుకోట యందురు. సంక్షోక్షణము కావలసి యుండుటచేత శ్రీరంగరాజభట్టరు లేక రాజభట్టరును చేయు మనిరి. మంత్రతంత్రలోపములు లేక చేయించిరి. సకలవిభవములును జరుగుచుండెను. సన్నిధికి పోయినవారే ఆవైభవములు సేవించురు. ఎల్లవారును కడతేరవలదా? బ్రహ్మాత్పవములు చేయవలెను. ఈస్వామి శిల. ఉక్తివమూర్తులు లేరే యని యతిరాజులు చింతతో పరుండ

స్వామి స్వప్నమున ప్రసన్నుడై “ధీల్లీశ్వరు నింటిలో నా ఉత్సవ విగ్రహ మున్నది. తీసికొనిరమ్ము.” అని చెప్పిరి. యతిరాజులు డెబ్బదినల్గురు సింహాసనాధిపతులు, పండ్రెండువేలమంది యేకాంతులు, లక్ష సామాన్యశిష్యులు వెంట నేతేరగా వెడలి ధీల్లీశ్వరుని తి తపరాక నెఱిగించిరి. మూలవిగ్రహమును చేరవలెనని ఉత్సవ మూర్తుల కిష్టముండుటచేత స్వామి ధీల్లీశ్వరుని ప్రేరేపించగా నతడు యతిరాజుల నెదుర్కొని ‘నేను అన్యమతస్థుడను. ఏమిపని మీద తామిందరితోడ దయచేసితిరి? చెప్పితిరేని చేసెద’ నని నమస్కరించి చెప్పెను. “మాకేమి కావలెను? మీయొద్ద మాయుత్సవవిగ్రహ మున్నది. అది కావలె”నని వారడుగగా “మేము దిగ్విజయకాలమున అనేకవిగ్రహములను తెచ్చియున్నాము. మాఖజానాలో చూడుడు” అని ధీల్లీశ్వరు డనెను. వారు వెడలి చూచి లేసనగా “నేనేమి చేయుదును? మీస్వామి యైనచో పిలువ రాదా?” యని ధీల్లీశ్వరు డనెను. యతిరాజు చింతతో పరుండగా “యతిరాజా! దుఃఖింపనేల? మీరు పిలిచిన రానా? మీస్వామిని కానా? మాస్వామి యున్నాడు. పిలిచెదననరాదా? నాయందు అంతసమ్మిక లేదా?” అని స్వామి యనెను. “ఎక్కడనున్నావని పిలుతును” అని యతిరాజు లడుగగా “రాజపుత్రికవర్గర సుఖముగ నున్నాను. ఆమె శయనగృహముకడకు వచ్చి పిలుపుము” అని స్వామి స్వప్నమున చెప్పెను. యతిరాజు లీసంగతి రాజు కెఱిగింపగా “నేనును వచ్చెదను. నాతోవచ్చి చూడు” డని అత డనెను. యతిరాజు ధీల్లీశ్వరునితోడ అంతఃపురమునకు పోగా ఆవై భవమును చూడవలెనని ఊరి వారికి తోచెను. అందరి కది వేషుకగా నుండెను.

“రామప్రియా! రమ్ము” అని యతిరాజు పిలిచెను. అంతట గొప్పప్రకాశ ముకలుగగా పీతాంబరము ధరించినవాడును,

కస్తూరీతిలకొజ్జలును, నుందరమూర్తియు, పెండ్లికుమారునియ
 ట్లుండువాడును, ఇట్టి వాడని వర్ణించుటకు తరముగాని రూపము
 గలవాడును అగు స్వామి కాళ్లగజ్జెలు గల్లు గల్లు మన మెరయు
 మండగా నడచివచ్చి యతిరాజు తొడపై గూర్చుండెను. విగ్రహ
 మెపుడు నడచివచ్చెనో అపుడు మాట్లాడి యుండునని యెల్ల
 వారును తలంచిరి. యతిరాజు లానందసాగరమున మునింగిరి.
 “అహ! పుట్టలోనుండిన తిరునారాయణుడు నాచే ప్రతిష్ఠింప
 బడవలయునని తలచి నాస్వప్నములో ప్రత్యక్షమై తానుండు
 చోటు తెలిపెను. నిత్యోత్సవములు జరుగుచున్నవి. ఉత్సవ
 మూర్తులు కావలెనని తలపగా ఢిల్లీశ్వరుని ప్రేరేపించి నాకు
 మర్యాద చేయించెను. తానుండుచోటు చెప్పి నన్ను రప్పించి
 నాడు. మానమును కాపాడినాడు. గౌరవము గల్గించినాడు” అని
 సంతోషముచే రోమాంచము గలుగగా స్వామిని గాఢాలింగనము
 చేసికొని “శెల్వపిళ్లా” లేక ‘సంపత్కుమారా’ అని పిలిచిరి. ఊరి
 వారును, ఢిల్లీశ్వరుడును స్వామికి యతిరాజపుత్రుడని పేరు
 పెట్టిరి. రాజు శరణాగతి చేసెను. అనేకవిధముల పూజించి
 ప్రపంచమున వీరివలె నెవ్వరును లేరని ఆశ్చర్యపడి విగ్రహము
 నిచ్చెను. యతిరాజులు స్వామిని తీసికొని పోగా నే నావిగ్రహము
 నెంతకాలముగనో చెంతనుంచుకొని యున్నాను. ఆవిగ్రహమును
 విడిచియుండలేను అని రాజుకూతురు దుఃఖించెను. విగ్రహమును
 తీసికొనిరండి యని రాజు పరివారమును బంపగా “నీవు ప్రభుడవు.
 ఇచ్చితివి. మరల గైకొనరాదు. నే నీయవలసిన న్యాయము
 లేదు. నీవు న్యాయాధిపతివి. ఇట్లుండగ రాదు” అని యతి
 రాజులు చెప్పి పంపిరి. బలాత్కారముగ తెమ్మని ఢిల్లీశ్వరుడు
 దూతల సంపగా యతిరాజులు మొదలగువారు భయపడి కాపాడు
 డని ఆప్రదేశముననున్న పంచములను అడిగిరి. వారెల్లవారిని

పొడలో దాగుడని పల్కి రాజభటులు రాగా ఇచ్చట నెవ్వరును తేరని చెప్పిరి. లోపలికి వెళ్లి చూచెదమని రాజభటు లనగా మాయూరిలోనికి మీరేల వచ్చెదరు ? పొండి. వారిచ్చటికి రారు అనగా దూతలు పోయిరి. “స్వామీ: మేము చండాలురము. స్వామిని, మిమ్ము కాపాడితిమి. స్వామి ఆలయములోనికి పోగానే చండాలురు ఊరిలోనికి రారాదు” అని అందురేమో యని పంచము అనగా యతిరాజు ఎంతమాత్రము అట్లు జరుగదు. అపుడపుడు మీరు స్వామిని సేవించునట్లు చేసెదము. మీమేలు మఱవ మని యతిరాజు అనిరి. జ్ఞాపకముంచుడు. మేము కడతేరవలదా యని పంచములు విన్నవించిరి. రాజభటులుపోయి జరిగినసంగతి ఢిల్లీశ్వరున కెఱిగించిరి. యతిరాజులు తమజనముతోడ దాగి యుందురు. ఆయన కంతశక్తి యున్నది. మీరు పోయి వారిని కనుగొని హింసించక మారాజకుమారిని పిలుచుకొనిపొండి యని వారితో చెప్పుడని ఢిల్లీశ్వరుడు భృత్యుల కాజ్ఞాపించెను. వారట్లే యతిరాజులతో జెప్పిరి. ఆరాజు మిగుల గౌరవించెను. స్త్రీహత్య గావించియే స్వామిని పిలుచుకొని పోవలయునా ? స్వామికెందరు భక్తులుందురో యని యతిరాజు లందుకు సమ్మతించి అచ్చటికి పోయిరి. ఢిల్లీశ్వరుడు స్వామితోడ తనపుత్రికను బంపెను. స్వామి తనకు అల్లుడును, యతిరాజులు సంబంధియు అగుటకు రాజు మిక్కిలి సంతోషించెను. కొమార్తెను, అల్లుని బంపునపుడు వారి సంరక్షణార్థమై తనకుమారుని చతురంగ బలసమేతముగ బంపి జాగ్రత్తగ విడిచిరమ్మని రాజు ఆజ్ఞాపించెను. వేదపారాయణము తోడను, అనేకవాద్యవిశేషములతోడను వారు బయలుదేరి వెళ్లిరి. ‘ఎన్నివస్త్రములు కట్టి ఆభరణములు పెట్టినను స్వామి మాతో మాట్లాడెనా? మీతో మాట్లాడెనే’ యని యతిరాజులను గౌరవించుచు, స్తుతించుచు వారు వెళ్లిరి. స్వామిని, రాజకుమారిని నపరత్న ఖచిత

మైన బంగారుపల్లకిలో కూర్చుండబెట్టి యువరాజు పరమభక్తితో పల్లకిని పట్టుకొని నడచుచుండెను. రాముడు సీతతో సంతోషముగా అయోధ్య కరిగినట్లు పత్ని యుతుడై స్వామి పోవుచుండగా నొక ప్రకాశముగల్గి రాజపుత్రి కనుచురు గయ్యెను. ఆమె స్వామిలో చేరెను. సాయుజ్య మనగా భేదములేక లోపలికి పోయి అనుభవించుట. ఎల్లవారును చూతురను తలంపుతో ఆమె స్వామిలోపల జేరెను. చతురంగసైన్యములును ఉన్నవి. ప్రేమించిన స్వామి పిలుచుకొనిపోయిన నేమి చేయవచ్చును? యతిరాజులకును, ఎల్లవారికిని, ఆమెతమ్మునికిని ఆశ్చర్యము గలిగెను. ప్రేయవడి వచ్చినదిగాన స్వామి సాయుజ్య మొసగెను. ఆభాగ్య మామెతుల భించెను అనుకొని రాజకుమారుడు స్వామిని ఊరికి పిలుచుకొని పోయి విడిచిపెట్టి మేమడుగడుగునకు వచ్చుచుండుటకును, ఈమె డిల్లీశ్వరుని కూతురని ఎల్లవారికిని తెలియుటకును ఈమెను అర్చారూపముతో స్థాపించవలయునని యతిరాజుల నడిగెను. యతి రాజులు సమ్మతించి అట్లుచేసిరి. రాజపుత్రుడు యతిరాజులయొద్ద సెలవుగైకొని ఊరికేగి తండ్రితో జరిగినసంగతి చెప్పెను. జగదీశ్వరుడు లభించెను. బిడ్డయెట్లు సుఖపడగోరునో అట్లు సుఖపడ నిమ్ము. మంచిపని చేసితి వని రాజు కుమారుని మెచ్చుకొని కొమార్తె యొక్క, అల్లుని యొక్క ఆరాధనకై అమితద్రవ్య మొసంగి మనుష్యులన మీరే యని యతిరాజులను శ్లాఘించి వారి పాపములు గట్టిగ పట్టుకొని శరణాగతి చేసెను. డిల్లీశ్వరునకు కబీరని మరొకపుత్రు డుండెను. వాడు పెద్దవాడు. వాడీ సంగతి విన్ననాటినుండియు చెల్లె లై క్యమైనట్టి ఆస్వామిని సేవించవలెను. స్వామిని పిలుచుకొని పోయిరే. ఆస్వామిని పట్టుకొనవలయును. నాచెల్లెలికి భక్తియున్నదా? పూజలున్నవా? యవనుని కూతురైన ఆమె స్వామిపై మనసుంచగా భక్తవత్సలుడు గ్రహించెనే. వసిష్ఠ

వామదేవాదులకు జ్ఞానభక్తి, గోపికలకు కామభక్తి. స్వామి దానికిని వశ్యుడాయెనే! అతడు మంచిస్వామి. ఆయనను సేవించవలయును అని తలంచి నారాయణపురమునకు వచ్చి యతిరాజులను దర్శించి మీరు రాగా మాస్వభావము మారెను. మిగులభక్తి గలిగెను. నేనేమి చేయుదును? అని అడిగెను. ఒక్కస్వామిని సేవించిన చాలదు. దివ్యదేశయాత్ర సల్పుము. మంచిగతి గల్గునని యతిరాజులు చెప్పిరి. అతడు యవనుడైనను దివ్యదేశసంచారము చేయదలంచి అచ్చటచ్చట సేవలు దొరకునా యని యతిరాజుల నడిగెను. యతిరాజు నాజ్ఞయని చెప్పమని యతిరాజు లనిరి. వాడనేకదివ్యదేశములను చూచుచుపోయి శ్రీరంగముచేరి స్వామిని సందర్శించి నిన్ను విడిచి పోజాలను. మోక్ష మిమ్మని స్వామి నడిగెను. నేను యోగ్యులకు మోక్షమిచ్చువాడను. పతితులకు మోక్షమిచ్చువాడు జగన్నాథుడు అని రంగనాథుడు చెప్పగా అతడట్లే జగన్నాథమునకు పోయి సన్నిధిప్రసాదముతో కాలము గడపుచుండెను. స్వామి యొకనాడు పరీక్షింపగోరి అతడు భుజించునపుడు శునకముగ వచ్చి రొట్టెను లాగుకొని పారిపోయెను. అతిథి, సన్యాసి, బ్రాహ్మణుడు ఇటువంటి రూపములతో పోలేదు. శునకరూపముతో వచ్చినను అతడు పాత్రమున నెయ్యి తీసికొని శునకమా! ఆగుము. నెయ్యి తీసికొనుము. నేతిస్థంబంధము లేకుండిన కడుపునొప్పి కలుగును. అనుచు దానివెంబడి పోయెను.

విద్యావినయసంపన్నే బ్రాహ్మణే గవి హస్తినీ ।

శునిచైవ శ్వపాకే చ పండితా స్సమదర్శినః ॥

అను భగవద్గీత 9 అధ్యాయమున బ్రాహ్మణుడు, పండితుడు, గోవు, ఏనుగు, కుక్క వీరియందు స్వామియున్నాడు. కాన జ్ఞానులు సమముగ చూతురని చెప్పబడియున్నది. కబీరుకూడ అదేశకు వచ్చెను. శునకమునందు అంతర్యామియైన స్వామి

కష్టపడునని తలంచెను. ఇట్లుతలచి శునకమువెంట బహుదూరము పోయెను. అశునకము ఒకమంచస్థలమున నిలిచి శంకచక్రగదా పాణియగు జగన్నాథుడుగ దర్శన మిచ్చెను. వానికి మోక్షము లభించెను.

యతిరాజుల అధ్యక్షతవలన తిరునారాయణస్వామికి ఉత్సవము లేర్పాటయ్యెను. “ఆహా! పంచములుగదా సన్ను కాపాడిరి. వారు లేకుండిన నేమైయుండును” అని తలంచి యతి రాజులు వారు ఆయుత్సవమున బలిపీఠమువరకు పోవచ్చు సనియు, కల్యాణతిర్థమున స్నానము చేయవచ్చు సనియు, ఆయూరికి క్రొత్తచట్ట మేర్పఱచిరి. వారు తైలము, బియ్యము స్వామి కిత్తురు. మూడుదినములైన పిదప యథావిధిగ సంక్షోక్షణ మాచరించి మిగిలిన ఉత్సవములను ఉడయవరుల యాజ్ఞచేత అర్చకులు నిర్వర్తింతురు. పంచములు సహాయము చేసిరనియు, వారికి మర్యాద జరుగుచున్నదనియు కొన్ని గ్రంథములతో లేదు. లేకున్న ఇప్పటికిని అచ్చటివారికి ఆమర్యాద తప్పక జరుగు చుండునా? కృతయుగమున సనత్కుమారుడు వైకుంఠరూపియైన నారాయణుని స్థాపించి పూజించుటచేత ఆదివ్యదేశమున కాయుగ మున నారాయణాద్రి యనిపేరు. త్రేతాయుగమున త్రిమూర్త్యం శమున దత్తాత్రేయుడు వేదశాస్త్రములను చేయుచుండగా నలుగురు వేదపురుషులు శిష్యులుగా వచ్చి చేరిరి. ఆయన శిష్యులతో ప్రకాశించుచు ఈచోటికి వచ్చి స్వామిని పూజించెను. అదిచేత ఆప్రదేశమున కాయుగమున వేదాద్రియని పేరు. ద్వాపర యుగ మున యాదవుడైన శ్రీకృష్ణమూర్తి అచ్చటికి పోయి పూజించి నందున నాయుగమునం దాచోటికి యాదవాద్రి యని పేరు. కలియుగమున యతిరాజులు జీర్ణోద్ధారణము చేసిరి గాన ఈయుగ మునం దాదివ్యదేశమునకు యదుశైలమని పేరు. రామానుజుల

కృపచేత నాయడవి యూరాయెను. పద్మవనము అనుచోట నుండిన అనేకులు మతనాశము చేయ నారంభించగనే యతి రాజులు పోయి వాదించి వారిని శిష్యులనుగ చేసికొనిరి. యతి రాజులకు శ్రీరంగము సొంతము గాన విశేషమర్యాదలు జరిగెను. ఇచ్చట అట్లు జరిగెనా యనిన అంతకంటెను హెచ్చుగనే జరిగెను. శ్రీరంగమున అన్నియుండెను. ఇచ్చట ఏమియులేక యేర్పడినది గాన విశేష మర్యాదకు హేతువాయెను. యతిరాజులు బయలుదేరి పోగానే శ్రీరంగమును దొంగలు, సింహవ్యాఘ్రములు ఆక్రమించెను. రంగనాథునికి చింత కలిగెను. “బ్రహ్మ చెప్పగా రామానుజ సిద్ధాంతమును చెఱచి కొంతసహాయము చేయవలయుననుకొంటిని. యతిరాజును పంపుమని వరదు నడుగగా ఆయన పంప ననెను. మోసపుచ్చి ఆయనను రప్పించితిని. అట్టివానిని ఊరు వెడల గొట్టించితిని. నావలన సృష్టింపబడిన క్రిమికంతునిచేత పాషండ మతము ఆరంభ మాయెను. నాభాగ్యము తిరునారాయణపురికి పోయెనే. క్రిమికంతుని శ్రీఘ్రముగ చంపవలయును” అని రంగ నాథుడు తలచి ఒకస్వామిని పేర్కొనిపించెను. శ్రీరంగమునుండి తిరునారాయణ పురమునకు ఆవైష్ణవస్వామి వచ్చి యతిరాజులను సేవించగా చోళరాజు పిలువనంపగనే మహాపూర్ణులు కూరత్తాళ్వారు బయలుదేరి పోయిరే. సంగ తేమాయెను? అని యతిరాజులు వచ్చినస్వామి నడిగిరి. “మీరు పోగానే మేము ‘శివాత్మరతరం నాస్తి’ అని యేర్పాటు చేసితిమి. మీరేమనెదరు? ఆక్షేపణకు సమాధానము లుండిన చెప్పుడు” అని వారడిగిరి. “శివుడు మా స్వామికి మనుమడు. తాత పెద్దయా? మనుమడు పెద్దయా?” బ్రహ్మ కుమారుడు శివుడు అతనిపుత్రుడు బ్రహ్మరుద్రాదులు పుత్రపౌత్రులుగ నుండగా-

మత్తః పరతరం నాన్యత్ కించిదస్తి ధనంజయ ।

మయి సర్వమిదం పోతం సూత్రే మణిగణా ఇవ ॥

అను భగవద్గీత 7అధ్యాయ. 7శ్లోకమువలె ఆయనను మించిన వారు లేరు. గీతను మించినది లేదు. దానియందు “మత్తః పర తరం నాస్తి” యని స్వామియే చెప్పియున్నాడు. అట్లుండగా ‘శివాత్పరతరం నాస్తి’ యని చెప్పవచ్చునా ? అట్లు చెప్పటకు కాదు. అది నిజమును గాదు అని వీరు చెప్పగా వుత్తుడు, పొత్తుడు అనిన వినము. శివుడు పెద్దయ్యా ? విష్ణువు పెద్దయ్యా ? చెప్పడు అని రాజు కోపముతో నడిగెను. “ఒకడు కాలుచాచగా సురియొకడు పురుషసూక్తమంత్రములతో ఆపాదమును కడిగెను. ఇంకొకడు భక్తితో ఆపాదజలమును శిరమున ధరించెను. వీరిలో నెవడు హెచ్చు ?” అని వారనగా “కాలుచాచినవాడు పెద్ద, కడిగిన వాడు మధ్యస్థుడు, ఆజలమును ధరించినవాడు తక్కువవాడు” అని రాజునెను. “మాస్వామి కాలుచాచగా బ్రహ్మ కడిగెను. శివుడు శిరమున ధరించెను” అని వారనిరి. శివుడు శిరసున ఆజలము వేసికొనెనా ? ఎందుకొరకు వేసికొనెను ? ఏమి ప్రయోజనమును పొందెను ? అని రాజుడిగెను. 3అధ్యాయ. 4నూ “నాన్ముగన్ తిరు వందాది” 3వ పాశురార్థము.

“బ్రహ్మ తన అల్పత్వమును చూపుచు తనకమండలువు లోని దివ్యతీర్థమును పురుషసూక్త మంత్రములతో స్తుతించి కాల కూటవిషము భుజించి నల్లనిగొంతుక కలవాడైయుండు శివునిమీద పడునట్లు కడిగెను. కర్మముచేసి అంతఃకరణశుద్ధిని పొంది, భగవచ్చరణారవింద ధ్యానము చేయవలయును. దివ్యరేఖలచేత ఆలంకరింపబడిన పాదమందలి నఖములు సూర్యోదయమైనట్లు ప్రకాశించును. సూర్యునికి మీది ప్రకాశము. సూర్యకాంతి యే అంధకారమును పోగొట్టదో ఆయంధకారమును పోగొట్టును. హృదయాకాశమున భగవచ్చరణారవిందము నుంచుకొనిన చీకటి పోవును అని భాగవతమున శుకుడు పరీక్షిన్మహారాజునకు చెప్పెను.

అట్టి ప్రభావముగల భగవత్పాదక్షీర్ణమును శివుడు పరమభక్తితో ధరించెను. శివుడు శ్మశానవాసి. అతనితో చేరినవారు భూతప్రేతములు. 'శివం' అనిన మంగళమని యర్థము. నేను పేరునకు మాత్రము మంగళుడనుగ నున్నాను. భగవత్పాదక్షీర్ణము పడిన యెడల ఆపేరు సార్థక మగును అని తలచి శివుడు శిరమున ధరించి పరమ మంగళు డాయెను. భగవంతుని తలచువారి మనసున మురికి అనగా కామకోధాదు లుండినను భగవత్పాద జలము ఆమాలిన్యమును కడిగివేయును. వారిపాపమును కొండను వజ్రాయుధమువలె పోగొట్టును. ఇట్టిక్షీర్ణమని బ్రహ్మ తలచి కడుగగా శివుడు ధరించెను అని వారు చెప్పగా రాజునకు మీద తోచలేదు. వాదము చేసి జయించలేము. నిర్బంధించి చేయించవలయును అని తలచి సరి; ఉండనిండు. మేముట్లు ఏర్పాటు చేసితిమి. చేవ్రాలు చేయుడు అని రాజనెను. 'శివా త్పరతరం నాస్తి' అని రాజనెను. 'శివాత్పరతరంనాస్తి దోషణమస్తి తతః పరః' అని కూరత్తాళ్వారు వ్రాసిరి. శివ మనగా ఒకతూము. దోషణ మనగా రెండు తూములు. ఒకటికిపైగా రెండు ఉండునపుడు ఎట్లు లేదని చెప్పుదునని కూరత్తాళ్వారు పరిహాసముగా వ్రాసిరి. రాజునకు కోపము వచ్చెను. వీరేదో శాస్త్రార్థము చెప్పుచున్నారు. వారిమతమున నున్నది అని తలచితిని. "ఈరాజసభలో పరిహాసమా? ఒక్క మరకాలుకంటెను అధికము లేదను మూడుడనా! అధికప్రసంగము, వీరిద్దరికనులు పెరికివేయుడు" అని రాజు ఆజ్ఞాపించగా దూతలు పట్టుకొనిపోయి పెరికిరి. ఇట్లు కొన్నిగ్రంథములలో నున్నది. రాజిట్లు చెప్పగనే ఇంతియేనా? కనులుతీయు మంటివా? సంతోషము. నీవు తీయకుండినను నేనే తీసికొనవలెనని తలచితిని. నీవు చేసినది అనుకూలమే. ఇట్టిపాపిని చూడరాదని తలచితిని అని చెప్పి కూరత్తాళ్వారు స్వయముగ నేత్రములను తీసికొనిరని యొక

గ్రంథము. శిష్యులు వారిరువురను శ్రీరంగమునకు పిలుచుకొని వచ్చుచుండగా బాధను సహించలేక మహాపూర్ణులకు మార్గమునండి చరమదశ వచ్చెను. శ్రీరంగమునకు పోయి చేరవలయునని శిష్యులు త్వరపడగా వలదు; నేనట్లుచేసిన ఇతరులును అచ్చటనే శరీరత్యాగము చేయవలయునని తలతురు. ఆచార్యభక్తి వారి చరణధ్యానము లుండిన చాలును. అదియే శ్రీరంగము అని చెప్పి యామునులను ధ్యానించుచు మహాపూర్ణులు పరమపదిచిరి. వారి పుత్రుడు మొదలగువారు వారికి విధిప్రకారము సంస్కారము చేసిరి. కూరత్తాళ్వారుమాత్రము శ్రీరంగము చేరిరి అని శ్రీరంగము నుండివచ్చిన స్వామి చెప్పగా నాకొరకు ఆచార్యులు శిష్యుడు పోయిరే. నాకొఱకై సంకటపడిరే అని యతిరాజులు దుఃఖించి విశేషప్రపత్తినిరతులై వేదవేదాంగపారంగతులగు పదివేలమంది స్వాములకు భోజనముపెట్టి వస్త్రాదులిచ్చి భగవదర్పణము చేసిరి. యతిరాజు లీమాట వినియును తోడనే శ్రీరంగమునకు పోవుటకు లేకపోయెను. పుత్రుడు తండ్రితో జగడములాడి నీముఖావలోక నము చేయనని పోవును. తండ్రి అట్లు చేయలేడు. రంగనాథుడు యతిరాజులకు తండ్రి. కనుకనే ఆయనను విడిచి త్వరగా వెళ్లిరి. చెల్వపిళ్ల కొడుకుగాన ఆయనను త్వరగా విడుచుటకు కాలేదు. కొడుకు తండ్రియొక్కరూపాంతరముగదా! కాన తండ్రికి తన మీదవలెనే పుత్రునిమీద ఆశయుండును. కాన నిచ్చట నొక యేర్పాటు చేసివచ్చెదనని శ్రీరంగమునుండివచ్చిన శ్రీవైష్ణవుని కూరత్తాళ్వారునొద్దకు పంపిరి. ఇట్లని కొన్నిగ్రంథములు; మరొక రిని పంపిరని మరికొన్నిగ్రంథములు. సిరియాండానును పంపిరని వడగలవారిమతము. మారుతి ఆండానును పంపిరని తెంగలవారి మతము. ఎవరినో ఒకరిని పంపిరి. దృష్టిపోయిన సృష్టిపోయిన దని ఒకసామెత. అనగా చచ్చినట్లే. 'సర్వేంద్రియాణాం నయనం ప్రిధాన' మ్మనిరి.

కనులుండిన వేదశాస్త్రములను చదువనగును. కూరత్తాళ్వారు నకు కనులుపోయిన వని విని వారును పోయినట్లే యని యతి రాజులు దుఃఖించిరి. కూరత్తాళ్వారు తనయింటిలో కొడుకులు, కోడళ్ళు, భార్యతో నుండిరి. వారు సన్నిధికిపోగా ద్వారపాలకులు పోరా దనిరి. ఏలయని వారడుగగా మీరెవరితో చేరినవారు ? రామానుజులతో చేరినవారని లోనికి విడువరాదని మారాజుగారి యాజ్ఞ అని వారనిరి. గురువును చేకొని స్వామిని వడలుదునా ? స్వామినిచూచి గురువును విడుతునా యని కూరత్తాళ్వారు యోచించి సన్నిధిలోనికి పోయినయెడల గురువును విడిచితివా, పొమ్ము అని స్వామి అనును. ఈరంగనాథునిచేతనగు కార్యము యతిరాజుల చేత నగును. యతిరాజులచేత నగు కార్యము స్వామిచేతగాదు. రంగనాథాః రమ్మని యతిరాజు పిలిచిన స్వామి వచ్చును. కాన గురువే హెచ్చు అని తలంచి “అహం తు లక్ష్మణాచార్యస్య సంబంధీ నాత్ర సంశయః”- నేను లక్ష్మణాచార్యుల సంబంధిని, అందుకు సందేహము లేదు అనిరి. అట్లులైన పోరాదు, పోరాదు పోరాదు అని వారు చెప్పగా సేవింప నక్కరలేదు; లేదు, లేదు అని వీరునుఘోషించుచు చెప్పిరి. కూరత్తాళ్వారు ఆయూరువిడిచి అశగర్ సన్నిధియగు వృషభాద్రికి అందరిని పిలుచుకొని పోయిరి. కాని వారి మనసుమాత్రము శ్రీరంగమునందే యుండెను. “స్వామీ ! నన్ను మరల శ్రీరంగము చేర్చుము. యతిరాజు క్షేమముగ రావల యును. నేనపుడు పోయెదను” అని ప్రార్థించుచుండిరి. ఇట్లు కొన్నిగ్రంథములు. శ్రీరంగమున నుండియే అట్లు ప్రార్థించు చుండి రని కొన్నిగ్రంథములు. యతిరాజు పంపినస్వామి శ్రీరంగమునకు వచ్చి కూరత్తాళ్వారునకు సమాధానము చెప్పిరని కొన్నిగ్రంథములు. వచ్చినస్వామి యతిరాజులసంగతి సాంగో పాంగముగ జెప్పగా వారు సుఖముగ సున్నారాయని కూరత్తాళ్వారు

రడిగిరి. లేదు. మిగుల దుఃఖించుచున్నారు. పూర్ణాచార్యులు పోయి రనియు, మీకు కన్నులు పోయెనని వారిచింత. గురువుకు వచ్చినను, శిష్యునకు వచ్చినను భక్తివాత్సల్యములచేత తనకు వచ్చినట్లేయుండును. కూరత్తాళ్వారు ఈసంగతి విని కనులుపోయినపుడు గూడ నేను దుఃఖించలేదే. అయ్యో: యతిరాజుల శరీరమునకు బాధకల్గిన ప్రపంచమునకు గల్గినట్టు లగునే. నాకన్నులు పోయిన నేమి? అనిరి. రామునికి నాతలంపు గలదా అని సీతాదేవి హనుమంతు నడుగగా ఆయనకు ఆహారనిద్రలు లేవు. కృష్ణపక్షమట్లున్నాడు అని హనుమంతు డనెను. “నాయనా: ఈ మాటలు విషముతోగూడిన అమృత వట్లున్నవి. నన్ను తలచుచున్నారనగా అమృతముగ నున్నది. నాకై శరీరము కృశించినదనగా విషమువలె నున్నది అనెను. అట్లే యతిరాజులు అప్రతిహతశ్రీగా నున్నారని సంతోషమును, దుఃఖించుచున్నారని దుఃఖమును కూరత్తాళ్వారు పొందిరి. సృష్టించినస్వామి నేనుండువరకు యతిరాజులు ఉండవలెను. నాకు కన్నులు, ప్రాణము పోయినను పోవుగాక: యతిరాజు అప్రతిహతశ్రీగా నుండునపుడు నేను వెళ్లవలెను. నాకదియే చాలును” అని చెప్పి యతిరాజులను చూచితిరా? అని అడిగిరి. ఆయనయేగదా నన్ను పంపిరని స్వామి చెప్పగా ప్రవచనము జరుగుచున్నదా యని కూరత్తాళ్వారు రనిరి. అదేమి వైభవము? అని ఆస్వామి సంగతి యంతయు చెప్పి శ్రీరంగమున కంటెను ఒకింత అధికముగనే యున్నదని ఆస్వామిచెప్పెను. “ఓరీ: ఈసంతోషవార్తను తెలిపిన వీరికి బహుమాన మిచ్చుటకై జోడుసాలువులను తె”మ్మనిరి. సీతాదేవి రామునియుంగరమును జూచి ఆయనను చూచినట్లే తలచి దానిని ముద్దుపెట్టుకొని ఆలింగనము చేసికొన్నట్లు యతిరాజులయొద్దనుండి వచ్చిన స్వామిని యతిరాజులుగనే భావించి కూరత్తాళ్వారు

వారి కనేకములైన యుపచారములను చేసిరి. అస్వామి వైష్ణవులు. క్రిమికంఠుడు శ్రీరంగముదప్ప చోళదేశములోని సకలవైష్ణవస్థలములను నాశముచేసెను. శ్రీరంగమునకు పోయి నాశముచేయవలెనని ప్రయాణ మాయెను. వైష్ణవకంటకుడు సైన్యములతో ప్రయాణమై శ్రీరంగమునకు సమీపముందున్న గ్రామమున నిలిచెను. వాని కారాత్రి గండమాల (గొంతులో వ్రణము) పుట్టి క్షణక్షణమునకు అధికమాయెను. దానిలో అనేకక్రిములు పుట్టెను. కడుపునొప్పి కలిగెను. దొంగ దొంగతనమును నవ్వుతు చేసి వెనుక దుఃఖించును. కర్మముచేయునపుడు నవ్వుతూ చేసి అనుభవించునపుడు దుఃఖింతురు. అట్లే క్రిమికంఠుడు నవ్వుతుచేసి బాధపడుచు చచ్చెను. క్రిమికంఠుడు రేపువచ్చి నాశముచేయునని స్వాములు భయపడుచుండిరి. వాడు చావగా ఉడయవరుల ప్రభాపమువలన చచ్చె ననిరి. కొందరు స్వాములు యతిరాజుల కీసంగతి తెల్పుటకు వెడలిపోయి మహాపాపి, విశిష్టాద్వైతమును పాడుచేయవచ్చిన ఆమహాపాపి చచ్చెను అని చెప్పిరి. వీరి కేమిత్తునని యతిరాజులు యోచించి సాలువు కప్పుదునా? అది సరియైనదిగాదు అని తలంచి "చూచితిని సీతను" అని హనుమంతుడు చెప్పగా రాముడెట్లు ఆలింగనము చేసికొనెనో, రావణుడు పోయెనని విని సీత యెట్లు ఆశీర్వదించెనో అట్లు యతిరాజు లీమాటవిని నాకు మాత్రమే గాదు మన వైష్ణవసిద్ధాంతమునకే క్షేమము గలిగెను. ఇందుకు తగిన బహుమానము మీకేమి ఇత్తును అనిరి. రుక్మిణీదేవి తనకు భర్తనుగూర్చిన జ్యోహ్మణునికి ప్రీతిగా ఏమి యిచ్చుటకును లేక నమస్కార మర్పించెను. వీరును అట్లే సంతోష వార్త తెలిపినవారిని సమీపమునకు పిలిచి ద్వయమంత్రమును చెప్పిరి. రత్న మనిన సీమంత్రమే రత్నము. నాయొద్దనున్న రత్న మిది. మీ కుపదేశమై యుండును. అయినను మరలచెప్పెద

నని చెప్పిరి. వేదతీర్థమును ఈతీర్థము నొద్ద ఈసంతోషవార్త వింటినిగాన దీనికి నేటినుండి కల్యాణతీర్థముని పేరు అనిరి. పిమ్మట మూలవిగ్రహమును, ఉత్సవమూర్తులను సేవించి నే నిచ్చటికివచ్చి పండ్రెండుసంవత్సరము లాయెను. నిత్యోత్సవ, పక్షోత్సవము లాయెను. అనుజ్ఞ నిండని యడిగిరి. పిమ్మట భారతాశ్వారు కోవెలలో అల్లాడుచున్నాడు. తామసించరాడని తలంచి ప్రయాణము చేసిరి. అక్బారాగమనముచేత శ్రీకృష్ణమూర్తి బయలుదేరగా గోపికలు దుఃఖించినట్లు యతీందుగ్రులు బయలు దేరగా “యతీందా! మీవియోగముచేత క్షణము నిలువజాలము. జలములోనుండు మత్స్యములను బయటవేసిన నిలుచునా” అని ఆయూరివా రనిరి.

చెల్వపిళ్ల యుండలేదా పొండి అని రామానుజులు అనగా మీరుతప్ప మాకేమియు వలదు. పాలు గొప్పవైనను మత్స్యము లందు ప్రాణముతో నిలువవు అనిరి. యతిరాజు లపుడు తమ అర్చావిగ్రహ మేర్పరచి ఈవిగ్రహము మీతో మాట్లాడునని చెప్పి శ్రీరంగమునకు పోగా మొదలియాండాన్ గొడుగు పట్టెను. ఎంబారు, వారితమ్ములు వింజామరలు వేసిరి. లోపల ప్రవేశించగా ముందుభి మొవలైన అష్టాదశవాద్యములు మోగెను. వేద సారాయణము జరిగెను. పెక్కువేలమంది యతిరాజులు వచ్చి రనియు, క్రిమికంఠుడు చచ్చెననియు సంతోషముగలవారై వైభవము జరిపిరి. పుష్పవర్షము గురియించిరి. యతిరాజులు తమతో జేరిన సకలపరివారముతోడ “రంగనాథా” యనుచు శ్రీరంగములో ప్రవేశించిరి. రంగనాథుని సన్నిధికిపోగా స్వామియును, తాయారును పుత్తునిజూచి సంతోషించునట్లు సంతోషించిరి. “రామానుజా! బహుకార్యములు సలిపి వచ్చితివి. నీవు వచ్చి చాల ప్రార్థననడిచి, మఠమునకు పోవచ్చును. ఇతరభక్తులు సేవింపవలయును,

పొమ్మనిరి. యతిరాజు లొక్కసారి ఊరిని చుట్టివచ్చిరి. కొందరు తమ్ము సేవించుస్థితిలో నుందురు, కొందరు ఉండరు అని వారట్లు చేసిరి. రామునిజూచిన ప్రజలవలె స్త్రీలు, వృద్ధులు, బాలురు యతిరాజువచ్చి చేరి రని ఆనందించిరి. ముఖ్య శిష్యులైన కూరత్తాళ్వారును జూచి మఠమునకు పోవుద మని తలచి యతిరాజులు వారి యింటికి పోయిరి. కూరత్తాళ్వారుకు కన్నులు లేనందున యతిరాజులు వచ్చిరని ఇతరులుచెప్పగా పరమమంగళకర మగు వారిఆగమనమును కూరత్తాళ్వారు విని గబగబలేచి పాదములను సేవించిరి. యతీంద్రులు కూర్చుండగా ఆయన నిలిచియుండిరి. పండ్రెండేండ్లుగ అప్రతిహతశ్రీగా ఉండివచ్చిన గురువును జూచుటకు లేదే యని కూరత్తాళ్వారు దుఃఖింపగా శిష్యుడు చింతపడుచున్నాడని యతిరాజులు సంకటపడిరి. “నాకన్నులు పోవుటకు కారణమున్నది. కర్మమది. జన్మాంతరకర్మము గాదు. ఈజన్మమున చేసినదే. నేను వైష్ణవదీక్షకు మునుపు శ్రీవైష్ణవులు ఊర్ధ్వపుండ్రములను ధరింపగా జూచి ఇదేమి వికార మని పరిహాసము చేసితిని. విష్ణునెడ అపచారపడవచ్చును గాని, వైష్ణవులయెడ అపచార మొసర్పవచ్చునా? అదియును సాధారణమైన అపచారముగాదు. ఊర్ధ్వపుండ్రమునే చూచి పరిహసించితిని-” అని కూరత్తాళ్వారు రనిరి. “నాకట్లు తోచలేదు. నీవు ముందు పరిహసించి యుండినను పిమ్మట మంత్రార్థమును తెలిసి గురుశుశ్రూష చేసి యున్నావు. అప్పటికిని పాపము పోకుండునా? నా దౌర్భాగ్యమే అందుకు కారణము. ఇట్లు నిన్ను చూడవలసి వచ్చెను” అని యతిరాజు లనిరి. పిమ్మట కూరత్తాళ్వారునకు సమాధానము చెప్పి వారిచేయిపట్టుకొని మఠములో ప్రవేశించిరి. చిత్రకూటమునుండి కొందరువచ్చి స్వామిని స్థాపనముచేయు డనిరి. స్వామి యెచ్చట నున్నాడని యతిరాజు లనగా క్రిమికంఠుడు మూలవిగ్రహమును

దాచి ఉత్సవమూర్తిని సముద్రమున వేయవలచెను. తిల్లయను దాసి ఆసంగతి తెలిసి వానియొద్దచేరి సరసముగ నూట్లాడుచుండెను. నీకేమికావలయునని వాడుడుగగా ఈగోవిందరాజును నాకిచ్చిన వేడుకగా నుంచుకొనెద ననెను. వాడు దాని హావభావలీలావిలా సాదులకు లోనై మోహముచేత నిచ్చెను. వాడు మరల అడుగునని తలచి ఆదాసి యావిగ్రహమును అర్చకుల కిచ్చి ఈస్వామిని తిరుపతికి పంపు డనెను. ఆవిగ్రహ మచ్చట నున్నది- స్థాపింపు డని వచ్చినవారు చెప్పగా యతిరాజులు తిరుపతికిపోయి క్రింది తిరుపతిలో గోవిందరాజును స్థాపించిరి. తిల్లఅనుదాసి కాపాడినది గాన తిల్లగోవిందరాజులని స్వామికి పేరుంచి కొండకు పోయి స్వామినిసేవించి ఆళ్వారుల అర్చామూర్తులను స్థాపించి శ్రీరంగము నకు వచ్చి అనేకార్థములు శిష్యులకు జెప్పుచు సుఖముగ నుండిరి. కొందరు శిష్యుల నేర్పరచి కొన్ని అధికారములనిచ్చి వారికి ఒక పేరుంచి కౌలాహలముగ నుండిరి. కాంచీపురస్వామికి వరదుడని పేరు. అడిగిన దిచ్చుటకు కంకణము కట్టుకొనియున్నాడు. మీకన్నులు పోయినవి. ఏమిచేయవచ్చును ?

దైవీ హ్యేషా గుణమయీ మమ మాయా దురత్యయా ।
మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయా మేతాం తరన్తి తే ॥

అను 7అధ్యాయ. 14శ్లోకము, మరియు

అనన్య్యా శ్చింతయంతో మాం యే జనాః పర్యుపాసతే ।

తేషాం నిత్యాభియుక్తానాం యోగక్షేమం వహా మ్యహమ్ ॥

అను 9అధ్యాయ. 22శ్లోకమువలె అనన్యభావముతో తలంచ వలెనని నాయొద్ద వినియుండలేదా ? వరదునిమీద స్తోత్రము రచింపుడు. కన్నులిచ్చును. క్రిమికంఠునిజూచిన కన్నులు వలదని తలంచితీరి. యతిరాజును చూడవలయునని తోచుట లేదా ?

పురుషః ప్రకృతిస్థో హి భుంక్తే ప్రకృతిజాన్ గుణాన్ ।
కారణం గుణసంగోఽస్య సదసద్యోనిజన్మను ॥

అను 13 అధ్యాయము. 22 వ శ్లోకముల్లు ప్రకృతి చెడ్డది. శరీరము వలదు అనిన యెడల కరణకళేబరముల సంబంధముచేతనేగదా శ్రవణమననాదులు చేయనగును. సత్కర్మములు చేయనగును. భార్య చెడ్డదనితలచి వలదనిన కౌపిననాదులు సల్పవలదా? అతిభ్యభ్యాగతులను ఆరాధించవలదా? ఎంతవరకు దానితో కార్యమో అంతవరకు చేయించుకొనవలెను. బొత్తిగా వలదనరాదు అని స్వామి చెప్పియుండలేదా? నాశిష్యుడవై యుండి కన్ములు పోయెనే. పూర్వమువలె చూచుటకు లేదాయెనే. కావున స్వామిని స్తుతింపుడు అని యతిరాజు కూరత్తాళ్వారుతో ననిరి. నేనేమి వ్రాయగలనని కూరత్తాళ్వారనగా గురుసన్నిధానమున నైచ్యాను సందానము మంచిదే, విద్వాంసుడవు, మీకు తెలియదా? స్తోత్రముచేయుడని యతిరాజు లనిరి. స్తుతించిన కన్ములిచ్చునా యని కూరత్తాళ్వారునగా “ఏమీ : సందేహమా? స్తుతింపుడు. కన్ములిచ్చునో, లేదో తెలియు నని యతిరాజు లనిరి. స్వామీ! నీసమానులులేరు. ఇక పైవా రెక్కడిది? భగవంతునిశక్తులు పలువిధములు. అవి స్వాభావికములు, మరియొకని అనుగ్రహముచే వచ్చినది గాదు అనునిట్టి యుపనిషదర్థములను చెప్పిరి. “స్వామీ : జ్ఞానము, కర్మము లేదు. భక్తి లేదు. నేనిట్టివాడనని నన్ను కాపాడుటకు న్యాయములేదు. మీరు కరుణాసముద్రులు. కాన కాపాడుదురని వచ్చితిని. కర్మజ్ఞానభక్తులు లేక కడతేర నగునా? యని అడిగెద వేమో! రామునికాలమున తృణము మొదలు వైకుంఠమునకు పోయెనే. అవి యేకర్మమును చేసెను? నన్ను అట్టిజడవస్తువువలెనే కాపాడవలయు ననిరి. “స్వామీ, నీమాయయేమి? మరణకాలమున అందరును చుట్టూ కూర్చుండి

యుందురు. కంటినీరుతో బంధువు లుందురు. అంత్యకాలము గాన నారాయణా అని స్మరింపుడు అని చెప్పక నాకేమి ఏర్పాటులు అందురు. స్నేహితుడు నేనెవరినో చెప్పు మనును. కాలపాశ వశంగతుడై బదులుచెప్పలేని దశ రాబోవుచున్నది. నేనుపోయిన పుత్రునిగతి యేమి అనుకొనును. అనేకపాపములు చేసితిమే, యము డున్నాడే, ఏమార్గమున పోవుచున్నామో! నాకేమిగతి యని తోచదు” అని కూరత్తాళ్వారిట్లు వరదరాజస్తవ మొనర్చి స్వామి కర్పించిరి. “మీస్తోత్రము నంగీకరించితిని. మీరు నిస్సృష్ట హులు. నాజుకైన కాలము. ఏమి కావలయును? నన్నుజూచుటకు కన్నులుగదా కావలెను? దివ్యచక్షుస్సు నిచ్చెదను. దానితో సేవింపనగును” అని స్వామి అంతర్దాన మొందెను. తెల్లవారగనే యతిరాజులు, కూరేశులు వరదుని స్తుతించిరని విని, స్వామి పచ్చి యుండునే. మీకు కన్ను లిచ్చెదనని చెప్పలేదా అని అడిగిరి. కూరేశులు ఈలోకమును చూచుటకు తగిన కన్ను లీయలేదు. దివ్య చక్షుస్సు నిచ్చెను. దానితో స్వామిని సదాచూడనగును. “జ్ఞానా న్మోక్షం” అని యున్నదిగదా! నాకన్నులు నిచ్చియేమి అని కూరత్తాళ్వారు చెప్పిరి. ఇచ్చట నుండియే స్వామిని రప్పించి స్తోత్రముచేయగా వరదుని కిష్టములేకున్నది. కానిమ్ము. కంచికి పోయి యడిగెదను అని యతిరాజులు కూరత్తాళ్వారును కంచికి పిలుచుకొనిపోయిరి. ఆయన యతిరాజులు లేనిసమయమున సన్నిధికిబోయి “స్వామీ! నాలూరాన్ మిగుల చెడెను. నాశిష్యుడై చెడరాదు. నే నేలోకమునకు పోదునో ఆలోకమునకు రావల యును” అని యడుగగా కరుణాసముద్రుడు వరదుడు అడిగిన కోరిక నిచ్చుటకు సిద్ధముగ నుండువాడుగాన స్తోత్రమును విని ‘అట్లేకాని’మ్మనెను. కూరత్తాళ్వారు వరముగైకొని రాగా సన్నిధికి రమ్మని యతిరాజులు పిలిచిరి. నేను పోయితిని. మన్నింపుడు.

నాలారాస్ నేబోవు లోకమునకు రావలయునని అడిగితిని అని కూరత్తాళ్వారు చెప్పిరి. అట్లుచేసితిరా యని యతిరాజులు కోపించగా నేను సదా స్వామిని చూచుచున్నానే. నాశిష్యుడు చెడరాదని అడిగితినని కూరత్తాళ్వారనిరి. శిష్యుడు తన్ను చూచుటకు వల్లకాదని తలచి “యేమి వరదరాజా: నేను రానిదే వరమీయనని చెప్పియుండరాదా: ఎవనికి జ్ఞానమున్నదో- వానికి మోక్షము గదా: ఈజ్ఞానచక్షుస్సు సరివడదు. వేరుకన్ను లిచ్చిననే పోయెదను” అనెను. శిష్యుడైన కూరత్తాళ్వారుమీద యతిరాజులకు ఉండునట్లు శిష్యుడైన యతిరాజులందు వరదునికి కృప యుండదా? “స్వామీ! వానిశిష్యునికై వాడడిగెను. నాశిష్యునికై నే నడుగుచున్నాను. నీశిష్యునికై నీవు కన్నులనిమ్ము” అని యతిరాజు లడుగగా స్వామి సమ్మతించెను. కూరత్తాళ్వారుకు కన్నులు రాగా స్వామిని ఆపాదమస్తకము సేవించి “అహా: ఏమి దివ్యసేవ: ఏమి దివ్యమంగళవిగ్రహా:” మనిరి. “నేను రాకుండినను, ఇంతజగడము వేయకుండినను కన్నులురావుగదా: జాగుగ సేవింపు” మని యతిరాజులనిరి. కూరత్తాళ్వారు తిరిగి చూడగా చంద్రోదయమైనట్లు సకలతాపసరిహార మాయెను. సూర్యుడు ప్రకాశించగా తలుపులు మూసికొందురు. చంద్రోదయమైనయెడల పైమిద్దెమీద పరుండుదురు. ఊర్ధ్వపుండ్రములు, త్రిదండము, యజ్ఞసూత్రము, పద్మసేత్రములతో గూడిన వారిని ఆనందముతో సేవించుచుండిరి. యతిరాజులు కూరత్తాళ్వారును పిలుచుకొని శ్రీరంగమునకు వచ్చి చేరిరి. యతిరాజులు మరియొకసారి దివ్య దేశయాత్ర చేయవలయునని తలచి ఆళ్వారు తిరునగరికి సమీపమున నుండు పుళియంగుడి అనుగ్రామమునకు పోయి అచ్చట నొక ఇంటివాకిట నిలచియుండిన చిన్నదానిని చూచి అందమైన కన్నులు గల భాలిణా: ఆళ్వారుతిరునగరి ఇచ్చటి కెంతదూరమున

నున్నదనిరి. అందుల కాబాలిక మీరు తిరువాయ్మొళిని సేవించి తిరా : అనెను. ఊరు ఎంతదూరమున నున్నదనగా తిరువాయ్మొళి ఆయెనా అనుచున్నావు ? అది తెలిసిన ఊరెట్లు తెలియునని యుతిరాజు లడుగగా దీనికిని, అక్కడికిని పలుచునంతదూరమున్నదని దానియందే చెప్పబడి యున్నదే తెలియదా యని ఆబాలిక పలికెను. నమ్మాళ్వారును పిమ్మట సేవింపవచ్చును అని తలచి ఇట్టి బిడ్డను కన్నవారిని చూడదలచి వారింటికి పలుచుకొని పోయిరి. ఆబాలిక తల్లిని తళియ చేయుమని వరదునికి ఆరగింపు చేసి తాము ఆరగించి బాలికకు అనేక విషయములు ఉపదేశించిరి. దేవతలకును లభించని విషయములు మనఃపూర్వకముగ చెప్పిరి. పిమ్మట కురుకాపురికి పోయి నమ్మాళ్వారును, తిరుప్పళిని సేవించి పగిపన్నకుల కూటస్థుల మేలును దలచిరి. వారిపేరు సార్థకముగ నుండవలయునని తలచి నాకు పుత్తుడుండిన వారిపేరు పెట్టుదునే అనిరి. పుళ్ళాన్ అను తిరుమలనంబికోడుకు నేనున్నాడనే యనెను. మంచిది; రమ్ము అని పిలచి వారికి తిరుక్కురుగురైప్పిరాన్ పుళ్ళాన్ అని నమ్మాళ్వారుపేరు పెట్టిరి. ఇంతకుముందే నమ్మాళ్వారు పేరుఉంచిరనియు, ఇప్పుడు తిరువాయ్మొళికి ఆరాయి రప్పడి చేయించి నమ్మాళ్వారుల చరణారవిండములందు ఉంచిరని కొన్నిగ్రంథములు. ఇప్పుడు పేరుపెట్టి ఆరాయిరప్పడి చేయు మున్నట్లు కొన్నిగ్రంథములు. వారెట్లు పోయి పోయి వాడివారిని అనుగ్రహించి ఆయాస్వాములకు మంగళాశాసనము చేసి శ్రీరంగమునకు వచ్చి శిష్యులకు ఉపదేశించుచు మతమునందు సుఖముగ నుండిరి. సేతుశీతాచలమువరకు వారికి ఎదురు చెప్పువారు లేకుండిరి. అట్లు యుతిరాజుచంద్రులు వ్రకాశించుచుండిరి. డెబ్బది నలుగురు సింహాసనాధిపతులును, నలువురు భాష్యసింహాసనాధి పతులును, ఏడువందలమంది సన్యాసులును, పండ్రెండు

వందలమంది పరమైకాంతులును, ఇంకను అనేకశిష్యులును ఉండిరి. ఇట్టి విభవముతో శ్రీరంగమున నుండిరి. ఇందరు శిష్యులలో గొప్పవారి నేర్పరచి డెబ్బదినలుగురను సింహాసనాధిపతులుగ చేసిరి. వారిలో తిరుక్కురుగురైప్పిరాన్ పుళ్ళాన్, సడాదూరాళ్ళాన్, మొదలియాండాను, కిడాంచి ఆచ్చాను అనువారిని శ్రీభాష్య సింహాసనాధిపతులుగ చేసిరి. ఆనలుగురిలో తిరుక్కురుగురైప్పిరాన్ పుళ్ళాన్ అనువారిని ఉభయవేదాంతములకు ఏర్పరచిరి. వారు అష్టోత్తరశతనామములచేత యతిరాజులను పూజించుచుండిరి. ఇట్లు మహామాహాత్మ్యము గల్గి శిష్యులతోడ వాసము చేయుచుండగా, భగవత్సంకల్పము చేత కూరత్తాళ్ళారు ఏకాకిగ స్వామిసన్నిధికి పోయిరి. స్వామికి ఈయనయందు అనుతాపము, అనుగ్రహము. ఇతని ఆచార్య పారతంత్ర్యమేమి : రామానుజులు నాకు ప్రాణము; వారి ముఖ్యశిష్యుడు రామానుజుని కాపాడెను అని స్వామికి ప్రీతి. కూరత్తాళ్ళారు స్వామిని చూచి పరమపదము నిమ్మని అడిగిరి. ఇచ్చటనే యుండరాదా యని స్వామి యనగా, మిగుల శాశ్రితుడ నైతివి. యతిరాజులను చూచి తృప్తిపొందితిని. లీలావిభూతిలోనుండి ఆయెను. పరమపదము పకు పేలచుకొనుడు అనెను. స్వామి ఇందుకు సమ్మతింపగా కూరత్తాళ్ళారు ఇంటికి పోయిరి. యతిరాజుల కీసంగతి తెలిసి, మిగుల చింతించిరి. వీరిని విడచి యెట్లుండును అని కూరత్తాళ్ళారు రింటికిపోయి “సన్నిధికి పోతిరా, యే మడిగితిరి? నాతో యోజింపి చేసితిరా? అంత అవసర మేమి? ఇట్లు చేయనగునా?” యని యతిరాజు లనగా కూరత్తాళ్ళారు పలుక కుండిరి. “ఏల అడిగితి”రని యతిరాజు లనగా “ఏమో భగవత్ప్రేరణచేత అడిగితిని, తమ చరణసంబంధముచేత వైకుంఠమునకు పోవు భాగ్యమును పొందెడితిని. పొరపాడైన యెడల మన్నింపుడు” అనిరి. వీరిని

పోవలసిన స్వామి ఉత్తరువునకును, వీరి మనోరథమునకును ఆటంక మగునని తలచి “సరి; పోయెదరా” అని ద్వయ మంత్రము చెప్పిరి. “గొప్పవిషయములను పలువురు చెప్పవలయును. గాన ద్వయమును మరల చెప్పిరి. రంగనాథుని ఉత్తరువు ఆయెను. మీరు తృప్తిగ చెప్పినయెడల సుఖముగ పోయెదను” అని కూరత్తాళ్వారనగా నేను అప్రతిహతశ్రీగా నుండునపుడు పోయిన మీకు సంతోషము. వెనుక అయిన దుఃఖముకదా? స్వామి ఉత్తరు విచ్చిరి. పొండియని యతిరాజు లనిరి. అట్లుకాదు. పొమ్మనవలయునని కూరత్తాళ్వారనగా సుఖముగ పోయి అనుభవింపుడని చెప్పి యతిరాజులు వారి యనుమతిపొంది మరమున కేగిరి. ప్రవచనము లేదు, కూరత్తాళ్వారు మాటలే. స్వామి ఉత్తరు విచ్చిరి. ఇక అట్టిసిష్యుడు లభించునా? అని కూరత్తాళ్వారు యొక్క కల్యాణగుణములను ఎత్తిచెప్ప నారంభించిరి. కూరత్తాళ్వారు తమ బిడ్డలను పిలచి ఆబిడ్డలకు ఇట్లు చెప్పిరి. “మీతల్లి మహావతివ్రత. నామాటవిని గిన్నెను పారవేసెను. స్వామిని ప్రసాద మడిగెను. అట్టియామె మీతల్లి. నేను పోయెదను తల్లిమాటను వేదవాక్యముగ తలంపుడు. మీరు ఉచిత విహిత క్రియలను చేయుచుండుడు, కార్యములు తప్పినను యోచనలేదు. త్రికరణశుద్ధిగా శ్రీవైష్ణవుల కపచారము నేయకుడు. బిడ్డలారా! ఉడయవరుల చరణ సంబంధము, ఉభయవేదాంతముల సంబంధము ఉండవలయును. వైష్ణవుడు అను అర్థము సరిగా నుండవలయును. ఆసంప్రదాయమును కాపాడువారు శ్రీవైష్ణవులు. నామమాత్రముచేత కాదు. కర్మజ్ఞాన భక్తిమార్గములవలన ప్రయోజనము లేదు. ‘సర్వధర్మాన్ పరిత్యజ్య’ అను ప్రవృత్తిని స్వామి ఏర్పరచిరి. దానినే వరదుడు చెప్పెను. దానిలో ఈడుపడితిమి. స్వామి కాపాడును అని నమ్మియుండు వైష్ణవులయెడ త్రివిధాప

చారములను చేయకుడు. మనసున నొకటి తలచి, నోటితో నొకటి చెప్పుట, ఇంకొకరితిగ చేయుట దురాత్ముల లక్షణము. మనసున తలచునదీ నోటితోచెప్పుట, అటులే చేయుట మహాత్ముల లక్షణము. శ్రీవైష్ణవులు చెడవలెనని తలపరాదు. వారిని తిట్టరాదు; శరీరమును జాధించరాదు. ఏమియో తప్పితి మని తలపరాదు. ఉండు వరకు తల్లిమాటను పైలోకమునకై వినవలయును. శ్రీవైష్ణవుల విషయమున అనుకూలురై యుండుడు అనిరి. వారికి చరమదశ వచ్చెనని ఇరువురు పుత్రులు జాగరూకులై యుండిరి. పుల్కేశిశైల్య ఆశ్వాత్ అను ప్రధాన శిష్యుని తొడపై తలనుంచుకొనిరి. అండా శమ్మ తొడపై కాళ్ళనుంచుకొనిరి. కాశిలో నైనను, పుత్ర్యసన్నిధిలో నైనను ప్రాణము విడుచుట హెచ్చు. భగవదనుగ్రహము ఉన్న దనుటకు గురుతు. అనాయాసమరణము కలుగవలయును. భోజన మెట్లు జరుగునని యోచించు నంతటి స్థితిలో నుండరాదు. ప్రాకృతవిషయములం దెంతమాత్రమును మనస్సును చొర నీయక, భగవంతుని పాదపద్మముల యందును, ఆచార్యుల తిరువడిగళ్లయందును మనస్సును నిశ్చలముగ నిలిపియుంచ వలెను. నీయెడ భక్తియుండిన చాలును అని వాయుపురాణమున చెప్పిరి. అట్లే కూరత్తాళ్వారు ఒకవిషయమునను కొదువలేక భగవచ్చరణారవిందము, యతిరాజు చరణారవిందము మనసున దలచుచు శరీరమును విడిచి పరమపదమునకు పోయిరి. సంస్కారమును చేయించువారు యతిరాజు; చేయువారు భట్టరు. సకలసంస్కారము లాయెను. సన్నిధికిపోగా “నాయనా: కన్నతండ్రి పోయెనని చింతించకుము. స్వీకారజనకుడనైన నేను ఉన్నాను. నేను పోవు వాడను కాను” అని రంగనాథుడు భట్టరు నోదార్చెను.

అథ చైవం నిత్యజాతం నిత్యం వా మన్యసే మృతమ్ ।

తథాపి త్వం మహాబాహో నైవం శోచితు మర్హసి ॥

అను భగవద్గీత 2 అధ్యాయము. 24 వ శ్లోకమునందువలె పుట్టిన వానికి చావును, చచ్చినవానికి పుట్టుకయు నిశ్చయము. కూరత్తా శ్వారునకు ఏ కొదవయును లేదు. భగవంతుని యాజ్ఞచేత పోయెను అని యతిరాజులు పరాశరభట్టరునకు సమాధానము చెప్పి, వారిచేయిపట్టుకొని పోయిరి. ఎంబారును పిలచి “గోవిందా: నీ చేయి చాచుము. నాకు పిమ్ముట శ్రీవైష్ణవ సిద్ధాంతమునకు తగునట్లుగా నీ వితనిని చేయుము; నీకు ఒప్పగించితిని” అని యతిరాజులు భట్టరును వారిచేతికి ఒప్పగించిరి. ఉడయవరుల చరితమున కూరత్తాశ్వారు చరిత్రము ఏల వ్రాయవలయును అనగా ఉడయవరుల చరిత్రమున కూరత్తాశ్వారు చరిత్రము ముఖ్యము. ఈచరిత్ర సంపత్తి నిచ్చును. దినదినమునకు ఐశ్వర్యము వృద్ధియగును. పుత్రపౌత్రధనధాన్య భాగ్యములు కలుగును. జ్ఞానము కలుగును. సకలపాపపరిహారమగును. మరల తల్లి గర్భమున పుట్టరు. మరల సంసారము లేకుండ చేయును.

భక్త్యా త్వనన్యయా శక్య అహ మేవంవిధోఽర్జున ।

జ్ఞాతుం ద్విష్టుం చ తత్త్వేన ప్రవేష్టుం చ సరంతప ॥

భగవద్గీత 11 అధ్యాయము. 54 వ శ్లోకమువలె సంపూర్ణ భగవదనుభవము కలుగును. ఇట్టి కూరత్తాశ్వారు చరిత్రమును భక్తితో చెప్పవారికిని, వినువారికిని, పారాయణము చేయువారికిని పైచెప్పబడిన లాభములు కలుగును.

యతిరాజులు మరల మరల యాత్రపోవుచుండగా వైష్ణవులు తిరుమలక్రింద నొకపెరుగునమ్ముదానిని జూచి పెరుగునిచ్చెదవా యని యడిగిరి. తొండ్యారుకొండిఅను ఆయాడుది వెల నడుగకయే మనఃపూర్వకముగ శ్రీవైష్ణవులకు పెరుగునిచ్చెను. శ్రీవైష్ణవులు సంతోషముతో గైకొని క్రియ మేఘుని యడిగిరి. సంసారసంబంధము తొలగి మంచిగతికి నేను పోవునట్లు

చేయుడు. మిమ్ము చూడగా నాకట్లు తోచుచున్నది; మోక్ష మొ గుడు అని ఆకొండి యనెను. “నీకు మోక్షము కావలెనని తోచెను. నీవు పోదగుదువు. మోక్షమును నే నిచ్చుటకు కాదు. దానినిచ్చు వాడు కొండమీద నున్నాడు, వాని నడుగుము” అని యతిరాజు లనిరి. “ఆయన మాట్లాడడు. మీరు చీటివ్రాసి యిండని కొండి అడుగగా యతిరాజు వేంకటేశ్వరునికి జాబువ్రాసి ఇచ్చిరి. అంద రును ఇదేమని యోచనతో చూచుచుండిరి. కొండి స్వామిపుష్కరి డిలో స్నానము చేసి ప్రదక్షిణముచేసి చీటిని సన్నిధిముందుంచెను. ఇది యేమని అర్చకు డడుగగా యతిరాజు లిచ్చిరని కొండి చెప్పెను. ఆ చీటిని అర్చకు డీయగా స్వామివారు చేయిచాచి తీసికొనెను. వైష్ణవసిద్ధాంతప్రతిష్ఠాపనాచార్యులు నమ్మి చీటి సీయగా స్వామి గైకొని మోక్షమిచ్చితి ననగా ప్రకాశముతో విమా నము పచ్చెను. కొండి దానిలో కూర్చుండి పరమపదమునకు పోయెను. దీనికి కర్మజ్ఞానభక్తి ప్రపత్తు లున్ననా? పెరుగు నిచ్చిన మోక్షమా? యతిరాజు లిట్లు వ్రాసి ఇచ్చెనే: అని వేంక టేశ్వరుడు తలచెనా? ఎంతమాత్ర మట్లు తలంప లేదు. వైకుం ఠమునుండివచ్చి సకలము చేసినాడు. నన్నొకటి అడిగిన ఈయ వలయునని కాచియుంటిని. గొల్లది దొరకెను. మోక్ష మిచ్చితిని అని తలచిరి.

కాంచీపురమున నొకవైష్ణవుల యింట నొకమూగబిడ్డ పుట్టెను. ఆబిడ్డ వర్చస్సుతోను, సూక్ష్మబుద్ధితోను ఐదారేండ్లు పెరిగి ఒక నాడు కనబడకపోయెను. రెండేండ్లు కనబడకుండి మరియొక నాడు వీధిలో ఆడుకొనుచుండెను. బిడ్డ దొరికినదని యెల్లవారును ఆబిడ్డను చూడవచ్చుచుండిరి. మూగయైయుండిన బిడ్డ యెల్లవారో తోను బాగుగ మాటలాడగా “రెండేండ్లుగా కనబడకుంటివే: అది యునుగాక మూగయై యుంటివే: ఇపు డెచ్చటనుండి వచ్చితివి?”

మాటలెట్లు వచ్చెను?" అని వారడిగిరి. నేను బయల్దేరి క్షీరసము ద్రమునకు పోయి శయనించెయుండు స్వామిని సేవించుచుంటిని. స్వామి ఆదిశేషు నాజ్ఞాపించగా ఆయన శ్రీపెరుంబుదూరులో పుట్టిరి. ఆయననే రామానుజులని అచ్చటివారనుకొనుచుండిరి అని ఆబిడ్డ చెప్పెను. వానితల్లిదండ్రులు పిలువగా అంతర్దాస మాయెను. అది బిడ్డగాదు. రామానుజులపః హిమను తెలుపుటకు వచ్చిన దేవత. పైరెండు గాథలచేత రామానుజులు సాక్షాత్ శేషాంశ మని తెలియుచున్నది. తిరువరంగత్తముదనార్ అనువారు రామానుజు నూత్తందాదిని చేసిరి. దానికి "ప్రపన్న గాయత్రి" అనిపేరు శరణాగతులకు కావలసినది. దానిని చేర్చిననే నాలాయిరమని లెక్కయేర్పడును. అది రామానుజులమీది స్తోత్రము. దానిని రామానుజులు సమ్మతించవలదా? అతిశయోక్తి అనిన నెట్లు? అనగా యతిరాజులు ఆస్తోత్రము అధికముగా నున్నదేమో అని తలచి స్వామిమీద నయిన మంచిది; నామీద అట్లుండిన నెట్లు? అని తలచి ఆగ్రంథమును తెప్పించి చదివి "సరి; ఒప్పితిని. దీనిని పారాయణము చేయవచ్చును" అనిరి. బహుదినము లైనందున రామానుజులకును పరమపదమునకు పోవలెనని తోచెను. వారు స్వామి సన్నిధికి పోయియుండి "స్వామీ! నేను రావలదా? యనిరి. వలదని స్వామి చెప్పెను. అన్నికార్యము లాయె, నీక వచ్చెద నని యతిరాజు లనగా స్వామి రమ్మనెను. విల్లిదాసుడు ఏకాంతుడుగాన సంగతితెలిసి తనకు కలిగియుండిన సంశయము లన్నిటిని యతిరాజుల నడిగెను. అనేక యుక్తులతో ప్రమాణముల తోడయతిరాజులు సంశయపరిహారము చేసిరి. ధనుర్దాసుని సంశయ పరిహారార్థము సకలశిష్యుల నుంచుకొని శాస్త్రములను, విశేష పిషయములను చెప్పిరి. ఇదివరకు ఇట్లు చెప్పలేదే: గంగాప్రవాహమువలె చెప్పుచున్నారే, ఎందుచేతనని శిష్యులడుగగా న్నాల్గవ

దినము వైకుంఠమునకు పోజోవుచున్నాను. పిమ్మట మీ కి సంగతులు నొరకవు అని చెప్పి యతిరాజులు పుంఖానుపుంఖముగ పల్కిరి. పిమ్మట అదినము ప్రాప్తింపగా ఎంబారు తొడమీద శిరమును, వడుగనంబితొడమీద పాదముల నుంచుకొని, పెరియనంబి యొక్క పాదుకలను తెమ్మని ముందుంచుకొని సేవించుచు హృదయాకాశమున యామునులను స్మరించుచు మాఘశుక్ల దశమి శనివారము మధ్యాహ్నమున పరమపదించిరి. వేదముననుండు ఒక్కొక్క వాక్యమును విష్ణుపరముగ చేసిన మహానుభావుడు నూట ఇరవై ఏండ్లు ఉండి పరమపదించెను. నూటఇరువది ఐదేండ్లు అని కొన్ని గ్రంథములు. భోగిరాజపదము నొందెను. వారు పోయి రేగతియెట్లు అనిన సర్వస్థలములందును అర్చావిగ్రహము లేర్పరచిరి. వానిలో భూతనగరము, శ్రీరంగము, యాదవాచలములందుండు విగ్రహములు ముఖ్యములు. ఆమాటిలో శ్రీపెరంబు దూరునందలిది ముఖ్యము. యతిరాజవంద్రుడు అస్తమించినే అని దుఃఖించరాదు. వారికి బదులు ఒక్క రేర్పడిరి. రంగనాథుని చేత పుత్రుడుగా స్వీకరింపబడిన భట్టరు ఆస్థానమున నేతృడిరి. భట్టరు యతిరాజుల పరమానుగ్రహపాత్రుడును, రంగనాథుని కొడుకును అగుటచేత యతిరాజులు ఉండినట్లే యుండిరి. వారు కల్యణము నాలుగువేల నూట ఇరవై నాలుగవదైన శుభకృత్ వైశాఖమాస శుక్లపక్షమందలి అనూరాధా నక్షత్రమున పరాశరాంశమున జన్మించిరి.

భట్టరుచరిత్రము

ఎంబారు ఉడయవరుల ఆజ్ఞమీద వైష్ణవసిద్ధాంత ప్రవచనమును భట్టరు వలన చేయించిరి. సేతుహిమాచల పర్యంతము వారు రామానుజులవలె శ్రీరంగములో ధర్మస్థాపనచేసియుండిరి. ఇట్లు వైష్ణవసిద్ధాంతము అప్రతిహతముగ ప్రకాశించుచుండగా

ఇదేమంచినమయ మని ఎంబారు వైకుంఠము చేరిరి. కూరత్తా
 ఛారు పుట్టిన భట్టరు తనతండ్రి, యతిరాజులు, ఎంబారుల
 యొక్క అనుగ్రహముచేత ఉభయవేదాంతప్రవర్తకులై రంగ
 నాథుని సన్నిధిలో రామానుజసిద్ధాంతమును నిలుపుచుండగా ఒక
 వైష్ణవుడు దివ్యదేశయాత్రచేయుచు యదుగిరికిపోయి చెల్వ
 పిళ్లను సేవించి యాత్మక్రమముగా శ్రీరంగమునకు వచ్చి చేరిరి.
 ఆయన భట్టరుగృహమునకు వచ్చి భుజించి మాట్లాడుచుండగా
 మీరెవరు? ఎచ్చటినుండి వచ్చుచున్నారని భట్ట రడిగిరి. యదు
 గిరినుండి వచ్చితినిని ఆయనచెప్పగా విశేష మేమని భట్ట రడిగిరి.
 ఆయన తానుచూచిన సంగతులన్నియు చెప్పి నేను కొంచెము
 వదిలినవాడనని పేరు. ఒక్కవిద్వాంసునైన నుతింప లేదు.
 మైసూరుపక్క శ్రీరంగపట్టణములో వేదాంతియను బ్రాహ్మణుడు
 సర్వజ్ఞు డున్నాడు. అత డద్వైతి. అతనికి సమాను డుండడు.
 అతడు జశ్రీచేత ధనికుడైయున్నాడు. ప్రతిదినమును అనే
 కులకు అన్నదాన మొనర్చును. లక్ష్మీసరస్వతుల విలాసము వాని
 కున్నది. అదియొక రాజాస్థానమే. నేనట్టి మాయావాదిని
 దర్శించి వాదించితిని. వానిని జయించుట నావల్లకాలేదు. ఇట్టివా
 డొకడున్నాడని మీకు చెప్పుటకై వచ్చితిని అనెను. “అహో!
 ఉడయవరులు, కూరత్తాఛారు స్థాపించి పోగా నేను అప్రతిహత
 ఘుగ ప్రవచనము చేయుచుండగా ఈకాలమున నిట్టివా
 డున్నాడా” యని భట్ట రాశ్చర్యమొంది “అయ్యా: మీరు మరల
 నచ్చటికేగి నేనొక్కడ నున్నానని ఆయనతో చెప్పుడు. శ్రీరంగ
 పట్టణమున వేదాంతియున్నాడని నాతో చెప్పినట్లే శ్రీరంగమున
 భట్టరున్నాడని ఆయనతో చెప్పుడు. పిమ్మట చూత” మనిరి.
 ఆవైష్ణవుడు మరల తీర్థయాత్రచేయుచు యదుగిరికి పోయి
 పరిచయసుడగు వేదాంతితో శ్రీరంగమున భట్ట రున్నా డనెను.

నేనుండలేదా యని నేదాంతి యడుగగా వారు మీకంటెను హెచ్చయినవారనెను. ఆయనకు యోచన కలిగెను. “అయ్యా! వారికి వేదాంతియని బిరుదు. వేదాంతమును వారే చెప్పవలయును. అతడు శ్రీపత్నచిహ్నుల తనయుడు. శ్రీరంగనాథుడు అతనిని పుత్రునిగా స్వీకరించెను. సకలశాస్త్రార్థములను తత్త్వముగ నెఱింగినవాడు, పరమవైష్ణవాగ్రీసరుడు. మీవంటివారలకు పైవాడు” అని వైష్ణవు డనెను. “అతనితో వాదించుటకు కాదా?” యని వేదాంతి యడుగగా వాదించవచ్చును. కాని తుద కపజయమొందుదురు. సింహముతో పోరుటకు పోయిన ఏనుగుగతి యగునని శ్రీవైష్ణవు డనెను. నేనుగూడ అపజయమొందుదునా యని వేదాంతి యడుగగా నేను మరుగుగా చెప్పితిని. వాదించుటకు పోయిన అంతియే. అదేమి! యెందరో మహానుభావులున్నారే: యని అడుగుచున్నారు. కోపించరాదు. వారివలె బ్రహ్మసృష్టిలో నొక విద్వాంసు డుండడు. ప్రమాణపూర్వకముగ జెప్పుచున్నానని వైష్ణవు డనెను. “ఈరీతిగ చెప్పుచున్నవాడు విద్వాంసుడు. ఇతడు పూర్వము నన్నుజూచి ఆశ్చర్య మొందినాడు. ఇప్పుడు అతడు మీకంటె నధికు డనుచున్నాడు. ప్రమాణముగ చెప్పుచున్నాడే. మనకాలమున నట్టివైష్ణవు డొక డున్నాడా?” అని వేదాంతి అచ్చెరువొంది లోలోపల భీతిజెందెను. మరల ఆవైష్ణవుడు శ్రీరంగమున కరిగి “రాజస్థానమంటినే. మీరాశ్చర్యపడితిరే. అచ్చటికిపోయి చెప్పితిని. ఉడయవరుల శిష్యుడు, కూరత్తాళ్వారుల బిడ్డ యున్నాడు. సింహమునొద్దకు పోవు ఏనుగుగతి యగునంటిని. ప్రమాణముగ జెప్పితిని.” అనగా ఆవిద్వాంసు డేమనెనని భట్ట రడిగిరి. మన “అద్వైతకోలాహలమున అట్లు శ్రీరంగమున నొకడున్నాడా” అనెను. అతనికి లోలోపల భయమే. తమ పరాక్రమాదులను, వాక్యాతుర్యదులను, వాదవైఖరిని తెల్పి అట్లు

భయపెట్టితిని. వాని నెట్లయినను పట్టి జయింపవలెనని చెప్పితిని. ఒకవేళ వాదమున అపజయ మొందుదునేమో యని అతడు భయపడెనని చెప్పెను.

లోకమున రామానుజసిద్ధాంతము అప్రతిహతముగ నడచు చున్నదని యెపుడు చెప్పవచ్చును? ప్రతివాది లేనపుడుగదా? మఱియొకడు మిక్కిలి అధికు డున్నాడనిన గౌరవ మేమి? ఉడయవరులు, కూరత్తాళ్వారు, ఎంబారు, మఱి నేను ప్రవచనము చేసి ఏమిలాభము? రామానుజసిద్ధాంతమునకు విరుద్ధముగ నొక డుండ గౌరవము లేదు. కాన వానిసంహారము చేసియే తీర్థపానము చేసెద నని భట్టరు నిశ్చయించిరి. భట్టరు వేదాంతియను ఆ యుద్వేతిని జయించియే తీర్థపానముచేయవలెనని నిశ్చయించి శ్రీరంగపట్టణమునకు బయలుదేరిరి. దుష్టనిగ్రహము, శిష్టపరిపాలనము చేయ నవతరించిన స్వామి రావణసంహారమునకై వాని యొద్దకుపోయెను గాని వాడు రాలేదుగదా: అట్లే ప్రహ్లాదుడు, ద్రౌపది, గజేంద్రుడు మొదలగువారివద్దకు తానే పోయి రక్షించెను. ఈరీతిగనే వానినిపట్టి జయించి శిష్యునిగ చేసికొనవలయు నని భట్టరు అతిశీఘ్రముగ బయలుదేరిరి. శ్రీరంగనాథుని కృప యుండిన వానిదర్శన మగును; వాదము జరుగును అని వచ్చిన స్వామితో జెప్పి పంపిరి. విద్వాంసునిశ్రమ విద్వాంసు డెఱుగును, వేదాంతి బాగుగ చదివినవాడు, గొప్పవాడు. శ్రీరంగనాథుడు, యతిరాజులు, ఎంబారు, కూరత్తాళ్వారులకృప నాపై నున్నది. వానిని వాదమున కిడ్చవచ్చును. అపజయము గలిగిన నెట్లు? అంత కంటెను వాదముసల్పక శ్రీరంగముననే ప్రవచనము సేయుచుండిన బాగు. భట్టరే వేదాంతితో వాదము సల్పియుండిన ఓడించుండును అనుఖ్యాతియుండునని తలంచి ఆతండ్రి లేడు, ఈతండ్రితో చెప్పికొనెద నని భట్టరు రంగనాథుని సన్నిధికి బోయెను. వేదాంతి

గొప్పవాడట! అపుడు ఉడయవరుల సిద్ధాంతమున కేమిగౌరవము గలదు? వాడు శిష్యుడు కావలయునని భట్టరు రంగనాథునితో జెప్పగా “అయోచన యేల? నీవు కూరత్తాళ్వారుల పుత్రుకుగా మాత్రముండినగదా భయపడవలయును? నాపుత్రుడవుగదా: నిన్ను పంపి నేను రాకుందునా: ఉడయవరుల, ఎంబారుల, కూరత్తాళ్వారుల కృప యుండలేదా? అని స్వామి చెప్పగా వాడు యుద్ధమునకు సాయము లేదు. మీరే గతి. మీరు వచ్చి జయింప జేసి రామానుజసిద్ధాంతమును స్థాపింప వలయునని ప్రార్థించి, వారీయుత్తరువుపొంది ఉడయవరులతో జెప్పి, పల్లకి నెక్కి, అనేకశిష్యులతోడను, జయభేరితోడను పోయిరి. ఇట్లు పోయిన వాని దర్శనము గాదు. వాడనేకశిష్యులను, ప్రశిష్యులను వాకిట నిల్పియున్నాడు. వారితో వాదించి లోపలికి పోవలసియుండును. ఎట్టివాడు వచ్చినను వారితో వాదించుటకు రెండుమూడు నెలలైన పట్టును. వానిదర్శనము కాకపోవును అని అచ్చటివారు చెప్పిరి. వానిదర్శనము కావలయునే యని భట్టరనగా ఆతడు ధనికుడు. నిత్యము నిన్నూరు, మున్నూరుమందికి సత్రములో భోజన మిడును. ఆసత్రమున భుజించు వారివలె పోయినచో ఆతని దర్శన మగునని వారనిరి. “మంచిది; కార్యమా? వీర్యమా ప్రధానము?” అని భట్టరు పల్లకి విడిచి చినిగినవస్త్రములు కట్టుకొని ఓటిచెంబెత్తుకొని సత్రమునకు పోగా వేదాంతి అచ్చట నిలిచి యుండెను. భట్టరునిజూచి వేదాంతి “కూర్చుండు” డనెను. భట్టరు పోక అట్లే నిలిచియుండిరి.

వేదాంతి : కూర్చుండనికారణ మేమి ?

భట్టరు : నేను అన్నభిక్షకు రాలేదు.

వేదాంతి : ఏభిక్షకు వచ్చితివి ?

భట్టరు : వాడభిక్షకు వచ్చితిని.

వేదాంతి యోచించెను.

భట్టరు : వేదాంతీ ! వాదించుటకు వచ్చితిని.

వేదాం : ఏల ఈరీతి వచ్చితిరి ?

భట్ట : మీశిష్యప్రశిష్యులు వాదించెదరు. ఆరునెలలైన పట్టును. నాకంత అవకాశము లేదు. కాన నిట్లు వాదభిక్షకు వచ్చితిని.

వేదాం : ఏమి నీదైర్యము ? ఏమి సాహసము ? ఓయీ : నీది శ్రీరంగమా : నీవు భట్టరువా ?

భట్ట : అదేల అట్లడుగుచున్నారు ?

వేదాం : భట్టరునకుతప్ప ఇంకొకనికి నాతో మాట్లాడుటకు శక్యముగాదు. అతడైననే నాతో తెగించి మాట్లాడగలడు. అవునా?

భట్ట : అయ్యా ! నేను ఆభట్టరునే. కూరత్తాళ్వారులకుమారు డను. భట్ట రిట్లనగా వేదాంతి గొప్పవిద్వాంసుడగుటచేత వచ్చిన బ్రాహ్మణులకు అన్నభిక్ష, వీరికి వాదభిక్ష యిడియే భుజింప వలయునని తలచిరి. ఇరువురును భోజనము సలుపకుండిరి. వాద మారంభమైన అల్పకాలముననే వేదాంతికి మీదియుక్తి స్ఫురించలేదు. ఇట్లుకాకున్న బ్రాహ్మణుడు చెప్పి యుండునా ? ఆని మెచ్చుకొనెను. భోజనమునకు వచ్చినవా రందరును వేడుక చూచుచుండిరి. ఈయర్థమును గొప్పవిద్వాంసులును చూచు చుండిరి. వేదాంతి కేమియు తోపక లేచి నిల్చి “అయ్యా : ఒకవైష్ణవుడు వచ్చి మీసంగతిచెప్పి సింహముకడకేగు ఏనుగుల వంటిది ప్రతివాదుల గతి యనెను. అంతమాత్రము చాలదు. ఆయనతక్కువగనే చెప్పెను. మీమ్ము చూడగా జయించెదరని తోచుచున్నది యనెను. రంగనాథ రామానుజుల యనుగ్రహము మీకున్నది. కావున నాకు తోచలేదు. నాసంశయములు తీరునని మీతో వాదము నారంభించితిని. మీముఖము చూచినపుడే

నే నపజయ మొందుదునని తలచితిని.” అనెను. ఎల్లవారును చూచి ఆశ్చర్య మొందిరి. అంజలి చేసిరి. “ఓహో ! నీ వోడితివా ? నేను కొన్ని సంగతులను చెప్పగా వినవలయునని వాదించితివా ? అంజలితో నేను చెప్పదానిని వినుము” అని భట్టరు ఉభయ వేదాంతములను క్రమక్రమముగా వాసికి సంశయములు తీరెను. నేను మీయపన్యాసములచేత చిన్నసంశయముడనై తినని యాతడనెను. విద్యాగౌరవమును జూచి మనకు మించినవాడు లేదని తలంచుచుంటిని. నేడు కదా తెలియని సంగతు లన్నియును తెలిసెను. నేను బృహస్పతిని తలచియుంటిని. నావైవాడు ఈతడు. ఇట్టివారికి శిష్యుడను కావలయును. రహస్యముగ కాదు అని తలచి వేదాంతి జనులను చూచి “ఓ జనులారా : నేనీయనకు శిష్యుడ నైతిని; చూచుడు” అని సేవించెను. భట్టరు వేదాంతి యొక్క శైవదీక్ష తొలగించి శ్రీవైష్ణవదీక్ష నిచ్చిరి. వేరుజన్మము వచ్చెను గాన బిడ్డకువలె మాధవదాసని పేరు పెట్టిరి. భట్టరు అచ్చట కొన్ని దినములుండి మాధవదాసుచేత ఉపచారములు పొంది “బహుదినము లాయెను గాన శ్రీరంగమునకు పోవలయు” ననిరి. మిమ్ము విడిచి యుండజాలను అని మాధవదాసనగా “మీరు ఇచ్చట అనేకులకు అన్నదానము చేయుచున్నారు. భక్తియే ముఖ్యము. ఇచ్చటనే యుండి వైష్ణవారాధనము చేయుచుండుడు” అని చెప్పి భట్టరు వారి నచ్చట నిలిపి శిష్యులతోడ శ్రీరంగమునకు పోయి రంగని సేవించి “స్వామీ : ఉత్తరు వాయెనే; పోయి జయించి, వాదించి వైష్ణవదాసుని చేసి వచ్చితిని. మీయొక్క, ఆచార్యులయొక్క అనుగ్రహమున అట్లు చేసితి” ననిరి. ముందువలె అప్రతిహతశీగా రామానుజసిద్ధాంతమును ప్రవచనము చేయుచు అచ్చట మాధవదాసుని నిలిపి అచ్చటికి గురువై, యిచ్చటికి శిష్యులై యుండిరి.

మాధవదాసునకు జ్ఞానము ముదిరెను. అట్టివారిని విడచి యుండుట తప్పు. ఆచ్చటికి పోయి వారికి శుశ్రూష చేయుట ముఖ్యము. వారు రావలదనిరి. పోవుటకు కారణ మేర్పడిన చాలును అని తలచి యుండిరి. వారు హరిభక్తిపరాయణులై యుండిరి. జ్ఞానభక్తి వైరాగ్యములు ముదిరి ఆచార్య శుశ్రూషను నోరుచు వైష్ణవారాధనము చేయుచుండి యొకనాడు స్నానమునకు పోయిరి. మాధవదాసుయొక్క ఇరువురుభార్యలు ఎవరని విచారించిరి. సాపాటుకు వచ్చితిమని వారనగా ఆయన స్నానమునకు పోయి యున్నారు, పొండి అనిరి. ఆవైష్ణవులు మాధవదాసు దగ్గరకు పోగా నిచ్చట కేల వచ్చితి రని ఆయన అనెను. వారు సంగతి చెప్పిరి. అటుపిమ్మట మాధవదాసు భార్యలనుజూచి “మీరు శ్రీవైష్ణవదాసులకు అపచార మొనర్చితిరి. ఇల్లువిడచి పొండి” అని చెప్పి తమ యాస్తిని మూడుభాగములు చేసి, భార్యలు అపచార పడినను అన్నమునకు అల్లాడరాదను తలంపుచేత వారికి చెరి యొక భాగ మిచ్చి, మూడవభాగమును ఎత్తుకొని శ్రీరంగమునకు పోయి భట్టరు ముందుంచిరి. “ఏమి! నేను ఆచ్చటనే యుండు మంటినే” అని భట్ట రనగా నాకు సంసారమున సరిపడలేదని మాధవదా” ననెను. “సరి; నీవు ముందే వచ్చెద నంటివి. నేను వలదంటిని. కారణము కల్పించుకొని వచ్చితివి” అని భట్ట రనగా ఔనని మాధవదాసు చెప్పెను. “నాయనా : యేమో ఆలుమగల జగడమున కేమి ? ఊరు చేరుము” అని భట్టరనగా మీవలెనే ఆనే కులు అందురు. అందుచేత మనస్సెట్లగునో కాన సన్న్యాస మొన గుడు అని మాధవదాసనెను. “సరి; వైరాగ్యము గలిగె” నని విధి ప్రకారము సన్న్యాసమిచ్చిరి. మాధవదాసు సన్న్యాసివేషముతో భట్టరునకు నమస్కరించి అంజలిచేసి ప్రక్కన నిలువగా భట్టరు చూచిరి. ఆహా ! యేమి విద్య, యెంతధనము, ఇట్టివానిని నేను

జయింపగలుగుట శ్రీరంగనాథుడు, ఉడయవరులు, కూరతాళ్వారు
 ఎంబారుల కృపచేతనే. ఇట్టివాడు నాకు శిష్యుడై నిలిచెనే :
 ఇదియే గౌరవము. ఇదివరకు జరిగినది కాదు. ఉడయవరులు,
 రంగనాథుడు అనుగ్రహించినది స్వాభావికము. ఇదే భాగ్యము”
 అని భట్టరు సంతోషించి ఆశిష్యుని చూచి “నాయనా : యిటు
 రమ్ము” అని గట్టిగ కౌగిలించుకొని నాకు ఇందరు శిష్యులు
 స్వంతము కాదు. నీవు శిష్యుడవై నిలచుట నాభాగ్యము. నీవు
 నాయతివి. అస్మద్యతివి. నంజియర్ అని చెప్పి “నాయనా :
 ఇచ్చటనే వాసము చేయుచుండు మని ఉత్తరు విచ్చిరి. నంజి
 య్యర్ శుశ్రూషచేయుచుండిరి. దినదినమునకు వైష్ణవదీక్ష
 యొక్క పోయెను. భట్టరు చెప్పినదానికిపైన ఈయన వ్యాఖ్యా
 నము చేయుచుండిరి. ప్రాచీనవాసన మరచి పూని వెదకి వ్యాఖ్యా
 నములం జేయుచుండిరి. వర్షాకాలమున చంద్రుడు ప్రకాశించడు.
 మేఘములు పోగా ముందువలె ప్రకాశించును. ఆట్లే నంజియ్యరు
 మేఘావరణముచేత అట్లు అద్వైతిగా నుండిరి. అదిపోగా బుద్ధి
 పళపళ ప్రకాశించెను. ఒకనాడు భట్టరు ప్రయాణముకాగా
 నంజియ్యర్ పల్లకి పట్టిరి. నేను గురువైనను మీఆశ్రమము
 పెద్దదిగాన మీరు పట్టరాదు అని భట్ట రనగా నాకు ఆశ్రమము
 పెద్దదిగాదు. కాషాయము గొప్పకాదు. గురుశుశ్రూష కావల
 యును. అందులకు విరోధమైనచో నీగుడ్డలు వలదు. బ్రహ్మ
 చారియో, గృహస్థుడో, వానప్రస్థుడో, సన్యాసియో ఎట్లుండినను
 జ్ఞానమునకు గౌరవము కలదు. పరమాచార్యులై నన్ను వైష్ణవుని
 చేసితిరే అని గురునికి ఉండు గౌరవమును తా మాచరించి చూపిరి.

భట్టరునకు సేతుయాత్ర సల్పవలయునని తోచెను. వారి
 కట్లు తోచుటకు కారణమేమి? సంతానము కలుగవలయునని
 కోర్కెయా, లేక పాపక్షయము కావలయుననియా? మనము

పాపము చేసియున్నాము, చేయుచున్నాము, చేయుదుము, కాన మన కార్యక కలుగుట న్యాయము. పుణ్యలు వారల్లెల తలవలయు ననగా పాపితో నొకక్షణము చేరినను పాపము కలుగును. అనేకులు పాపలు పుణ్యతీర్థములందు స్నాన మాచరించి తమ పాపమును వదలి ఆనీటికి దోషము కల్పింతురు. మహర్షులు దానియందు స్నానమాచరించి నీటికి మహాత్వము కల్పింతురు. నారదుడు గంగకుపోయి యెల్లవారును స్నానముచేసి సంకల్పము చేయుచుండగా తానట్లు చేయక గట్టున నిలచి “గంగా ! నమస్కారము పోయెన” నని పోవుచుండెను. గంగాదేవి యతనిని బిలిచి “అదేమి ? స్నానము చేయక పోవుచున్నా” వని యడుగగా “గంగా ! మంచికార్యములు చేసిన పుణ్యము కలదందురు. వానిలో మోక్షము గొప్పది. అది నీదర్శనము చేతనే కలుగును. నిన్ను దర్శించితిని. మోక్షము లభించెను. అందుకు మీది ఫలము లేదు. ఫలములేక స్నానమేల చేయవలయును ? అని పోయితి” నని నారదు డనెను. “నారదా ! మీరు చెప్పినది మిక్కిలి యుక్తమే; మీరు స్నానముచేయ నవసరము లేదు. మీరుస్నాన మాచరించినగదా నాపాపము పోవును ? నిత్యము వేల సంఖ్యలో మనుజులు సంకల్పముచెప్పి స్నానము చేయుచున్నారు. నన్ను పరిశుద్ధురాలినిగా చేయుటకు స్నాన మాచరింపు” డని గంగాదేవి చెప్పగా నారదుడు గంగాస్నానము చేసెను. ఈసంగతి వాయు పురాణములో మాఘమాహాత్మ్యమున నున్నది. ఈవిధముగనే సేతువు అనేక సంవత్సరముల వరకు మాహాత్మ్యముతో నుండవలయునను తలపుతో భట్టరు సేతుయాత్రకు వెడలిరి. నంజియ్యర్ సదా శుశ్రూష చేయుచుండిరి. భట్టరు నిద్రవచ్చుచున్న డని నంజియ్యరు ఒడిలో పరుండిరి. రాత్రి ఆయెను. అప్పటికిని వారు లేవలేదు. తొడను కదలించితినేని వారు నిద్రలేతురని

నంజియ్యరు కదలకుండిరి. తెల్లవారువరకును అట్లే యుండిరి. కేవల భక్తిమాత్రము చాలదు. జడమైన శరీరముకూడ కార్యము చేయవలయునని వారట్లు ఆచరించి చూపిరి. పిమ్మట వారు సేతు యాత్రచేసి వచ్చునపుడు పొదిరిగుడి యను గ్రామమునకు వచ్చి చేరిరి. అచ్చట బ్రాహ్మణుల యిండ్లు లేవు. వేటకాండ్లుండిరి. అచ్చట గొలువవలసినవచ్చి ఒకని యింటివాకిట కూర్చుండిరి. భట్టరును గొప్పవారని తలచి యొకడు మంచమునేసి వారిని పరుండు మనెను. దీనిమీద నెవరైనను పరుండియుందురు గాన మాకిది వలదని భట్టరనిరి. ఆవేటగాడు ఆరాత్రియే క్రొత్తమంచము చేసి సమర్పింపగా వానిభక్తికి మెచ్చి పరుండిరి. భట్టరు వేటగానినిజూచి “ఓరీ! నీకేమిపనియని యడుగగా మృగములను హింసించు వాడను. ఇట్లే బ్రతుకవాడనని వాడనెను. నేడేమి చేసితివని భట్టరడుగగా, నేడుపోయి అనేక మృగములను చంపితిని. ఒక కుందేటిపిల్లను పట్టి దానిని చంప యత్నించితిని. దానితల్లి నా కాలు పట్టుకొనెను. కనుక దానిని చంపక విడిచితిని” అనెను. భట్టరు నంజియ్యరు మొదలగు శిష్యులను పిలచి వేదాంతములోని ఒకసంశయము తీరెను. మీకు చరమశ్లోకము ఉపదేశించితిన్నే. దానియందు మీకును, నాకును సందేహముగ నుండెను. మనము పాపముచేసి కాపాడు మనిన స్వామి కాపాడునా? శరణుపొందిన విడుచునా? యని తలచితిని. వీనికి చదువులేదు. శరణాగతుని కాపాడవలయునని తెలియదు. వీని కాలిమీద బడిన కాపాడునని కుందేలు ఎఱుగదు. అది ఐదంగములతో గూడిన శరణాగతి చేయలేదు. ఒకప్రాణివచ్చి భయపడి కాలుపట్టుకొనగా హింసించు స్వభావముగల వీడు విడిచెనే! మఱి భగవంతుడు చరమశ్లోకమున చెప్పినట్లు ఐదంగములతో శరణాగతి చేసిన కాపాడడా? యని తెలిపెను. మీరును నమ్ముడు. చరమశ్లోకమున చెప్పినది సత్యము.

సత్యము, సత్యము. ఇక సందేహింపరాదు. కరుణానిధికి కృప కలుగదా యని భట్టరు సారాంశమును గ్రహించి శిష్యులకు తెలిపి అచ్చటనే సుఖముగ ఆరాత్రి గడపి ఉరుచేరిరి.

వీరసుందర బ్రహ్మరాయడను నతనికి రంగరాజుమీద భక్తియుండెను. అతడు ప్రాకారము కట్టడలచి కూరత్రాళ్వారు శిష్యులగు పిళ్ళైపిళ్ళైయాళ్వారు గృహము ప్రాకారము కట్టుటకు ఆటంకముగ నున్నదనియు, కాన వారియింటిని వడగొట్టవలయు ననియు అనగా ఆయాళ్వారు భట్టరుతో చెప్పిరి. మునుపు తిరు మంగై యాళ్వారు ప్రాకారముగట్టునపుడు తొండరడిప్పొడి ఆళ్వారు యొక్క తిరుమాల కట్టడమును విడిచి కట్టియుండలేదా? మీరును పిళ్ళైపిళ్ళై యాళ్వారు గృహమును విడిచి కట్టుడని భట్టరు చెప్పగా ప్రాకారము సూటిగ నుండవలయునని వారిమాట వినక ఆళ్వారు యొక్క ఇంటిని కొట్టించెను. అందుచేత కలహము ఏర్పడెను. భట్టరు రాజదౌర్జన్యమును సహింపలేక ఈయూర నుండరాడని తిరుక్కోవలారికి పోయి స్వామివిశ్లేషముచేత నిద్రాహారములు లేక దినదినము శుష్కించి పిచ్చిపట్టిన ట్లుండిరి. ఒక శ్రీవైష్ణవుడు వారిరాక నెరిగి వచ్చి “నమ్మాళ్వారు యొక్క తిరువిరుత్తమునకు అర్థము చెప్పడని అడిగెను. నాకు ఋద్ధి స్వాధీనములో లేదు. అందుచేత చెప్పటకు కాదని భట్టరనిరి. నేడు అర్థము గ్రహింప వచ్చితినే యని వారనగా భట్టరు నంజియ్యరును చెప్పు మనిరి. వచ్చినవారు అర్థమును తెలిసికొనిపోయిరి. కూరత్రాళ్వారు శిష్యు డగు వీరుసుందరరాజు అపచారముచేత చచ్చెను. భట్టరుతల్లి ఆండాశమ్మ అతని మరణము నెఱిగి యేడ్చెను. ఎల్లవారును వానిమరణమునకు సంతోషించుచుండగా మీరేల దుఃఖించుచున్నారని శిష్యు లడుగగా “ఉడయవరుల పరమానుగ్రహ పాతుగైన నాభర్తకు అతడు శిష్యుడు. విద్యనేర్చిన శిష్యుడు పుత్రుడుకదా”

కావున వాడు నాకు భట్టరుతో సమానుడు. అట్టివాడు భాగవతాపచారముచేత యమునిక చిక్కెనే. భగవద్భక్తులయొడ జాగరూకులై మెలగుడని యముడు తనదూతలకు చెప్పియున్నాడు. భాగవతాపచారుడగు వీనిని యమదూతలు పిలుచుకొనిపోయిరే యని యాండాశమ్మ చెప్పి పొర్లి పొర్లి యేడ్చెను. పితౌపితౌ యాశ్వారు తిరుక్కోవలూరికి పోయి వీరసుందరబ్రహ్మరాయని మరణమును భట్టరున కెరింగించి మీరు శ్రీరంగమునకు రావలయును. నేను ఎచ్చట నైనను ఇల్లు కట్టుకొనెద నని చెప్పగా వారు శ్రీరంగమునకు వచ్చి మునుపటివలె ప్రవచనము చేయుచుండిరి. ఇట్లుండగా అమ్మడియాశ్వాను వచ్చి భట్టరును సేవించి మీరు మిగుల పెద్దలని విని దూరమునుండి వచ్చితిని. అధికముగ వినుటకు లేదు. సంగ్రహముగ దెల్పుడు అనెను. భగవంతుని పట్టుట కష్టము. భాగవత శేషభూతుడుగా నుండవలెను. అనగా భగవంతునికంటెను తదీయశేషత్వము అధికము. భగవంతుని శిష్యశిష్యు డనుకొనవలయును. ఒక్కబీజముచేత నెన్నికోట్ల మర్రివృక్షములు పుట్టుచున్నవి : ప్రణవము ఒకశబ్దము. దాని యందు సకలవేదశాస్త్రము లుండునట్లు భాగవత శేషత్వ మేర్పడిన అన్నియును ఏర్పడును. (కులశేఖరులును దాసుడ నయ్యెదనని ఏడంతస్థులు తగ్గించి చెప్పుకొనిరి; సమ్మాశ్వారులును అట్లే చెప్పిరి. వేదాంతదేశికులును ఏడంతస్థులు తగ్గించి చూపవలె ననిరి.) కావున భగవచ్ఛేషత్వముగొప్పది యని భట్టరు తెలిపిరి. వీరశిఖామణి వల్లభరాజు అను ప్రభువు శరణుపొందగా భట్టరు విభీషణ శరణాగతిని దెలిపి అంగములతోకూడిన శరణాగతిని వివరించి శరణాగతియే గొప్పదని శరణాగతికి గౌరవము కలిగించిరి. అతనిని పంపగనే త్రిభువనవీరదేవరాజు అను ప్రభువు శరణుపొందగా భట్టరు అనేక శాస్త్రములు ఉపదేశించిరి. వసుదేవునియొద్దకు నార

దుడు వచ్చి బిడ్డ యెచ్చట యని యడుగగా వాడధికప్రసంగి. ఇంటనుండడు, ఊరంతయును తిరుగుచుండును అనెను. “అహా! మేము పరబ్రహ్మ మని అల్లాడుచున్నామే. యనునియమాదుల చేత శ్రమపడుదుమే. అట్టివానిని నిట్లనుచున్నాడే. ఇది అతని తప్పుకాదు. అధికస్నేహముచేత గౌరవము తగ్గును” అని నారదు డనెను. అట్లే త్రిభువన వీరదేవరాజునకు భట్టరుమీద గౌరవము తగ్గి “రేపు మీరు మాయింటికి పండ్లెండు గంటలకు రండి” యనెను. “నేను రంగనాథుని సన్నిధికి తప్ప మరెయొకని యింటికి వత్తునా?” యని భట్ట రునగా అదేమి : నేను ప్రభుడను కదా యని రాజునెను. రంగనాథుడు దక్క ప్రభు వెవడు? మఱి యిట్టితలపు కలుగరాదని భట్టరు ఖండించిరి. భట్టరు ఒకనాడు సన్నిధికి పోయిరి. సంజియ్యరు వల్లకిపట్టుట, శిష్యబృందము చుట్టియుండుట, రంగనాథునికి పుత్తుడై యుండుట అను విశేషములను చూచి కొందరు అసూయపడి భట్టరును పట్టతోకొట్టు నట్లు ఏర్పాటుచేసిరి. అనేకులమధ్యయుండిన భట్టరును కొట్టిరి. ఇంత అధికగౌరవముండుచోట నన్నుకూడ కొట్టుస్థలము ఉన్నది కదా: ఇందుచేత నేను చేసియుండు స్వల్పపాపములుకూడపోవును అని భట్టరు శిష్యులకు బోధించి వారిని కోపించుకొనవల డనిరి. వారు ఆశ్చర్యపడిరి. ఇట్లు క్షమాగుణము చూపి అగుణమును వారికి బోధించిరి. ఇట్లుండగా సోమయాజి వచ్చి శరణుపొంది తిరువారాధనక్రమము నడిగెను. మూడుగంటలకాలము వట్టునట్లు తిరువారాధనక్రమము నువదేశించిరి. భట్టరు తిరువారాధన చేయు నపుడు చూచిన బాగుగ మనసునకు పట్టు నని తలచి సోమయాజి వారింటికి పోగా భట్టరు అయిదునిమిషములలో తిరువారాధన ముగించి వచ్చిరి. ఇదేమియని సోమయాజి అడుగగా నాయోగ్య తకు ఒకనిమిషము చాలును. సీయోగ్యతకు మూడుగంటలు

చాలదు. నేనొకనిమిష మారాధించిన భగవన్ముఖోల్లాస మగును. నాకు ప్రవచనమే పెద్దది. కర్మానుష్ఠానములను వదలరాదని నల్పుచున్నానని భట్టరనిరి. మన యోగ్యతకు తగినట్లు చేయవలయు నని చూపిరి.

ఒక శ్రీవైష్ణవస్వామి భట్టరును చూచి భగవంతునియందు భక్తికలిగి ఆరాధించుట తెలిసియున్నది. దేవతాంతరము సంగతి యేమి అనిరి.

కామై సైసై ర్హృతజ్ఞానాః ప్రపద్యంతేన్యదేవతాః ।

తం తం నియమ మాస్థాయ ప్రకృత్యా నియతాస్స్వయా ॥

అను భగవద్గీత 7అధ్యాయము మొదలు 4శ్లోకముల చేత ఇతరదేవతల నారాధింపరాదనియు, 9 అధ్యాయమున సర్వము నేనే యనియు కృష్ణమూర్తి చెప్పగా “కృష్ణా ! అన్నియును నీవే యగు పక్షమున ఇంద్రుని నేల పూజింపరాదని అర్జునుడడిగెను.

యేన్వ్యన్యదేవతా భక్తా యజన్తే శ్రద్ధయాన్వితాః ।

తేన్వీ మామేవ కౌన్తేయ యజన్త్యవిధిపూర్వకమ్ ॥

అను భగ॥ 9అధ్యాయమున అన్యదేవతారాధనము చేసినను నన్నారాధించినట్లే యగును. అది జ్ఞానపూర్వకము కాదు అని స్వామి చెప్పెను. యాగము చేయునపుడు ఇంద్రాయస్వాహో అనవలెను గాని కృష్ణాయ స్వాహో అననగునా యని యాగాది సత్కర్మములలో జ్ఞానపూర్వకముగ చెప్పవలెను. ఇంద్రులు భగవంతునికి శరీరభూతులు. మనము సాక్షాత్తుగ స్వామి నాశ్రయించలేము గాన వారిద్వారా యీయవలయును. స్వామి సారాంశమును భుజించి పిప్పిని మీరు భుజింపుడని వారి కీయవలెను. మనము ఇంద్రువరుణుల కిచ్చు ఆహుతిని వారు భృత్య భూతులై స్వామి కిత్తురు. ఇట్లు తెలిసి యజ్ఞాది కర్మములను

చేయవలెను అని భట్టరు ఆవైష్ణవస్వామికి తెలిపిరి. భట్టరు శ్రీపాద శ్రీరథమును స్వీకరింపనివారే లేరు. వారితల్లి ఆండాళమ్మయును వారికి తెలియకుండ స్వీకారము చేయుచుండెను. ఒకరువచ్చి యుత్తమ శ్రీవైష్ణవలక్షణమును చెప్పుడని భట్టరు నడుగగా ప్రవచనము చేయుటకే కాలము లేకున్నది. తిరుపతికి పోయి అనంతాశ్వాను నడుగు మనిరి. ఆయన వారి నడుగగా చెప్పెననిరి. ఈయన నేచియుండిరి. అనంతాశ్వారు ఎందరువచ్చినను భోజనముపెట్టి ఆ శ్రీవైష్ణవుల శేషమును స్వీకరించుచుండిరి. ఇట్లు ఎనిమిది దినములు జరుగగా వచ్చినస్వామి తాముకోరిన సంగతిని చెప్పుడని అనంతాశ్వాను నడిగిరి. ఎల్లవారును కాగా చేయిచట్టవలయును. నేను ముందని యుండరాదు. ఇదే లక్షణమని అనంతాశ్వాను తెలిపిరి. మిగుల విటుడుగా నుండిన యొక్కని భట్టరు పట్టి తెచ్చిరి. వాడు పతితుడు; వానిని చేర్చరాదని యెల్లవారనిరి. వానినే దిద్దవలయునని భట్టరనగా వాడు వినడని వారనిరి. సరి పరచెనను చూడుడని భట్టరు వారితో చెప్పి; ఆవిషయప్రకణని ఏకాంతముగా పిలిచి నేను పెద్దలగుటచేత నీసంగతు లన్నియు చెప్పుచునగా చనవుతో వాడు తనసంగతులన్నియు చెప్పెను. అందుకేమని భట్టరు వానికి కామశాస్త్రమును చెప్పెను. వేదమున చెప్పియుండు రీతులను వానికి తెలిపి ఆప్రకారమే నడచిన నది యొక యజ్ఞ మగునని భట్టరు తెలుపగా ఆవిషయమున తనకు తెలియని సంగతులను ఆయన చెప్పుచున్నాడని వాడు ముఖ్య శిష్యుడాయెను. వాడు విషయసుఖములను భట్టరు తెలియపరచినట్లు అనుభవించి తృప్తిపొంది మీరు వేదాంతులని తలచి యుండగా, నాకిట్లు చెప్పితిరి కదా యనెను. “నాయనా ! చెప్పెదను వినుము, నీవు అనుభవించుచుండునది సుఖముకదా ! ఇది యంతయు నశ్వరము. ఇంతకంటెను హెచ్చుసుఖమున్నదని

వేదాంతమును ఉపదేశించగా వాడు అందరికంటెను హెచ్చైన శిష్యుడాయెను.

వ్యవసాయాత్మికా బుద్ధిరేకేహ కురునందన ।

బహుశాఖా హ్యనన్తాశ్చ బుద్ధయోఽవ్యవసాయినామ్ ॥

అనుభగవద్గీత 2 అధ్యాయము 41 శ్లోకమున చెప్పబడినట్లు వేదము వేయితల్లలకంటెను అధికవాత్సల్యము గలది. సాత్త్విక, రాజస, తామసులను మూడు తరగతులవారికి తగినట్లు చెప్పుచున్నది. భట్టరు వేదమందలి అంశమును చెప్పి విషయప్రవణుడని విడువ రాదని చూపిరి. ఒక శ్రీవైష్ణవుడు భట్టరునుచూచి యేమి వాగ్ధోరణి: మిమ్ము ఉడయవరులని చెప్పవచ్చును. మీపూర్వజన్మపుణ్యమని స్తోత్రముచేసిరి. అప్పుడు శిరియాచాన్ అనువారు భట్టరుయొక్క అభిప్రాయము నెరిగి లేచి మీరట్లు చెప్పకుడు; వారియందు ప్రవేశించి చెప్పువారు రంగనాథు డనుకొనుడు. అచ్చటచ్చట స్వామియుండియే జరుపును అనిరి. కూరత్తాళ్వారు శిష్యుడగు తిరువరంగత్తముదనార్ అనువారు రామానుజనూత్తందాదిని చేసి ఉడయవరులకు చూపగా వారు మెచ్చుకొనిరి. ఆయన భట్టరు; కూరత్తాళ్వారు పుత్రుడు. నేను మాత్రము కానా? ఇది విద్యావంశము. నాకాయన విద్యనుపదేశించిన తండ్రి. భట్టరు పుట్టిన బిడ్డ. అనగా కొంద రాసంగతి భట్టరుతో చెప్పిరి. దానిని విని శ్రీ భట్టరు-అది నాతండ్రిగారిస్తోత్రము. ఆయనకు గౌరవమున్నది. నేను న్యాయప్రకారము కొడుకును; నాకంటెను ఆయనకు, తండ్రికి సంబంధము అధికమే. అయితే వారు తన్ను ప్రశంసచేసికొనిరే. అది ఘోరబాటు. మనసున తలపవచ్చును గాని పైకి అట్లు చెప్పరాదు అని భట్టరు శిష్యులకు చెప్పిరి. శ్రీరంగనాథునికి కోడెఉత్సవము జరుగుచుండెను. ఆఉత్సవము సాయంకాలము ప్రారంభమగును. భట్టరును, శ్రీవైష్ణవులును స్వామిని సేవించుచుండగా

కొందరు సంధ్యావందనమున కని పోయిరి. భగవంతుని సేవించుచు, భగవంతునికథల వినుచు, ధ్యానించుచు నుండు నపుడు కర్మలోపముని లేవరాదు.

యస్త్వైత్మరతిరేవస్యా దాత్మత్వప్తశ్చ మానవః ।

ఆత్మన్యేవ చ సంతుష్ట స్తస్య కార్యం న విద్యతే ॥

అను భగవద్గీత శిష్యా. 17 శ్లోకమున చెప్పబడినట్లు నా విషయమున ఆసజెంది అనందించువానికి కర్మలోపము రావని కృష్ణమూర్తి చెప్పెను అని భట్టరు చెప్పగా, వారు కర్మలోపము వచ్చునే యని శంకించిరి. ఎవడు కర్మచేయవలసిన కాలములో భగవద్విషయమున నుండునో వానికొరకు కర్మమును చేయుటకు ముక్తోటిమహర్షులు కాచియుందురని భట్టరు తెలిపిరి. అనూయా పరులగు ననేక విద్వాంసులు భట్టరుతో వాదముసల్పి యీయనకు సర్వజ్ఞులని పేరున్నదే; అన్నియును తెలియునా యని ఒకచోట గుంటచేసి యచ్చట పామునుపెట్టి టెంకాయచిప్పను మూసి యిందేమున్న దనిరి. శ్రీరంగనాథుని శ్వేతచ్ఛత్రమున్నదని భట్టరనగా, పామున్నదని వారు పరిహాసము చేసిరి. “మూడు లారా ! మీకు తెలియలేదే! శెండ్రిలో కుడైయామ్” అని ఆళ్వారులు సెలవిచ్చిరి. “నివాసశయ్యాసనపాదుకాంశుకోపధానవర్షాతప వారణావిభిః” అని ఆశవందారులు సెలవిచ్చిరి. అనగా ఆది శేషుడు స్వామికి గృహము, పడుక, సింహాసనము, పాదుకలు, పీతాంబరము, దిండు, గొడుగుగా నుండును. అందరును స్వామికి శేషభూతులే. ఆదిశేషభగవానుడొక్కడే ఏయేసమయము లందు ఎట్లెట్లు చేయవలెనో అట్లు చేయుచు శేషుడనబడుచున్నాడు. మీరు పాముని తలచితిరి. ఆపాము శ్వేతచ్ఛత్రముగా నుండును. చూడు డనగా వారికట్లే తెలిసెను. భట్టరు కొన్నిగ్రంథములు రచించిరి. సహస్రనామభాష్యము, విష్ణుపూజాక్రమము, అష్టశ్లోకి

అనగా ఎనిమిదిశ్లోకములు గలది. దానిలో నాలుగు తిరుమంత్రమునకు, రెండు ద్వయమంత్రమునకు, రెండు చరమశ్లోకమునకు వ్యాఖ్యానముగ నుండును. రంగరాజస్తవము, పూర్వోత్తరశతకము, శ్రీగుణరత్నకోశము - ఇది అమ్మవారి పరమైన స్తోత్రము. విష్ణుపత్నియైన మహాలక్ష్మి చరాచరప్రపంచమునకు తల్లి. ఇట్లని యజుర్వేదము చెప్పుచున్నది. అంతమాత్రమున చాలదు. శ్రీసూక్తము శాఖోపశాఖలుగా వర్ణించినది అని భట్టరు స్తుతింపగా “సర్వేశ్వరు డున్నాడు. ఆయనను స్తుతింపక నన్ను స్తుతించుచున్నావు, నీకు అభిమానము” అని రంగనాయకి అనెను. “అమ్మా! నాకభిమానములేదు. పురుషసూక్తములో మొదటి అనువాకమున స్వామిని వర్ణించి, రెండవఅనువాకమున రంగనాయకికి భర్తగా నుండుటచేతనే నీకివైభవము వచ్చినది. ఆమె అదృష్టముకదా” అని చెప్పబడెనని భట్ట రనిరి. సీతాకల్యాణఘట్టములో “రానూ! సీత నాగేటిచాలునుండి పుట్టినదని యొచింపకుము. ఆమె మిక్కిలి గుణవంతురాలు. నీవెమెను పెండ్లాడు”మని జనకు డనెను. (పాణింగృహ్యేష్టాష్ట పాణినా) సుమంతుడు సీతనుచూచి ఈరామునికి ఇంత విశేషమున్నదని తలచితిని. ఇంతప్రభుత్వము వచ్చినది. ఈమె అదృష్టమే యని తలచెను. భట్టరు రంగనాయకిని “అమ్మా!” అనగా “నిన్నుకంటినా”? అని ఆమె యడిగెను. నీవు అమ్మచేయు కార్యమును చేసెదవు. తండ్రికి కోపమువచ్చిన పోగొట్టుకార్యము తల్లిది. నీవకార్యము చేసెదవు. వీడు మహాపాపియని స్వామి చెప్పగా అదియేగదా నాకు సరిపడదు. పాపియగుటచేతనేగదా ఆశ్రయించినాడు. వానిపై కోపించనగునా? పాపియో, దోషియో మిమ్ముదప్ప నిర్దుష్టమైన వస్తువును జూపుడు. బ్రహ్మాదులకు దోషము లేదా? అనుగ్రహింపుడు అని స్వామితో చెప్పి “నాయనా: రారా:” యని “కోపసమయమున రమ్మందవు” అని

భట్ట రనిరి. వారిట్లు అనేక గ్రంథములు చేసి లోకోద్ధరణార్థమై లక్ష్మీ నారాయణులను ఆశ్రయించుటకు మార్గము కల్పించి ద్రావిడము నను చేయవలించిరి. తిరువాయ్మొళికి తిరుక్కురుగైప్పిరాన్ పిళ్ళాన్ ఆరాయిరప్పడి వ్యాఖ్యానము చేసెను. ఉడయవరుల ఆజ్ఞచేతను, నాశాసనముచేతను ఒంబదు (9) నాయిరప్పడి చేయు మనిచెప్పి, చెప్పినట్లే నంజియ్యరుచేత గ్రంథములు చేయించి భట్టరు ప్రవచనము చేయుచుండిరి. ఒక గ్రంథమున ఆరు అపూర్వ అధికవిషయము లున్నవి. భట్టరు శారదా పీఠమునకు పోయి సరస్వతిచేత ప్రశంసించబడి అనుగ్రహము పొందిరని, ఉడయవరుల సన్నిధిలో నిలిచి నాకేమి వచ్చుననగా వారు వేదాంత ఉదయనాచార్యులని పేరిచ్చి మాట్లాడిరని, ఆళపందారు స్తోత్రమును విని కిడాంబిఅచ్చాన్ పాదముల బడిరని, ఒకరు నెయ్యికి బదులు వేపనూనెను వేయగా భట్టరు చేయిపట్టి స్వీకరించిరి. వారు ముక్కుపట్టుకొని వేయగా వీరిచేత పడగనే ఆనెయ్యికి సువాసన కలిగెను. శరణాగతి చేసిరి. తిరువాయ్మొళిని నంజియ్యరు పాడు మని కోరగా భట్టరు తాళబద్ధముగ పాడిరి. మీరు పాడు డన నంజియ్యర్ పాడిరి. వీరు ఆనందించిరి. భట్ట రిట్లు ఆసేతుహిమా చలాంతము ప్రవచనముచేయుచు రామానుజసిద్ధాంతమును నిలిపి నంజియ్యరును పిలిచి “నేను స్వస్థానమునకు పోయెదను. ఇక నాస్థానమున మీరుండుడు” అని చెప్పి రంగనాథుని ప్రార్థించి వైకుంఠము చేరిరి.

మణివాళమహామునులు

రామానుజసిద్ధాంతము అప్రతిహతముగ నడచుచు వచ్చినను బహుకాలమగుటచేత మరియొకసారి దీనికి వన్నె పెట్టవలెనని అనగా చక్కపెట్టవలయునని స్వామి తలచెను. కలియుగమునందాయన అవతరించని కారణముచేత తమ అంతరంగుని పంప

దలచి యోచించుచుండి యెవ్వరును లేని సమయమున శేషుని బిలిచి “నాయనా: నీవు ముందు ఉడయవరులై అవతరించి భువనకార్యములు చేసితివి. మరియొకసారి భూలోకమునకు నోయి ఆసిద్ధాంతమును వృద్ధిచేసిన బాగుగనుండు” ననెను. శేషుడు భగవంతునిమాట విని, వారియాజ్ఞను శిరసావహించి వేదశాస్త్రములకు, ఉడయవరుల గ్రంథములకు రంగుపెట్టదలచి, ఆహా! అటులే పోయెద నని చెప్పి నమ్మాళ్వారి స్థానమైన కురుకానగరము లేక ఆళ్వారుతిరునగరిలో మణివాళమహామునియై అవతరించిరి. కలియుగము 4372 సం॥ శాలివాహనశకము 1290 సాధారణ సంవత్సరము తులామాసము శుక్లపక్షము చతుర్థి మూలానక్షత్రము గురువారమున అవతరించిరి. రమ్యజామాత లేక ఆళ్వారియ మణివాళన్ (అనగా అంటమైన అల్లుడు) అని వారినామము. మూలానక్షత్రమునకు ఆపిరేల కలిగె ననగా మణివాళమహాముని అవతారముచేత ప్రపంచముననుండు సకలప్రాణీతోటులకును క్షేమకారణ మాయెను. అందుచేత దాని కాపిరు. ఆశ్వయుజమాసమందలి మూలానక్షత్రము అంత శ్రేష్ఠమైనది. ఆమూలయే జగదభ్యుదయమునకు మూలము. వారికి వారితండ్రి యేమిపేరు పెట్టుదమని యోచించి బహుసౌందర్యవంతుడుగ నుండుటనుచూచి దేవాంశమే అని తలచి అభిరామవరాధీశులని పేరుంచిరి. తల్లి, సోదరుడు ఆశిశువును శిక్కిల్ కిడారమనెడు ఊరికి పిలుచుకొని పోయిరి. అన్నప్రాశనము, చౌలము, ఉపనయనము మొదలై నవి చేసిరి. అవతారమైనను రామకృష్ణులకు చేసియుండలేదా? అట్లే తండ్రియగు తాతరణ్ణన్ బ్రాహ్మణులకు ఉచితమగు సంస్కారములను సరియగు వేళలలో వీరికి చేసిరి. ఆయన సౌశీల్యము, సుహృద్భావము, గాంభీర్యములతో గూడి శ్రీరామ:నియ ట్లండిరి. సౌశీల్యము అనగా ఎల్లవారితో గలసి మాట్లాడుట. దీనిగొప్పతనము

చూచి మాట్లాడుదురో, మాట్లాడరో అని తలచువారితో ఈయనయే ముందుగ మాట్లాడుదురు. సకలప్రాణులయందును స్నేహముతో నుందురు. రాముడు పురుషమోహనుడై జనదృష్టి చిత్తాపహారుడై యుండినట్లుండిరి. ఆయన సులభుడై యుండినను ఇతరులకు వారి సమీపమునకు వచ్చుటకు భయముగ నుండును. ఇట్లు రామునివలె సకల కల్యాణగుణములతో గూడి చంద్రునియట్లు వృద్ధి పొందుచుండిరి. వేదాభ్యాస మాయెను. సకలవిద్యలను అతి త్వరగా నభ్యసించిరి. అన్నికళలును చేరునా యనిన చంద్రుని యెడ చేరినట్లు దినదినమునకును చేరెను. సకలవిద్యాప్రపీణు లైరి. శేషుడు మరల నవతరించుటకు, ఏర్పాటుచేసిన శ్రీరంగనాథుడు అపహరింపబడి అచ్చటచ్చటనుండి వేంకటేశ్వరునిచెంతకు చేరెను. ఆస్వామిని సేవించిన చాలు ననిపించదు. ఆహారనిద్రలు తోచవు. ఆయనలో అకర్షణశక్తి యున్నది. బ్రహ్మకు, ఇక్ష్వాకునకు తిరువారాధన. ఆస్వామికి తనయూరికి పోవలయునని తోచెను. సెంజి తోటరాజు గోపణరాయడు తనయూరికి తీసికొనిపోయి కొన్నిదినములు తిరువారాధనలో నుంచుకొని యెల్లవారిక్షేపమును పొటించి స్వామిని శ్రీరంగము చేర్చెను. తురుష్కులు ఆక్రమించినందున స్వామి పోయియుండి గోపణరాయని ప్రేరేపించి వచ్చి చేరిరి. సుణవాళనుహమునికి వివాహము చేసిరి. వారు విద్యాభివృద్ధికై గురువు నాశ్రయించిరి. ఆళ్వారుతిరునగరిలో తిరువాయ్మొలిపిళ్ళై, శ్రీశైలేశులు, తిరుమలై ఆళ్వాన్ అను మూడుపేరులు గలిగిన వారిని శరణుపొంది తాము నేర్పినది సరిపరచుకొని దివ్యప్రబంధములను తెలిసికొనిరి. సచ్చిఘ్యుడని ఆయన సకలము చెప్పగా ఉభయ వేదాంతులైరి. గురువగు శ్రీశైలేశులు ఉడయవరులను ప్రతిష్ఠ చేసి నాలుగుపీఠులను గట్టి వీరే ముఖ్యము, మూలము, వీరని విడువ రాదు అని చెప్పగా సుణవాళనుహమునికి మిగుల భక్తి కలగెను.

ఇది చూచి యతీంద్రప్రవణులు అనగా యతీంద్రులయందు విశేషముగ భక్తికలిగినవారని గురువు పేరుంచిరి. ఎల్లవారికిని కలదు. నీకు అధికముగ నున్నదనిరి. మణవాళమహాముని యతిరాజవంశతిని చేసి గురువునకు చూపగా మిగుల బాగుగ నున్నది, నీపేరునకు తగినట్లు చేసితి వని వారు శ్లాఘించిరి. నేను చెప్పినది విని యతిరాజులయందు భక్తికలిగి మఠముకట్టి ఉడయవరులకు ఉత్సవములు చేయుచున్నాడని శ్రీశైలేశులు ఆనంద మొంది ఈయనకు ఇష్టమైన కూరలను స్వయముగ కోసి పంపుచుండిరి. ఇది ఆపచారమని మణవాళమహామును అనగా “నాయనా! నీవంటి పదార్థము ఏర్పడకుండినగదా మేము అన్ని కార్యములు చూతుము. నీవేర్పడితివి. ఇక అర్చావిగ్రహముతో మాకు పనియేమి?” అని గురువు కూరలు పంపుచుండిరి. ఇక నీవే స్వామియనిరి. యతీంద్రులట : ప్రవణులట : మనకు భక్తియుండలేదా? కూరలు పంపుట యొకటి అని యితరశిష్యులు తిట్టుకొన నారంభించిరి. గురువు మనసున నుంచుకొని అందరిని రప్పించి ఉభయవేదాంతములను మణవాళమహామునులచేత చెప్పించి యీయన గొప్పవాడని వారికి తోపింపజేసి అట్టివాడని తెలిసియే కూరల పంపితి మనిరి. ఇట్లుండగా వారికి పుత్రుడు కలిగెను. పేరేమి పెట్టుదు నని గురువు నడుగగా నాకిష్టమైనపేరు పెట్టెదవా? రామానుజు డనునదే నా కిష్టము అని వారు చెప్పిరి. పిమ్మట రామానుజజియ్యర్ అనుపే రుంచిరి. మణవాళమహామునులు అనేక గ్రంథములకు వ్యాఖ్యానములు, అనేక ప్రబంధములు వ్రాసిరి. తిరువాయ్మొళిపిళ్ళకు ఉపాధి కలుగగా వారు చింతించిరి. ఏలయని శిష్యు లడుగగా నాకు పిమ్మట రామానుజసిద్ధాంతమును సరిగా చూచువా రెవరని వారనిరి. నేను మీ శిష్యుడ నున్నానని మణవాళమహాముని చెప్పిరి. మనుజులు సకల శాస్త్రములను తెలియుదురు.

ఆపృతం జ్ఞాన మేతేన జ్ఞానినో నిత్యవై (రా ।

కామరూపేణ కౌంతేయ దుష్పూ రేణానలేన చ ॥

అను భగవద్గీత శిష్యా. శిష్యోక మట్లు తోడాలు సంపాదించుటకై కోరుదురు. విద్యను ద్రవ్యమునకై అమ్ముదురు. బ్రాహ్మణావమానము చేయుదురు. విద్య అందుకు ఉపయోగపడుచున్నది. భక్తికి ఈడుపడరు. కామము అట్లుచేయుచున్నది. జ్ఞానులకు అది శత్రువు. కాన అనావశ్యకమైన శాస్త్రములు చూచుచుండి కాలము వ్యర్థపుచ్చరాదు. సకలశాస్త్రములును వేదాంతమునకు ఉపయోగపడవలయును. కావున సంస్కృతమున శ్రీభాష్యమును, ద్రావిడమున దివ్యప్రబంధములను ఉంచుకొనుము. ఇతర శాస్త్రములతో పొద్దుపుచ్చవలదని శ్రీశైలేశులు శిష్యునితో చెప్పి వైశాఖమాస కృష్ణపక్షమునందు ఆష్టమినాడు పరమపదించిరి. మణవాళమహాముని వారిస్థానమున ఉభయవేదాంతప్రవర్తకులై యుండిరి. సంస్కృతమునకు స్వాభావికముగనే మాధుర్యము గలదు. ఉడయవరులే అట్లు చెప్పిరి. ద్రావిడము కష్టము. అర్థము తెలియనందున ఎల్లవారికిని సమ్మాన్వారీమీద అవిశ్వాసముగ నుండెను. మణవాళమహామునులు దివ్యప్రబంధములకు అర్థము చెప్పగా విని “అబ్బా! ఇది వేదమునకంటెను హెచ్చైనదని యెల్లవారును తలచిరి. అపుడే ఆప్రబంధములకు వన్నె హెచ్చెను. పూర్వాచార్యుల ప్రబంధములకు వ్యాఖ్యానములు చేసి అర్థముచెప్పగా జనుల కపుడే పూర్వాచార్యుల మహిమ తెలిసెను. వీరియొద్ద అనేకులు ప్రవచనము వినుచుండుటను చూచి మరియు ననేకులు ఆశ్రయించిరి. వారిలో అశగియ వరదర్ అనువా రొకరు. అంగి సన్యాసమనగా జ్ఞానభక్తివైరాగ్యములతో సంసారము వ్యర్థమని తోచి స్వీకరించు సన్యాసము. అంగసన్యాస మనగా జ్ఞానము కలుగుటకు మునుపే సన్యాస స్వీకారము. అశగియవరదర్ ఇంట

కష్టములని సన్యాసము స్వీకరింత మని జ్ఞానమునకై అంగసన్యాసమును స్వీకరించిరి. వారు మణివాళమ హామునుల దగ్గరనే యుండగా వారికి ఇంటిచింత, బాధ కలిగెను. అందువలన వారు సన్యాసము స్వీకరించి గురువును విడువకుండిరి. వారువారు సంస్కృత ద్రావిడ వేదాంతములను దెలిసికొనునపుడు సదా వినుటకు లేదే. సన్యాసము తీసికొనిన బాగుగ నుండును అని వారికి తోచుచుండెను. మణివాళ మహామునులు ఆళ్వారు తిరునగరిలో నుండిరి. రంగని దర్శించుటకై శ్రీరంగమునకు పోయిన బాగుగ నుండునని అచ్చటికి పోయిరి. పోవు మార్గమున ఆళగరుసన్నిధికి వచ్చి అచ్చట స్వామి కనిపించకపోగా రావలయునని మంగళాశాసనము చేసి భాష్యకారు లుండిన స్థానమగుటచేత నచ్చట కొన్ని దినము లుండునట్లు తలచుచున్నాను, అనుగ్రహించు డని ప్రార్థించిరి. నేను విడిచి పోవుచున్నానని తలపకుడు. రామానుజులు ఉన్న స్థలమున నుండవలయునని యిష్టము అని శ్రీరంగమునకు పోయిరి.

మణివాళమ హామునులు శ్రీరంగమునకు పోగా సన్నిధికి అధికారిగ నుండిన అణ్ణన్ తిరుమాలెతంద పెరుమాళ్ భట్టర్ అనువారు వారిని తమయింటికి పిలుచుకొని పోయిరి. ముప్పత్తాయిరప్పెరుక్కర్ అనగా ముప్పత్తాయిరగ్రంథమును పెంచితినే అని ప్రశంసించిరి. రంగనాథుని సన్నిధికి పిలుచుకొనిపోయిరి. వారు అచ్చట వచ్చితికి పోయి వచ్చునపుడు పిళ్ళలోకచార్యుల ఇంటికి వచ్చిరి. ఆయన చేసిన గ్రంథములేకదా అందరికి నేత్రములుగ మన్నవి! రంగనాథుడు ఆపిళ్ళలోకచార్యులను నిటుల ప్రశంసించిరి. “పిరికి మించినవస్తువు లేదు. నే నెవరు? నన్ను చక్కవర్తి తిరుమంగనారు (శ్రీరాముడు) పూజించలేదా? అప్పుడు సంతోషపడినట్లు ఈ పిళ్ళలోకచార్యులు ఆరాధించగా సంతోషపడుచున్నాను. శ్రీరంగమునాకు వాసస్థానముగ నేర్పడెనే” యనిరి. పిమ్మట అట్టి పిళ్ళలోక

చార్యులయింటినుండి వేదాంతవిద్యానిధియైన వడక్కుత్తిరువీధిపిళ్ళ
 యింటికి పోయిరి. పిళ్ళలోకాచార్యుల తమ్ములగు అళగియ
 మణవాళప్పైరుమాళ్ నాయనాచార్యులకు నమస్కరించిరి. మణవాళ
 మహాముని అణ్ణనుతోడపోయి సేవించి ప్రార్థించి, మరల వారి తిరు
 మాళిగకు పోయిరి. ఈయారికి, నాకు గౌరవము గలుగును గాన
 నీవిచ్చటనే యుండుమని రంగనాథుడు ప్రీతితో మణవాళమహా
 మునులను అడుగుకొనగా, భగవంతుని ప్రార్థనచేత వారచ్చట
 కొంతకాల ముండిరి. ఉత్తమసంబి యనువారు స్వామి విషయమున
 సరిగా వర్తింప లేదనియు, అందుకు తగుకార్యము చేయవలయు
 ననియు వాసమామల జియ్యరు మణవాళ మహామునులతో చెప్పగా
 వారావిషయమును మనసున నుంచుకొనియుండి వాసమామల
 జియ్యరునకును, ఉత్తమసంబికిని విరోధ మేమో యని తలంచి
 వారిరువురను పీలించి స్నేహముచేసిరి. నాబుద్ధికి అట్లు విరోధము
 తోచెను అనుకొని వాసమామలజియ్యరు గురునాజ్ఞచేత నుత్తమ
 సంబితో స్నేహముగ వర్తించిరి. మణవాళమహామునికి తిరుపతికి
 పోవలయునని తోచి స్వామి నడుగగా హొమ్మనెను. వారు తిరు
 క్కోవలారికి పోయి తిరుపతి చేరిరి. శ్రీనివాసుడు పెరియకేళ్
 వినిధిజియ్యరు స్వప్నమున ప్రత్యక్షమై నాకొండలలో నొకయోగి
 శ్వరుడు పరుండి యున్నాడు. పాదమునొద్ద నొకరు ప్రకాశించు
 చున్నారు అని చెప్పెను. ఆయనసంగతి విచారించి తెలిసికొని
 మణవాళమహామునులను మర్యాదతో పిలుచుకొనిపోయిరి. వా
 రచ్చట కొంతకాలముండి కొండదిగి గోవిందరాజులను సేవించి
 ఉడయవరులకు కన్నతల్లియైన భూతపురికి (శ్రీపెరుంబూదూరికి)
 వచ్చిరి. అచ్చట నాల్గదినములుండి కాంచీపురికి పోయిరి. తృప్తి
 లేక మరల శ్రీపెరుంబూదూరికి వచ్చిరి. శ్రీభాష్యము నేర్చుకొన
 నెంచిరి. కాంచీపురమున కిడాంబినాయనారు అనువారున్నారు.

నీవు ఆయనపద్ద నేర్చుకొనుము, నేను వారియందు పూని చెప్పెదను. కలియుగముగాన వారిద్వారా చెప్పెదనని యతిరాజులు స్వప్నములో చెప్పగా మణివాళమహామునులు కిడాంబినాయనారుతో చెప్పి మీయిష్ట మేనునగా నాకును స్వప్నము వచ్చెనని వారనిరి. మణివాళమహామునులు కిడాంబినాయనారు చెప్పగా విని రాత్రి ఒకపర్యాయము గ్రంథముచూచి వేయిముఖములతో అర్థముచెప్ప నారంభించగా వినినవా రండరును నాయనారుతో చెప్పిరి. నీ వెనరో నిజము చెప్పుమని ఆయన యడుగగా ఆది శేషుడ నని వీరు చెప్పిరి. ఆరూపము చూపుమని ఆయన అడుగగా ఈయన చూపెను. నాయనారు భయపడిరి. దేశదేశములనుండి యెల్లవారును వచ్చి యీయన చరణారవిందములను ఆశ్రయించి కృతార్థులైరి.

మణివాళమహామునులు వ్యాఖ్యానమండపమున వ్యాఖ్యానము చేయుటకు చేరిరి. మణివాళమహామునిని నేనే యని రంగనాథుడు చెప్పగా అందరు వచ్చిరని కొన్ని గ్రంథములం దున్నది. వారు మరల తిరువతికి బోయి స్వామిని సేవించి శ్రీరంగము చేరిరి. వారికి సూతకము వచ్చెను. స్వామిని సేవించుటకు లేకపోయినదే యని సన్న్యాసము స్వీకరించిన ఈయాటంక ముండదని అట్లే చేసిరి. శరణోపజియ్యరు నడుగగా వారు సన్న్యాస మిచ్చి శరణోపజియ్యరు అని పేరుపెట్టిరి. ఆళగియమణివాళన్ అని స్వామి తన పేరు పెట్టుమనెను. వల్లవరాయమఠము అనుపేరుతో నొకమఠ మేర్పరచిరి. మణివాళమహామునులు అందుండిరి. మణివాళమహామునులు ప్రాంతకాలమున నదిలో స్నానమాడుచుండగా తిరుమంజనఅప్పా లేక శ్రీతీర్థతాతన్ అనువారు అసమీపమున స్నానమాచరించుచుండిరి. నాకు జ్ఞాన మేమున్నది ? ఎటులైనను ఇరువురము చేరుదుము. వారి స్పర్శసొందినజలము నామీద పడుగాక

అని తలచి క్రిందివైపున స్నానమాచరింపగా వారిలోపలి జ్ఞానము పోయి జ్ఞానోదయ మాయెను. జ్ఞానములేక తిరుమంజనము చేయు చుంటినని తిరుమంజనఅప్పా అనువారు శరణు పొందగా వారికి మహామునులు సమాశ్రయణము చేసిరి. గోవిందప్ప దాసరప్పన్ అనువారు అనేకశిష్యులతో నుండిరి. వారుశరణు పొందిరి. శ్రీవచన భూషణమనునది గొప్పగ్రంథము. దానియం దనేకములైన అర్థ విశేషము లుండును. మణవాళమహామునులు దానినిప్రవచనము చేయుచుండగా పైవారు తమ మతాభిమానమును, పంశాభిమానమును విడిచి చేరిరి. మణవాళమహామునులు వాడుకప్రకారము భిక్షకు పోగా నొకనాడు వర్షమధికముగ నుండెను. తమపాదుకలను ఒకయింటిఅరుగునోరగా విడిచి తాము అరుగు నెక్కిరి. కందాడై అణ్ణన్ వంశములో చేరినవా రాయుంటివారు. వారిభార్య పొదుక లెత్తి కడిగి తీర్థమును పోక్షించుకొని తుడిచియుండెను. మణవాళ మహామునులు సంతోషించిరి. ఆమెకు ఆనందము గలిగెను. ఆమె మణవాళమహామునుల స్పర్శతగిలిన జలములో స్నానమాచరించిన తిరుమంజన అప్పాయొక్క కూతురు. ఆమె జరిగినసంగతిని తండ్రితో చెప్పకొనెను. నీవు నాకంటెను భాగ్యముగలదానవు. నాకే జ్ఞానముగలుగగా నీకు కలుగదా అని చెప్పి ఆమెను మణవాళ మహామునుల సన్నిధికి రహస్యముగ పిలుచుకొనిపోయి వారితో విన్నవించగా వారు సమాశ్రయణము చేసిరి. ఈతిరుమంజనఅప్పా కూతురు కందాడైఅణ్ణన్ అనువారి పినతండ్రి భార్య. వారామెచేతి ప్రసాదము నొక తిరువధ్యయనదినమున భుజించగా జ్ఞానము గల్గెను. కందాడై అణ్ణన్ వద్దకు ఒకస్వామివచ్చి నేను మణవాళమహామునికి కూర నిచ్చితిని. వంటవారు దానిని పక్వము చేసి వారికి పెట్టిరి. నేను స్వామినిసేవింప సన్నిధికి పోయితిని. స్వామి చేయినెత్తి ఆదిశేషునిజూపి ఈయనగదా మణవాళమహాముని.

అయనను ఆశ్రయింపు డనెను అని చెప్పగా ఇదేమని అణ్ణనుకు యోచన గలిగెను. తమగౌరవము పొడిచి మణివాళమహాముని యొద్దకు పోవ సిగ్గుపడెను. పెద్దపెద్ద శ్రీవైష్ణవులు దివ్యప్రకాశముతో మిద్దెమీదినుండి వచ్చి పదిదెబ్బలుకొట్టి మిద్దెమీదికి పిలుచు కొనిపోయినట్లును, మళవాళమహామునియును చేతితో దెబ్బకొట్టి “నేను ఆదిశేషుడను, ఉడయవరులను; నన్నాశ్రయింపుము, అని సట్లును, మహదాచార్యులగు కందాడై అణ్ణన్ అనేకశిష్యులతోడ శరణాగతిచేసి యెట్లాశ్రయించునది అనిసట్లును, నీవు మొదలి యాండాన్ వంశస్థుడవుగాన మన్నించెదము; నిన్ను మన్నింప కుందుమా” యని మణివాళమహామునులు చెప్పినట్లును కందాడై అణ్ణను స్వప్నముగని కనులుదెఱచి ఏమియు కానరాకుండగా తమతో జీరినవారితో స్వప్నవృత్తాంతము తెల్పిరి. అందరు సరి యనిరి. కందాడై లక్ష్మణాచార్యులను పెద్దలు పోవల దనిరి. కందాడై అణ్ణను వారిమాట వినక అనేకశిష్యులతోడ పోయిరి. శుద్ధ సత్త్వము అణ్ణన్ అనువారును చేరిరి. అచ్చటికి పోయి అహంక రించకుమని వారు అణ్ణనుకు బుద్ధిచెప్పిరి. ఆయ్యా! అందువలననే మీకు శుద్ధసత్త్వమని పేరుకలిగెను. అడుగడుగునకును చెప్పు చున్నారు అని అణ్ణను ఎల్లవారితోడ పోయి మణివాళమహామును లను శరణుపొంది సమాశ్రయణము సల్పు డనగా నాల్గవనాడు చేసెద మనిరి. మణివాళమహామునులు అణ్ణనును పరీక్షింపగోరి పరీక్షించి సమాశ్రయణము చేసిరి. ఇంకను కొందరు విద్యామదము చేత ఆశ్రయింపక చెడుచున్నారని స్వామి వారిని స్వప్నములో లేపి కొట్టి ఆశ్రయింపు డనిరి. వారిమనసున దూరి దర్శనమిచ్చి చెప్పగా వారెల్లరును ఆశ్రయించిరి. ఇట్లుండగా కాలము చాల కుండెను. ఉభయవేదాంతములను ప్రవచనము చేయవలసి యుండెను. సమాశ్రయణము చేయవలసియుండెను. భక్తిగల

వారైన సరియే; లేనివారినిగూడ స్వామి పంపుచుండిరి. అందుచేత మణవాళమహామునులు వానమానులజియ్యరును సిలిచి తమపీఠమున గూర్చుండబెట్టి నేనే మీరు; సమాశ్రయణము చేయు డనిరి. ఆండపెరుమాళ్ విద్యావ్రవీణుడు. ఆయన శరణు పొందగా కందాడై అణ్ణునును ఆశ్రయింపుడని వారితో చెప్పి నాకు ప్రతినిధిగా నుండి ఉపదేశింపుమని అణ్ణుతో చెప్పిరి. మణవాళమహామునుల పుత్రుడగు రామానుజజియ్యరుకు పుత్రుడు కలుగగా తాతపేరైన అశగియమణవాళజియ్యరని పేరుపెట్టు మనిరి. రెండవపుత్రుడు కలుగగా పెరియాళ్వారని పేరుంచు మనిరి. ఎల్లవారును శిష్య ప్రశిష్యవరంపరగా ప్రవచనము చేయుచుండిరి.

మణవాళమహామునులు తమజన్మస్థానమందలి అభిమానము చేత రంగనాథుని అనుజ్ఞపొంది తిరునగరికిపోయి నమ్మాళ్వార్లను సేవించుకొనుచు కాలక్షిపము చెప్పచుండిరి. ఆచార్యహృదయమును గ్రంథమునకు మనముచెప్పనట్టి అర్థము చాలదు. పెద్దలవలన చక్కగా వినవలయును అని తలంచి తీర్థయాత్రకై వెడలి మార్గమధ్యమున తిరునారాయణపురమునందుండు తిరునారాయణపురత్తాయి అనువారిని సంధించి వారిని పిలుచుకొనివచ్చి ఆగ్రంథమందలి సకలార్థములను గ్రహించి ప్రతిప్రయోజనముగ వందనమొనర్చిరి. ఆపెద్దలకు దేవరాజులని పేరు. గౌరవార్థము, తిరునారాయణపురత్తాయి అని వ్యవహరించుచుండిరి. వారు మరల తిరునారాయణపురమునకు పోవునంతలో అసూయాపరులు వారి సొత్తునంతయు ఆక్రమించి సన్నిధిపరము చేసిరి. ఆసంగతి తెలిసి వారు మిగుల సంతోషించి పరమతృప్తి పొందిరి. భోజనమునకు పేరుమార్గము లేనందున ఆసన్నిధిలో తిరుమాలాకైంకర్యము చేయుచు జీవించుచుండిరి. ఈఅసూయ ఆకాలములో గూడనుండుట చేత ప్రకృతిసంబంధముయొక్క మహిమ యెట్టిదో తెలియు

చున్నది. అనూయాపరులు కొందరు మఃణవాళమహామునుల మఠమునకు నిప్పుపెట్టగా వారు పరమశాంతమును వహించి యుండిరి. రాజు ఆపనిచేసినవారిని శిక్షింప యత్నించగా భగవత్సంకల్పము లేనిదే తృణమైనను కడలదుగాన వారియందు దోషములేదని వారిని విడిపించిరి. మఃణవాళమహామునులు ఆతతాయులవిషయమై సిఘారసుచేయగా రాజు వారి శమనమాది సద్గుణసంపత్తికి మెచ్చి వారి నాశ్రయించెను. మఃణవాళమహామునులు తమ్మాశ్రయించిన యింకొక్క బ్రాహ్మణుని ద్వారా దివ్యదేశములలో అనేక కైంకర్యములను జరిపించిరి. ఇరుంబియప్పా అనువారు శ్రీరంగమునకు పోయి అణ్ణన్ తిరుమాళిగకు వచ్చిచేరి మఃణవాళమహామునుల ఆశ్రమమున కేతెంచి వారిప్రసాదమును యతియస్సుమని నిరాకరించి ఊరికిపోయిరి. మరుదినము ఆరాధ్యదైవమైన చక్రవర్తితిరుమగనారును ఆరాధించుటకై చందనమాల్యాదులను తీయబోగా శక్యముగాలేదు. అందుచేత ఆరగింపుచేయలేక తానును ఆహారము స్వీకరింపక పండుకొనెను. మఃణవాళమహామునులు ఆదిశేషభగవానుడుగాన వారివిషయమున అపచారపడినందులకై మన్నింప వేడుమని శ్రీరాముడు స్వప్నమున చెప్పిపంపిరి. ఇరుంబియప్పా అనువారు మఃణవాళమహామునులపాదము లాశ్రయించి వారి దాసకోటిలో చేరిరి. మఃణవాళమహామునుల దినచర్యవిషయము : పౌత్రకాలమున కందాడై అణ్ణన్ మొదలగువారు “హే మునీశ్వరా! సూర్యోదయమువలన బాహ్యంధకారముమాత్రము పోవును. హృదయమందలిచీకటి మీరు నిద్రలేచినగదా పోవును అనియు, నీటియందున్న కమలము సూర్యరశ్మిచేత వికసించుచున్నది. కాని మాహృదయకమలములు మీరు లేవకయే వికసించ వనియు సుప్రభాతముచెప్పి నిదురలేపిన పిమ్మట వారు నిత్యకర్మానుష్ఠానములను జరుపుచుండిరి. కందాడై అణ్ణన్ వంశములో చేరిన నాయర్ అను

ఒకరిని భార్యతోడ అపరాధమువలన నిగ్రహించి మరల పరమాను గ్రహముచేత చేర్చుకొనిరి. ఇందుచేత కక్ష యేర్పడినది. ఒక నాడు కాలక్షేపములో వారిమాహాత్మ్యమును జూపించి యిట్టిజ్ఞాని కాబట్టి చేర్చుకొంటినని చెప్పిరి. ఇరుంబిఅప్పా ఆశ్రయించి యుండుటకు శ్రీరంగములో అందరు నాశ్చర్యపడిరి. అప్పిళ్లా లేక అప్పిళ్లాన్ అనువారు రంగనాథునిమాత్రము సేవించి పోవలయు ననియు, మణవాళమహామునులను చూడబనిలేదనియు తలచగా ఇరుంబియప్పా అనువారు మణవాళమహామునులతో జెప్పిరి. వారు తమగౌరవమును పాటించక వానమామలజియ్యరును బంపి అప్పిళ్లానును పిలిపించిరి.

మణవాళమహామునులు విశేషాభినివేశముతో రంగనాథుని సేవించుచుండగా ఆసూయగొన్న ఉత్తమనంబి “ఎంతసేపు సేవించుట ? బయటికి పొమ్ము” అని ధిక్కరించెను. వా రామాటలను పరమసంతోషముతో మన్నించి- “అహా! బయట ననేకులు కనిపెట్టుకొనియుండుటచేత ఆయపచారము నకు తాను పాత్రుడు కాకూడదనియే శ్రీరంగనాథు డిట్లు చెప్పించెనని తలంచి యింటికిగెరి. రాత్రికాగా రంగనాథుడు ఉత్తమనంబి స్వప్నమున సాక్షాత్కరించి ఆయనను కొరడాతో కొట్టి, మణవాళమహామునుల నాశ్రయింపుమని చెప్పగా అత డవుడే పరుగెత్తివచ్చి వారిపాదము లాశ్రయించెను. ఒకస్త్రీ మణవాళమహామునులను ఏకాంతమున చూచుటకు పోయి మఠములో నొకమూల దాగియుండెను. అప్పుడు పీరు తమ నిజరూపముతో (అనగా వేయిభణములతో నాదిశేషుడుగా) విహరించుచుండిరి. ఆమె భయపడగా మరల యతిరూపుడై దర్శనమిచ్చి స్వరూపజ్ఞానహీనులకు ఈవిషయము చెప్పకు మని చెప్పి పంపిరి. ఒక్కనాడు మఠమునొద్ద నిరువురు వైష్ణవులు జగడమాడుటను, వారిప్రక్క పోట్లాడుచుండిన కుక్కలను మణవాళమహా

మునులు చూచి “ఓశునకములారా: మీరు శ్రీవచనభూషణమునకు అధికారులుకాదుగదా: దానికి అధికారులైనవారే జగడమాడవలయునని చెప్పి ఆవైష్ణవుల అహంకారము తగ్గించిరి. ఒకనాడు మఠములో నొకమూల గోమయముతో శుద్ధిపెట్టియుండిరి. ఇందుకు కారణమును మణివాళమహామును లడిగిరి. మఠముయొక్క గ్రామమురైతులు వచ్చి భుజించినందున శుద్ధిపెట్టినట్లు కొందరు చెప్పిరి. అంతట మణివాళమహామునులు తమమఠమునకు గ్రామము లనవసరమని వానిని రంగనాథునికి సమర్పించిరి. మఠీయు మిగుల ననుగ్రహపాత్రయైన వంటమనిషి అహంకారముతో భాగవతులు తెచ్చియిచ్చిన కాయగూరలను నిరాకరించగా మణివాళమహామును లామెను ఆరుమాసము లాకైంకర్యమునుండి నిలిపివేసి భాగవతాపచారమునకు శిక్ష విధించిరి. పెద్ద లొకరు తమ శిష్యులు నన్ను సేవించుటలేదని చెప్పుకొనగా వారు శిష్యులను విచారించిరి.

ఆపెద్దలు కృష్ణావతారమువలె నున్నారని శిష్యు లనిరి. అయిననేమి? వాటియొద్ద గుణమును మాత్రము గ్రహించవలయును. దోషమును వెదకుట సరికాదు. సూకరమే అట్టికార్యమును చేయునని మణివాళమహామునులు చెప్పిరి. యుక్తియుక్తముగను, శాస్త్రోక్తముగను అర్థము చెప్పునట్టి వేదలప్పర్ అనువారు కొన్ని దినములు మఠము వదలిపోవునట్లు చెప్పగా వారికి బదులు అట్టి వారిని ఏర్పాటు చేయవలయునని మణివాళమహామునులు తలచియుండిరి. ప్రతివాది భయంకరము అణ్ణస్ అనువారు తిరుమలకు వచ్చి స్వామిచేత తిరుమంజనకైంకర్యమునకు నియమింపబడి ఆకాశగంగలో తిరుమంజన తీర్థమును తెచ్చుచుండిరి. వారొక శ్రీవైష్ణవునివలన మణివాళమహామునుల ప్రభావమును వినుచు తీర్థమును మెల్లగా తెచ్చుచుండగా సమయము మించిపోవుచున్నదని

మరియొక రెదుర్కొని వచ్చి తిరుమంజనతీర్థమును తీసికొనిపోయి తిరుమంజనము జరిపించిరి. వీరు మిగుల భయపడి, అపరాధిని, వాసనద్రవ్యములు చేర్చకయే తిరుమంజనము జరిగెనుకదా యని చింతించుచుండగా, ఇన్ని దినములకంటెను నేటితీర్థము విశేషవాసనతో గూడియుండె నని అచ్చటివారు చెప్పిరి. అదెట్లు సంభవము? నేను ఆచార్యప్రభావమును వినుచు వచ్చినందున ఆలస్యమైన దని వారనగా ఆప్రభావమే యింత పరిమళమునకు కారణమని అచ్చటివారు చెప్పిరి. అట్టిప్రభావము గలవారని తోడనే ఆశ్రయించవలయునని తలచి వారు శ్రీరంగమునకువచ్చి మణవాళమహామునుల నాశ్రయించిరి. మరల ఆచార్యులు తీర్థయాత్రకు బయలుదేరి కంచీకివచ్చి గరుడసేవ సేవించి అచ్చట అప్పొచ్చి యారణ్య అనువారిని అనుగ్రహించి అచ్చటనేయుండ నియమించి మరల శ్రీరంగమునకు పోయి అచ్చటికి అప్పొచ్చి యారణ్యను పిలిపించి కంచీ కలహమునకు చోటుగాన జాగ్రత్తగా నుండునట్లు నియమించి పంపిరి. ప్రతివాదిభయంకరులను పిలిచి వారిని శ్రీభాష్యమునకు అర్థముచెప్పనియమించి వారిని శ్రీభాష్యకర్తనుగా అభిషేకించిరి. ఇరుంబియప్ప అనువారు దినచర్య అను గ్రంథమును రచించి ఆచార్యులకు పంపి వారిచేత పిలిపించబడి అనుగ్రహించబడిరి. మణవాళమహామునులు మరియొక శిష్యునిజూచి దీక్ష యొందుకని విచారించగా గర్భ దీక్షయని ఆయన చెప్పెను. దీక్ష తీసివేయుమని ఆచార్యులనిరి. అతడట్లే చేసెను. తోడనే ఆయనకు పుత్రుడు కలిగి పదిదినము లాయెనను సంగతి తెలియరాగా వారిసర్వజ్ఞత్వమునకు అందరు మెచ్చుకొనిరి.

మహాజ్ఞాతయైన మణవాళమహామునులయొద్ద ముప్పత్తాయి రప్పడి వ్యాఖ్యానమును వినవలయునని రంగనాథు డాశజెంది మణవాళమహామునులమఠముకాక గరుడమండపమున ప్రవచనము

జరుగవలయు ననియు, నేనొక శిష్యుడనుగ వినవలయు ననియు ఆజ్ఞాపించి ఒకసంవత్సరకాలము విని శాస్త్రమొరదినమున వారు వారు కానుకలు సమర్పించుటకు కాచియుండగా ఒకచిన్నబాలుడుగ అందరిని తోసికొని ముందుకు పోయి.

శ్రీశైలేశదయాపాత్రం ధీభక్త్యాదిగుణార్ణవమ్ ।
యతీంద్రప్రవణం వందే రఘుజామాతరం మునిమ్ ॥

అను తనియను చెప్పి అంతర్ధాన మొందెను. అది గ్రంథ సమాప్తిలో రంగనాథు డిచ్చిన బిరుదు. పరమాత్మ శిష్యభావము వహించి వందనపూర్వకముగ తనియను చెప్పుటను ఎల్లవారును చూచి ఆశ్చర్యమొంది స్వామియే యని తలచిరి. నేటినుండి నూట యెనిమిది దివ్యదేశము లందును ద్రావిడ వేదపారాయణారంభము నకు ముందుగ నీ తనియను భక్తిపూర్వకముగ అనుసంధింపవల యునని రంగనాథుడు ఆజ్ఞాపించెను. కందాడె ఆణ్ణన్ భార్యయొద్దకు ఒకబాలుడు పరుగెత్తుకొనివచ్చి ఒకచీటి నిచ్చి పోయెను. ఆమె ఆచీటిని సభకు పంపగా అందుతో శ్రీశైలేశతనియన్వాయబడి యుండెను. అళగర్ సన్నిధిలో నొకమహానుభావుడు మణివాళ మహామునులవిషయమున నొకమంచిశ్లోకము లభించవలయునని తోరి సేనమొదలియూర్ సన్నిధిలో ప్రార్థించుచుండిరి. తిరుపతిలో బ్రహ్మాత్సవమున స్వప్నములో లభించిన శ్లోకమును ఆశ్రీవైష్ణవుడు విని అట్లే వ్యాసికొని తెల్లవారి విచారించగా ఎవరును తెలియ దనిరి. ఇది భగవద్వాక్య మని ఆయన భావించెను. మణివాళమహా మునుల కాలక్షేపానంతరము శ్రీరంగ భక్తజాలకరూపమున వచ్చి తనియన్చెప్పి పోవుటకు ముందేవైష్ణవు డొకడు, ఉత్తరదేశము ప్రక్క దివ్యదేశయాత్రచేయుచు బదరికాశ్రమము చేరి నారాయణునికి అనేకవిధముల కైంకర్యములు చేయుచుండగా స్వామి ప్రసన్నుడై స్వప్నమున సేవయిచ్చి యేమి కావలె ననెను. నాకొక

పరమహితము నుపదేశింపుడని ఆవైష్ణవు డడుగగా శ్రీశైలేత్యాది శ్లోకమును స్వామి చెప్పెను. ఈశ్లోకప్రతిపాద్యు డెవడని వైష్ణవు డడుగగా దక్షిణదివ్యదేశములలో నీకతడు కాన్పించునని చెప్పి స్వామి అంతర్ధాన మొందెను. ఆవైష్ణవుడు ఆశ్లోకప్రతిపాద్యు నెరుగగోరి, తిరుమలకు వచ్చి అచట భాగవతు లందరు దివ్య ప్రబంధాను సందానమునకు పూర్వము, ఆశ్లోకమును అనుసంధించు టను చూచి, ఆశ్చర్యపడి వారిమూలమున గురువర్యుడు మణవాళ మహాముని శ్రీరంగమునందున్నట్లెరిగి, అచ్చటికి పోయి గురు వర్యుని సేవించి, జరిగినసంగతి చెప్పి, వారిని ఆశ్రయించి పంచ సంస్కారాదిహితంబుల నొందిరి. కందాడైయణ్ణన్ కంచికిపోవు దారిలో ఇరుంబిఅప్పా తండ్రిచేత నుపచరింపబడి కంచికిపోయి చేరి ఉడయవరులు అభిమానించిన శాలక్కణరుత్తిర్థము తెచ్చి తిరు మంజనకైంకర్యమును కొంతకాలము చేయుచుండి. అప్పాచ్చి యణ్ణనుకు ఆకైంకర్యము నొసగి శ్రీపెరంబుదూరికి పోవ నిశ్చ యించగా నొకశ్రీముఖము వచ్చినది. అధికకాలమైనది గాన శ్రీఘ్ర ముగ రావలయునని ఆచార్యులు ఆజ్ఞాపించి యుండుటను. చూచి వారు శ్రీపెరంబుదూరిదిక్కునకు వదిలన మొనర్చి శ్రీరంగము చేరి ఆచార్యులకు యాత్రాక్రమము నంతయు జెప్పిరి. ఆసమయ మున రామానుజదాసరును తీర్థయాత్ర ముగించుకొనివచ్చిరి. వాన మామలలో కార్యదర్శిగా నుండవలయునని వానమామల రామానుజ జియ్యరును. పంపుమని జాబురాగా మణవాళమహామునులకు వారిని బంపనిష్ఠములేకపోయినను కార్యము పెద్దదిగాన నేను చెప్పినపుడు రావచ్చునని చెప్పిపంపిరి. పిమ్మట ఆచార్యులు మధురయాత్రకు బయలుదేరగా మహాబలి బాణనాథరాయడను రాజు వారిమాహాత్మ్య ఘనుని విని శిష్యుడాయెను. ఆరాజు దివ్యరత్న ఖచితమైన పల్లకిని సమర్పించి గురువు దానిలో కూర్చుండగా తానును ఆపల్లకిని

మోయుచుండెను. మణివాళమహామునులు ప్రధానశిష్యులతోడను, సకలోపచారములతోడను, రాత్రియందే మహావేగముగ పోయి వైఘుకు వచ్చి అచ్చట ననుష్ఠానము తీర్చుకొని రాజుసైతము పల్లకి మోసెనని తెలిసి సంతోషించి ఆరాజుయొక్క భక్తికి మెచ్చి నీప్రార్థనవలన పల్లకిలో వచ్చితిని. ఇక పాదచారిగనే పోవలయునని చెప్పిరి. ఆరాజు తన కార్యమునకు రావలయునని ప్రార్థించి పిలుచుకొని పోయెను. వారు ఆరాజ్యమునకు పోయి అశగియ తిరుచ్చత్తరని ఆయారికి పేరుపెట్టి పోవుచుండిరి. దారిలో నొక చింతచెట్టునీడలో విశ్రాంతి పొంది దానిని తమహస్తములతో తాకి అనుగ్రహించిరి. తోడనే ఆమాను కులి అందలియాత్మ సద్గతి నొందెను. వారు శ్రీరంగమునకు పోవలయునని శ్రీఘ్రముగా పోయి చేరిరి.

ఒకసమయములో పెరియాళ్వారు తిరుమొళికి పెరియ వాచ్చాంపిళ్లై వ్యాఖ్యానము లోపించినందున దానికి తానొక వ్యాఖ్యానము చేయదలంచి శ్రీపరాంకుశ పరకాలాదిదివ్యసూక్తుల కీర్తివిశేషములచెప్పుటకు సహాయముగా తిరుప్పాణాళ్వారు తాదర్ నాయనార్ తగినవారని వారికి శ్రీముఖమువ్రాసి రప్పించి వారి సహాయముతో శిథిలమైన వ్యాఖ్యానమును రచించి, ప్రకృతము దానితో చేర్చియుంచగా కందాడనాయనార్ అనువారు దానిని చూచి యిప్పటివ్యాఖ్యానము మిగుల సమ్మతముగా నున్నదనిరి. ఆచార్యులు శిష్యుని చూచి, రెండువ్యాఖ్యానములలో నొకటిని మాత్రము గౌరవించుటకు కారణమేమని అడుగ పూర్వవ్యాఖ్యానముకంటె, ఇది మహారసజ్జలకు ఆదరణీయము. దీనిమీద నాకు ఆదరణ మధికమని చెప్పిరి. ఆచార్యులు అధికబాల్యావస్థలోనే వారికిట్టి జ్ఞానము కలిగినందుకు మిగుల సంతోషించి అవతార పురుషుడని ఆలింగనము చేసికొనిరి. ఈవ్యాఖ్యానంబునకు గొప్ప

సహాయము చేసిన తిరుప్పావార్ తాదరనైనా ర్యునకు బహు మర్యాదలు చేసిరి. రసజ్ఞులందరు చాల మెచ్చుకొనిరి. మణవాళ మహామునులు పట్టారి సింగరాచార్యు లిచ్చిన ధనమును సద్వినియోగపరచిరి. వానమామలజియ్యరు, పార్వంగతిరువేంగడముని, పరమస్తుపట్టరపిరాంజియ్యరు, కోవెలకందాడఅణ్ణన్, ప్రతివాది భయంకర అణ్ణన్, ఇరుంబియప్ప, అప్పిళ్ళై అప్పిళ్ళారనెడు అష్ట దిగ్గజములచేతను తిరుమలయెంబెరుమానార్ జియ్యరు, పట్టారి సింగరాచార్యులు మొదలగు మహాదేశికులచేతను అసవరతిము సేవింపబడుచుండిరి. మణవాళమహామునులకు దేహములో ఉపాధి కలుగగనే వానమామలజియ్యరును చూడగోరి వారిని రప్పించి చూచిరి. ఉపాధిగమించినట్లుండగా వారిని వంపిరి. మరల కొన్ని దినములకు వ్యాధి హెచ్చగా “అంతకాలే చ మామేవ” యను గీతాశ్లోకప్రకారము అరువదిశ్లోకములుగ ఆర్తిప్రబంధమును చేసిరి. అట్టికాలమున ఇష్టమిత్రవర్గమువారందరును చేరి ఆశ్రయించిరి. కడపటికాలమైనందున దివ్యదేశస్వాముల నందరిని అనుసంధించుచు వచ్చునపుడు చెల్వపిళ్ళమీద మనసు లయించగా తోడప్పన్ అనువారు నే నచ్చోట నిత్యవాసము చేసెద నని కోరిరి. అట్లే సీయమించిరి. పిమ్మట ఉడయవరుల తిరువడిసంబంధియైన తిరుమల నల్లన్ అనువాని వంశస్తుడగు అణ్ణరాయన్ బక్కప్రత్తి అనువారు మిక్కిలి ఆర్తితో మిగులదూరమునందుండి వచ్చి సేవించుచుండిరి. మణవాళమహామునులకు కాలు ముడుచుకొనిపోయి యుండెను. అణ్ణరాయన్ అనువారు ఉడయవరుల సంబంధియని మణవాళ మహామునులు తెలిసికొని గురుభక్తిచేత వచ్చిన అతని శిరస్సుమీద అదివర కెవ్వరిచేతను కడలించుటకు వలనుపడకయుండిన తమ తిరువడిని ఉంచిరి. భక్తవాత్సల్యముచేత ఆపాద మట్లు సరిగా వచ్చెను. ఆయద్భుతము నందరు చూచిరి. మణవాళమహామునులు

ఉత్తమనంబిని పీలిపించి సన్నిధివ్యవహారములలో మీవిషయమున చాల అవచారపడితిని మన్నించవలయునని కోరుకొనిరి. అంత్య కాలమునమీపించగా శిష్యులు తైత్తిరీయోపనిషత్తులో బ్రహ్మవల్లి, శ్రీభాష్యము మొదలగునవి పారాయణము చేయుచుండిరి. రుధిరొద్దారి సంవత్సరమున ఆస్తికులందరు వేచియుండగా బ్రహ్మకపాలమును భేదించి పరమపదము చేరిరి. వారిజన్మముమొదలు అంత్యమువరకు జరిపిన అద్భుతకార్యములకు పరిమితి లేదు. తాను ఆదిశేషుడను సంగతిని సాక్షాత్తుగ తెలిసి తన ప్రభావముచేత అహంకార ముమకారములను పోగొట్టిరి. మాసిమాసము శుక్లపక్ష ద్వాదశి శనివారము శ్రీవణనక్షత్రమున స్వస్థానము చేరిరి. వారు యతిపతి అవరావతారమైనను ఆచారజ్ఞానలక్షణాదులచేత ఉడయవరులను బోలిన వారైనను గురుభక్తిని విశేషముగ వ్యక్తపరచిరి.

వేదాంతదేశికుల చరిత్రము

మనము ఉద్దేశించినవారివిషయము తెలిసిననేకాని వారి యందు భక్తి, వారు రచించిన గ్రంథములందు విశ్వాసము కలుగదు. కావున వారి మాహాత్మ్యములను చక్కగా నెరిగి వారిమార్గముననుసరించినయెడల అవశ్యము భగవదనుగ్రహము కలుగును. అందుకొరకే ఆళ్వారాచార్యులు, భాష్యకారులు, భట్టరు మొదలగు వారి దివ్యచరిత్రములు తెలుపబడెను. ఆమార్గమును అనుసరించిన యిరువురిలో మణివాళమహామునుల చరిత్రము చెప్పబడినది. ఇప్పుడు వేదాంతదేశికులచరిత్రము తెలుపబడుచున్నది. వీరిరువురి విషయములో వడగల తెన్గల అను ఉపభేదములచేత అసూయాపరులగుచున్నారు. వారలమాహాత్మ్యమును చక్కగా నెరుగకుండుటయే అసూయకు కారణము. మనసంప్రదాయపరులైన ఆచార్యుల యందు విశేషభక్తి కలిగియుండినను నేదాంత దేశికులయందు అసూయలేక సరసముగా ఇరువురిడయకు పాతులి కావలయు

ననియే వీరిచరిత్రములు తెలుపబడుచున్నవి. అనేకులగు కువారు లేర్పడి వేదములకు అపార్థములు కల్పించగా వేదము దుఃఖించెను. ఆవేదము ననుసరించి అనేక ఋషులు శాస్త్రపురాణాదులను రచించి యుండుటచేత దానికిని దుర్దశవచ్చినందున మాయావాదము కలియుగ మాహాత్మ్యము వలన తలయెత్తి ఆడుచుండెను. ధర్మము అడుగంటి పోయెను.

పరిత్యానాయ సాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్ ।

ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే ॥

అను భగవద్గీత 4 అధ్యాయమున చెప్పబడినట్లు భగవంతుడు ఆవతరించవలసియుండినను కలియుగమున అట్టి సంకల్పము లేదుగాన తనకు ప్రతినిధిగా తన గంటను పంపిరి. ఆ యంశజులే వేదాంతదేశికులు. ద్వితీయపరతంత్రస్వతంత్ర పరకాలజియ్యరు పన్నీరాయిరప్పడిలో వేదాంతదేశికుల చరిత్రమును విస్తారముగ వ్రాసియున్నారు. దానిని తృతీయపరతంత్రపరకాల జియ్యరు మువ్వారాయిరప్పడిలో సంగ్రహముగ వర్ణించి యున్నారు.

కాంచీపట్టణము మిగులపుణ్యస్థలము. క=బ్రహ్మ, ఆయన చేత, అంచీ=పూజింపబడుటచేత దానికి కాంచి యని పేరు కలిగెను. అది స్వామియజ్ఞమున బ్రహ్మవలన వపాయాగముచేత ఆరాధింపబడిన స్థలము. ఆక్షేత్రము శ్రవణముచేతను సకల పాపములను హరించునట్టిది. ముప్పదిమూడు కోటుల దేవతలు వసించునట్టి ఆదివ్యస్థలమందు తిరుత్తంగాల్ అను పృథ్వీమున దీపప్రకాశస్వామినిస్నిధికి సమీపమున అనంతదీక్షితుల పుత్రుడగు పుండరీకదీక్షితు లనువారు వసించుచుండిరి. అతనిపుత్రుడగు అనంతసూరి సకలకళాపూర్ణులు. చంద్రోత్పత్తివలన క్షీరసముద్రమునకు ఖ్యాతి కలిగినట్లు, విశ్వామిత్రుల గోత్రమున పుట్టిన

అనంతసూరివలన ఆ వంశమునకే గొప్పఖ్యాతి కలిగెను. ఇట్లని ప్రతివాదిభయంకర అణ్ణస్ సప్తతి రత్నమాలయను గ్రంథమున చెప్పియున్నారు. అనంతసూరి తోతారమ్మను పెండ్లాడెను. అప్పిళ్ళాననువారు ఆమె సహోదరులు. ఉడయవరుల కాలములో తిరుక్కురుగురైపిరాన్ పిళ్ళాన్ అనువారిని తలచి వీరిని చూచినపుడు వారివలెనే తోచినందున వీరికి అప్పిళ్ళాన్ అని పేరు వచ్చినది. వారినామము రామానుజన్. తోతారమ్మకు సంతతిలేనందున ఆమెకు మిగుల విచారము కలిగెను. అనంతసూరి భగవంతునిమీద భారమువేసి యుండిరి. ఉడయవరులు తమకు శంఖచక్రములను ధరింపజేసిన ఉపకారు లగుటచేత వారికి ప్రత్యుపకారమును చేయ దలచి తిరువేంగడముడయాను కాలమును నిరీక్షించియుండిరి. రామానుజమతమునకు లోపము రాగా, జీర్ణోద్ధారణము చేయుటకై ప్రత్యుపకారముగ తమ గంటను బంపిరి. కృతజ్ఞతను దెలుపుటకై అనంతసూరి స్వప్నమున ప్రత్యక్షమై భార్యాసహితుడవై నాసన్నిధికి రమ్ము; నీకు దివ్యపుత్రిని ప్రసాదించెదను అని స్వామి చెప్పెను. మహాలక్ష్మి వారీభార్యస్వప్నమున నొకసుమంగలి రూపమున ప్రత్యక్షమై “సన్నిధికి వచ్చిన అనుగ్రహము కలుగు”నని సెలవించెను. భార్యాభర్తలిరువురును నిదురలేచి పరమానందభరితులై తిరుమలకు బయలుదేరిరి. బాగుగ చదివినవాడు పరీక్షయందు కృతార్థుడగుట నిశ్చయముగ నుండినను మార్కులు వేయువాడు నీకు సహాయము చేసెద ననినపుడు సందేహమే లేనటులు సాధారణముగ తిరుమలకు పోయిన సంతతి గలుగుట సహజము. ఇక స్వామివారు తాయారు చెప్పియుండగ సందేహమా? కుంటి, గుడ్డి, చెవిటి, వంధ్య మొదలగు కొందరు చేరి తిరుమల యాత్మార్థమై బయలుదేరిరి. మూగవాడు బయలుదేరినపుడే ఒక శ్లోకమును చెప్పచు వచ్చెను. చెవిటివాడు దానిని విని ఆనందిం

చెను. గుడ్డివాడు దీనినిచూచి ఆశ్చర్యపడెను. చేయిలేనివాడు కల్యాణాద్భుతయను తిరువేంగడముడయానుపరమైన శ్లోకమును గడగడ వ్రాయ నారంభించెను. కాలులేనివాడు డోలిలేకయే నేను వచ్చెద నని వేగముగ నడచివచ్చెను. వంధ్య నాల్గుమాసముల గర్భిణి యాయెను. ఇట్లు ప్రయాణ నిశ్చయములోనే యింత గొప్ప లాభములు బడయుటను చూచినట్లు ఒకానొక మహనీయులు చెప్పియున్నారు.

ఇట్టి మాహాత్మ్యముగల తిరుమలకు భార్యాభర్త తిరువురను పోయి భక్తితో స్వామి సన్నిధిలో స్వామిని దర్శించి తమస్థలము నకు పోయి పరుండి మార్గాయాసముచేత నిద్రించిరి. ఆరాత్రి తిరువేంగడముడయాను అనంతసూరి స్వప్నమున శ్రాహ్మణ రూపముతో ప్రత్యక్షమై వారిని లేపి తనతో తెచ్చిన తన పూజా ఘంటను వారిచేతికిచ్చి దీనిని నీభార్యచేతి కిమ్ము; ఆమె దీనిని భుజింపనిమ్ము. ఈఘంటాంశమున నీకు సత్పుత్రుడు కలుగును అని చెప్పెను. అనంతసూరి శ్రాహ్మణుని తేజస్సు చూచి వచ్చిన వారు భగవంతుడే యని తలచి సంతోషముతో లేచి భార్యను లేపి గంట నిచ్చి మ్రింగు మనెను. ఇంత గట్టివస్తువు నెట్లు మ్రింగుదు నని ఆమె యోచించ లేదు. ఇంతదూరము రప్పించిన ప్రభువునకు తెలియదా యని తలచి భక్తితో మ్రింగెను. అది గళగళయనుచు లోపలికిపోయెను. వారాఘంటను పారవేసినయెడ తనకు ఘంట లేక పోవునని తలచి ఆమె మ్రింగువరకును స్వామి కాచియుండెను. “భాద్రపదమాసమున మీకు సంతానము కలుగు” నని చెప్పి స్వామి అంతర్ధాన మాయెను. ప్రాతఃకాలము కాగా వారు లేచి పరమానంద ఆశ్చర్యభరితులై పరమభక్తితో స్వామిపుష్కరిణిలో స్నాన మాచరించి సన్నిధికి పోయిరి. ఘంట లేనందున అర్చకులు అందరిని విచారించి సంగతి తెలియనందున అధికారులకు దెలిపిరి.

వారు పరిచారకులను, అర్చకులను బంధించి మీకుతప్ప ఇతరులకు సంబంధము లేదు. కాన నిజము చెప్పవలెను. లేనిచో గొప్పదండన విధింపబడునని హింసించుచుండిరి. ఈభార్యాభర్త లా హింసను చూచి రాత్రి జరిగిన సంగతినిచెప్ప సంకోచించి నిలిచియుండగా, తిరుమలజియ్యరు అనువారు వచ్చి ఘంటవిషయము తనకు స్వప్నములో స్వామి చెప్పియున్నారు. కాన బంధించియుండువారిని పదలిపెట్టు డనిరి. అధికారులు వారిని విడచి, ఆదంపతులను విచారించి, తెలిసికొని వారిని మర్యాదతో సన్నిధిలోపలకు పిలుచుకొని పోయి సేవింపజేసి బహుమర్యాదలు చేసిరి. వారిభాగ్యమునకు ఆశ్చర్యపడి అనేకపుష్పరాసులను వారి శిరస్సులందు కుర్చిమ్మరించిరి. వారు అచ్చటనుండి తమ స్వస్థానమునకు (కంచీకి) వచ్చి చేరిరి. భగవంతుడు అర్జునునకు రాజసూయయాగనిర్వహణమును, సుభద్రాకల్యాణమును, భావమరదులను, నట్టి బంధుత్వమును; ద్రౌపదీమానసంరక్షణమును, ఖండవవన దహన కార్యమును, దుర్వాసునిపరీక్షకు భయపడి భగవంతుని స్మరించి పత్రమును సమర్పించి దుర్వాసుని పరీక్షనుండితప్పించుకొనుటయు, సంధికాలమున దూతకార్యమును, సారథ్యమును, మహద్భుతమైన విశ్వరూప దర్శనముతో గీతోపదేశమును, అశ్వమేధయాగ రక్షణమును అను పదునాలుగు కార్యములను చేసినవాడు. మరియును వరాహావతారమెత్తి భూమిని ఉద్ధరించుట, కంసవధము మొదలగు కార్యములుచేసిన ప్రభువు. శ్రీనివాసకల్యాణమున చెప్పబడినట్లు భృగుమహర్షి తన వక్షశిస్థలమును కాలితో తన్నినందున లక్ష్మీ యలిగి పోవుట కారణముగ తిరుమలకు వేంచేసి పకుళాదేవిపుత్రుడైన మహానుభావుడు. అట్టి భగవంతుని సన్నిధిలో ఘంటావిషయమై గొప్పకోలాహలము జరిగెను. కాంచీపురిలో తోతారమ్మ పండ్రెండు సంవత్సరములు గర్భము ధరించియుండెను. చీకటివలన కష్టపడు

ప్రజలు చంద్రోదయమునకు ప్రతీక్షించునట్లు అజ్ఞానావృతమైన ప్రపంచమును చీకటిలో అల్లాడుప్రజలు ప్రతీక్షించుచుండగా, కలియుగము 437 సంవత్సరము భాద్రపదమాస శుక్లపక్ష ద్వాదశి యందు విలక్షణమైన గర్భచిహ్నములుగల తోతారమ్మ గర్భము నుండి చంద్రోదయమైనట్లు ఘంటావతారముగా సత్పుత్రుడు జన్మించెను.

తోతారమ్మ గర్భమున జనించిన శిశువు తిరువేంగడముడ యానుయొక్క అనుగ్రహమువలన కలిగెను. కాన వేంకటేశుడని నామకరణము చేసిరి. మూడవసంవత్సరమున చౌళము, ఐదవ సంవత్సరమున ఆక్షరాభ్యాసము జరిగెను. తోతారమ్మ సహోదరుడు అప్పిళ్ళాన్ అనువారు. ఆయన తనమేనల్లునితోడ సదాదూరమ్మాళ్ లేక వరదాచార్యులు అనువారి కాలక్షేపమునకు పోయియుండిరి. అప్పిళ్ళానుతోడ పోయిన బాలుని చూచి వరదాచార్యులవారు తమ కాలక్షేపము నిలిపి మాట్లాడుచుండి మరలనారంభించవోయి నిలిపిన చోటు తెలియక అల్లాడుచుండగా, ఆబాలు డాచోటును ఎత్తి చెప్పెను. వాదిహంస సింహమును బిరుదుగల ఆబాలుని అద్భుత శక్తికి ఆశ్చర్యపడి మిగులసంతోషించి అనుగ్రహించి కటాక్షించిరి. మేనమామయగు అప్పిళ్ళానుకూడ ఆబాలుని మిగుల కటాక్షించిరి. అట్లు వారిరువురు కటాక్షించిన తేజోబలము వేదాంతదేశికులకొక డాలును కలిగించినది. అంతమాత్రమేకాక ఆగొప్ప సభయందు వరదాచార్యులు కాలక్షేపము చెప్పుచుండి గొప్ప ఆక్షేపము చేసిన వారికి సమాధానము చెప్పలేకపోయిరి. ఉపనయనముకూడ కాని బాలుడు వారిసందేహమును అవలీలగ, అనాయాసముగ తీర్చగావిని వరదాచార్యులు ఆశ్చర్యపడి పెక్కుదీవన లిడిరి. ఈసంతోషము ననుభవించిన మేనమామ ఆబాలుని చేయిపట్టుకొని ఇంటికి పిలుచు కొనిపోయిరి. దేశికులచేత చేయబడిన ఒకగ్రంథముతో వేంకటేశు

డను నాచేత చేయబడినది అని చెప్పుటను ఆత్మప్రశంస యని భావింపకుడు. బాల్యదశలో నడాదూరమ్మాళ్, అప్పిళ్ళాన్ అను వారల కటాక్షవీక్షణమువలన వృద్ధిచెందిన వాడ నగుటచేత నెటులైనను చెప్పవచ్చును అని చెప్పియున్నారు. వీరికి 'వాది హంసాంబు వాహకర్' అను బిరుదుగల మేనమామ ఉపనయనము చేయించిరి. వేగమున వేష్టనము అనగా త్రిప్పిచెప్పినది. ఆవేష్టనము అనగా త్రిప్పనిది అని రెండుపదములు గలవు. వారు విధి ప్రకారము వేష్టనపదము వినా తక్కిన దంతయు ఒకపర్యాయముననే గ్రహించిరి. ఇట్లు వేదశాస్త్రాదుల నభ్యసించిరి. సకలవిద్యా ప్రవీణులైరి. వారి విద్యకు మెచ్చి ప్రపంచములోనివారు కన్యాదాన మొసగ గోరిరి. దేశికులు తిరుమంగయార్ అనునామెను వివాహమాడిరి. వారు ఇరువదియవ సంవత్సరమున శ్రీరాముడు సీతను పెండ్లాడినట్లు మిగుల అందమైన స్త్రీని పెండ్లాడిరి. గృహస్థాశ్రమియై అతిథి, అభ్యాగతులను ఆరాధించుచు భగవదారాధనాదులు జరుపుచుండిరి. వారి లోకవిలక్షణశక్తికి అసూయాపరుల చేత ఏఆపదయును కలుగకుండుటకును, వారి ఆత్మసంరక్షణమునకు వారిమేనమామ గరుడమంత్రము నుపదేశించగా వారామంత్రమును అనుసంధించుచుండిరి. దేశికులు ఘంటావతారము. అదిగాక నడాదూరమ్మాళ్, అప్పిళ్ళాన్ అనువారలఆశీర్వాదజలము గలవారు. దానికితోడుగ గరుడమంత్రోపదేశము లభించగా చెప్పతరముగాని తేజస్సుతో ప్రకాశించుచుండిరి. వారట్లు కంచీయందు ప్రవచనము చేయుచుండగా వీరవల్లి, పేరరుళాళఅరయరు అనువారువచ్చి ఆశ్రయించిరి. వారు గురుపరముగా నొకశ్లోకము చెప్పిరి. నమః అను సంస్కృతపదమును ఈయాచార్యులకొకరికే ప్రయోగింతునని ఆశ్లోకమున చెప్పిరి. హనుమంతుడు శ్రీరాముని క్షేమసమాచారమును సీతాదేవితో చెప్పగా ఆమె సంతోషించెను. పైరుకు

జలములేక అల్లాడుచున్నపుడు వర్షము వచ్చినయెడల భూమిగల వారు ఎట్లు సంతోషింతురో అట్లు శ్రీరాముని క్షేమమును వినిన సీత ఆనందమొందెను. ఆప్రకారమే భాష్యకారులవలన కొంతజలము చేత పైరు పెట్టబడి, వారికి పిమ్మట జలములేక అల్లాడుచుండిన పైరుకు వీరు అవతరించి గొప్పవర్షమును గురియించి, సంతోష పరచిరని ఈశ్లోకముయొక్క భావము.

భగవద్గీత 4 అధ్యాయమున పండ్రెండువిధములైన యజ్ఞములు చెప్పబడుచున్నవి. అందు ఇరువదియెనిమిదవదైన

ద్రవ్యయజ్ఞా స్తపోయజ్ఞా యోగయజ్ఞా స్తథాఽపరే ।

స్వాధ్యాయ జ్ఞానయజ్ఞాశ్చ యతయ స్సంశితవృతాః ॥

అను శ్లోకమున యోగయజ్ఞము చెప్పబడియున్నది. యోగయజ్ఞమనగా దివ్యదేశయాత్ర యని రామానుజభాష్యమున చెప్పబడెను. అందుచేత ఆసంప్రదాయు లందరును దివ్యదేశయాత్రను ముఖ్యముగా నుంచుకొనిరి. దేశికులును దివ్యదేశయాత్రకు బయలుదేరి మధురాంతకమునకు వచ్చిరి. అది భాష్యకారులకు సమాశ్రయణమైన దివ్యదేశము. దేశికులు అచ్చట వేంచేసియుండు శ్రీరాములను సేవించి పరమానందభరితులై “రామా! నీసమాను లెవరు?” అని అనేక విధముల ప్రార్థించి, సీతాదేవిని చూచి “అమ్మా! భగవంతునికి నిగ్రహానుగ్రహములు తెలియును. తల్లియైన మీకన్ననో అన్నియును దెలియును. నిగ్రహము మాత్రము తెలియదుగాన అట్టి అనుగ్రహస్వరూపిణివి” యని వర్ణించి, లక్ష్మణుని చూచి అంతకంటెను అధికముగ వర్ణించి సంతోషించిరి. అచ్చటినుండి తిరువహింద్రపురము నకుపోయి దేవనాయకుని సేవించి, ఔషధపర్వతముమీదనున్న నరసింహస్వామిని సేవించి, అశ్వత్థవృక్షముకింద గూర్చుండి గారుడమంత్రమును అనుసంధించుచుండగా గరుత్మంతుడు ప్రత్యక్షమై హయగ్రీవ

మంత్రము నుపదేశించెను. వారు దాని ననుసంధింప నారంభించిరి. హయగ్రీవుడనగా గుఱ్ఱముముఖముగల స్వామి. ఆమంత్రబలము గలవారికి అప్రతిహతమైన వాగ్దోరణి కలుగును. ఆశవందారులు కాంతాస్తోత్రమున 'వేదాత్మా విహగేశ్వరః' అని గరుడుని వర్ణించి యున్నారు. గరుడుని యొక్క ప్రతిఅవయవమును ఒక్కొక్క నేదమని వేదమే చెప్పుచున్నది. అట్టి గరుడభగవానుడు సాక్షాత్తుగ వచ్చి హయగ్రీవమంత్రమును ఉపదేశించెను. వేదాంతదేశికులు ఆమంత్రముచేత హయగ్రీవమూర్తిని బిలిచిరి. "పరాకుసేయ నిది సమయముగాదు. శ్రీఘ్రముగ రమ్ము" అని ప్రార్థించగా హయగ్రీవమూర్తి ప్రత్యక్షమాయెను. ఆస్వామి మంత్రావృత్తి అధికమైనందున గుర్రమువలె వేగముగ పరుగెత్తి వచ్చిరి. ఆగుర్రము వేగముగ రాగా నోట నురుగు వచ్చెను. దేశికులు ఆనురుగునెత్తి అమృతమునువలె పానము చేసిరి. స్వామిదర్శనమును, నురుగును స్వీకరించుటచేత వారు మహావాగ్దోరణిగలవారై గరుడభగవానుని మీద పంచాశతశ్లోకములుగల ఒకగ్రంథమును, హయగ్రీవపరముగా నొకగ్రంథమును రచించిరి. పిదప దైవనాయకుడను పెరుమాళ్ళు నన్నుగూర్చి యొకగ్రంథమును చేయరాదా యని మిగుల వేడుకొనిరి. దేశికు లాపూరుదినమే 'దేవనాయక పంచాశత'మను గ్రంథమును చేసిరి. స్వామీ ! నన్ను గొప్పస్థితిలో నుంచవలయునని భక్తుడు స్వామినడుగగా నీతలవిధి యెట్లున్నదో యని వారనిరి. ఆవిధిమీద మన్నువేసి మూయరాదా యని భక్తుడనగా ఏధూళి వేయుదునని స్వామి యడిగెను. మీపాదధూళినని భక్తుడు చెప్పెను. దేశికు లిట్లు చమత్కారముగా దైవనాయకుని విషయమును వర్ణించిరి. మరియు భక్తిలేని, తమపాదధూళి సంబంధము లేని అయోగ్యుల సహవాసము నాకు బొత్తిగాలేదు. నాయొక్క సూక్తులకు ఒకరు కల్పించి అర్థముచెప్పవలసిన పనిలేదు. స్వయము

గనే అనేక అర్థములు కలిగియుండును అనియు వ్రాసిరి. ఇట్లు భగవద్విషయమై పంచాశతమును గ్రంథమును రచించి సిమ్మట అచ్యుతశతకమును ప్రాకృతభాషలో చేసిరి. మధురాంతకములో వాసముచేయుచు 'రఘువీరగద్యము' చేసిరి. 'గోపాలవింశతి' యని యిరువదిశ్లోకములను రచించిరి. అచ్చటినుండి తిరుక్కోవలూరికి పోయి ఉలగమశంద పెరుమాళ్ విషయముగ దేహాశీయస్తుతి చేసి, కాంచీపురికి పోయి, వరదుని సన్నిధిలో భరన్యాసము, శరణాగత దీపిక, న్యాసశతకము మొదలైన గ్రంథములు రచించిరి.

ఆయూరిలోని మహావిద్వాంసులమధ్య వీరు హయగ్రీవ మంత్రప్రభావముచేత అనేక గ్రంథములను చేయుటచూచి అచ్చటి విద్వాంసు లందరు వారిఅద్భుతశక్తికి మెచ్చి 'కవితార్కికసింహు' డని బిరుదునిచ్చిరి. మహావిద్యాలయమైన కాంచీపురియందలి విద్వాంసు లందరు వారిగృహమునకు వచ్చి ప్రశంసించుచుండిరి. వైశాఖోత్సవమున గరుడసేవ లభించగా దేశికు లాసమయమును వర్ణించిరి. ఆదినము సూర్యుని తేజస్సు భగవంతుని తేజస్సులో అణగిపోయి పగటిపూట వెలిగించిన దీపమువలె నుండెను. జనులు పరమభక్తితోకూడి గుంపులుగ నుండుటను జూచి భగవంతుడు మందస్మితముతో బయలుదేరిరి. అట్టి వైశాఖోత్సవమున గరుడ సేవకై వచ్చియుండిన విద్యారణ్యస్వామితో దేశికులకు వాదము కలిగి వారిని జయించిరి. వేదమునకు భాష్యముచేసిన ఆకవిచేత గొప్ప అవతారపురుషుడని ప్రశంసించబడిరి. తిరుక్కురుగురైపిరాన్ పిళ్ళాన్ అనువారు ఆరాయిరప్పడివ్యాఖ్యానము చేసినపుడు భాష్య కారులు మెచ్చి తన ఆరాధ్యదైవమైన హయగ్రీవమూర్తిని వారి కిచ్చియుండిరి. ఆవంశపరంపరలోనివారును, అప్పిళ్ళాన్ అనువారి అల్లుడును అగు పుండరీకాక్షులకడకు ఆవిగ్రహము చేరియుండెను. భాష్యకారులు వారిస్వప్నములోపోయి ఆస్వామిని దేశికులయొద్ద

చేర్చవలయునని సెలవిచ్చిరి. వారు స్వామియాజ్ఞను నెరవేర్చిరి. దేశికు లావిగ్రహము నారాధించుచున్న సమయమున తిరుమలలో జరుగు బ్రహ్మాత్మవమునకు పోవలయునని వారికి తోరిక గలిగెను. వారు కాంచీపురినుండి శిష్యులతోడ బయలుదేరి తిరుమలకుపోయి ఉత్సవము సేవించి అచ్చటనే యుండవలయునని తోచగా నుండిరి. భవిష్యోత్తర పురాణమున వర్ణింపబడిన శ్రీనివాసునియొక్కయు, తిరుమలయొక్కయు ప్రభావమును, వారియొక్క దయనుచూచి ఆనందించి దయాశతకమును చేసిరి. ఈప్రభువు మహాజనకుడగుట చేత లోకోద్ధారణము చేయుటకై వైకుంఠమును వదలుటకు భార్యతో కలహమును పెట్టుకొనెను. అట్టి దయామయు డితడు అని స్తుతించిరి. అచ్చటినుండి వడమధురకు వచ్చి తుంగభద్ర చేరి విద్యారణ్యస్వామిని చూచిరి. ఆస్వామి వేదమునకు వ్యాఖ్యానమును తాటిఆకులలో వ్రాసియుంచిరి. అది విస్తారముగా నున్నందున ఆద్యంతములు తెలియకపోయినందున, వారు దానినొక బండిలో వేసి గంగలో వేయుటకు పోవుచుండగా నెదుట నొక పేట గాడు నాలుగుకుక్కలతోడవచ్చి సంగతి యేమని విచారించి తెలిసికొని ప్రయోజనములేదని పారవేయుదాని నిచ్చటనే వేయుడు. నేను గంగలో వేసెదను అనిచెప్పెను. వారు అట్లే పారవేయగా పేటకాడు కుక్కలకు సంకేతముచేసెను. ఆకుక్కలు గ్రంథపత్రములను నాలుకతో నాకెను. తోడనే యెత్తిచూడగా కడుచక్కగ విశదమాయెను. అందుచేత నలుగురు వేదపురుషులు ఆవ్యాఖ్యానము మాకు సమ్మతమని చెప్పినటులాయెను. తోడనే ఆపురుషుడు, కుక్కలు అంతర్ధాన మొందిరి. అట్టి మహానుభావులైన విద్యారణ్య స్వామిని ఒక రాజు ఆశ్రయించి బ్రహ్మరక్షస్సును పోగొట్టుకొలేక దేశికులను ఆశ్రయించెను. ఆస్వల్పకార్యమునకై తనతపఃప్రభావమును వినియోగపరచుటకు ఇష్టములేనందున వారు తమవల్లకాదని

చెప్పి శ్రీపెరంబూదూరికి పోయి యతిరాజులను సేవించిరి. విద్యారణ్యస్వామి మరల ప్రయత్నించి బ్రహ్మరక్షస్సును తొలగించి విజయనగరరాజును స్వాధీనముచేసికొని దేశికులయొక్క ప్రభావమును స్మరించి, దేశికులను రప్పించి బహుధనరాసుల నొసగవలయునని రాజుతో చెప్పెను.

దేశికులకు బహుధనరాసు లీయవలయునని విద్యారణ్యస్వామి విజయనగరరాజుతో చెప్పగా ఆరాజు దేశికులకు జాబు వ్రాసెను. వారికి ఉత్తరప్రత్యుత్తరము లిట్లు జరిగెను.

దేశి : నీవు ప్రపంచములో నొకభాగమునకు ప్రభువుగ నున్నావు. ఇట్టి నీవు నాకు ప్రభుడవు కానేరవు. సర్వలోక పాలకుడైన ప్రభువే ప్రభువు.

రాజు : నాయొద్దకువచ్చిన ధనరాసులు లభించును.

దేశి : నాకు నీధనముతో పనిలేదు. అట్టి యిచ్చకలిగిన నాకిచ్చుప్రభువు ఉన్నాడు.

రాజు : ఎవరున్నారు ?

దేశి : కుచేలస్వామికి ఇచ్చినవారు. సాధారణరాజులను ఆశ్రయించి బ్రతుకు సాధారణకవినిగాను అని తిరస్కరించి వ్రాసిరి. ఇట్టి వీరిదైర్యమునకు అందరు ఆశ్చర్యపడవలదా ? విజయనగర రాజు ఒకటికి రెండులేఖలు వ్రాసెను. ప్రయోజనపడలేదు. ఈవిషయమును చూచి కొందరు అసూయపడి ఒక బ్రహ్మచారిని దేశికుల కడకు పంపిరి. ఆబ్రహ్మచారి వారు చెప్పినట్లు దేశికుల నాశ్రయించి వారిని మెప్పించిరి. నీ కేమికావలయునని వారడగగా ద్రవ్యము కావలె ననెను. ఇది అసూయాపరుల కార్యమని తెలిసి దేశికులు బ్రహ్మచారితోడ పేరుందేవితాయారు సన్నిధికిపోయి శ్రీస్తుతిచేయ నారంభించిరి. ఒక్కొక్కశ్లోకమున తొక్కొక్కతూము సఫరములు కుర్చుమ్మరిల్లెను. ఇరువదియారుశ్లోకములకు దీక్షాముల.

సవరములు కాగా వటువు ఎత్తలేక యిక చాలు నిలుపుడని కోరు
కొనెను. అంతటితో సమాప్తి చేసిరి. ప్రకృతి ముక్కోణమైన
పలక. స్వామి, తాయారు ఆడెడువారు. బ్రహ్మాదిదేవతలు పలకలో
నుంచబడిన కాయలవంటివారు. ఇట్లుంచుకొని లీలగా ఆడు
చున్నారు కదాయని ఒకశ్లోకమున వర్ణించిరి. శోధించవచ్చిన
ఆబ్రహ్మచారి మహాసంతోషముతో గొప్ప లాభమును పొందెను.
ఇట్లున్న సమయమున శ్రీరంగమున కొందరు మాయావాదులు
చెలరేగి వాదమునకు రావలయును. ఈసిద్ధాంతము సరియని
నిశ్చయమైన పిమ్మటనే భగవదారాధనము జరుపవలయును అని
ఆక్షేపించిరి. అపుడు పెరియవాచ్చాంబీళ్ళ, పిళ్ళలోకాచార్యులు
దేశికులకు జాబువ్రాయగా వా రాజాబును చూచి అచ్చటికిపోయి
యర్మతమును ఖండించి, రంగనికి ఆరాధనము జరిపించియే
గంగాపానము చేయవలయునని నిశ్చయించి వాదమునకు
ఆరంభించి యెనిమిదిదినములు వాదించి, అర్జునుడు బాణములను
వేసి శత్రువులను జయించినట్లు, అనేకఅర్థములు, యుక్తులు అను
బాణములనువేసి జయించిరి. తోడనే వారు శరణాగతులైరి. రంగ
నికి ఆరాధనజరిగెను. ఆరాత్రి భాష్యకారులు దేశికుల స్వప్నమున
ప్రత్యక్షమై “నాయనా! నీవలన నామతము కాపాడబడినది.
శత్రువులచేత నాసిద్ధాంతము, రంగనాథుడుమొదలు అన్నియును
నశించిపోవునని భయపడుచుంటిని. ఆభయము నీవలన పోయినది
కావున నీవు నాప్రతినిధిగా నుండుమని ఆశీర్వదించిరి. ఆయెని
మిదిదినములు జరిగినవాదమును పరిశీలించిచూడగా ప్రతిపక్షుల
మీద శతదూషణము లేర్పడియుండెను. అది శతదూషణమును
గ్రంథముగ నేర్పడినది. దానిని పెద్దలందరును అంగీకరించిరి.
అటుపిమ్మట వేదాంతాచార్యులని రంగనాథుడు బిరుదునిచ్చెను.
తిరుప్పాదాశ్వాసులవేసిన పదిపాశురములుగల అమలనాథపిరాన్

అనుదానికి వ్యాఖ్యానముగ భగవద్ధ్యానసోపానమును రచించిరి. అమలనాథపిరానునందు భగవంతుని పాదమునే ముఖ్యముగ వర్ణించియుండునట్లు వీరు చరణప్రభావమునే సోపానముగవర్ణించి యున్నారు. యతిరాజసప్తతి, సోపానసప్తతి అనుగ్రంథములను చేసిరి. సూర్యప్రకాశముచేత చీకటియున్నచోటు తెలియకపోవునట్లు, దేశికులు ప్రకాశించుచుండగా మాయావాదులు ఉన్నచోటు తెలియక పోయిరి. పెరియవాచ్చాంబిళ్ళ ఉంఠప్పత్తికి పోవునపుడు వీరిప్రవచనమును మరుగుననుండి విని మిగుల సంతోషించి రామానుజ సిద్ధాంతమునకు వీరివలన గొప్ప ఆధారముల నేర్పరచవలయుననితలచి వారిని పిలిచి మనసిద్ధాంతమునకు ముఖ్యమైనది శరణాగతి. దానికి సరియైన గ్రంథములేర్పరచవలయునని కోరిరి. దేశికులు అట్లేకా నిమ్మని చెప్పి న్యాసశతకము, న్యాసవిశతి, శరణాగతి గద్యము అనుగ్రంథములను చేసి సమర్పించగా పెరియవాచ్చాంబిళ్ళ పరమానందభరితులైరి.

తర్వాత విద్యారణ్యస్వామి విజయనగరమునం దున్నపుడు అక్షోభ్యతీర్థులు అను ద్వైతసిద్ధాంతి అద్వైతియగు విద్యారణ్యస్వామితో వాదము చేయవలయునని వాంఛించిరి. వైష్ణవసిద్ధాంతి యొకరు కావలసియున్నందున దేశికులను రావలయునని కోరిరి. నేనువచ్చుటకు వలనుపడదని వారు చెప్పిరి. వాదము జరుగనిండు. పిమ్మట వారికి పంపి నిశ్చయమెరుగుద మని రాజు చెప్పెను. జరిగినవాదమును దేశికులకు పంపిరి. వారు దానిని చూచి 'త్తత్వమసి' యనువాక్యముచేత (అసి యనగా ఖడ్గముగాన దీనిచేత) విద్యారణ్యమును వారిని ఖండించిరని తీర్మానించిరి. అక్షోభ్యులు అనగా ఎవరిచేతను కదలించుటకు విలుకానివారు. వారి కాపేరు తగియున్నదనిరి. విద్యారణ్యస్వామికి కోపము వచ్చెను. దేశికులు చేసిన శతధూషణమును గ్రంథమును పంపినయెడల నేను ఖండింబ

గలసని చెప్పి వారిగ్రంథమును తెప్పించి అందులో తప్పు డొరక సందున ఒకచకారము అధికమని గుర్తుపెట్టి పంపిరి. దేశికులు విద్యారణ్యుల గురుతుమీద మరియొక గురుతుపెట్టి అందుకు సమాధానముగ చకారగ్రంథమునుదాని నొకటిచేసిరి. వారు మరల యాత్రకు బయలుదేరి వరాహస్వామియున్న స్థలమున చేరి యున్నపుడు కృష్ణమిశ్రులు అనువారిని శాస్త్రమున జయించిరి. వారు తాముచేసిన ప్రబోధ చంద్రోదయమును చూడవలయునని కోరగా, నేను సంకల్పసూర్యోదయమును చేసియున్నాను, చూడుడని దేశికు లనిరి. చూపుడని వారడుగగా ఉదయమున నిచ్చెదనని చెప్పి దేశికు లారాత్రియే భగవదనుగ్రహమున గ్రంథమును రచించి అతనికిచ్చి జయించిరి. పిమ్మట డిండిపకవి అనేక బిరుదములతో వచ్చి రామాభ్యుదయము చూడవలయునని కోరిరి. దేశికులు యాదవాభ్యుదయకావ్యమును వారికి చూపి అప్రతిహతముగ వెలుగొందుచు కుంభకోణమునకు పోయి శార్ఙ్గపాణిని సేవించి శ్రీవిల్లిపుత్తూరి కేగి ఆండాళుపరముగా గోదాస్తుతిచేసి శ్రీరంగమునకువెళ్లి కొన్ని దినములుండి మరలయాత్రకు బయలువెడలి చుట్టుకొని కాంభీపట్టణమునకు వచ్చి చేరిరి. ఒకపాములవాడు పామును దెచ్చి దీనిని బంధించగలరేని మీ సర్వతంత్రస్వతంత్రబిరుదము నిజమగును అని చెప్పగా అట్లే కానిమ్మని చెప్పి దేశికులు ఏడు గీతలను గీచి పామును వదలుమని చెప్పిరి. ఆపాము ఆగీతను ధాటలేక అచ్చటనే తిరుగుచుండినది. దేశికు లపుడు గరుడదండకమును రచించగా గరుడ భగవానుడు వచ్చి ఆసర్పము నెత్తుకొని పోయెను. వాడు ఘోషుపోగా మిగుల చింతించెను. అసూయ గొన్నవా డొకడు మంత్రప్రయోగముచేసి వారికి కడుపు ఉబ్బు

నట్లుగ చేసెను, దేశికులు శిష్యుని కిలిచి తోటయందుండు అరటి. చెట్టును కొట్టివేయు మనిరి. అతడట్లే చేయగ ఈనీరు ఆచెట్టు మూలముగ పోయెను. మరల తిరుక్కోవలారికి సమీపమున పోయినపుడు హయగ్రీవమూర్తికి సరియైన ఆహారమీయక గోప పురియను ఆతిరుక్కోవలారియం దొక పెద్దలయింట నిలిచి తీర్థమును హయగ్రీవమూర్తికి నైవేద్యమొసగి పరుండిరి. ఆరాత్రి హయగ్రీవమూర్తి వారిగృహమునం దుండిన ఉలవలనెల్ల తిని ఆయింటివారికి, దేశికులకు దర్శనమిచ్చి భుక్తశేషము ననుగ్రహించిరి. తిరువహింద్రపురమున నొకశిల్పి కొల్లెత్తుపనియందు నేర్పుచూపిననే మీబిరుదు నిలుచుననగా దేశికులు వాని యిచ్చానుసారముగా బావికట్టి వానిని జయించిరి. యాత్యాపరు లిప్పటికిని ఆ బావికి ప్రదక్షిణనమస్కారములు చేయుట వాడుకలోనున్నది. పిమ్మట శ్రీరంగమునకు వచ్చి శ్రీభాష్యప్రవచనము చేయుచుండగా పిళ్ళలోకాచార్యులు మొదలగువారు మెచ్చుకొనిరి. కొందరు అసూయాపరులు దేశికులు ప్రోతాకాలమున స్నానమునకు పోవు మార్గములో వారిశిరసునకు తగులునట్లు పాదరక్షలు కట్టియుంచిరి. వారదిచూచి నాకు జ్ఞానయోగ, భక్తియోగాదులు లేవు. ఈవైష్ణవుల పాదరక్షయే శరణమని సంతోషించిరి. ఇతరులకు ఇంత అసూయ కలుగదు గాన నిదివైష్ణవుల పాదరక్షయే యని దేశికులు నిశ్చయించిరి. వారి శాంతశమదమాదులకు అందరు సంతోషించిరి. ఒకసారి దేశికులతండ్రి తిరువధ్యయనము రాగా అసూయాపరులు నినుంత్రాణమునకు చెప్పియుండిన బ్రాహ్మణులకు ధనమిచ్చి వారిని తిథి కరుగకుండునట్లు చేసిరి. అపుడు రంగనాథుడు, వరదరాజు, తిరువేంగడముడయాను ముగ్గురు బ్రాహ్మణులుగ వచ్చి బ్రాహ్మ

కాథముచేసి వెలుపలికివచ్చి అంతర్దాన మొందిరి. దేశికులు అది చూచి నేను నిరపరాధినినను నాకిట్లు కిడుదలచుచున్నారు అని రంగనాథుని సన్నిధికిపోయి, “స్వామీ : నీవలన కావలసిన లాభ మొకటి యున్నది. ముఖ్యముగా నాకు కావలసినది రామానుజ సిద్ధాంతము. అది ఆచంద్రార్కముగ నున్నది. కాన దానికై భయములేదు. సంప్రదాయము మిక్కిలి చక్కనిదైనను అసూయ మాత్రము వాసము చేయుచున్నది. మనవారిని వదలుమనిన వదలరు. కాన ఆయసూయను పిలిచి శ్రీవైష్ణవులు మావారు కావున నేవు వారిని వదలిపెట్టుము అని ఆజ్ఞాపించవలయునని కోరుకొనిరి.

ఒక యేకాదశిదినమున వేదాంతదేశికులు రంగనాథుని సన్నిధికిపోయి తీర్థమును తీసికొనగా అతీర్థముతోడ నొక పొంగలి యుండ చేతపడెను. దేశికులు తీర్థమును మాత్రము స్వీకరించి ఆభగవత్ప్రసాదమును విడచుటకును, ఉపవాసదిన మగుటచేత భుజించుటకును లేక యోచించుచుండగా ఒకనికి ఆవేశమువచ్చి అట్లు చేసినఅర్చకుని చెంప వాయించెను. అసూయాపరులు తనకు రెండురూపాయ తిచ్చి అట్లు చేయుమనిరని అతడు చెప్పెను. దేశికులు ఉంఛవృత్తికిరాగా బియ్యముతోడ సవరములను గలిపి వేసిరి. దేశికులు భార్యచేతి కియగా ఆమె చెరిగి బియ్యము నెత్తుకొని సవరములను పారవేసెను. వారి గుణము నట్లు పరీక్షించిరి. ఒకరు పదకమల సరసగ్రంథమును చేసియున్నానని అహంకరించగా దేశికులు ఒకరాత్రిలో పాదుకాసహస్రమును చేసి వారిని జయించిరి. తిరుక్కురుగురాన్ పిళ్ళాన్ చేసిన ఆరాయిరప్పడికి 76 ఆయిరప్పడి చేసిరి. శింగరప్పరనువారు తమకు సావకాశము లేనందున సంగ్రహముగా కొన్ని విషయములను తెలుపవలయునని

వచ్చి రంగనాథుని సేవించిరి. ఆసమయమున ఉత్తరదేశమునుండి యొక విద్వాంసుడు వచ్చి వాదమున కారంభించెను. దేశికులు, వీరవల్లి, పేరరుళాళజియ్యరను తమ శిష్యుని వారితో వాదము చేయుమని నియమించగా ఆయన వాదిని జయించెను. దేశికులు మెచ్చి బ్రహ్మతంత్రస్వతంత్రజియ్యరని శిష్యునికి బిరుదునిచ్చిరి. ధాతసంవత్సర ఫాల్గుణమాస ఉత్సవమున స్వామి బయలు వెడలగా తురుష్కులు సన్నిధిని ముట్టడించిరి. అధికారు లపుడు బయటకు వచ్చియున్న ఉత్సవమూర్తులను దాచియుంచిరి. ఆతురుష్కుల హింసవలన ఎల్లవారును శ్రీరంగమునుండి పరుగెత్తిపోయిరి. సుదర్శనభట్టరనువారికి ఇరువురు పుత్రులుండిరి. వారు నడదూరమ్మకో అనువారియొద్ద వినియుండిన శ్రీభాష్య వ్యాఖ్యానమును పుస్తకప్రకాశమని యొక గ్రంథముగా చేసియుండిరి. దేశికులు మొగలగువారు పారిపోవు సమయమున సుదర్శనభట్టరు ఆగ్రంథమును తీసికొని దేశికులయొద్ద దానినిచ్చి మీ గ్రంథమును సరిచూచి ప్రచురపరచవలయును. ఈపుత్రుల కిరువురికిని శాస్త్రీదులు చెప్పవలయును అని కోరిరి. తురుష్కుల వేధచేత మూలకోకరు చెదరిపోయిరి. దేశికులు ఆగ్రంథమును, ఇరువురు పుత్రులను తీసికొని సత్యమంగలము చేరి సుదర్శనభట్టరుయొక్క కోరికను నెరవేర్చిరి. బ్రహ్మతంత్రస్వతంత్రజియ్యరు దేశికుల విషయమున 'రామానుజదయాపాత్రం' అను ఒక తనయను చేసిరి. దేశికుల పుత్రుడైన వరదాచార్ములును తండ్రి పరముగ తనయను చేసిరి కదా : ఈరెంటిలో దేనిని ఉపయోగించవచ్చునని వివాదము రాగా శ్రీమాన్ "వేంకటనాథార్య" అని పుత్రుడు చేసిన తనయను ద్రావిడవేదమునకును, "రామానుజదయాపాత్రం" మనిశిష్యుడు చేసిన

తనయను సంస్కృతవేదాంతమునకును ఉపయోగించవలయునని దేశికులు తెలిపిరి. దేశికులు తిరునారాయణపురముననుండి రంగనాథునికి కలిగిన ఆపదలకు రక్షకముగా అభీతిస్తవమును మంగళాశాసనముగ చేసిరి. అందుచేత రంగనాథుడు శింజిరాయకోట గోపన్నరుమూలముగా శ్రీరంగమునకు వచ్చి చేరిరి. నీమంగళాశాసన ప్రభావమున వచ్చి చేరితినని రంగనాథు డాసంగతిని స్వప్నములో దేశికులకు తెలిపిరి. దేశికులు భార్యను, పుత్రుని పిలచుకొని యెడఱాసిన రంగని సేవింపవలయునని పరమప్రీతితో శ్రీరంగమునకు వచ్చి స్వామిని సేవించిరి. చిత్రకూటమున తిల్లగోవిందుని పరారుచేసి యున్నందున దేశికులు గోపనరాయని చూచి రంగనాథుని తెచ్చి చేర్చినట్లు వీరినికూడ చేర్చవలయునని కోరగా అత డట్లే చేసెను. ఒకప్రభువును స్వాధీనపరచుకొని చిత్రకూటమున విష్ణుబింబప్రతిష్ఠ చేసిరని కొందరు అసూయచెంది ద్రావిడపాశురములను పాడరాదు. అది వేదము కానేరదు అని వాదమున కారంభించిరి. దేశికులు వారితో వాదము చేయబోగా నోరు తెరువజాలకుండిరి. ఆభిచారిక ప్రయోగమువలన నోరు తెరచుటకు కాకున్నదని తెలిసి వాగ్బంధము చేయవచ్చునుగాని మనోబంధముచేయ నెవరితరము ? అనితలచి దేశికులు మనసా ద్వయానుసంధానము చేయగా ఆబంధము తొలగిపోయెను. కావున నిపుడు అధ్యయన ఉత్సవమున ద్రావిడపాశురములను చెప్పవలసినదేయని స్థాపించి ఆద్రావిడప్రబంధకర్తలకు అర్చనయు కలదని స్థాపించిరి. ద్రావిడ వేదమునకు వ్యాఖ్యానముగా రహస్యత్రయమును చేసిరి.

ఒకనాడు రంగనాథుడు భక్తులను చూచి “రామానుజుడయా పాత్ర”మను తనయను ముందుంచుకొంటిరా ? “లక్ష్మీనాథ

సమారంభామ్" అను తనయను ముందుంచుకొంటిరా? యని అడిగెను. 'లక్ష్మీనాథసమారంభామ్' అను తనయను ముందుంచుకొన్నామని వారనిరి. అట్లు కాదు. 'రామానుజ దయాపాత్రం' అను తనయను ముందుచెప్పి పిమ్మట నాతనయను చెప్పవలయునని స్వామి ఉత్తరు విచ్చెను. తాయార్లుసన్నిధిలోను అట్లే ఉత్తరు వాయెను. ఇంతలోపల కంచిలో ఒకవాద మేర్పడగా వారితో వాదించుటకు బ్రహ్మతంత్ర స్వతంత్రజియ్యరును పంపిరి. ఆయన జయమును ఘోషించగా పర్యాప్త భాష్యకారులని దేశికులు బిరుదునిచ్చిరి. ఒకశిల్పి దేశికులను చూచి మీరు సర్వతంత్రస్వతంత్రులను మాట నిజమేని విగ్రహము చేయగలరా యని యడిగెను. దేశికులు అట్లే కానిమ్మని చెప్పిరి. రాత్రి రంగనాథుడు ప్రత్యక్షమై నీయొక్క విగ్రహమునే చేసిచూపుమని చెప్పిరి. దేశికులు అట్లే సలక్షణముగ తమవిగ్రహము నేర్పరచిరి. సలక్షణముగ అమరిన యెడల ఆవిగ్రహమునకు ప్రాణము కలుగును. కనుకనే యీకలియుగమునందు విగ్రహములకు ఏదైన నొక లోపము కలుగుట కలదు. దేశికులు సలక్షణముగ విగ్రహమును చేయగనే ఆవిగ్రహము ప్రాణమును కలిగియుండెను. చెక్కిలి అధికముగ ప్రకాశించుటచేత అది కొంత చెక్కి వేయవలయునని ఆశిల్పి చెప్పగా లేదు అది సరిగా నున్నది. అధికముగా నున్నదని నీకు తోచిన యెడల చెక్కివేయుము అని దేశికులు చెప్పిరి. ఆశిల్పి ఉలితో చెక్కగనే నిజదేశికుల చెక్కిలియందు రక్తము కార నారంభించెను. ఆశిల్పి దేశికుల ప్రభావమును చూచి శరణాగతు డాయెను. దేశికులవుడు శిల్పశాస్త్రమును చేసిరి. శ్రీశైలేశుని ఘంటావతారమైన వేదాంతాచార్యవర్ములు నూట పండ్రెండు దివ్యగ్రంథములను